KRISTIN LAVRANSDOCHTER

M. DIJKHOFFZ
BOEK- EN KUNSTHANDEL
PLAATS 27 - 's-GRAVENHAGE

4.90.

Boeken als Kristin Lavransdochter verschijnen slechts enkele malen in den loop van een eeuw .....

KRISTIN LAVRANSDOCHTER

Er zijn boeken die alles in je stil maken. Boeken waarbij je het rumoer om je heen en het rumoer in je eigen hart vergeet; alles valt weg behalve de verbeelding waarin de schrijver je meetrekt, tot je met de laatste bladzijde jezelf in de bekende omgeving terug vindt, en je merkt met verwondering dat je nog lezen kunt als toen je een kind was, zoo vol overgave, zoo toegewijd, zoo verloren voor al het andere. Zoo'n boek is dit. Ik aarzel erover te schrijven want ik vrees dat mijn woorden niet innig genoeg zullen klinken dat ik den juisten vorm niet zal kunnen vinden voor mijn eerbied en bewondering. Dit boek is zoo machtig, zoo verheven, het is als een koraal gezang. Het werd tot een wondermooie eenheid, een volkomen sluitenden kring waarbinnen het verhaal verheven en edel staat opgebouwd, men weet niet wat men meer moet waardeeren, het zeldzaam-beheerscht kunnen of de ontroerende eenvoud van de kunst. Dr. Snethlage zorgde voor uitmuntend Nederlandsch.

De Groene Amsterdammer.

Er was mij, voor ik aan Kristin Lavransdochter begon, verteld, dat een hier te lande nog niet zeer bekende schrijfster, Sigrid Undset, met een historischen roman een groote beroemdheid in de Skandinavische landen had verkregen en zelfs werd er gesproken van „een tweede" Selma Lagerlöf.

Nu ik het boek gelezen heb, weet ik dat Sigrid Undset geen „tweede" is, maar enkel „Sigrid Undset", met een geheel eigen persoonlijkheid.

De groote verdienste van dezen roman is het diep-menschelijke. Het is een historische roman uit het begin der 14e eeuw en er komen dus vanzelf andere toestanden en omgevingen in voor, maar, en ziehier het merkwaardige, overigens is het menschelijke eruit, precies hetzelfde of het in deze eeuw geweest zou zijn.

De menschelijke conflicten en ziel-tragedies zouden met geringe aanpassingen aan een gewijzigde omgeving, precies dezelfde kunnen blijven. Zelden heb ik de smart van een vrouw, zoowel als die van een man in een huwelijk, zóó schrijnend beschreven gevoeld als in dit boek.

Het is in een paar woorden niet te beschrijven, de wonderfijne wijze waarop Sigrid Undset de diepste roerselen der menschenzielen bloot legt. Welk een pracht-figuur die vader, die man met het gouden hart en het blanke geloof en hoe diep gevoelen wij mee met Kristin Lavransdochter, die in haar zijn en karakter een vrouw van dezen tijd zou kunnen zijn.

Henri Borel in „Het Vaderland".

Sigrid Undset heeft in Kristin Lavransdochter een modernen Scandinavischen roman gegeven en toont daarin zooveel meesterschap dat men zich verbaasd afvraagt, wat meer bewondering verdient: de verbluffende gemakkelijkheid, waarmede zij ons de oude tijden voortoovert, of de psychologische fijnheid, waarmede zij de karakters harer personen uitbeeldt.

Niets in het boekje is maakwerk, niets wijst (o, wonder in deze dagen) op het geheime streven, door ongewone verhoudingen of verzonnen complicaties de aandacht te trekken. Alles leeft: de menschen zijn van vleesch en bloed, de natuur is in het bosch, aan de zee, op de bergen beluisterd.

Het is voor volwassenen een mooi en goed werk, met zorg door J. M. Meulenhoff te Amsterdam uitgegeven en uitstekend door Dr. A. Snethlage vertaald. Alg. Handelsblad.

Een roman uit de 14e eeuw. Geschreven door de dochter van een beroemd Noorsch oudheidkenner. De sfeer van dien tijd is uitstekend volgehouden. Maar tevens treft ons onder dit Middeleeuwsch gewaad telkens **de mensch**, die toch in wezen dezelfde is gebleven. De mensch van vleesch en bloed die uit begeert plukt van den verboden boom, doch geen zoete, maar wrange vruchten vindt. Het zijn geen menschen uit den ouden tijd, ook geen menschen uit een boek, maar menschen als gij en ik.

Het is geen kinderboek. Er komt heel wat in voor, maar daarom is het nog geen minderwaardig boek, integendeel. Het kwaad wordt niet verholen, maar nog veel minder goedgepraat. De kunstwaarde van dit boek is boven twijfel, hoog en edel, zuiver en rein, kloek en fier.

Met verlangen zien wij reeds uit naar het tweede deel, getiteld: *De Vrouw*. Pniël.

Een boeiende, knap-geschreven historische roman uit het begin der 14e eeuw. De verdienste van dit werk is de diep-, menschelijke geest van alle tijden, die daaruit spreekt, het krachtige, sterk-levende der figuren.

Kristin is het type der Germaansche vrouw. Zij ontmoet veel leed op haar weg omdat zij haar drang tot voluit leven volgt en daardoor in conflict komt met het hooghouden van haar vrouweneer. Dan komt het Leven en eischt zijn tol op voor deze geringschatting waardoor het drama in Kristins leven verschijnt, en veel leed haar deel wordt. De zielestrijd van Kristin, de uitbeelding der karakters harer ouders en van den bedelmonnik, hun geloofsleven, het is alles meesterlijk geschilderd.

Dit is geen lectuur voor zeer jonge menschen, gezien de zedeschilderingen uit die dagen, wat echter niet vermeden kon worden, wilde dit werk een levensbeeld geven, passend in het kader van zijn tijd. Woord en Geest.

De Bruidskrans is het eerste deel der belangwekkende levensgeschiedenis van Kristin Lavransdochter, het eenvoudig boerenmeisje dat in den aanvang der 14e eeuw haar zonnige kinderjaren sleet op de bergweiden achter de Noorsche Fjorden. Het vereischt zeker een groote historische kennis om zulk een nauwkeurige beschrijving te geven van het landelijk leven dier dagen — als Sigrid Undset deed — maar toch kunnen wij hier niet zoozeer van een historischen roman spreken als wel van een diepgaande psychologische studie, welke bijna ongewijzigd in andere landen en op andere tijdstippen haar toepassing kan vinden.

Want het duldeloos leed en de smartelijke opstandigheid van een hartstochtelijke vrouwenziel, wier liefde geketend is aan verwrongen zedelijkheid en starre conventie, zijn immers gevoelens, die nergens ter wereld ooit iets van hun diepe menschelijkheid kunnen inboeten.

Dit psychologisch conflict heeft de schrijfster tot in zijn fijnste subtiliteit geanalyseerd en in die klare sfeer van eenvoudige zielen, ontwikkelde zich een zeldzaam-ontroerende tragiek, welke zij ons volkomen doorgronden liet. Dr. A. Saalborn in de N. Bussumsche Courant.

Men bewondert in dit boek de sfeer van de tijden, de kracht der karakters, de reine gedachte, het eenvoudige goede gemoed bij de eenvoud van geest. In dit boek zien wij een kristallijnen klaarheid van ziel als veelal in de Noorsche Literatuur aan te wijzen is. Een diepe geest van menschelijkheid, van zuiver-menschelijk voelen dooradem geheel dezen roman. Wel moeten wij geheel doordrongen zijn van de woorden: „Ik ben een mensch en niets menschelijks acht ik mij vreemd". Wij kunnen het boek ten zeerste ter lezing aanbevelen, men zal zich de uren hieraan gewijd voorwaar niet berouwen. Holl. Revue.

Deze roman was de openbaring van het werkelijk kunnen van deze schrijfster. Men vraagt zich verwonderd af hoe zij dit heldengedicht te midden der bewogen jaren klaar gekregen heeft en als men het boek zelf leest, stijgt onze bewondering nog meer.

We herinneren ons niet in de Noorsche Talen zooiets heerlijks gelezen te hebben als „Vrouw", het deel dat op „De Bruidskrans" volgt.

In *De Bruidskrans* wordt de zonnige en leutige jeugd van Kristin beschreven. Kristin, haar vader en de bedelmonnik Edvin veroveren stormerhand het hart van den lezer.

Over de beschrijving der ontmoeting van Kristin met den monnik ligt een glans van bezielde, bovenzinnelijke schoonheid, die een onvergetelijken indruk maakt. De Maasbode.

Dit is een buitengewoon mooie roman, uit het Noorsch in goed Nederlandsch vertaald. Voor het rijpe gemoed kan deze realistische, historische roman weldadig en sterkend zijn. „Eenheid".

KRISTIN LAVRANSDOCHTER

KRISTIN LAVRANSDOCHTER

DOOR

SIGRID UNDSET

GEAUTORISEERDE VERTALING UIT HET NOORSCH

DOOR

DR. A. SNETHLAGE

DE BRUIDSKRANS

TWEEDE DRUK

UITGEGEVEN DOOR J. M. MEULENHOFF
TE AMSTERDAM IN HET JAAR MCMXXVIII

Boekdrukkerij M. de Waal, Groningen

I.

JÖRUNDGAARD.

I.

Toen na den dood van Ivar Gjesling den jongen te Sundbu in 1306 zijn bezittingen verdeeld werden, kwamen zijn goederen in Sil aan zijn dochter Ragnfrid en haar man Lavrans Björgulfszoon. Vroeger hadden deze gewoond op Lavrans' hoeve Skog in Follo dicht bij Oslo, maar nu verhuisden ze naar Jörundgaard, boven in Silsvold.

Lavrans stamde uit het geslacht, dat hier in het land de Lagmandszonen *) genoemd werd. Zij waren uit Zweden hierheen gekomen met Laurentius Östgötalagmand, die jonkvrouw Bengta, de zuster van den Bjelbojarl, uit het Vretaklooster ontvoerd had en met haar naar Noorwegen was uitgeweken. Heer Laurentius voegde zich bij koning Haakon den oude en stond zeer in den gunst bij hem; de koning gaf hem het landgoed Skog. Maar na een verblijf in het land van acht jaar stierf hij aan een besmettelijke ziekte en zijn weduwe, de dochter van Folkunge, die de menschen in Noorwegen koningsdochter noemden, trok naar haar land terug en verzoende zich met haar verwanten. Later deed zij een rijk huwelijk in een ander land. Uit haar huwelijk met heer Laurentius waren geen kinderen, zoodat Ketil, Laurentius' broer, Skog erfde. Hij was de grootvader van Lavrans Björgulfszoon.

Lavrans was op jeugdigen leeftijd getrouwd; toen hij in Sil kwam was hij pas achtentwintig jaar en drie jaar jonger dan zijn vrouw. Als jongeling was hij bij de koninklijke lijfwacht geweest en had hij een goede opvoeding genoten; na zijn huwelijk bleef hij rustig op zijn hoeve wonen, want Ragnfrid was eenigszins vreemd en zwaarmoedig en kon onder de bewoners van het zuiden van het land niet goed aarden. Nadat

---

*) rechterszonen.

zij het ongeluk had gehad drie jongetjes als zuigelingen te verliezen werd zij zelfs menschenschuw. Het was dan ook voornamelijk om te maken, dat zijn vrouw dichter bij haar verwanten en kennissen zou komen, dat Lavrans naar Gudbrandsdal verhuisd was. Toen zij daar kwamen hadden ze een kind in leven, een klein meisje, dat Kristin heette.

Maar toen zij zich te Jörundgaard gevestigd hadden, bleven ze daar even rustig wonen als vroeger en lieten zich weinig met anderen in; het scheen, dat Ragnfrid zich niet erg om haar verwanten bekommerde want zij zag hen niet meer dan de wellevendheid eischte. Een der redenen was wel, dat Lavrans en Ragnfrid zeer vrome, godvruchtige menschen waren, die veel ter kerke gingen, gaarne gastvrijheid bewezen aan dienaren Gods en hen, die in dienst van de kerk reisden, of aan pelgrims, wanneer ze door het dal naar Nidaros trokken, en hun parochiepriester — hun naasten buurman, die op Romundgaard woonde — de grootste achting bewezen. Maar de bewoners van het dal vonden, dat de kerk hun reeds genoeg kostte aan tienden, geld en goed, en ze meenden daarom, dat het niet gewenscht was zooveel werk te maken van vasten en gebeden of priesters en monniken in huis te halen, wanneer men hen niet noodig had.

Overigens waren de bewoners van Jörundgaard zeer geacht en ook wel geliefd, vooral Lavrans, want hij stond bekend als een sterk en moedig man, vredelievend, rustig en rechtschapen, gelijkmatig in zijn optreden, vriendelijk van aard, een hoogst bekwaam landbouwer en een groot jager; vooral maakte hij ijverig jacht op wolven en beren en allerlei schadelijke dieren. In enkele jaren bracht hij veel landerijen onder zijn bestuur bijeen, maar hij was een goed en hulpvaardig heer voor zijn pachters.

Ragnhild zag men zoo weinig, dat men spoedig ophield veel over haar te praten. Toen zij pas in het dal was gekomen hadden velen zich over haar verwonderd, want zij herinnerden zich haar nog uit den tijd, toen ze op Sundbu woonde. Mooi was ze nooit geweest, maar toen had ze er toch goed en vroolijk uitgezien; nu was zij zoo verouderd, dat men best zou kunnen gelooven, dat zij tien jaar ouder dan haar man was in plaats van drie. Men vond, dat zij zich dat geval met haar kinderen al te sterk aantrok, want overigens had zij het toch

in alle opzichten beter dan de meeste vrouwen; zij was vermogend en gezien en leefde, voor zoover men wist, in goede verstandhouding met haar man: Lavrans hield zich niet met andere vrouwen op, hij raadpleegde haar in alles en sprak nooit een onvriendelijk woord tot haar, of hij nuchter was of dronken. En zij was nog jong genoeg om nog vele kinderen te kunnen krijgen, indien God haar die wilde schenken.

Zij hadden eenige moeite om jonge menschen in dienst te krijgen op Jörundgaard, omdat de vrouw des huizes zoo zwaarmoedig was en omdat zij zich zoo streng aan alle vasten hielden. Overigens had men het goed op de hoeve en zelden vielen er booze woorden of slagen; Lavrans en Ragnfrid gingen ook beide in allen arbeid voor. En op zijn wijze was de man ook vroolijk en hij deed graag mee in dans of zang, wanneer de jeugd zich in de Vigiliennachten op den kerkheuvel vermaakte. Maar het waren toch voornamelijk oudere menschen, die op Jörundgaard dienst namen; deze waren er graag en bleven er lang.

Toen Kristin zeven jaar was gebeurde het eens, dat zij met haar vader mee mocht naar de bergweide.

Het was een schoone morgen in den reeds eenigszins gevorderden zomer; Kristin stond in de bovenkamer, waar zij 's zomers sliepen; zij zag den zonneschijn buiten en hoorde haar vader en de mannen beneden op het erf praten en zij was zoo blij, dat zij niet stil kon staan terwijl haar moeder haar aankleedde, maar huppelde en sprong telkens wanneer haar een kleedingstuk aangetrokken was. Nog nooit was zij de bergen in geweest, alleen maar de pas over naar Vaage, wanneer zij mee mocht om de familie van haar moeder te Sundbu te bezoeken, en ook in de dichtstbijzijnde bosschen met haar moeder en de lieden van de hoeve, wanneer zij bessen gingen plukken, die Ragnfrid aan het dunne bier toevoegde. Zij bereidde ook een zuur moes van boschbessen en veenbessen, dat zij gedurende de lange vasten in plaats van boter op hun brood aten.

Kristins moeder wond haar lange blonde haar op en bond het samen onder haar oude, blauwe muts; daarop kuste zij haar dochtertje op de wang en Kristin sprong naar beneden naar haar vader. Lavrans zat reeds in het zadel; hij tilde haar

op en zette haar achter zich, waar hij zijn mantel samen gevouwen had als een kussen op de lendenen van het paard. Daar moest Kristin nu schrijlings zitten terwijl ze zich aan zijn gordel vasthield. Toen riep zij haar moeder goeden dag, maar deze kwam van de galerij naar beneden geloopen met Kristins manteltje, gaf dat aan Lavrans en drukte hem op het hart goed voor het kind te zorgen.

De zon scheen, maar het had 's nachts hard geregend, zoodat de beken aan alle kanten over de hellingen neer spatten en klaterden en de nevelvlokken langs de rotsen dreven. Maar boven den bergrug stegen witte mooiweer wolkjes in de blauwe lucht op en Lavrans sprak er met zijn mannen over, dat het later op den dag wel warm zou worden. Lavrans had vier dienaren meegenomen en allen waren goed gewapend, want in dezen tijd hielden zich allerlei wonderlijke lieden in de bergen op, hoewel voor hen, die met zoovelen waren en zoo weinig ver gingen, een ontmoeting met die lieden niet waarschijnlijk was. Kristin mocht al deze dienaren graag lijden; drie van hen waren reeds wat oudere mannen, maar de vierde, Arne Gyrdszoon, van Finsbekken, was een opgroeiende jongen en hij was Kristins beste vriend; hij reed vlak achter Lavrans en haar, want hij moest haar alles vertellen van wat zij onderweg zagen.

Zij reden tusschen de huizen van Romundgaard door en wisselden een groet met Eirik, den priester. Deze stond buiten en sprak boos tegen zijn dochter — die zijn huishouden bestuurde — omdat zij een pas geverfde streng garen den vorigen dag buiten had laten hangen; nu was zij door den regen bedorven.

Op den heuvel bij de pastorie lag de kerk; ze was niet groot, maar sierlijk, mooi gebouwd, goed onderhouden en frisch geteerd. Bij het kruis voor het hek van het kerkhof namen Lavrans en zijn mannen hun hoeden af en bogen het hoofd; toen keerde Lavrans zich om in het zadel en hij en Kristin wuifden haar moeder toe, die zij buiten op de wei voor de hoeve konden zien; zij wuifde terug met een slip van haar hoofddoek.

Kristin was gewoon bijna iederen dag hier op den kerkheuvel en het kerkhof te spelen; maar vandaag, nu zij zoo ver weg zou reizen, zag het kind den bekenden aanblik van huis

en dal als iets heel nieuws en merkwaardigs. Het was alsof de groep huizen op Jörundgaard kleiner en grijzer was geworden, zooals zij daar op de vlakte lagen binnen en buiten het erf. De beek kronkelde helder voort en het dal strekte zich uit met breede groene velden in de diepte en hoeven met akkers en weiden langs de hellingen aan den voet van de grijze, steile rotsen.

Kristin wist, dat ver in de diepte, daar waar de bergen samen kwamen en het dal afsloten, Loptsgaard lag. Daar woonden Sigurd en Jon, twee oude mannen met grijze baarden; zij wilden altijd met haar spelen en haar plagen, wanneer ze op Jörundgaard kwamen. Van Jon hield ze, want hij sneed zulke mooie dieren voor haar van hout en eens had zij een gouden ring van hem gekregen. Toen hij den laatsten keer bij hen was, op Pinksterzondag, had hij een ridder voor haar meegebracht, die zoo prachtig gesneden en zoo mooi geverfd was, dat Kristin volgens haar oordeel nooit een schooner geschenk gekregen had. Iederen nacht moest zij hem mee naar bed hebben, maar wanneer zij 's morgens wakker werd stond de ridder op de trede voor het bed, waar zij met haar ouders sliep. Haar vader zei, dat hij bij het eerste hanengekraai opsprong, maar Kristin begreep best, dat haar moeder hem wegnam, wanneer zij ingeslapen was, want zij had haar hooren zeggen, dat hij zoo hard was en pijn deed, wanneer zij hem 's nachts onder zich kregen. — Voor Sigurd van Loptsgaard was Kristin bang en zij vond het niets prettig, wanneer hij haar op zijn knie nam, want hij placht te zeggen, dat hij, wanneer zij groot was, in haar armen zou slapen. Hij had twee vrouwen overleefd en zei zelf, dat hij de derde ook wel zou overleven en dan zou Kristin de vierde kunnen worden. Maar wanneer zij er om schreide lachte Lavrans en zei, dat naar zijn meening Margit nog zoo gauw niet zou sterven, maar mocht het nu eens verkeerd gaan en mocht Sigurd dan om haar hand komen, dan zou hij neen ten antwoord krijgen; zij hoefde er niet bang voor te zijn.

Ongeveer op een afstand van een boogschot ten noorden van de kerk lag een groot steenblok aan den weg en daaromheen was een dicht boschje van berken en iepen. Daar speelden zij kerkje en Tomas, de jongste zoon van priester

Eiriks dochter, ging op den steen staan en las de mis, net zooals zijn grootvader, zwaaide de wijwaterkwast en doopte, wanneer er regenwater in de groeven lag. Maar den vorigen herfst was het hun eens slecht vergaan. Eerst had Tomas haar en Arne in het huwelijk verbonden — Arne was er nog niet te oud voor om zich bij de kinderen te voegen en met hen te spelen, wanneer hij weg kon slippen. Daarna ving Arne een biggetje, dat daar liep, en hield het ten doop. Tomas zalfde het met modder, dompelde het in een kuil met water, deed zijn grootvader na, las de mis in het Latijn en schold, omdat ze niet genoeg offerden — daar lachten de kinderen om, want ze hadden de volwassenen hooren praten over Eiriks buitensporige geldgierigheid. En hoe meer ze lachten, des te erger dingen verzon Tomas; hij zei, dat dit kind in den vastentijd verwekt was en dat zij aan den priester en aan de kerk boete moesten betalen om hun zonde. Toen schreeuwden de groote jongens van het lachen, maar Kristin schaamde zich zoo, dat zij op het punt stond in huilen uit te barsten, zooals ze daar stond met het biggetje in haar armen. En terwijl ze hiermee door gingen wilde het geval, dat Eirik zelf naar huis kwam rijden na een tocht in zijn gemeente. Toen hij bemerkte, wat de kinderen deden, sprong hij van het paard en reikte Bentein, zijn oudsten kleinzoon, die mee was, zoo plotseling de heilige vaten toe, dat deze bijna de zilveren duif met het lichaam Gods op den grond had laten vallen; de priester liep op de kinderen toe en ranselde zoovele van hen als hij te pakken kon krijgen. Kristin liet het biggetje vallen en dit liep schreeuwend den weg af terwijl het doopkleed achter hem aan sleepte, zoodat de paarden van den priester van schrik steigerden; Eirik gaf ook haar een slag waardoor zij viel, en hij gaf haar nog een schop, zoodat ze nog dagen lang pijn in haar heup had. Toen Lavrans hiervan hoorde vond hij, dat Eirik toch wel wat te hard tegen Kristin was geweest, omdat deze nog zoo klein was. Hij zeide, dat hij er met den priester over wilde spreken, maar Ragnfrid verzocht hem dit niet te doen, daar het kind slechts haar verdiende loon had gekregen omdat zij aan zoo'n godslasterlijk spel had meegedaan. Lavrans sprak dan ook niet verder over deze zaak, maar hij gaf Arne het ergste pak slaag, dat de jongen ooit gekregen had.

Daarom trok Arne, toen zij den steen voorbij reden, Kristin aan haar mouw. Hij durfde niets te zeggen om Lavrans, maar hij trok gezichten, lachte en sloeg zich op zijn achterwerk. Maar Kristin boog beschaamd het hoofd.

Nu voerde de weg door een dicht bosch. Zij reden onder overhangende rotsen; het dal werd nauw en donker en zij hoorden het geraas van de beek duidelijker en woester — wanneer zij iets van het water te zien kregen stroomde het groen als ijs met schuim bedekt tusschen steile steenwanden. De rotsen aan beide zijden van het dal waren zwart door de bosschen; het was donker, huiveringwekkend en benauwend in de kloof en er blies een koude wind. Zij reden over de smalle brug over de Rostaa en zagen spoedig de brug over de rivier beneden in het dal. In een hol, iets beneden de brug, woonde een watergeest; Arne wilde Kristin daarvan vertellen, maar Lavrans verbood den jongen streng hier in het bosch over zulke dingen te spreken. Toen zij aan de brug kwamen sprong hij van zijn paard en leidde het aan het bit naar de overzijde, terwijl hij zijn anderen arm om het kind hield.

Aan den anderen kant van de beek voerde een rijpad steil naar boven; de mannen stegen van hun paarden en liepen, maar Lavrans tilde Kristin in het zadel, zoodat zij zich daaraan vast kon houden en nu mocht ze alleen op Guldsvein rijden.

Nieuwe grijze toppen en blauwe koepels met witte strepen verhieven zich boven de rotsen naarmate zij hooger kwamen en nu ontwaarde Kristin door de boomen heen iets van huizen ten noorden van de kloof; Arne wees haar de hoeven aan, die zij konden zien, en noemde hun namen.

Hoog, boven op de helling, kwamen zij aan een huisje. Bij de omheining stonden zij stil. Lavrans riep en zijn roep werd herhaaldelijk door de bergen teruggekaatst. Twee mannen kwamen naar beneden gesneld tusschen de kleine akkers door. Beide waren zonen des huizes. Zij waren flinke teerbranders en Lavrans wilde hen huren om voor hem teer te branden. Hun moeder kwam mee met een groote kom koude melk, want het was een warme dag geworden, zooals de mannen verwacht hadden.

„Ik zag, dat je je dochter meegebracht hebt", zeide zij, nadat zij hen begroet had „en nu vond ik, dat ik haar toch zien moest. Je moet haar muts eens afzetten; men zegt, dat zij zulk mooi haar heeft."

Lavrans deed, wat de vrouw hem vroeg, en Kristins haar viel over haar heen tot aan het zadel. Het was dik en blond als rijpe tarwe. Isrid, de vrouw, liet het over haar hand glijden en sprak:

„Ja, nu zie ik, dat het gerucht niet te veel van dit dochtertje van je gezegd heeft — zij is een lelie en ziet er uit als het kind van een ridder. Vriendelijke oogen heeft ze en ze lijkt op jou en niet op de Gjeslingen. God geve, dat je vreugde aan haar moogt beleven, Lavrans Björgulfszoon! Je rijdt op Guldsvein net zoo rechtop als een ridder", schertste ze en zij hield de kom vast terwijl Kristin er uit dronk.

Het kind kreeg een kleur van genoegen, want ze wist wel, dat haar vader voor den knapsten man ver in den omtrek gehouden werd; hij zag er uit als een ridder zooals hij daar tusschen zijn mannen stond, hoewel hij toch grootendeels als een boer gekleed was net zooals iederen dag thuis. Hij droeg een tamelijk ruimen, korten kiel van groen gekleurde wol, aan den hals open, zoodat het hemd te voorschijn kwam; verder had hij een broek en schoenen van ongekleurd leer aan en op zijn hoofd een ouderwetschen, breedgeranden vilten hoed. Aan sieraden droeg hij slechts een gladden zilveren gesp aan zijn gordel en een zilveren speldje in zijn hemd; bovendien was aan den hals een stukje van een gouden halsketting te zien. Deze droeg Lavrans altijd en er hing een gouden kruis aan, bezet met groote bergkristallen; het kon geopend worden en bevatte een klein stukje van het lijkkleed van de heilige vrouw Eline van Skövde met wat haar, want de Lagmandszonen voerden hun geslacht terug tot een der dochters van deze heilige vrouw. Wanneer Lavrans in het bosch ging of aan den arbeid was, stak hij het kruis steeds op zijn bloote borst om het niet te verliezen.

In zijn grove daagsche kleeren zag hij er echter voornamer uit dan menig ridder en hoveling in feestgewaad. Hij was goed gebouwd, groot, breed geschouderd en smal aan de heupen; zijn hoofd was klein en zat fraai op den hals en hij had mooie trekken, een eenigszins langwerpig gelaat, juist

genoeg gevulde wangen, een sierlijke ronde kin en een goed gevormden mond. Zijn gelaatskleur was blank en frisch, hij had grijze oogen en dik, glad, zijdeachtig blond haar.

Hij bleef met Isrid staan praten over haar belangen en vroeg ook naar Tordis, een familielid van Isrid, die dezen zomer de berghut van Jörundgaard bestuurde. Zij had juist een kind gekregen en Isrid wachtte slechts op een gelegenheid tot veilig geleide door het bosch om het kind naar beneden te brengen en te laten doopen. Lavrans zeide, dat zij maar mee moest gaan naar boven: hij moest den volgenden avond weer naar beneden en het zou goed en veilig zijn, dat er zooveel mannen met haar en het heidensche kind meegingen.

Isrid bedankte hem: „Eerlijk gezegd had ik dit wel verwacht. Wij arme menschen van de hoogvlakte weten wel, dat je ons vriendelijkheid bewijst wanneer je kunt, als je hier komt". Zij snelde naar boven om een bundeltje en een omslagdoek te halen.

Lavrans voelde zich thuis onder deze kleine lieden, die op de ontginningen en nederzettingen in de hoogte aan de grens van de gemeente woonden; bij hen was hij altijd vroolijk en vol scherts. Met hen sprak hij over de dieren van het woud, over de rendieren op de vlakte en over al het vreemde, dat in zulke streken voorkomt. Hij stond hen bij met raad en daad en hulp, keek eens naar het zieke vee, deed mee aan smids- en timmermanswerk en hielp zelfs soms met zijn groote kracht, wanneer de ergste steenen en wortels weggeruimd moesten worden. Daarom begroetten deze menschen Lavrans Björgulfszoon en Guldsvein, den grooten rooden hengst, waar hij op reed, steeds met vreugde. Guldsvein was een mooi dier met glanzende huid, witte manen en staart en lichte oogen, sterk en moedig, zoodat men er in den omtrek over sprak, maar voor Lavrans was de hengst mak als een lam en hij zei, dat hij van het dier hield als van een jongeren broer.

Het eerste, wat Lavrans te doen had, was te zien naar de waarschuwingsteekens op Heimhaug. Want in de harde oorlogstijden van honderd jaar of langer geleden hadden de boeren hier en daar in de bergen langs de dalen houtstapels en wachthutten opgericht, zooiets als de seinvuren in de

vluchthavens langs de kust, maar deze waarschuwingsteekenen in de dalen behoorden niet tot de landverdediging. De boerengilden hielden ze in stand en de gildebroeders hadden er om de beurt de zorg voor.

Toen zij op de eerste bergweide aankwamen liet Lavrans alle paarden behalve het pakpaard los in het veld loopen en daarna klommen ze langs een steil pad naar boven. Het duurde niet lang voor het lichter werd tusschen de boomen. Groote dennen stonden dood en wit als geraamten tusschen het mos en nu zag Kristin aan alle kanten grijze rotspunten naar boven steken. Zij klommen lange einden tusschen de steenen door en soms stroomde er een beek over het pad, zoodat haar vader haar dragen moest. De wind hierboven woei lekker frisch en de struiken waren zwart van de bessen, maar Lavrans zei, dat ze nu niet stil konden houden om te plukken. Arne liep dan eens vooraan en dan weer achteraan, plukte takken met bessen voor Kristin en vertelde haar aan wie de bergweiden hoorden, die ze beneden zich in het bosch zagen liggen, want in dien tijd was de geheele Hövring helling met bosch bedekt.

Nu waren ze aan den voet van den laatsten ronden naakten bergkoepel en zagen den grooten houtstapel tegen de lucht afsteken en daar lag de wachthut in de luwte van een rotswand.

Toen ze op den top kwamen blies de wind hun tegen en greep hun kleeren aan, zoodat het Kristin toescheen alsof iets levends, dat daarboven woonde, hun tegemoet kwam om hen te begroeten. De wind woei om hen heen terwijl zij met Arne over de met mos begroeide vlakte liep. De kinderen gingen op een uitstekende rots zitten en Kristin keek met groote oogen rond; nooit had zij zich de wereld zoo uitgestrekt en groot voorgesteld.

Onder haar lagen overal dicht met bosch begroeide bergvlakten; het dal leek alleen maar een inzinking tusschen de groote bergen en de zijdalen waren nog kleinere insnijdingen; er waren er veel, maar toch was er weinig dal en veel berg. Overal staken grijze toppen, geelgevlamd van ijslandsch mos, boven het woudtapijt uit en heel in de verte teekende zich het blauwe gebergte met witte sneeuwplekken tegen den hemel af en smolt voor het oog samen met de grijsblauwe en witte zomerwolkjes. Maar in het noordoosten, dichtbij, het leek wel vlak achter het bosch op de weide, lag een groep geweldige

steenblauwe rotsen met strepen versch gevallen sneeuw langs de hellingen. Kristin begreep, dat dit de Raanekamp *) was, waarvan zij gehoord had, want het leek precies een troep groote everzwijnen, die wegliepen en het dal den rug toekeerden. Arne zei, dat het toch nog een halve dag rijden was eer men daar kwam.

Kristin had gedacht, dat zij, wanneer zij op den top van de bergen kwam, waar zij thuis op uitkeek, in een ander dal neer zou zien, net zooals het hunne, met bebouwde hoeven en velden, en het gaf haar een vreemd gevoel toen ze merkte, dat er zoo'n groote afstand ligt tusschen de plaatsen, waar menschen wonen. Zij zag de kleine, gele en groene plekjes diep in het dal en de heel kleine open plekjes met grijze huispuntjes in de bosschen op de bergen; zij begon ze te tellen, maar toen ze tot drie dozijn gekomen was raakte ze den tel kwijt. En toch was de woning van den mensch als niets daar in de groote eenzaamheid.

Zij wist, dat in de woeste bosschen wolven en beren leven, en dat er onder iederen steen kabouters en elven wonen, en ze werd bang, want niemand wist, hoe veel er waren, maar er moesten er stellig veel en veel meer zijn dan christenmenschen. Toen riep ze luid om haar vader, maar deze hoorde haar niet door den wind hierboven; hij was met de knechten bezig groote steenen tegen de helling op te wentelen om den houtstapel te stutten.

Isrid echter kwam naar de kinderen toe en ze wees Kristin waar het westelijk Vaagegebergte lag. En Arne duidde haar Graafjeld aan, waar de bewoners van de dalen de rendieren in kuilen vangen en de valkenjagers van den koning in steenen hutten wonen. Dit werk was Arne van plan later te gaan doen, — maar dan wilde hij ook leeren vogels voor de jacht af te richten — en hij hief zijn armen omhoog alsof hij een havik de lucht in wierp.

Isrid schudde het hoofd.

„Dat daar is een slecht leven, Arne Gyrdszoon — het zou een groot verdriet voor je moeder zijn, indien je valkenjager werd, jongen. Daar kan een man zich niet ophouden

---

*) Everrots.

zonder om te gaan met de slechtste menschen en met wat nog erger is."

Lavrans was erbij gekomen en had de laatste woorden gehoord:

„Ja", sprak hij, „daarginds is er stellig meer dan een, die zijn schulden en tienden niet betaalt —"

„Ja, je hebt zeker wel het een en ander gezien, Lavrans," lokte Isrid hem uit. „Jij, die zoo ver reist."

„Ja, ja," zei Lavrans langzaam, „dat kon wel eens waar zijn, — maar ik vind, dat men over zooiets niet spreken moet. Men moet den menschen, die den vrede hier in het dal verspeeld hebben, den vrede, dien ze in de bergen kunnen vinden, gunnen. Maar ik heb gouden akkers en mooie weiden gezien daar, waar slechts weinigen weten dat er dalen bestaan — en ik heb kudden gezien van runderen en van kleinvee, maar of die aan menschen of aan andere wezens hoorden weet ik niet."

„Ja," sprak Isrid „de beren en de wolven krijgen de schuld van het vee, dat hier op de bergweiden verloren raakt, maar er zijn in de bergen wel erger roovers dan zij."

„Noem je die erger," zeide Lavrans nadenkend, terwijl hij zijn dochter over haar muts streek. „In de bergen ten zuiden van de Raanekamp heb ik eens drie klein jongetjes gezien en de grootste was als Kristin hier — ze hadden blond haar en waren gehuld in huiden. Zij lieten mij de tanden zien net als jonge wolven, voor ze wegliepen en zich verborgen. Het zou niet te verwonderen zijn, wanneer de arme man, bij wien zij hoorden, wel lust had om zich van een koe of twee meester te maken."

„O, jongen hebben ook de wolven en beren," sprak Isrid boos, „en die spaar je niet, Lavrans, evenmin als hun jongen. En die hebben toch nooit de wet en het christendom geleerd, zooals deze booswichten, dien je zooveel goeds gunt."

„Geloof je, dat ik hun zooveel goeds gun, omdat ik hun iets beters dan het allerergste gun," sprak Lavrans glimlachend. „Maar kom, laten we eens zien, wat voor proviand Ragnfrid ons vandaag gegund heeft." Hij nam Kristin bij de hand en voerde haar met zich mee. En hij boog zich over haar heen en zei zacht: „Ik dacht aan je drie kleine broertjes, Kristintje."

Zij keken in de hut, maar daar was het benauwd en er hing een lucht van rotting. Kristin mocht even rondkijken, maar er stonden slechts een paar aarden banken langs den muur, er was een stookplaats midden op den bodem en verder waren er eenige vaten met teer en wat bossen dennenhout en berkenschors. Lavrans vond, dat ze maar buiten moesten eten en iets lager vonden ze bij een berkenboschje een mooie groene plek. Zij laadden het pakpaard af en strekten zich in het gras uit. Er was veel goed eten in Ragnfrids proviandtasch — zacht brood en fijne koek, boter en kaas, spek en gedroogd rendiervleesch, vette, gekookte kalfsborst; er waren twee vaatjes Duitsch bier en een klein fleschje mede. Zij gingen dadelijk aan het snijden en ronddeelen van vleesch, terwijl Halvdan, de oudste der mannen, een vuurtje aanlegde — het was hier in het bosch veiliger wat warmte te hebben.

Isrid en Arne plukten takjes van struiken en berkentwijgjes en wierpen die op het vuur; het siste, wanneer het vuur het frissche groen van de takken afscheurde, zoodat kleine, witte, verbrande stukjes hoog boven de roode vlam uitvlogen; de rook kronkelde zich vet en donker omhoog naar den helderen hemel. Kristin zat er naar te kijken; het leek haar alsof het vuur blij was, dat het buiten was en vrij mocht spelen. Het was heel anders dan wanneer het thuis in den haard zat en hard moest werken om eten voor hen te koken en de kamer te verlichten.

Zij zat tegen haar vader aangeleund met een arm over zijn knie; hij gaf haar zooveel ze wilde van het beste, dat er was en zei, dat zij net zooveel van het bier mocht drinken als ze lust had en flink van de mede proeven.

„Ze wordt nog zoo dronken, dat ze niet naar beneden naar de bergwei kan loopen," zei Halvdan lachend, maar Lavrans streelde haar ronde wangen:

„Nu, dan zijn er hier menschen genoeg, die haar dragen kunnen — het doet haar goed — drink jij ook maar, Arne, — Gods gaven doen jullie, die nog in den groei bent, alleen maar goed en geen kwaad — zij geven zoet, rood bloed en gezonde slaap, maar wekken geen dwaasheid en onverstand."

Ook de mannen dronken nu lustig en veel en Isrid versmaadde het evenmin; spoedig gingen hun stemmen en het

geloei en geknetter van het vuur in Kristins ooren over in een ver geraas — ze begon zwaar in het hoofd te worden. Ze was zich nog bewust, dat men Lavrans trachtte over te halen om te vertellen van de wonderlijke dingen, die hij op zijn jachttoeren beleefd had. Maar hij wilde niet veel zeggen en dat gaf haar zoo'n veilig, rustig gevoel — en ze was zoo loom.

Haar vader zat met een stuk zacht gerstebrood; hij kneedde brokjes daarvan met zijn vingers tot ze op paarden leken, sneed kleine stukjes vleesch af en zette die dwars op de broodpaardjes; deze liet hij over zijn dij in Kristins mond rijden. Maar spoedig was ze zoo moe, dat ze haar mond niet meer open kon doen en niet meer kon kauwen — toen viel ze achterover op den grond en sliep in.

Toen ze weer wakker werd lag ze warm in het donker in haar vaders arm; hij had zijn mantel om hen beide heen geslagen. Kristin ging overeind zitten, veegde het zweet van haar gezicht en zette haar muts af, zoodat de wind haar vochtige haar kon drogen.

Het moest al laat op den dag zijn, want het zonlicht was geheel geel, de schaduwen waren langer geworden en vielen nu naar het zuid-oosten. Geen windje bewoog zich meer en muggen en vliegen zoemden en bromden om de groep slapende menschen. Kristin bleef doodstil zitten, krabde haar met muggebeten bedekte handen en keek om zich heen; de bergtop boven hen blonk in den zonneschijn wit en geel van mos en de stapel van door den wind gevelde stammen stak tegen den hemel af als het geraamte van een wonderlijk dier.

Zij begon wat angstig te worden — het was zoo vreemd hen daar allen bij elkaar onder den blooten hemel bij daglicht te zien slapen. Gebeurde het thuis soms, dat zij 's nachts wakker werd, dan lag zij warm in het donker met haar moeder aan den eenen kant en het kleed, dat over de balken gespannen was, aan den anderen. Dan wist zij, dat rookgat en deuren gesloten waren om nacht en slecht weer buiten te houden en de slaapgeluiden kwamen van menschen, die veilig en wel tusschen huiden en kussens lagen. Maar deze lichamen, die in allerlei verwrongen houdingen op den grond lagen, om den kleinen witten en zwarten aschhoop heen, konden best dood zijn.

Sommigen lagen op hun buik en sommigen op hun rug met

opgetrokken knieën en de geluiden, die uit hen kwamen, verschrikten haar. Haar vader snurkte zwaar, maar wanneer Halvdan adem haalde piepte en knarste het in zijn neus. Arne lag op zijn zij met het gezicht in zijn arm verborgen en zijn glanzend lichtbruin haar in het mos uitgespreid; hij lag zoo stil, dat Kristin bang werd of hij ook dood zou zijn. Zij moest zich voorover buigen en hem aanraken; toen draaide hij zich even in zijn slaap om.

Kristin kreeg plotseling de gedachte of ze misschien den nacht door had geslapen en of het nu de volgende dag was — toen schrok ze zoo, dat ze haar vader schudde, maar deze bromde alleen maar even en sliep door. Kristin was zelf nog zwaar in het hoofd, maar ze durfde niet weer te gaan liggen slapen. Daarom kroop ze naar het vuur en roerde erin met een stokje — van binnen gloeide het nog wat. Ze legde er wat mos en kleine takjes op, die zij om zich heen verzamelde, maar ze durfde niet buiten den kring der slapenden te gaan om groote takken te zoeken.

Plotseling klonk er een daverend gedreun vlak bij in het veld — het hart zonk Kristin in de schoenen en ze werd koud van angst. Toen zag ze tusschen de boomen door een roodbruine gedaante en Guldsvein brak door de berkjes heen en stond daar met zijn heldere, lichte oogen naar haar te kijken. Ze was zoo blij, dat ze opsprong en naar den hengst toe liep. Daar was ook het bruine paard, waar Arne op gereden had, en het pakpaard. Toen voelde ze zich weer heerlijk veilig: ze ging naar de paarden toe en klopte ze alle drie op de lendenen. Guldsvein boog zijn kop, zoodat zij er bij kon om hem over zijn wangen te streelen en aan zijn lichtgele manen te trekken en hij snuffelde met zijn zachten muil in haar handen.

De paarden liepen al grazende naar het berkenboschje en Kristin ging met hen mee, want ze dacht niet, dat er eenig gevaar bij was, wanneer ze maar bij Guldsvein bleef — hij had vroeger al eens een beer aangekund. Er groeiden hier massa's boschbessen en het kind had dorst en een onaangenamen smaak in den mond; bier smaakte haar nog niet, maar de zoete sappige bessen waren net zoo lekker als wijn. Ginds tusschen de steenen zag ze ook nog frambozen, — toen pakte ze Guldsvein bij zijn manen en verzocht hem vriendelijk met haar mee daarheen te gaan, en de hengst liep volgzaam met het kleine

meisje mee. Toen zij hoe langer hoe verder de helling afging kwam hij naar haar toe, wanneer ze hem riep, en de beide andere paarden volgden Guldsvein.

Ergens in de nabijheid hoorde zij een beek klateren en kabbelen; zij ging op het geluid af tot ze de beek vond en strekte zich voorover uit op een grooten steen om haar bezweete, door muggen gestoken gezicht en handen nat te maken. Onder de steenen stond het water onbeweeglijk en donker, want vlak er tegenover rees een rotswand steil naar boven achter eenige kleine berkjes en struiken — dat was een prachtige spiegel en Kristin boog zich voorover en bekeek zich zelf in het water, want ze wilde weten, of het waar was, wat Isrid gezegd had, dat ze op haar vader leek.

Ze lachte en knikte en boog zich voorover tot haar eigen haar het lichte haar aanraakte om het ronde kindergezicht met de groote oogen, dat ze in de beek zag.

Om haar heen groeiden ontelbare van die fijne, lichtroode trossen bloemen, die valeriaan genoemd worden — ze waren hier bij den bergstroom veel rooder en mooier dan langs de rivier thuis. Kristin plukte er eenige en bond ze met grasjes samen tot ze een mooien, dikken, lichtrooden krans gemaakt had. Het kind zette dien op haar hoofd en liep naar den waterspiegel om te zien, hoe ze er nu wel uitzag, nu ze versierd was als een volwassen jong meisje dat ten dans gaat.

Zij boog zich voorover en zag, hoe haar eigen, donker beeld van den bodem opsteeg en duidelijker werd naarmate het haar te gemoet kwam — toen ze plotseling in den waterspiegel ontdekte, dat er tusschen de berken aan de overzijde een mensch stond, die zich naar haar toe boog. Snel richtte zij zich op haar knieën op, en keek naar de overzijde. Eerst dacht ze, dat daar alleen maar de rotswand was met de boomen, die aan den voet er van samengedrongen stonden. Maar ineens zag zij een gezicht tusschen het loof — daarginds stond een vrouw met een wit gelaat en golvend, vlasblond haar — met groote, lichtgrijze oogen en opengesperde roze neusgaten, die haar aan die van Guldsvein deden denken. Zij was gekleed in een blinkend, lichtgroen kleed en de takken en twijgen verborgen haar tot aan de breede borst, die bedekt was met gespen en schitterende ketenen.

Kristin staarde deze verschijning aan — daar hief de vrouw

een hand in de hoogte en toonde haar een krans van gouden bloemen, waar ze haar mee wenkte.

Achter zich hoorde ze Guldsvein luid en verschrikt hinniken — zij draaide haar hoofd om — het paard steigerde en schreeuwde, zoodat het in het rond weerklonk, keerde om en galoppeerde weg, zoodat de grond ervan dreunde. De andere paarden volgden Guldsvein — ze renden recht tegen de steenhelling op, zoodat de steenen met donderend geraas naar beneden kwamen en takken en wortels krakend gebroken werden.

Toen gilde Kristin luid. ,,Vader, vader" schreeuwde ze. Zij sprong op haar voeten, rende achter de paarden aan en durfde niet om te zien over haar schouder; ze klauterde over de steenhelling, trapte in den zoom van haar jurk en gleed een eind terug, klauterde weer verder en greep met bloedende handen in de steenen; kroop op gewonde, open knieën voort en riep om beurten om Guldsvein en om haar vader — terwijl het zweet haar over het heele lichaam uitbrak en als water in haar oogen liep en haar hart bonsde alsof het in haar borstkas stuk zou slaan; de angst snoerde haar de keel dicht.

,,O, vader, vader!"

Toen hoorde ze ergens boven zich zijn stem. Zij zag hem met groote sprongen de steenhelling afkomen — de blanke, zonbeschenen steenhelling; berkjes en espen stonden onbeweeglijk en hun bladen glinsterden met zilverglans — de berghelling was zoo stil en licht, maar haar vader kwam met sprongen naar beneden en riep haar naam en Kristin zakte in elkaar en wist, dat ze nu veilig was.

,,Heilige Maria!" Lavrans knielde naast zijn dochter neer en nam haar in zijn armen — hij was bleek en had een eigenaardigen trek om den mond, zoodat Kristin nog banger werd; het was alsof ze nu pas aan zijn gezicht zag aan welk een groot gevaar zij blootgesteld was geweest.

,,Kind, kind," — hij nam haar bloedende handen, bekeek ze, zag den krans om haar loshangend haar en raakte dezen aan. ,,Wat is dat — hoe ben je hier gekomen, kindje? —"

,,Ik ging met Guldsvein mee," snikte ze, dicht tegen hem aangedrukt. ,,Ik werd zoo bang, omdat u allemaal sliep, maar toen kwam Guldsvein —. En toen was er daar beneden aan het water iemand, die mij wenkte —."

„Wie wenkte je — was het een man?"

„Neen, het was een vrouw — zij wenkte mij met een gouden krans — ik geloof, dat het een elf was, vader —".

„Heer, sta ons bij," zei Lavrans zacht, en hij sloeg een kruis over het kind en over zich zelf.

Hij hielp haar naar boven tot ze aan een grasveld kwamen; daar tilde hij haar op en droeg haar verder. Zij hing aan zijn hals en schreide heftig — kon niet tot bedaren komen, hoe hij haar ook suste.

Spoedig kwamen zij de mannen en Isrid tegen. Deze sloeg de handen in elkaar toen ze hoorde, wat er gebeurd was:

„Ja, dat is stellig een elf geweest — zij heeft het mooie kind den berg in willen lokken, geloof dat maar —."

„Zwijg," gebood Lavrans barsch. „Wij hadden niet over deze dingen moeten praten, zooals we dat hier in het bosch gedaan hebben — men kan nooit weten, wie er onder de steenen zit en ieder woord hoort."

Hij trok zijn gouden ketting van onder zijn hemd te voorschijn, hing hem met het relikwiekruis om Kristins hals, en schoof het kruis op haar bloote borst.

„Maar jullie allen," zeide hij, „zet een wacht voor je lippen, want nooit mag Ragnfrid te weten komen, dat het kind aan zulk een gevaar blootgesteld is geweest."

Nu vingen ze de paarden weer, die het bosch ingeloopen waren, en gingen daarna snel naar de grasvlakte, waar de andere paarden graasden. Allen stegen nu op en reden naar de berghut van Jörundgaard; dat was niet ver.

De zon was bijna onder, toen ze daar aankwamen; het vee was binnen de omheining, Tordis en de herders waren bezig te melken. Binnen in de hut stond de pap voor hen klaar, want de menschen van de berghut hadden hen vroeger op den dag bij de wachthut gezien, zoodat zij verwacht werden.

Nu pas hield Kristin op met huilen. Zij zat op haar vaders schoot en at pap en room van één lepel met hem.

Lavrans moest den volgenden dag naar een meertje, wat hooger den berg op, waar enkele van zijn herders met de stieren lagen. Kristin zou meegegaan zijn, maar nu zeide hij, dat ze in de hut achter moest blijven: — „en jullie moet goed oppassen, Tordis en Isrid, dat je deur en rookgat ge-

sloten houdt tot we terugkomen, zoowel ter wille van Kristin als van het ongedoopte kleintje in de wieg."

Tordis was zoo geschrokken, dat ze niet met het kleine kind boven durfde blijven; zij had haar kerkgang na haar bevalling nog niet gedaan en het liefst wilde ze maar meteen mee naar beneden gaan en in het dal blijven. Lavrans zei, dat hij dit kon begrijpen; zij kon dan den volgenden avond met hen mee naar beneden gaan; hij dacht, dat een oudere weduwe, die op Jörundgaard diende, wel in haar plaats hier naar boven zou willen gaan.

Tordis had welriekend, frisch berggras onder de huiden op de bank uitgespreid; het rook zoo sterk en lekker, dat Kristin bijna insliep, terwijl Lavrans een Onze Vader en een Ave Maria over haar bad.

„Ja, dat zal lang duren eer ik je weer mee de bergen in neem," zei Lavrans, en gaf haar een tikje op haar wang.

Kristin werd ineens wakker:

„Vader, — mag ik ook niet met u mee naar het zuiden in den herfst, zooals u beloofd hebt —?"

„Dat zullen we wel eens zien," antwoordde Lavrans, en een oogenblikje later sliep Kristin rustig tusschen de schaapshuiden.

II.

Iederen zomer placht Lavrans Björgulfszoon een tocht naar het zuiden te maken om zijn hoeve in Follo te bezoeken. Deze reizen van haar vader waren merkteekenen in Kristins leven — de lange weken, wanneer hij weg was, en de groote vreugde, wanneer hij weer thuis kwam met mooie geschenken, buitenlandsche stoffen voor haar bruidskist, vijgen, rozijnen en honingbrood uit Oslo — en veel merkwaardigs om haar te vertellen.

Maar dit jaar merkte Kristin, dat er iets bijzonders was met de gewone reis van haar vader. Telkens werd zij uitgesteld; de ouden van Loptsgaard kwamen aanrijden en zaten met haar vader en moeder over de tafel te praten over opvolging en erfrecht en het recht van terugkoop en de moeilijkheid om de hoeve van hier uit te besturen en van het bisdom en het koninklijk landgoed in Oslo, die zooveel arbeidskracht aan den landbouw in den omtrek onttrokken. Zij hadden haast geen tijd om met haar te spelen, maar zij werd naar de dienstmeisjes in het keukengebouw gestuurd. Haar oom Trond Ivarszoon van Sundbu kwam meer dan vroeger over — maar hij schertste nooit met Kristin en liefkoosde haar ook niet.

Langzamerhand begreep zij eenigszins wat er gaande was. Haar vader had, sinds hij in Sil gekomen was, steeds getracht hier in het dal landerijen onder zijn beheer bijeen te garen en nu had ridder Andres Gudmundszoon Lavrans voorgesteld Formo, het moederlijk erfdeel van heer Andres, tegen Skog te ruilen, dat beter voor hem gelegen was, omdat hij tot de koninklijke lijfwacht hoorde en zelden hier in het dal kwam. Lavrans wilde niet graag afstand doen van Skog, dat zijn erfgoed was — het was als een koningsgeschenk in zijn geslacht gekomen;

toch zou de ruil in vele opzichten voordeelig voor hem zijn. Maar ook Lavrans' broer Aasmund Björgulfszoon wilde Skog graag overnemen — hij woonde nu op Hadeland, dat hij door huwelijk verkregen had — het was dus onzeker of Aasmund van zijn erfrecht afstand zou willen doen.

Maar op een goeden dag zeide Lavrans tot Ragnfrid, dat hij dit jaar Kristin mede naar Skog wilde nemen — zij moest de hoeve, waar zij geboren was en waar haar voorvaderen gewoond hadden, toch eens zien voor deze misschien uit hun bezit zou gaan. Ragnfrid vond dit een billijken wensch, al was zij wel eenigszins angstig om zoo'n jong kind op zoo'n lange reis te zenden, wanneer ze zelf niet mee kon gaan.

Den eersten tijd nadat Kristin de elveverschijning gezien had was ze zoo bang geweest, dat zij het liefst vlak bij haar moeder bleef — ze was zelfs al bang een van de menschen te zien die hen dien dag in de bergen vergezeld hadden en wisten, wat er met haar gebeurd was. Zij was blij, dat haar vader verboden had, dat men de verschijning noemde.

Maar toen er eenige tijd voorbij was gegaan kreeg zij toch wel lust om er eens over te spreken. In zich zelf vertelde zij ervan aan iemand — zij wist niet wien — en het eigenaardige was dit: hoe meer tijd er verliep, des te beter meende zij zich alles te herinneren en des te duidelijker werd de voorstelling van de mooie vrouw.

Maar het allervreemdste was, dat zij telkens, wanneer zij aan de elf dacht, heftig begon te verlangen naar de reis naar Skog en zij werd hoe langer hoe meer bevreesd, dat haar vader haar niet mee zou nemen.

Eindelijk op een morgen, toen zij in de bovenkamer wakker werd, zag zij dat de oude Gunhild en haar moeder op den drempel zaten en de hoop eekhoornvellen van Lavrans uitzochten. Gunhild was een weduwe, die de hoeven rondreisde en pelsvoering voor mantels en dergelijke naaide. Uit hun gesprek begreep Kristin, dat zij ditmaal een nieuw manteltje zou krijgen, gevoerd met eekhoornbont en met marterbont afgezet. Toen begreep ze, dat ze met haar vader mee zou gaan en ze ging in bed overeind staan en juichte van pleizier.

Haar moeder kwam naar haar toe en streelde haar over de wang:

„Ben je zoo blij, dochtertje, dat je zoo ver van mij vandaan zult gaan?"

Hetzelfde zei Ragnfrid den morgen toen ze op reis zouden gaan. Ze waren vroeg op; het was buiten nog koud en er hing een dichte nevel tusschen de huizen, toen Kristin naar buiten keek om naar het weer te zien — het was alsof er een grijze rook om de lichten en voor de open deuren dwarrelde. De menschen liepen heen en weer tusschen de stallen en schuren en de vrouwen kwamen uit het keukengebouw met dampende schalen pap en bakken met gekookt vleesch en spek — want ze moesten veel en krachtig voedsel hebben voor ze de morgenkou inreden.

Binnen werden de reiszakken van huiden open en dicht gemaakt en vergeten dingen werden er in gestopt. Ragnfrid herinnerde haar man alles, wat hij voor haar in orde moest brengen en praatte over haar verwanten en vrienden, waar hun weg langs voerde — dien moest hij groeten en hij moest niet vergeten naar dien te vragen.

Kristin liep uit en in, nam vele malen afscheid van allen in huis en kon nergens rustig blijven.

„Ben je zoo blij, Kristin, dat je zoo ver van mij weg zult reizen en zoo lang?" vroeg haar moeder. Kristin werd verdrietig en bedroefd en ze wenschte, dat haar moeder dit niet gezegd had. Maar ze antwoordde zoo goed ze kon:

„Neen, lieve moeder, maar ik ben blij, omdat ik met vader mee mag."

„Ja, dat begrijp ik," zei Ragnfrid en zuchtte. Zij kuste het kind en bracht iets aan de kleeding van het meisje in orde.

— Eindelijk zat dan het heele reisgezelschap in het zadel — Kristin reed op Morvin, die vroeger het rijpaard van haar vader geweest was; het dier was oud, verstandig en betrouwbaar. Ragnfrid reikte haar man den zilveren beker met de laatste hartversterking, legde een hand op de knie van haar dochtertje en vroeg haar toch vooral aan alles te denken, wat haar moeder haar op het hart gedrukt had.

Zoo reden ze de hoeve af, de grijze schemering in. De nevel lag wit als melk over het dal. Maar langzamerhand begon het wat lichter te worden en toen boorde de zonneschijn er door heen. En druipend van dauw glinsterden door den

witten nevel heen velden, groen van gras, vale stoppelvelden, gele boomen en lijsterbessen met heldere roode bessen. De rotskanten rezen blauw omhoog uit nevel en damp — toen scheurde de mist en dreef in vlokken langs de hellingen en ze reden beneden door het dal in den heerlijksten zonneschijn, Kristin voorop in den troep, aan de zijde van haar vader.

Zij bereikten Hamar op een donkeren, regenachtigen avond; Kristin zat bij haar vader voorop het zadel, want ze was zoo moe, dat alles voor haar oogen draaide — het meer dat aan den rechterkant bleek lichtte, de donkere boomen, die druppels op hen lieten vallen, wanneer ze er onderdoor reden en de zwarte huizengroepen op het kleurlooze, vochtige land langs den weg.

Zij had opgehouden de dagen te tellen — het scheen haar toe, dat zij een eeuwigheid gereisd had. Ze hadden familie en vrienden beneden in het dal bezocht; ze had kennis gemaakt met kinderen op de groote hofsteden, ze had gespeeld in vreemde kamers en schuren en erven, en ze had vele malen haar roode jurk met de zijden mouwen aangehad. Ze hadden de dagen, dat het mooi weer was, aan den kant van den weg gerust; Arne had noten voor haar geplukt en na de maaltijden had ze mogen slapen op de zakken van huiden, waarin hun kleeren zaten. Op een hoeve hadden ze met zijde overtrokken kussens in bed gehad en eens hadden ze in een herberg overnacht, waar in een van de andere bedden een vrouw lag, die zacht schreide en jammerde telkens wanneer Kristin wakker was. Maar iederen nacht had ze rustig achter den breeden, warmen rug van haar vader geslapen.

Kristin werd plotseling wakker — ze wist niet, waar ze was, maar het eigenaardige klinkende en dreunende geluid, dat zij in haar droom gehoord had, hield aan. Zij lag alleen in een bed en in de kamer, waar dat stond, brandde vuur op den haard.

Zij riep om haar vader, die opstond van het vuur, waar hij bij gezeten had en naar haar toe kwam, gevolgd door een dikke vrouw.

,,Waar zijn we?" vroeg ze; Lavrans antwoordde lachend:

,,We zijn nu in Hamar en hier is Margret, de vrouw van

Fartein den schoenmaker — je moet haar maar eens vriendelijk goedendag zeggen, want je sliep, toen we hier kwamen. Maar nu zal Margret je helpen om je aan te kleeden."

„Is het dan morgen?" vroeg Kristin. „Ik dacht, dat u nu naar bed ging. O, helpt u mij liever," smeekte ze, maar Lavrans zei op strengen toon, dat ze beter deed Margret te bedanken, die haar helpen wilde. „En kijk maar eens, wat voor een geschenk zij voor je heeft!"

Het waren een paar roode schoenen met zijden bandjes. De vrouw glimlachte om Kristins verheugd gezicht en trok haar in bed haar hemd en kousen aan, zoodat ze niet met bloote voeten op den leemen vloer zou hoeven te loopen.

„Waar komt dat geluid toch vandaan," vroeg Kristin, „net als van een kerkklok, maar dan van veel klokken?"

„Heb je nooit gehoord van de groote domkerk hier in de stad — daar mag je nu naar toe. Daar luidt de groote klok. En de klokken van het klooster en van de Kruiskerk luiden ook."

Margret smeerde haar brood dik met boter en gaf haar honing in haar melk om het voedsel, dat zij binnen kreeg, voedzamer te maken — ze had nauwelijks tijd om te eten.

Buiten was het nog donker en het vroor. De nevel was bijtend koud. De voetsporen van menschen en vee en paarden waren hard als van gegoten ijzer, zoodat Kristins voeten in de nieuwe, dunne schoentjes pijn deden en eens trapte ze door het ijs heen in een goot, midden op straat, en kreeg natte koude voeten. Toen nam Lavrans haar op zijn rug en droeg haar.

Zij sperde haar oogen wijd open in de duisternis, maar ze kon niet veel van de stad zien — vaag onderscheidde ze donkere gevels en boomen tegen de grauwe lucht aan. Toen kwamen ze op een kleine weide, die glinsterde van rijp, en aan den anderen kant daarvan zag ze een grijs gebouw, zoo groot als een berg. Er stonden steenen huizen om heen en hier en daar scheen licht door vensters in den muur. De klokken, die een oogenblik gezwegen hadden, begonnen weer te luiden en nu was het geluid zoo sterk, dat er een ijskoude rilling over haar rug liep.

Het was net of men een berg binnen ging, vond Kristin, toen ze het voorportaal van de kerk betraden; de duisternis

en koude sloegen hen te gemoet. Ze gingen een deur door en roken een oude, koude lucht van wierook en waskaarsen. Kristin bevond zich in een donkere, geweldig hooge ruimte. Ze kon door de duisternis het dak boven zich en de zijmuren niet zien, maar heel in de verte brandde licht op een altaar. Daar stond een priester en het geluid van zijn stem liep wonderlijk door de ruimte heen net als zuchten en gefluister. Haar vader sloeg een kruis over zich en zijn kind met wijwater en toen gingen ze verder; hoe voorzichtig hij ook liep, toch klonken zijn sporen luid op den steenen bodem. Zij gingen voorbij reusachtige zuilen en tusschen die zuilen door was het alsof men in pikzwarte gaten zag.

Vooraan, bij het altaar, boog haar vader zijn knie en Kristin knielde aan zijn zijde. Zij begon in het donker het een en ander te onderscheiden — het glinsterde van goud en zilver op de altaren tusschen de zuilen, maar op het voorste altaar, waar zij voor knielden, straalden kaarsen, die in vergulde kandelaars brandden, en daar schitterden de heilige vaten en de groote, prachtige schilderingen erachter. Kristin moest weer aan den berg denken — zoo had zij zich voorgesteld, dat het daar moest zijn, net zooveel pracht, maar misschien nog wat meer licht. En het gezicht van het elvemeisje rees voor haar op — maar toen hief zij de oogen op en zag op de schildering aan den wand Christus zelf, groot en streng, hoog verheven aan het kruis. Zij schrok — hij zag er niet vriendelijk en bedroefd uit, zooals thuis in hun eigen bekende kerkje met de bruine balken, waar hij met doorstoken voeten en handen zwaar aan zijn armen hing en het met bloed bespatte hoofd onder den doornenkroon boog. Maar hij stond op een plank met stijf uitgestrekte armen en opgeheven hoofd; zijn glinsterend haar was gekroond met een gouden kroon, zijn gelaat was verheven en streng.

Toen trachtte ze de woorden van den priester te volgen, terwijl hij las en zong, maar hij sprak zoo onduidelijk en gehaast. Thuis kon ze ieder woord verstaan, want Sira Eirik had een zeer duidelijke stem en hij had haar geleerd, wat de heilige woorden in het Noorsch beteekenden, opdat zij, wanneer ze in de kerk was, haar gedachten beter bij God zou kunnen bepalen.

Maar hier kon ze dat niet, want ieder oogenblik ontdekte

ze iets in het duister. Hoog in den muur waren vensters en die begonnen door den aanbrekenden dageraad te lichten. En dicht bij de plaats, waar ze knielden, stond een wonderlijke houten galg; daarachter lagen lichte steenblokken en daar stond een trog en lagen gereedschappen — nu hoorde ze, dat er menschen kwamen, die daar heen en weer liepen. Maar toen viel haar oog weer op den strengen Christus aan den wand en zij trachtte haar gedachten bij den dienst te bepalen. De ijzige kou van den steenen bodem deed haar beenen tot aan de heupen toe verstijven en haar knieën deden pijn. Eindelijk draaide alles voor haar rond, zoo moe was ze.

Nu stond haar vader op; de godsdienstoefening was afgeloopen. De priester kwam naar voren en begroette Lavrans. Terwijl ze samen praatten ging Kristin op een trede zitten, want ze zag, dat de koorknaap dit ook gedaan had. Hij gaapte — toen moest zij ook gapen. Toen hij zag, dat zij naar hem keek, drukte hij zijn tong in zijn wang en verdraaide zijn oogen tegen haar. Vervolgens trok hij een zakje onder zijn kleeren uit en leegde alles, wat erin was op de steenen — vischhaken, stukjes lood, riemen en een paar dobbelsteenen en den heelen tijd trok hij gezichten tegen haar. Kristin was zeer verwonderd.

Toen keken de priester en haar vader naar de kinderen. De priester begon te lachen en zei tegen den jongen, dat hij naar huis moest gaan en naar school, maar Lavrans fronste het voorhoofd en nam Kristin bij de hand.

Het begon nu lichter te worden in de kerk. Slaperig hing Kristin aan Lavrans' hand, terwijl hij en de priester onder de houten galg door liepen en over de bouwplannen van bisschop Ingjald spraken.

Ze gingen de heele kerk door en vervolgens het voorportaal in. Vandaar voerde een steenen trap omhoog in den westelijken toren. Kristin strompelde moe de trap op. De priester opende een deur, die naar een fraaie kapel voerde, maar toen zeide haar vader, dat Kristin buiten op de trap moest blijven zitten wachten, terwijl hij ter biecht ging; daarna mocht ze dan binnenkomen en het schrijn van den heiligen Thomas kussen.

Op hetzelfde oogenblik kwam een oude monnik in een aschbruine pij uit de kapel. Hij bleef even staan, glimlachte

tegen het kind en haalde eenige zakken en wollen lappen uit een nis in den muur. Deze spreidde hij op de treden uit:

„Ga hier zitten, dan heb je het niet zoo koud," zeide hij en ging op zijn bloote voeten de trap af.

Kristin sliep toen heer Martein — zoo heette de priester — naar buiten kwam en haar bij de hand nam. Uit de kerk klonk prachtig gezang naar boven en binnen in de kapel brandden kaarsen op het altaar. De priester gaf haar een wenk, dat zij naast haar vader moest neerknielen, en daarna haalde hij een klein gouden schrijn naar beneden, dat boven het altaar stond. Hij fluisterde haar toe, dat hierin een stukje van het bloedige kleed van Sint Thomas van Kanterborg bewaard werd en hij wees haar de beeltenis van den heilige aan, zoodat Kristin haar lippen op zijn voeten kon drukken.

Heerlijke tonen stroomden uit de kerk, toen ze naar beneden gingen; heer Martein zei, dat het de organist was, die zich oefende, en de schooljongens, die zongen; maar ze hadden geen tijd om er naar te luisteren, want haar vader had honger; hij had voor de biecht gevast. Nu zouden ze in het hospitium der kanunniken gaan eten.

Buiten scheen de morgenzon op de steile oevers aan de overzijde van het Mjö meer, zoodat de vergeelde loofboschjes als goudstof in de donkerblauwe bosschen stonden. De golven van het meer hadden kleine, dansende, witte schuimkoppen. Er woei een koude, frissche wind, zoodat de bonte bladeren op den met rijp bedekten bodem neerdwarrelden.

Daar kwam een groep ruiters tusschen de woning van den bisschop en het huis der kruisbroeders uit. Lavrans trad op zij en boog met zijn eene hand op de borst, terwijl hij bijna den grond raakte met zijn hoed, zoodat Kristin wel begreep, dat die heer in den pelsmantel de bisschop in eigen persoon moest zijn, en zij neeg haast tot de aarde toe.

De bisschop hield zijn paard in en groette terug; hij wenkte Lavrans om bij hem te komen en sprak een oogenblik met hem. Even later kwam Lavrans bij den priester en het kind terug en zeide:

„Nu ben ik bij den bisschop ten eten genoodigd — gelooft u, heer Martein, dat een van de kerkdienaren mijn kleine meisje naar huis zou kunnen brengen naar de woning van Fartein den schoenmaker en aan mijn mannen zeggen, dat

Halvdan mij tegen den vespertijd met Guldsvein komt halen?"

De priester antwoordde, dat dit wel geschikt kon worden. Toen kwam de barrevoetbroeder, die op de torentrap tegen Kristin gepraat had, naar voren, groette en sprak:

„Ginds bij ons in het hospitium is een man, die toch naar den schoenmaker toe moet; hij kan je boodschap overbrengen, Lavrans Björgulfszoon, en je dochtertje kan met hem meegaan of in het klooster blijven tot je zelf naar huis gaat. Ik zal er voor zorgen, dat ze daar te eten krijgt."

Lavrans bedankte hem, maar zeide „het is te erg u met dit kind lastig te vallen, broeder Edvin."

„Broeder Edvin trekt alle kinderen, die hij te pakken kan krijgen, naar zich toe," sprak heer Martein lachend. „Dan heeft hij iemand om voor te preeken."

„Ja, u, geleerde mannen hier in Hamar, durf ik mijn preeken niet aan te bieden," zei de monnik glimlachend en zonder boosheid. „Ik deug nu eenmaal alleen om voor kinderen en boeren te spreken, maar daarom hoeft men den dorschenden os nog niet te muilbanden."

Kristin keek haar vader smeekend aan; zij geloofde niet, dat er iets was, wat zij liever zou willen dan met broeder Edvin mee gaan. Lavrans nam het aanbod dan ook dankbaar aan en terwijl haar vader met den priester het gevolg van den bisschop achterna ging, legde Kristin haar hand in die van den monnik en samen daalden zij naar het klooster af, dat uit een groepje houten huizen bestond en een lichte steenen kerk, geheel beneden aan het water.

Broeder Edvin drukte haar hand eens even en toen ze elkaar aankeken moesten zij beide lachen. De monnik was lang en mager, en zeer krom van rug; het kind vond, dat zijn hoofd op dat van een ouden kraanvogel geleek, want het was klein, met een smalle, glimmende kruin boven een krans van borstelig wit haar, en het zat op een langen, dunnen, gerimpelden hals. Zijn neus was ook groot en spits als een snavel. Maar er was iets, dat haar al licht en blij maakte, wanneer zij alleen maar naar zijn langwerpig gerimpeld gezicht keek. De oude, waterachtig blauwe oogen hadden roode randen en de oogleden waren bruinachtig en dun als vliezen; er liepen duizend rimpeltjes van hen uit en de verlepte wangen met de roodachtige aren waren met rimpels doorploegd, die

naar beneden liepen naar den kleinen mond met de dunne lippen, maar het leek wel, alsof broeder Edvin zoo gerimpeld was geworden alleen maar van het glimlachen tegen de menschen — Kristin geloofde, dat ze nog nooit iemand gezien had, die er zoo vroolijk en vriendelijk uitzag; het was alsof hij een geheime lichtende vreugde in zich om droeg, die zij te weten zou komen, wanneer hij begon te spreken.

Zij gingen langs de heg van een appelboomgaard waar nog enkele gele en roode vruchten aan de boomen hingen. Twee dominikaner broeders in zwarte en witte dracht verzamelden verlept boonenkruid in den tuin.

Het klooster verschilde niet veel van een gewone boerenhofstede en het hospitium, waar de monnik Kristin naar toe bracht, leek het meest op een arm boerenvertrek, maar er waren vele slaapplaatsen in. In een der bedden lag een oude man en bij het vuur zat een vrouw, die een zuigeling inwikkelde; twee grootere kinderen, een jongen en een meisje, stonden naast haar.

De man en de vrouw klaagden beide, omdat ze nog geen ontbijt gekregen hadden: „maar ze hebben geen lust om ons twee keer eten te brengen en daarom moeten wij maar honger lijden, terwijl jij in de stad rondloopt, broeder Edvin".

„Wees nu niet boos, Steinulv," zei de monnik, „kom maar eens hier en zeg eens goeden dag, Kristin — kijk, dit aardige meisje zal vandaag bij ons blijven en met ons eten."

Hij vertelde, dat Steinulv op reis ziek was geworden toen hij van een bijeenkomst thuis kwam, en hij had toestemming gekregen hier in het hospitium van het klooster te liggen, omdat een bloedverwante van hem in het ziekenhuis woonde, die zoo boosaardig was, dat hij het er om haar niet uit kon houden.

„Maar ik merk best, dat ze er gauw genoeg van krijgen om mij hier te hebben," zei de boer. Wanneer jij wegreist, broeder Edvin, is er hier niemand, die tijd heeft om mij te verzorgen, en dan sturen ze mij stellig weer naar het ziekenhuis."

„O, je bent weer gezond lang voordat ik met mijn werk in de kerk gereed ben," zeide broeder Edvin. „En dan komt je zoon je halen." Hij nam een ketel warm water van het vuur en liet Kristin deze vasthouden, terwijl hij met Steinulv bezig was.

Nu werd de oude man wat beter gestemd en dadelijk daarna kwam een monnik met eten en drinken voor hen binnen.

Broeder Edvin sprak een gebed uit en zette zich op den rand van het bed naast Steinulv, zoodat hij hem met het eten kon helpen. Toen ging Kristin naast de vrouw zitten en voerde haar jongen, want hij was zoo klein, dat hij niet goed bij de papschotel kon en hij morste, wanneer hij uit de kom met bier wilde scheppen. De vrouw kwam uit Hadeland en was met haar man en de kinderen hierheen gereisd om haar broeder te bezoeken, die hier in het klooster monnik was. Maar hij was uit op een tocht door de gemeente en zij beklaagde zich zeer, omdat ze nu hier haar tijd moest verspillen.

Broeder Edvin praatte wat met de vrouw om haar te troosten. Ze moest toch niet zeggen, dat ze haar tijd verknoeide, nu ze hier in het bisschoppelijk Hamar was. Hier waren zooveel fraaie kerken en de monniken en kanunniken lazen de mis en zongen de getijden den heelen dag door — en de stad was zoo mooi, mooier nog dan zelfs Oslo al was zij dan ook wat kleiner, maar hier had bijna ieder huis een tuin: ,,je had het hier eens moeten zien, toen ik er in het voorjaar kwam, toen was de heele stad wit van bloesem. En toen later de wilde roos in bloei kwam —."

,,Dat geeft mij nu niet veel," zei de vrouw bitter. ,,En ik geloof, dat hier meer heiligdommen te vinden zijn dan heiligheid."

De monnik schudde lachend het hoofd. Toen tastte hij even in het stroo van zijn bed rond en haalde een groote zak appelen en peren te voorschijn, die hij onder de kinderen uitdeelde. Kristin had nog nooit zulke lekkere vruchten geproefd. Bij iederen hap, dien zij nam, liep het sap haar uit de mondhoeken.

Maar nu moest broeder Edvin naar de kerk en hij zei, dat Kristin maar mee moest gaan. Zij staken het kloosterplein dwars over en gingen door een kleine zijdeur het koor binnen.

Ook aan deze kerk werd nog gebouwd, zoodat ook hier steigers opgericht waren op de plaats waar lengteschip en dwarsschip elkaar kruisten. Bisschop Ingjald liet het koor herstellen en verfraaien, vertelde broeder Edvin — de bisschop was heel rijk en hij gebruikte al zijn rijkdom om de

kerken hier in de stad te versieren; hij was een uitnemend bisschop en een goed man. De dominikaner broeders in het Olavsklooster waren ook goede menschen, rein van leven, geleerd en ootmoedig; het was een arm klooster, maar ze hadden hem vriendelijk opgenomen — broeder Edvin hoorde in het minorieter klooster te Oslo thuis, maar hij had toestemming gekregen om hier in de diocese van Hamar te arbeiden.

„Maar kom nu mee," zeide hij, en bracht Kristin naar den voet van den steiger, klom een ladder op en legde daar boven eenige planken goed. Toen kwam hij weer naar beneden en hielp het kind naar boven.

Op den grijzen steenen muur boven zich zag Kristin wonderlijke, flikkerende lichte plekken, rood als bloed en geel als bier, blauw en bruin en groen. Zij wilde omkijken, maar de monnik fluisterde haar toe: „keer je niet om." Maar toen ze samen hoog boven op de planken stonden draaide hij haar voorzichtig in het rond en Kristin zag zoo'n prachtig schouwspel, dat haar adem bijna stokte.

Recht tegenover haar, tegen den zuidelijken wand van het lengteschip, stond een beeld, dat schitterde alsof het van louter blinkende edelsteenen gemaakt was. De bonte lichtplekken op den muur werden veroorzaakt door stralen, die van het beeld uitgingen; zij zelf en de monnik stonden midden in den glans; haar handen waren rood, alsof zij ze in wijn gedoopt had, het gelaat van den monnik scheen geheel verguld en van zijn donkere pij straalden de kleuren van het beeld dof terug. Zij keek hem vragend aan, maar hij knikte en glimlachte maar eens.

Het was, alsof men van heel uit de verte den hemel binnen keek. Achter een tralie van donkere strepen onderscheidde zij na eenigen tijd Christus den Heer zelf in een kostbaar rood gewaad, de Maagd Maria in een hemelsblauw kleed, en heilige mannen en vrouwen in stralende gele en groene en paarse kleederen. Zij stonden onder poorten en zuilen van lichtende huizen, takken en twijgen slingerden zich met wonderbaar helder loof om het beeld heen.

De monnik trok haar nog iets verder den steiger op:

„Ga hier eens staan," fluisterde hij, „dan schijnt het licht van den mantel van Christus zelf op je."

Vanuit het ruim der kerk kwam een zwakke geur van wierook en een lucht van koude steeg tot hen op. Het was beneden schemerdonker, maar de zonnestralen vielen schuin door een rij vensteropeningen in den zuidelijken wand van het lengteschip. Kristin begon langzamerhand te begrijpen, dat het hemelsche beeld een soort raamschildering moest zijn, want het vulde juist zoo'n vensteropening. De andere waren leeg of gesloten door hoornen vensters in houten ramen. Een vogel kwam aangevlogen en zette zich neer op een vensterbank, kweelde en vloog weer weg, en buiten, achter den muur van het koor, hoorde men slagen van metaal tegen steen. Overigens was alles stil; slechts enkele zwakke windzuchtjes kwamen naar binnen, bliezen even langs de wanden der kerk en gingen weer liggen.

„Ja," zei broeder Edvin met een zucht. „Zulke dingen kan niemand hier in het land maken, ze schilderen wel op glas in Nidaros, maar dat wordt nooit zooals dit. Maar ginds in het zuiden, Kristin, in de groote domkerken, daar hebben ze raamschilderingen, die zoo groot zijn als de poorten van de kerk hier."

Kristin dacht aan de beelden in de kerk thuis. Daar was het altaar van St. Olav en het altaar van St. Thomas van Kanterborg met de schilderingen in het altaarhek en het schrijn erachter, maar die beelden leken haar dof en zonder glans, wanneer ze er nu aan terugdacht.

Zij gingen de ladder af en het koor in. De altaartafel stond daar geheel kaal en leeg en op het steenen blad stonden kleine metalen en houten en aarden doosjes en schaaltjes; vreemd gevormde mesjes en stukjes ijzer, pinnen en penseelen lagen er tusschen verspreid. Broeder Edvin vertelde, dat dit zijn gereedschappen waren; zijn handwerk was het schilderen van beelden en het uitsnijden van altaarschrijnen en de fijne geschilderde paneelen, die ginds in de koorstoelen stonden, waren zijn werk. Ze waren bestemd voor het altaarhek hier in de kerk der dominikanen.

Hij toonde Kristin, hoe hij gekleurde poeders mengde en in kleine steenen schaaltjes dooreen roerde en zij mocht hem helpen om alles naar een plank bij den wand te dragen. Terwijl de monnik van de eene schildering naar de andere ging en fijne roode lijnen trok in het lichte haar der heilige mannen

en vrouwen, zoodat men zien kon, hoe het krulde en in lokken neerhing, volgde Kristin hem op den voet en zij keek toe en vroeg en hij legde haar de beteekenis uit van wat hij geschilderd had.

Op het eene paneel zat Christus in een gouden stoel en St. Nikolaas en St. Klemens stonden bij hem onder een baldakijn. Aan weerskanten was het leven van St. Nikolaas afgebeeld. Aan den eenen kant zat hij als zuigeling op zijn moeders schoot; hij wendde zich van de borst, die zij hem bood, af, want hij was reeds in de wieg zoo heilig, dat hij op Vrijdag niet meer dan eens per dag gezoogd wilde worden. Daarnaast was hij afgebeeld, toen hij buidels met geld neerlegde voor de deur van het huis, waar drie meisjes woonden, die zoo arm waren, dat ze geen man konden krijgen. Kristin zag, hoe hij het kind van den Romeinschen ridder genas en zij zag ook, hoe de ridder in een boot wegzeilde met den valschen gouden kelk in zijn handen. Hij had den heiligen bisschop een gouden kelk beloofd, die reeds duizend jaar in zijn geslacht geweest was, als belooning omdat hij het kind zijn gezondheid teruggegeven had. Maar toen wilde hij St. Nikolaas bedriegen en hem een valschen gouden kelk in de plaats geven; daarom viel de jongen in zee met den echten gouden beker in zijn hand. Maar St. Nikolaas voerde het kind ongedeerd onder het water door en hij kwam weer boven aan het strand op het oogenblik, dat zijn vader in de kerk van St. Nikolaas stond en den valschen beker offerde. Dat stond alles op de schildering afgebeeld met goud en de schoonste kleuren.

Een ander paneel stelde de Maagd Maria voor met het Christuskind op de knieën; het greep met de eene hand zijn moeder onder de kin vast en hield een appel in de andere. Bij hen stonden St. Sunniva en St. Kristina. Zij bogen bevallig de heupen, hadden fraai roode en witte gezichten en droegen gouden haar en gouden kronen.

Broeder Edvin steunde met zijn linkerhand de rechter pols en schilderde loof en rozen in de kronen.

„Ik vind den draak wel heel klein," zei Kristin, terwijl ze naar het beeld van haar naamheilige keek. „Hij ziet er niet uit, alsof hij de jonkvrouw kon verslinden."

„Dat kon hij ook niet," zei broeder Edvin. „Hij was niet

grooter. Draken en alles wat den duivel dient, lijken slechts zoo lang groot als er vrees in ons zelf is. Maar wanneer een mensch God zoo ijverig met zijn geheele ziel zoekt, dat hij in Zijn kracht indringt, dan verliest de duivel dadelijk zooveel van zijn kracht dat zijn werktuigen klein en machteloos worden, draken en booze geesten krimpen in en worden niet grooter dan dwergen en katten en kraaien. Je ziet, dat de heele berg, waar St. Sunniva in was, niet grooter is dan dat zij hem in den schoot van haar mantel zou kunnen dragen."

„Maar waren ze dan niet binnen in de holen," vroeg Kristin, „St. Sunniva en de Seljemannen. Is dat dan niet waar?"

De monnik knipoogde eens tegen haar en lachte weer.

„Dat is te gelijk waar en niet waar. Het leek zoo voor de menschen, die de heilige lichamen vonden. En het is ook waar, dat het Sunniva en de Seljemannen zoo toescheen, omdat ze ootmoedig waren en er alleen maar aan dachten, dat de wereld sterker is dan alle zondige menschen, en ze dachten er zelf niet aan, dat zij sterker waren dan de wereld, omdat ze deze niet liefhadden. Maar als ze het zelf geweten hadden, zouden ze alle bergen hebben kunnen opnemen en als kleine steentjes in de zee werpen. Niemand en niets kan ons schaden, kind, behalve dat, wat wij vreezen en liefhebben."

„Maar vreest een mensch God dan niet en heeft hij Hem niet lief?" vroeg Kristin verschrikt.

De monnik legde zijn hand op haar blonde haar, boog voorzichtig Kristins hoofd achterover en zag haar in het gezicht; zijn oogen waren wijd open en blauw.

„Er is geen mensch, Kristin, die God niet liefheeft en vreest, maar omdat onze harten gedeeld zijn tusschen liefde tot God en vrees voor den duivel en liefde voor wereld en vleesch zijn wij ellendig in leven en dood. Want als een mensch in het geheel geen verlangen kende naar God en Gods wezen, dan zou hij het in de hel goed hebben, en dan zouden wij alleen maar niet begrijpen, dat hij het daar had zooals zijn hart begeerde. Maar het vuur zou hem niet branden, indien hij niet naar de koelte verlangde, en hij zou geen smart

voelen bij het knagen van den worm, indien hij het verlangen naar vrede niet kende."

Kristin keek hem aan; zij begreep hier niets van. Broeder Edvin ging voort:

„Het was Gods erbarmen over ons, dat Hij zag, hoe onze harten gedeeld waren, en neerdaalde en onder ons woonde om de verzoekingen van den duivel in het vleesch te ervaren, wanneer hij ons met macht en heerlijkheid lokt, en de bedreigingen van de wereld, wanneer die ons slagen en hoon biedt en smartelijke nagelwonden in onzen handen en voeten. Zoo toonde Hij ons den weg en liet ons zijn liefde zien —."

Hij zag neer in het strakke, ernstige gezicht van het kind, toen lachte hij even en ging met een geheel veranderde stem door:

„Weet je wie het eerst hoorde, dat Onze Lieve Heer geboren was? Dat was de haan; hij zag de ster en toen zei hij — want in dien tijd konden alle dieren Latijn spreken — „Christus natus est!"

Bij dat laatste bootste hij zoo mooi het hanengekraai na, dat Kristin schaterde. En het deed haar zoo goed om eens te lachen, want al dat vreemde, dat broeder Edvin zoo juist gezegd had, drukte haar als een plechtige last.

De monnik lachte zelf ook:

„Ja, toen de stier dat hoorde begon hij te loeien: „Ubi, ubi, ubi?"

Maar de geit blaatte en riep: „Bethlehem, Bethlehem, Bethlehem."

En het pas geboren kalf, dat in het stroo lag, hief zich op zijn pooten op. „Volo, volo, volo!" zei het.

Dat heb je zeker nog nooit gehoord? Neen, dat geloof ik graag; ik weet wel, dat die Sira Eirik, dien jullie daar ginds bij je thuis hebt, een knap priester is, en geleerd ook, maar dit weet hij toch niet, want dat leert men alleen, wanneer men naar Parijs gaat."

„Bent u dan in Parijs geweest?" vroeg het kind.

„Ja zeker, Kristintje, ik ben in Parijs geweest en heb ook verder veel in de wereld rondgereisd, en geloof maar, dat ik bang voor den duivel ben en liefde en begeerte koester als een zot. Maar ik houd met al mijn macht aan het kruis vast,

daar moet men zich aan vastklemmen, zooals een jonge kat, die in het water gevallen is, aan een plank.

En jij, Kristin, hoe zou jij het vinden om dat mooie haar van je op te offeren en Onze Lieve Vrouwe te dienen zooals deze bruiden, die ik hier geteekend heb?"

„We hebben bij ons thuis geen andere kinderen dan mij," antwoordde Kristin. „Daarom zal ik wel moeten trouwen. Moeder heeft al kisten en kasten met mijn uitzet klaar."

„Ach ja," zei broeder Edvin terwijl hij haar over het voorhoofd streelde. „Zoo doen de menschen tegenwoordig met hun kinderen. Aan God geven ze hun dochters, die mank zijn of zwak van gezicht of leelijk en gebrekkig, of ze laten Hem die kinderen over, die Hij hun, naar hun meening, te veel heeft gegeven. En dan verwonderen ze er zich nog over, dat het niet alle heilige mannen en vrouwen zijn, die in het klooster wonen."

Broeder Edvin nam haar mee naar de sacristie en wees haar de boeken van het klooster, die daar op een rek stonden; er waren mooie platen in. Maar toen een van de monniken binnen kwam zeide hij, dat hij alleen maar een ezelskop zocht om na te teekenen. Daarna schudde hij het hoofd over zich zelf:

„Ja, daar zie je de vrees nu, Kristin — maar ze zijn hier in huis zoo bang voor hun boeken. Had ik het rechte geloof en de rechte liefde gehad, dan zou ik niet zoo tegen broeder Aasulv hebben staan liegen —. Maar dan had ik ook deze oude lederen handschoenen kunnen opnemen en aan gindschen zonnestraal ophangen."

Zij ging met den monnik naar het hospitium en kreeg daar wat te eten, maar overigens zat zij den heelen dag in de kerk en keek naar zijn werk en babbelde met hem. En pas toen Lavrans haar kwam halen dachten zij en de monnik aan de boodschap, die aan den schoenmaker gestuurd had moeten worden.

De dagen, die zij in Hamar doorbracht, herinnerde Kristin zich later beter dan al het andere, wat op deze lange reis gebeurd was. Oslo was wel een grootere stad dan Hamar, maar nu had ze al een koopstad gezien, zoodat ze deze niet meer zoo

merkwaardig vond. Zij vond ook, dat het op Skog minder mooi was dan op Jörundgaard; al waren de huizen mooier, ze was toch blij, dat ze er niet behoefde te wonen. De hoeve lag op een heuvel, en beneden lag de Botnfjord, grijs en somber, met donkere bosschen aan den anderen oever, en achter de huizen rustte de hemel bijna op de toppen der boomen van het bosch. Er waren geen hooge en steile berghellingen, zooals thuis, die den hemel hoog optilden en die het uitzicht milder maakten en begrensden, zoodat de wereld noch te groot noch te klein werd.

De thuisreis was koud; het liep tegen advent, maar toen ze een eind het dal in kwamen lag er sneeuw; daarom moesten ze sleden leenen en het grootste deel van den weg daarin rijden.

Met de onderhandelingen over de hofsteden liep het zoo, dat Lavrans Skog aan zijn broer Aasmund overdroeg met het recht van terugkoop voor zich en zijn nakomelingen.

III.

In de lente, die volgde op Kristins lange reis, werd Ragnfrid een dochter geboren. Beide ouders hadden wel gehoopt, dat het een zoon zou zijn, maar ze troostten zich spoedig en vatten een innige liefde op voor de kleine Ulhvild. Het was een mooi kind, gezond, lief, vroolijk en rustig. Ragnfrid hield zooveel van dit nieuwe kind, dat zij ook in het tweede levensjaar voortging het te voeden; daarom hield zij op raad van Sira Eirik de vasten en de godsdienstige oefeningen iets minder streng, zoo lang zij een kind aan de borst had. Hierdoor en door al de vreugde over Ulhvild bloeide zij op, zoodat Lavrans meende, dat hij zijn vrouw nog nooit zoo blij en mooi en gezellig gezien had in al de jaren, dat hij met haar getrouwd was geweest.

Ook Kristin voelde, dat er met dit kleine zusje een groot geluk in huis gekomen was. Zij had er nooit over nagedacht, dat Ragnfrids zwaarmoedigheid het stil maakte op de hoeve; zij had gedacht, dat het was zooals het hoorde, wanneer haar moeder haar vermaande en opvoedde, maar haar vader met haar speelde en schertste. Nu was haar moeder veel zachter voor haar en gaf haar meer vrijheid en liefkoosde haar ook vaker en Kristin merkte wel, dat haar moeder nu ook veel minder tijd had om zich met haar te bemoeien. Zij hield van Ulhvild, even goed als de anderen, en was blij, wanneer zij haar zusje mocht dragen of wiegen, en later werd het nog aardiger, toen de kleine begon te kruipen en te loopen en te praten en Kristin met haar kon spelen.

Zoo gingen drie goede jaren voor de bewoners van Jörundgaard voorbij. Zij hadden op allerlei wijzen voorspoed en Lavrans bouwde en verbeterde veel op de hoeve, want de huizen en stallen waren oud en klein, toen hij er kwam

wonen; de Gjeslingen hadden het goed gedurende verschillende geslachten verpacht.

Toen gebeurde het in het derde jaar omstreeks Pinksteren, dat Trond Ivarszoon van Sundbu met zijn vrouw Gudrid en zijn drie kleine zoontjes bij hen te gast was. Op een morgen zaten de volwassenen op de bovengalerij te praten, terwijl de kinderen beneden op het erf speelden. Daar was Lavrans aan den bouw van een nieuw huis begonnen en de kinderen vermaakten zich op de balken, die klaar lagen. Een van de Gjeslingjongens had Ulhvild een slag gegeven, zoodat zij schreide; toen ging Trond naar beneden en gaf zijn zoon een pak slaag, maar Ulhvild nam hij in zijn armen. Zij was het mooiste en liefste kind, dat men zich denken kon, en haar oom hield veel van haar al was hij overigens geen kindervriend.

Op dat oogenblik kwam een man over het erf uit de weide met een grooten, zwarten stier aan een touw, maar de stier was kwaad en onhandelbaar en rukte zich van den man los. Trond sprong op den balkenstapel; hij joeg de grootere kinderen voor zich uit, maar hield Ulhvild in zijn arm en zijn kleinste zoontje aan de hand. Toen gleed een balk onder zijn voeten weg, Ulhvild viel uit zijn arm op den grond, de balk volgde, raakte aan het rollen en bleef op den rug van het kind liggen.

Lavrans was in een oogenblik van de galerij beneden; hij sprong toe en wilde den balk optillen, maar daar kwam de stier op hem af. Hij pakte hem bij de horens, maar werd omvergestooten; toen slaagde hij erin hem in de neusgaten vast te grijpen, hij richtte zich half op en wist den stier vast te houden tot Trond van zijn verwarring bekomen was en de knechten, die uit de gebouwen aangeloopen kwamen, het dier bonden.

Ragnfrid lag op haar knieën en trachtte den balk op te lichten; nu tilde Lavrans hem zoover op, dat zij het kind er onder uit kon trekken en op haar schoot nemen. Het jammerde erbarmelijk, toen ze het aanraakten, maar haar moeder snikte luid: ,,zij leeft, goddank, zij leeft."

Het was een wonder, dat zij niet geheel verpletterd was, maar de balk was zoo gevallen, dat hij met het eene eind op een steen in het gras gerust had. Toen Lavrans zich weer

oprichtte vloeide er bloed uit zijn mondhoeken, en zijn kleeren waren aan de borst aan flarden gescheurd door de horens van den stier.

Tordis kwam nu aangesneld met een deken van huiden; voorzichtig tilden zij en Ragnfrid het kind daarop, maar het scheen, dat zij ondragelijken pijn leed, zoodra men haar maar even aanraakte. Haar moeder en Tordis droegen haar het wintervertrek in.

Kristin stond bleek en verstijfd op den balkenstapel; de kleine jongens drongen zich huilend om haar samen. Al de lieden van de hoeve waren nu op het erf bijeen gekomen, de vrouwen huilden en jammerden. Maar Lavrans gebood, dat men Guldsvein en nog een paard moest zadelen; toen Arne echter met de paarden kwam viel hij omver, terwijl hij in het zadel wou stijgen. Toen bood Arne aan naar den priester te rijden, terwijl Halvdan een wijze vrouw ging halen, die bij de rivier woonde.

Kristin zag, dat haar vader doodsbleek was en zoo sterk gebloed had, dat zijn lichtblauwe kleederen overal met roodbruine vlekken bedekt waren. Plotseling richtte hij zich op, rukte een der mannen een bijl uit de hand en ging naar de plek, waar nog enkele lieden den stier vast hielden. Hij sloeg het dier met de bijl tusschen de horens, zoodat het in de knieën zonk, maar Lavrans ging door met er op los te slaan tot bloed en hersenen naar buiten spatten. Toen werd hij door een hoestbui overvallen, zoodat hij achterover op den grond zonk. Trond met nog een man moesten hem naar binnen dragen.

Kristin dacht, dat haar vader dood was; zij gaf een luiden schreeuw en liep hem achterna, terwijl ze met luider stem om hem riep.

Binnen in het wintervertrek had men Ulhvild op het bed van haar ouders gelegd; alle kussens waren op den grond gegooid, zoodat het kind plat lag. Het leek alsof zij reeds op haar doodsbed lag. Maar zij kermde luid en onafgebroken en haar moeder, over haar heen gebogen, liefkoosde haar, wild van smart, omdat ze niet helpen kon.

Lavrans lag op het andere bed; hij stond op en strompelde over den grond naar zijn vrouw om haar te troosten. Toen sprong zij op en riep:

„Raak mij niet aan, raak mij niet aan. O, ik verdien, dat

je mij doodslaat; nooit komt er een eind aan de rampen, die ik over je breng."

„Maar, lieve vrouw, dit heb jij toch niet over ons gebracht," zeide Lavrans, terwijl hij zijn hand op haar schouder legde. Zij sidderde bij deze aanraking en haar lichtgrijze oogen schitterden in haar mager, gebruind gezicht.

„Zij bedoelt zeker, dat ik hier schuld aan heb," zeide Trond Ivarszoon barsch. Zijn zuster keek hem vol haat aan en antwoordde:

„Trond weet, wat ik bedoel."

Kristin liep naar haar ouders toe, maar beide schoven haar van zich af. En Tordis, die met een ketel warm water aan kwam, nam haar behoedzaam bij de schouders en zeide: „Ga naar ons vertrek, Kristin, hier ben je in den weg."

Zij wilde Lavrans helpen, die op de trede voor het bed was gaan zitten, maar hij zei, dat het met hem niet gevaarlijk gesteld was:

„Maar kunnen jullie Ulhvilds pijn niet wat verzachten, God helpe ons, ze kermt zoo, dat het de steenen in de bergen zou kunnen roeren."

„Wij durven haar niet aanraken voor de priester of vrouw Ingegjerd er zijn," antwoordde Tordis.

Op dat oogenblik kwam Arne binnen met het bericht, dat Sira Eirik niet thuis was. Ragnfrid stond een oogenblik met samengeperste handen. Toen zeide zij:

„Stuur een boodschap naar vrouw Aashild op Haug. Er kome dan van wat wil, als Ulhvild maar beter wordt."

Niemand lette op Kristin. Zij kroop op de bank achter het hoofdeinde van het bed, trok haar beenen op onder zich en liet het hoofd op de knieën rusten.

Het was haar, alsof haar hart door harde handen werd samengeknepen. Vrouw Aashild moest gehaald worden! Haar moeder had zelfs niet om vrouw Aashild willen laten sturen, toen ze op den rand van den dood was bij de geboorte van Ulhvild, en ook niet, toen Kristin ziek lag met koorts. Zij was een heks, zeide men, de bisschop van Oslo en het domkapittel hadden rechtsgeding over haar gehouden; zij zou terechtgesteld of verbrand geworden zijn, indien ze niet van zoo hooge afkomst was geweest, dat ze als een zuster van koningin Ingebjörg beschouwd werd; men vertelde, dat zij

haar eersten man vergiftigd had, en den man, dien ze nu had, heer Björn, had ze door hekserij aan zich verbonden; hij was jong genoeg om haar zoon te zijn. Zij had ook kinderen, maar die keken nooit naar hun moeder om, en het echtpaar van hooge geboorte, Björn en Aashild, woonde op een kleine hoeve in Dovre; ze hadden al hun rijkdom verloren. Geen der voorname lieden in het dal wilde iets met hen te maken hebben, maar in stilte ging men tot haar om raad, ja, de armen gingen openlijk met hun zorgen en leed; men zei, dat zij vriendelijk was, maar men was toch bang voor haar.

Kristin vond, dat haar moeder, die anders altijd zooveel bad, nu toch liever God en de Maagd Maria had moeten aanroepen. Zij trachtte zelf te bidden, vooral tot St. Olav, want ze wist, dat hij zoo goed was en zoovelen hielp, die aan ziekten leden en aan wonden en gebroken beenen. Maar ze kon haar gedachten niet bij elkaar houden.

Haar ouders waren alleen in de kamer. Lavrans was weer op het bed gaan liggen, en Ragnfrid zat over het zieke kind gebogen, wischte af en toe haar voorhoofd en handen met een vochtigen doek af en bevochtigde haar lippen met wijn.

Zoo verliep er geruime tijd. Nu en dan kwam Tordis binnen; ze wilde zoo graag helpen, maar Ragnfrid stuurde haar telkens weer weg. Kristin schreide geluidloos en bad bij zichzelf, maar daar door heen dacht ze maar steeds aan de heks en ze wachtte gespannen, dat deze binnen zou komen.

Plotseling vroeg Ragnfrid zacht:

„Slaap je, Lavrans?"

„Neen," antwoordde haar man. „Ik luister naar Ulhvild. God zal Zijn onschuldig lam helpen, vrouw, daar mogen we niet aan twijfelen. Maar de tijd valt lang, wanneer je hier moet liggen wachten."

„God," sprak Ragnfrid vertwijfeld, „God haat mij om mijn zonden. Mijn kinderen hebben het goed daar, waar ze zijn, daar durf ik niet aan te twijfelen, en nu is zeker ook Ulhvilds tijd gekomen, maar mij heeft Hij verworpen, want mijn hart is een broeinest van zonde en ellende."

Daar werd de deur geopend, Sira Eirik trad binnen, richtte zijn geweldige gestalte op, en sprak met zijn heldere, diepe stem: „God helpe u, daarbinnen."

De priester plaatste zijn kastje met geneesmiddelen op de

trede voor het bed, ging naar de stookplaats en goot warm water over zijn handen. Toen haalde hij een kruis van zijn borst te voorschijn, boog ermee naar alle vier de hoeken van het vertrek en prevelde iets in het Latijn. Daarop opende hij het rookgat, zoodat het licht de kamer binnen kon stroomen, en trad op Ulhvild toe om naar haar te zien.

Kristin werd bang, dat hij haar zou opmerken en wegjagen, er ontging gewoonlijk niet veel aan Sira Eiriks oogen. Maar hij keek niet om zich heen. De priester nam een fleschje uit zijn medicijnkastje, goot er iets uit op een prop fijne wol en legde die op Ulhvilds mond en neus.

„Nu zal ze spoedig minder pijn hebben," zeide de priester. Hij ging naar Lavrans toe en onderzocht hem, terwijl hij zich vertellen liet, hoe het ongeluk gebeurd was. Lavrans had twee ribben gebroken en hij had zijn longen gewond; de priester geloofde echter, dat het niet gevaarlijk was.

„Maar Ulhvild," vroeg haar vader bezorgd.

„Dat zal ik je zeggen, wanneer ik haar onderzocht heb," antwoordde de priester. „Maar jij moet boven gaan liggen, dan is hier meer rust en ruimte voor hen, die haar verzorgen zullen." Hij legde den arm van Lavrans om zijn schouders, tilde den man op en droeg hem de kamer uit. Kristin zou nu het liefst met haar vader meegegaan zijn, maar ze durfde zich niet te vertoonen.

Toen Sira Eirik terugkwam sprak hij niet tegen Ragnfrid, maar hij knipte de kleeren van Ulhvild los, die nu minder kermde en half scheen te slapen. Voorzichtig betastte hij met zijn handen het lichaam en de ledematen van het kind.

„Is het zoo slecht met mijn kind gesteld, Eirik, dat je geen raad weet, want je zegt niets," vroeg Ragnfrid gedempt.

De priester antwoordde zacht:

„Het schijnt mij toe, dat haar rug ernstig gekwetst is, Ragnfrid. Ik weet geen beteren raad dan dat wij het aan God en St. Olav overlaten; ik kan hier niet veel doen."

De moeder zei heftig:

„Dan moeten wij bidden; je weet wel, dat Lavrans en ik alles willen geven waar je om vraagt, indien je van God gedaan kunt krijgen, dat Ulhvild in leven mag blijven."

„Het zou mij als een wonder voorkomen," zeide de priester, „indien zij in leven bleef en haar gezondheid terug kreeg."

„Zijn het dan niet juist wonderen, waar je bij tijd en ontijde van spreekt, geloof je niet, dat er met mijn kind een wonder kan gebeuren?" ging zij op denzelfden toon voort.

„Het is waar," zeide de priester, „dat er wonderen gebeuren, maar God verhoort niet alle gebeden; wij kennen Zijn geheimen raad niet. En geloof je niet, dat het 't allerergste zou zijn, indien dit lieve meisje gebrekkig of lam voort bleef leven?"

Ragnfrid schudde het hoofd en kreet zacht:

„Ik heb er reeds zooveel verloren, priester, ik kan haar niet ook missen."

„Ik zal alles doen, wat ik kan," antwoordde de priester, „en met al mijn kracht bidden, maar je moet je best doen, Ragnfrid, om het lot, dat God je oplegt, te dragen."

De moeder jammerde zacht:

„Van geen van mijn kinderen heb ik zoo gehouden als van dit kleintje; als zij nu ook van mij weggenomen wordt geloof ik, dat mijn hart zal breken."

„God helpe je, Ragnfrid Ivarsdochter," sprak Sira Eirik hoofdschuddend. „Je wilt met al je bidden en vasten niets anders dan je eigen begeerte van God afdwingen. Kan het je dan verbazen, dat het weinig geholpen heeft."

Ragnfrid zag den priester tartend aan en zeide:

„Ik heb nu een boodschap gestuurd naar vrouw Aashild."

„Ja, jij kent haar en ik niet," antwoordde de priester.

„Ik kan zonder Ulhvild niet leven," zeide Ragnfrid op denzelfden toon. „Als God haar niet wil helpen, dan zoek ik raad bij vrouw Aashild of geef mij aan den duivel over, als die wil helpen!"

Het scheen een oogenblik alsof de priester scherp wilde antwoorden, maar hij hield zich in. Hij boog zich over het zieke meisje heen en betastte haar ledematen weer:

„Zij heeft koude handen en voeten," sprak hij. „Wij moeten eenige kruiken met warm water bij haar neer leggen, en dan mogen jullie haar niet meer aanraken voor vrouw Aashild komt."

Kristin liet zich geluidloos op de bank achterover glijden en deed alsof zij sliep. Haar hart hamerde van angst, zij had niet veel van het gesprek tusschen Sira Eirik en haar moeder verstaan, maar het had haar hevig verschrikt en ze wist wel, dat het niet voor haar ooren bestemd was geweest.

Haar moeder stond op om de kruiken te gaan halen; toen brak ze in snikken uit; „Bid toch maar voor ons, Sira Eirik!"

Een oogenblik later kwam haar moeder terug met Tordis. De priester en de vrouwen hielden zich nu met Ulhvild bezig en toen werd Kristin gevonden en naar buiten gestuurd.

Het licht verblindde het kind, toen ze buiten op het erf stond. Ze had gedacht, dat de dag al grootendeels voorbij gegaan was, terwijl ze in het donkere wintervertrek zat, en nu lagen de huizen daar lichtgrijs en het gras glinsterde blank als zijde in de witte middagzon. De rivier schitterde achter het gouden traliewerk van het elzenboschje met zijn blaadjes, die op muizenooren leken; zij vulde de lucht met haar vroolijk, eentonig gebruis, want hier bij Jörundgaard stroomde zij door een vlakke, met groote steenen bezaaide bedding. De rotswanden rezen in een helderblauwen nevel omhoog en de beken sprongen naar beneden over de smeltende sneeuw. De zoete, sterke lentegeur hierbuiten maakte haar aan het schreien van verdriet over de hulpeloosheid, die ze aan alle kanten om zich heen voelde.

Er was niemand op het erf, maar zij hoorde, dat er in het knechtenvertrek gesproken werd. Er was versche aarde gestrooid over de plek, waar haar vader den stier doodgeslagen had. Ze wist niet, wat ze met zichzelf beginnen moest, toen kroop ze achter den muur van het huis in aanbouw, die reeds ter hoogte van een paar balken opgetrokken was. Daarlag haar speelgoed en dat van Ulhvild; zij borg het in een gat tusschen den ondersten balk en den muur. Den laatsten tijd had Ulhvild telkens haar speelgoed willen hebben; dat had haar dikwijls boos gemaakt. Nu nam ze zich voor om haar zusje, wanneer ze weer beter werd, alles te geven, wat ze had. En deze gedachte troostte haar eenigszins.

Zij dacht aan den monnik in Hamar; die was overtuigd, dat er met alle menschen wonderen konden gebeuren. Maar Sira Eirik geloofde er niet zoo vast aan en haar ouders ook niet, en dat waren de menschen, waar ze het meest gewoon was naar te luisteren. Het viel als een zware druk op haar, toen ze voor het eerst begon te vermoeden, dat de menschen zoo verschillend over allerlei denken, en dat niet alleen slechte, goddelooze menschen en goede, maar ook menschen

zooals broeder Edvin en Sira Eirik, haar moeder en haar vader; ze voelde ineens, dat ook deze over allerlei dingen verschillend dachten.

Tordis vond haar laat op den dag slapend in dien hoek en nam haar met zich mee; sedert den morgen had het kind niets gegeten. Tordis waakte den geheelen nacht met Ragnfrid bij Ulhvild en Kristin lag in het bed van Tordis met Jon, haar man, en Eivind en Orm, hun kleine jongens. De reuk van hun lichamen, het snurken van den man en de regelmatige ademhaling van de kleine kinderen maakten Kristin zacht aan het schreien. Het was nog niet langer geleden dan de vorige avond, dat zij, zooals iederen nacht in haar leven, bij haar eigen vader en moeder en kleine Ulhvild was gaan slapen; het deed haar denken aan een uiteengereten en verwoest nest, waar zij zelf uit was gegooid, ver van de beschutting der vleugels, die haar altijd verwarmd hadden. Eindelijk schreide zij zich in slaap, eenzaam en ongelukkig tusschen al die vreemde menschen.

Den volgenden morgen, toen zij opgestaan was, vernam ze, dat haar oom met zijn geheele gevolg van de hoeve weggereden was, in toorn; Trond had zijn zuster een gekke, waanzinnige vrouw genoemd en zijn zwager een slappeling en een dwaas, die zijn vrouw nooit in toom had weten te houden. Kristin voelde een brandende verontwaardiging, maar zij schaamde zich ook, want ze begreep wel, dat er iets heel onbehoorlijks gebeurd was, wanneer haar moeder haar naaste verwanten van de hoeve verdreven had. En voor het eerst drong het vaag tot haar door, dat het met haar moeder niet geheel was, zooals het wezen moest — dat zij anders was dan andere vrouwen.

Terwijl ze daarover stond na te denken kwam een dienstmeisje haar zeggen, dat ze naar boven naar haar vader moest gaan.

Maar toen ze de bovenkamer binnentrad vergat Kristin naar haar vader om te zien, want vlak tegenover de open deur, zoodat het licht juist op haar gezicht viel, zat een kleine vrouw; ze begreep dadelijk, dat dit de heks moest zijn, al had Kristin niet gedacht, dat ze er zoo uit zou zien.

Zij zag er klein en teer als een kind uit, zooals ze daar in de groote leunstoel zat, die naar boven gedragen was. Er

was eten voor haar klaargezet op een tafel, gedekt met het fijnste linnen van haar moeder.

Spek en gevogelte stonden in zilveren schalen voor haar; er was wijn in een ingelegden houten nap en zij had haar vaders eigen zilveren beker om uit te drinken. Zij was klaar met eten en was bezig haar kleine, dunne handen aan een der beste handdoeken van haar moeder af te drogen. Ragnfrid stond zelf bij haar en hield een koperen schaal met water voor haar vast.

Vrouw Aashild liet den handdoek in haar schoot vallen, lachte Kristin toe en sprak met een heldere, welluidende stem:

„Kom eens bij mij, kind! Je hebt mooie kinderen, Ragnfrid," zeide zij tot haar moeder.

Haar gezicht was vol rimpels, maar zoo blank en rozenrood als dat van een kind, en zij zag er uit, alsof haar vel even zacht en fijn moest zijn om aan te raken. Haar mond was rood en frisch als die van een jonge vrouw en haar groote, geelachtige oogen schitterden. Een fijne, witte hoofddoek was strak om haar gelaat geknoopt en onder de kin met een gouden gesp vastgemaakt; daarover droeg zij een omslagdoek van zachte, donkerblauwe wol; deze viel over haar donker, goed zittend gewaad. Ze was slank als een kaars en Kristin voelde meer dan ze dacht, dat ze nog nooit zoo'n mooie voorname vrouw gezien had als deze heks, met wie de grooten uit het dal niets te maken wilden hebben.

Vrouw Aashild nam Kristins hand in haar eigen oude, zachte hand; zij sprak vriendelijk en schertsend tot haar, maar Kristin kon geen woord antwoorden. Toen zeide vrouw Aashild glimlachend:

„Ze is misschien bang voor mij?"

„Neen, neen," riep Kristin bijna uit. Toen lachte vrouw Aashild nog meer en zeide tegen Ragnfrid:

„Ze heeft verstandige oogen, die dochter van je, en goede, sterke handen; ze zal ook wel niet aan ledigheid gewend zijn, denk ik. Nu zal je, wanneer ik weg ben, wel een hulp noodig hebben bij de verzorging van Ulhvild. Daarom moet je Kristin mij maar laten helpen, terwijl ik hier op de hoeve ben, zij is daar toch zeker oud genoeg voor, met elf jaar?"

Daarop ging vrouw Aashild heen en Kristin wilde haar volgen. Maar Lavrans riep haar vanuit zijn bed. Hij lag plat

op zijn rug, met hoofdkussens onder de opgetrokken knieën; vrouw Aashild had geboden, dat hij zoo moest liggen, dan zouden de wonden in zijn borst spoediger genezen.

„Zoo wordt u zeker weer gauw beter, vader?" vroeg Kristin. Lavrans zag haar aan en zeide ernstig:

„Met mij is het niet gevaarlijk gesteld; het is erger met je zusje."

„Ja," zeide Kristin met een zucht.

Zij bleef even bij het bed staan. Haar vader zeide niets meer en Kristin wist niets te bedenken om te zeggen. En toen Lavrans een oogenblik later zeide, dat ze nu maar naar haar moeder en vrouw Aashild moest gaan, haastte Kristin zich naar buiten en liep hard het erf over naar het wintervertrek.

IV.

Vrouw Aashild bleef het grootste gedeelte van den zomer op Jörundgaard. Dat bracht mee, dat de menschen hierheen kwamen om haar te raadplegen. — Kristin hoorde Sira Eirik daar stekelige opmerkingen over maken, en zij vermoedde wel, dat haar ouders er niet erg op gesteld waren. Maar ze schoof al deze gedachten van zich af en verdiepte er zich ook niet in, wat ze van vrouw Aashild dacht, maar zij was steeds bij haar en werd nooit moe naar haar te luisteren en te kijken.

Ulhvild lag nog steeds op haar rug in het groote bed. Haar gezichtje was wit tot aan de lippen en ze had zwarte kringen onder de oogen gekregen. Haar mooie blonde haar had een scherpe zweetlucht, omdat het in zoo lang niet gewasschen was, en het was donker geworden en had zijn glans en krul verloren, zoodat het op oud verschrompeld hooi leek. Zij zag er moe en lijdend en geduldig uit en glimlachte zwak en ziek, wanneer Kristin naast haar bed ging zitten en babbelde en haar alle mooie geschenken toonde, die zij van haar ouders en van al haar vrienden en verwanten ver in den omtrek gekregen had. Er waren poppen bij en vogels en koeien en een bordspel, sieraden en fluweelen mutsjes, en bonte linten: Kristin bewaarde het alles voor haar in een kastje, en Ulhvild keek er naar met haar ernstige oogen en liet zuchtend de heerlijkheden uit haar moede handen vallen.

Maar wanneer vrouw Aashild bij haar kwam lichtte Ulhvilds gezichtje op van vreugde. Zij dronk gretig van den lavenden en slaapbrengenden drank, dien vrouw Aashild voor haar bereidde, klaagde niet, wanneer zij haar verzorgde en lag gelukkig te luisteren, wanneer zij op Lavrans' harp speelde

en er bij zong; zij kende zooveel liedjes, die de menschen hier in het dal niet kenden.

Dikwijls zong ze voor Kristin, wanneer Ulhvild ingeslapen was. En dan vertelde zij haar vaak uit haar jeugd, toen zij in het zuiden van het land woonde en met koning Magnus en koning Eirik en hun koninginnen verkeerde.

Eens, toen zij zoo zaten en vrouw Aashild vertelde, ontviel haar dat, waar ze zoo dikwijls over gedacht had:

„Het verbaast mij, dat u altijd zoo vroolijk kunt zijn, u, die gewend geweest bent —," ze hield plotseling op en kreeg een kleur.

Vrouw Aashild zag glimlachend naar het kind:

„Bedoel je, omdat ik dat alles nu moet missen?" Zij lachte zachtjes en zeide: „Ik heb mijn goeden tijd gehad. Kristin, en ik ben niet zoo dom mijzelf te beklagen, omdat ik mij nu moet vergenoegen met karnemelk en zure melk nadat ik mijn wijn en bier opgedronken heb. De goede dagen kunnen lang duren, wanneer men bedachtzaam en voorzichtig met zich zelf en het zijne omgaat; dat weten alle verstandige menschen en ik denk, dat daarom de verstandige menschen zich tevreden moeten stellen met de goede dagen, want de beste dagen zijn duur. Hem noemen ze een dwaas, die zijn vaderlijk erfdeel verspeelt om zich in zijn jonge jaren te vermaken. Daarover mag ieder oordeelen, zooals hij wil. Maar dien man noem ik eerst recht een dwaas en een nar, die achteraf spijt heeft van zijn handelwijze en een dubbele dwaas en een nar aller narren is hij, die verwacht zijn feestgenooten nog terug te zien, wanneer zijn erfdeel opgemaakt is —.

— Is er iets met Ulhvild?" vroeg ze zacht aan Ragnfrid, die een heftige beweging gemaakt had, terwijl ze aan het bed van haar kind zat.

„Neen, die slaapt rustig," zeide haar moeder en kwam naar Aashild en Kristin toe, die bij het vuur gezeten waren. Met haar hand aan de stang van het rookgat stond zij daar en keek vrouw Aashild aan.

„Daar begrijpt Kristin niets van," zeide ze.

„Neen," antwoordde vrouw Aashild, „maar zij heeft haar gebeden toch ook wel geleerd voor zij ze begreep. En in de oogenblikken, wanneer iemand gebeden of raad noodig heeft,

ontbreekt het hem gewoonlijk aan lust om ze te leeren of te begrijpen."

Ragnfrid trok haar zwarte wenkbrauwen nadenkend samen. Wanneer zij dit deed leken haar lichte, diepliggende oogen op meren aan den voet van een donkere boschhelling, zooals Kristin vroeger, toen ze klein was, placht te denken — of misschien had ze het iemand hooren zeggen. Vrouw Aashild keek haar met haar flauwen glimlach aan. Ragnfrid ging aan den kant van het vuur zitten, nam een tak en stak dien in den gloed.

„Maar hij, die zijn erfdeel verspild heeft aan dingen, die geen waarde hebben — en later een schat ziet voor wier bezit hij graag zijn leven zou willen geven — gelooft u niet, dat hij zijn eigen dwaasheid moet betreuren?"

„Waar gehandeld wordt, daar wordt ook verloren, Ragnfrid," sprak vrouw Aashild. „En hij, die zijn leven wil geven, die moet het wagen en zien, wat hij winnen kan."

Ragnfrid trok den brandenden tak uit het vuur, blies de vlam uit en kromde haar hand om het gloeiende eind, zoodat het bloedrood door haar vingers scheen.

„O, dat zijn alleen maar woorden, woorden, woorden, vrouw Aashild."

„Er is niet veel, dat waard is zoo duur gekocht te worden, dat men er zijn leven voor over heeft Ragnfrid," zeide de andere.

„Jawel," antwoordde de moeder heftig. „Mijn man," fluisterde ze bijna onhoorbaar.

„Ragnfrid," zeide vrouw Aashild op gedempten toon, „dat heeft menig jong meisje gedacht, wanneer zij een man aan zich trachtte te binden en daarvoor haar maagdom opgaf. Maar heb je nooit van mannen en meisjes gelezen, die God alles gaven, wat ze bezaten, en in het klooster gingen of naakt de wildernis in en die er later spijt van hadden. Ja, die worden in de godvruchtige boeken dwazen genoemd. En het zou zeker zonde zijn te denken, dat God hen bedrogen had."

Ragnfrid zat een oogenblik heel stil. Toen zeide vrouw Aashild:

„Kom nu mee, Kristin, het is nu tijd, dat we dauw gaan verzamelen voor Ulhvilds morgenwassching.

Buiten lag het erf wit en zwart in den maneschijn. Ragnfrid ging met hen mee de weide door naar het hek van het koolveld. Kristin zag haar daar tegenaan geleund staan, zwart en mager, terwijl het kind de dauwdruppels van de groote ijskoude koolbladen en uit de plooien van het vrouwenmanteltje in haar vaders zilveren beker liet loopen.

Vrouw Aashild ging zwijgend aan Kristins zijde. Zij ging enkel mee om op haar te passen, want het was niet raadzaam een kind alleen in zulk een nacht uit te laten gaan. Maar de dauw had meer kracht, wanneer hij door een reine jonkvrouw verzameld werd.

Toen zij bij het hek terugkwamen was haar moeder weg. Kristin rilde van de kou toen ze den ijzig kouden zilveren beker aan vrouw Aashild overreikte. Zij liep in haar natte schoenen hard naar de bovenkamer, waar zij nu met haar vader samen sliep. Zij had haar voet op de eerste tree, toen Ragnfrid uit de schaduw van de bovengalerij te voorschijn trad. In haar handen droeg ze een kom met een dampenden drank.

„Ik heb wat bier voor je gewarmd, kind," zei haar moeder.

Kristin bedankte haar blij en bracht de kom naar haar lippen. Toen vroeg Ragnfrid:

„Kristin — de gebeden en het andere, wat vrouw Aashild je leert — daar is toch niets zondigs of goddeloos in?"

„Dat geloof ik stellig niet," antwoordde het kind. „De namen van Jezus en van de Maagd Maria en van de heiligen komen er overal in voor —."

„Wat heeft ze je dan geleerd?" vroeg haar moeder weer.

„O, over kruiden en spreuken om bloed te stelpen en tegen wratten, en zeere oogen en mot in de kleeren en muizen in de schuur. En welke kruiden in de zon geplukt moeten worden en welke geneeskrachtig zijn in den regen —. Maar de gebeden mag ik aan niemand zeggen, want dan verliezen ze hun kracht," voegde ze er gauw bij.

Haar moeder nam de leege kom en zette die op de trap. Plotseling sloeg ze haar armen om haar dochter heen, drukte haar stijf tegen zich aan en kuste haar. Kristin merkte, dat de wangen van haar moeder nat en gloeiend waren.

„Mogen God en Onze Lieve Vrouwe je beschermen en voor alle kwaad behoeden, — wij, je vader en ik, hebben nu

niemand dan jou, die niet door ons ongeluk aangeraakt is. Kind, kind, vergeet nooit, dat je de grootste vreugde van je vader bent."

Ragnfrid ging naar het wintervertrek terug, kleedde zich uit en kroop bij Ulhvild in bed. Zij legde haar arm om het kind heen en haar gezicht vlak bij dat van de kleine, zoodat ze de warmte van Ulhvilds lichaam voelde en de scherpe zweetlucht van het vochtige kinderhaar rook. Ulhvild sliep zwaar en rustig, zooals altijd na vrouw Aashilds avonddronk. Er hing een bedwelmende lucht van Onze Lieve Vrouwe bedstroo, dat onder het laken lag. Ragnfrid lag echter lang wakker en staarde omhoog naar de kleine lichtplek in het dak, waar de maan door de hoornen ruit van het rookgat scheen.

Ginds, in het andere bed, lag vrouw Aashild, maar Ragnfrid wist nooit of zij sliep of wakker was. Nooit sprak de ander over de dagen van vroeger, toen ze elkander gekend hadden; dat beangstigde Ragnfrid. En zij had het gevoel, dat ze nog nooit zoo bitter bedroefd en beangst geweest was als nu — hoewel ze nu wist, dat Lavrans weer geheel zou herstellen — en dat Ulhvild in leven zou blijven.

Het scheen, dat vrouw Aashild er pleizier in had met Kristin te praten en met den dag werd het meisje meer met haar bevriend.

Eens op een dag, toen ze uitgegaan waren om kruiden te plukken, zaten ze samen op een kleine groene plek boven op de helling aan den voet van het steenveld. Ze konden neerzien in het erf van Formo en onderscheidden de roode trui van Arne Gyrdszoon; hij was met hen mee gereden en moest nu op hun paarden passen, terwijl zij boven op de helling naar kruiden zochten.

Terwijl ze daar zoo zaten vertelde Kristin vrouw Aashild van haar ontmoeting met het elvemeisje. Zij had er in vele jaren niet aan gedacht, maar nu kwam de herinnering weer boven. En terwijl zij vertelde kreeg ze de wonderlijke gedachte, dat er een zekere gelijkenis bestond tusschen vrouw Aashild en de elf, al wist zij aldoor heel goed, dat die twee niet op elkaar geleken.

Maar toen zij klaar was met haar verhaal zat vrouw

Aashild een oogenblik stil over het dal uit te kijken; toen zeide ze:

„Het was verstandig, dat je vluchtte, omdat je toen nog maar een kind was. Maar heb je nooit gehoord van menschen, die het goud, dat de dwergen hun aanboden, aangenomen hebben en die later den berggeest in een steen gevangen hielden?"

„Ik heb zulke verhalen wel gehoord," zeide Kristin, „maar ik zou zooiets nooit durven doen en ik vind het ook niet mooi."

„Het is goed, wanneer men iets niet durft te doen, omdat men het niet mooi vindt," zei vrouw Aashild glimlachend. „Maar het is niet zoo goed, wanneer men vindt, dat iets niet mooi is, omdat men het niet durft te doen. — Je bent dezen zomer sterk gegroeid," ging zij plotseling voort. „Weet je zelf wel, dat je mooi belooft te worden?"

„Ja," zei Kristin. „Men zegt, dat ik op mijn vader lijk."

Vrouw Aashild lachte zachtjes.

„Ja, het zou wel het beste voor je zijn, als je innerlijk en uiterlijk op Lavrans ging lijken. Toch zou het jammer zijn, wanneer ze je met iemand hier uit het dal lieten trouwen. Boeren en landlieden moet men niet geringschatten, maar de grooten hierboven vinden zichzelf zoo voortreffelijk, dat ze gelooven, dat huns gelijke in Noorwegen niet gevonden wordt. Het verwondert hen, dat ik kan leven en het goed heb, hoewel ze hun deuren voor mij gesloten houden. Maar ze zijn lui en hoovaardig en willen geen nieuwe zeden leeren — en dan geven ze de schuld aan de oude vijandschap met de koningsmacht in de dagen van Sverre. Het is een leugen, want je stamvader verzoende zich met koning Sverre en nam geschenken van hem aan, maar indien je oom onzen koning zou willen volgen en voor hem verschijnen, dan zou hij zich van buiten zoowel als van binnen onder handen moeten nemen en daarin heeft deze Trond geen lust. Maar jij, Kristin, jij moest met een man trouwen, die ridderzeden en hovelingenmanieren bezit."

Kristin zag neer op Arnes rooden rug op het erf van Formo. Zij had er zich niet veel in verdiept, maar wanneer vrouw Aashild van de wereld vertelde, waar zij vroeger in geleefd had, stelde zij zich de ridders en graven altijd in Arnes ge-

daante voor. Vroeger, toen zij klein was, had zij zich hen altijd in de gestalte van haar vader gedacht.

„De zoon van mijn zuster, Erlend Nikulauszoon op Husaby, zou een passende bruidegom voor je zijn, hij is als een flinke jongen opgegroeid. Toen mijn zuster Magnhild verleden jaar door het dal reisde en mij bezocht had ze hem bij zich. Ja, hem kan je nu wel niet krijgen, maar ik zou graag jullie beider bruidsbed gespreid hebben — hij heeft zulk donker haar en jij bent licht en hebt mooie oogen. — Maar wanneer ik mijn zuster goed ken heeft ze al wel naar een betere partij voor Erlend uitgezien dan jij bent."

„Ben ik dan geen goede partij?" vroeg Kristin verbaasd. Zij dacht er nooit aan zich beleedigd te voelen door iets, dat vrouw Aashild zei, maar zij voelde zich verootmoedigd en neergedrukt, omdat zij iets voor had boven haar eigen familie.

„Ja zeker ben je een goede partij," sprak de andere. „Maar je kunt toch moeilijk verwachten in mijn geslacht te komen. Je stamvader was hier in het land een banneling en een vreemdeling en de Gjeslingen hebben zoo lang op hun hoeven zitten beschimmelen, dat spoedig niemand buiten het dal zich hen nog herinneren zal. Maar ik en mijn zuster kregen de zonen van koningin Margret Skulesdochters zuster tot man."

Kristin dacht er niet eens aan hier tegen in te brengen, dat niet haar stamvader, maar zijn broer, hier als banneling in het land gekomen was. Zij zat uit te zien naar de donkere berghellingen aan de overzijde van het dal, en zij dacht aan dien dag, vele jaren geleden, toen ze daarboven op de eenzame hoogvlakte geweest was en gezien had, hoeveel bergen er tusschen haar dal en de wereld lagen. Toen zeide vrouw Aashild, dat zij nu naar huis moesten, en zij vroeg haar Arne te roepen. Kristin zette haar handen voor haar mond, riep en wuifde met haar halsdoek tot zij zag, dat de roode vlek beneden op het erf zich bewoog en terug wuifde.

Eenigen tijd later ging vrouw Aashild naar haar huis terug, maar gedurende den herfst en het eerste deel van den winter kwam zij dikwijls op Jörundgaard en bleef dan eenige dagen bij Ulhvild. Het kind werd nu overdag uit bed genomen en men trachtte haar op haar beenen te laten steunen, maar die

knikten onder haar samen, wanneer ze er op staan wilde. Zij was lijdend, bleek en moe en het nauwsluitende kleed, dat vrouw Aashild voor haar gemaakt had van paardehuid en fijne wilgentwijgjes, hinderde haar zeer, zoodat zij het liefst stil op haar moeders schoot wilde liggen. Ragnfrid droeg haar zieke dochter steeds in de armen, zoodat het heele huishouden nu op Tordis rustte, en op bevel van haar moeder ging Kristin met haar mee om te leeren en haar te helpen.

Kristin verlangde van den eenen keer op den anderen naar vrouw Aashild, en dikwijls praatte deze veel met haar, maar andere keeren wachtte het kind te vergeefs op een woord behalve haar groet, wanneer ze kwam en ging. — Dan zat Aashild den heelen tijd met de volwassenen te praten. Dit was altijd het geval, wanneer zij haar man bij zich had, want het gebeurde nu ook wel, dat Björn Gunnarszoon mee kwam naar Jörundgaard. Lavrans was op een dag naar Haugen gereden om vrouw Aashild het loon voor haar hulp te brengen, de beste zilveren kan met blad, die zij in huis hadden. Toen had hij daar een nacht geslapen en sindsdien prees hij de hoeve zeer; zij was mooi en goed bestuurd en niet zoo klein als men beweerde, zeide hij. En binnen was alles welvarend; de zeden in huis waren hoofsch zooals die van de voorname lieden in het zuiden van het land. Wat hij van Björn dacht zeide Lavrans niet, maar hij ontving hem altijd gastvrij, wanneer hij met zijn vrouw naar Jörundgaard kwam. Daarentegen was Lavrans zeer op vrouw Aashild gesteld en hij zeide, dat volgens zijn meening het meeste van wat er over haar verteld werd leugen was. Hij zeide ook, dat ze twintig jaar geleden stellig geen tooverkunsten noodig had gehad om een man aan zich te binden, nu was zij bijna zestig en nog zag zij er jong en mooi en lieftallig uit.

Kristin merkte, dat dit alles haar moeder heel weinig beviel. Over vrouw Aashild zeide Ragnfrid weliswaar nooit iets, maar eens vergeleek ze Björn bij het gele, platgedrukte gras, dat men soms onder groote steenen vindt groeien, en Kristin vond, dat deze vergelijking goed paste. Björn zag er bijzonder verwelkt uit, hij was nogal gezet, bleek en slap en ook eenigszins kaal, hoewel hij niet veel ouder was dan Lavrans. Toch kon men hem aanzien, dat hij eens een knappe man geweest was. Kristin wisselde nooit een woord met hem, hij sprak weinig

en bleef het liefst zitten daar waar hij eenmaal zat, van het oogenblik, dat hij de kamer binnentrad, tot hij naar bed ging. Hij dronk onmatig, maar dat had weinig invloed op hem, hij at haast niets en staarde nu en dan strak en in gedachten verzonken met zijn wonderlijke fletse oogen naar den een of ander in de kamer.

Hun verwanten op Sundbu hadden ze niet meer gezien sinds het ongeluk gebeurd was, maar Lavrans was eenige malen in Vaage geweest. Sira Eirik daarentegen kwam in Jörundgaard als vroeger; hij was daar dikwijls te gelijk met vrouw Aashild en ze waren goede vrienden. Men vond dit mooi van den priester, die zelf een heel knap geneesheer was. Dit was juist een van de redenen, waarom de bewoners van de groote hoeven niet bij vrouw Aashild om raad kwamen, ten minste niet openlijk, dat ze den priester knap genoeg vonden en het was niet gemakkelijk voor hen om te weten, hoe ze zich gedragen moesten tegenover twee menschen, die in zekeren zin door hun eigen kring uitgestooten waren. Sira Eirik zeide zelf, dat zij elkander niet hinderden, en wat haar hekserij betrof, hij was haar parochiepriester niet; het kon wel zijn, dat vrouw Aashild wat meer wist dan goed was voor haar zieleheil, maar men moest niet vergeten, dat onwetende menschen heel spoedig klaar zijn om van tooverij te spreken, zoodra een vrouw wijzer is dan de meeste anderen. Vrouw Aashild van haar kant prees den priester zeer en ging vlijtig ter kerke, wanneer zij op een Zondag op Jörundgaard was.

Het werd dit jaar een droevige Kerstmis; Ulhvild kon nog niet op haar voeten staan. En zij zagen of hoorden niets van de bewoners van Sundbu. Kristin merkte wel, dat er in het dal over gepraat werd en dat haar vader het zich aantrok. Maar haar moeder was er onverschillig voor en Kristin vond dat slecht van haar.

Maar op een avond tegen het eind der feestdagen kwam Sira Sigurd, de huispriester van Trond Gjesling, in een groote slede aangereden en zijn voornaamste doel was hen allen op Sundbu uit te noodigen.

Sira Sigurd was weinig geliefd in den omtrek, want hij bestuurde eigenlijk Tronds bezittingen; in ieder geval kreeg

hij de schuld, wanneer Trond hard en onrechtvaardig optrad en het was niet te ontkennen, dat Trond zijn boeren soms plaagde. De priester was zeer bekwaam in schrijven en rekenen, rechtsgeleerd en een knap geneeskundige, al was hij niet zoo knap als hij zelf geloofde. Maar naar zijn optreden te oordeelen zou men niet denken, dat hij een bijzonder wijs man was; hij zei dikwijls dwaze dingen. Ragnfrid en Lavrans hadden hem nooit mogen lijden, maar de bewoners van Sundbu stelden begrijpelijkerwijs hun priester hoog en zoowel zij als hijzelf hadden het buitengewoon kwalijk genomen, dat men hem niet bij Ulhvild gehaald had.

En nu trof het zoo ongelukkig, dat, toen Sira Sigurd op Jörundgaard kwam, vrouw Aashild en heer Björn daar reeds waren en bovendien Sira Eirik en Gyrd en Inga van Finsbrekken, de ouders van Arne, de oude Jon van Loptsgaard en een dominikanerbroeder van Hamar, broeder Aasgaut.

Terwijl Ragnhild de tafel opnieuw liet dekken voor den gast en Lavrans de brieven doorzag, die de priester meegebracht had, wilde deze Ulhvild zien. Zij was al ter ruste gegaan voor den nacht en ze sliep, maar Sira Sigurd maakte haar wakker, betastte haar rug en ledematen en stelde haar allerlei vragen, eerst wel vriendelijk maar later ongeduldig, omdat ze bang werd. Sigurd was klein, haast een dwerg, maar met een groot rood gevlamd gezicht. Toen hij haar uit het bed wilde tillen om haar te laten staan begon ze te schreeuwen. Vrouw Aashild stond op, ging naar het bed, dekte Ulhvild met het vel toe en zei, dat het kind zoo slaperig was, dat ze, zelfs indien haar voeten gezond geweest waren, niet op den grond had kunnen staan.

Nu antwoordde de priester heftig, dat hij ook voor een bekwaam geneesheer gehouden werd. Maar vrouw Aashild nam hem bij de hand, leidde hem naar den eerezetel en begon hem te vertellen over al, wat ze met Ulhvild gedaan had, terwijl ze bij alles zijn meening vroeg. Hij werd nu wat vriendelijker en at en dronk van het goede, dat Ragnfrid hem voorgezet had.

Maar toen het bier en de wijn hem naar het hoofd begonnen te stijgen werd Sira Sigurd weer slecht geluimd, twistziek en driftig — hij wist wel, dat niemand in de kamer hem mocht lijden. Eerst wendde hij zich tot Gyrd; deze was gevolmachtigde van den priester van Hamar in Vaage en Sil en er waren

telkens geschillen geweest tusschen het bisdom en Trond Ivarszoon. Gyrd zei niet veel, maar Inga was een driftige vrouw, en nu mengde Aasgaut zich in het gesprek en zeide:

„Je moet niet vergeten, Sira Sigurd, dat onze eerwaarde vader Ingjald ook over jou gesteld is; we weten in Hamar genoeg van je af. Je hebt daar op Sundbu een goed leven en denkt er weinig aan, dat je tot een ander ambt gewijd bent dan om Tronds oogendienaar te zijn en hem te helpen onrecht te doen, zoodat hij zijn ziel in gevaar brengt en het recht van de kerk te kort doet. Heb je nooit gehoord hoe het den ongehoorzamen en ontrouwen priesters vergaat, die zich tegen hun geestelijke vaders en overheden verzetten? Weet je niet, dat de engelen eens St. Thomas van Kanterborg naar de poort van de hel voerden en hem naar binnen lieten kijken? Hij verwonderde er zich zeer over, dat hij er geen van zijn priesters zag, die zich tegenover hem net zoo hadden gedragen als jij tegenover je bisschop. Hij wilde juist Gods genade prijzen, want deze heilige man gunde allen zondaren verlossing; toen verzocht de engel den duivel even zijn staart wat op te lichten en met een geweldigen knal en een afschuwelijken zwavelstank vlogen alle priesters en geleerden naar buiten, die de kerk te kort gedaan hadden. Zoo kreeg hij te zien, wat er van hen geworden was."

„Nu lieg je, monnik," sprak de priester. „Ik heb dit verhaal ook gehoord, maar het waren geen priesters, maar bedelmonniken, die uit het achterwerk van den duivel te voorschijn kwamen, zooals wespen uit een wespennest."

De oude Jon overstemde met zijn gelach alle knechten en riep:

„Ik denk, dat er wel van beide soorten waren."

„Dan moet de duivel wel een geweldigen staart hebben," zeide Björn Gunnarszoon, en vrouw Aashild sprak glimlachend:

„Ja, heb je nooit hooren zeggen, dat al het kwade een langen staart heeft."

„Zwijg jij maar stil, vrouw Aashild," riep Sira Sigurd, „praat jij maar niet van den langen staart, dien het kwade achter zich aan sleept. Je zit hier alsof jij de vrouw des huizes was in plaats van Ragnfrid. Het is toch vreemd, dat je haar kind niet hebt kunnen genezen; heb je het krachtige water

niet meer waar je vroeger mee werkte, dat een stukgesneden schaap in de kookpot weer heel kon maken en een vrouw in het bruidsbed tot maagd. Ik weet wel van die bruiloft hier in het dal, toen je een bad klaarmaakte voor de verleide bruid."

Sira Eirik sprong op, greep den anderen priester bij de schouders en de lendenen en gooide hem dwars over de tafel, zoodat kannen en bekers omvielen en eten en drinken over het tafellaken en over den grond liep; Sira Sigurd bleef voorover op den grond liggen met gescheurde kleeren. Eirik sprong over de tafel en wilde hem weer slaan, terwijl hij boven het lawaai uit brulde:

„Houd je vuilen mond, hellepriester, die je bent."

Lavrans trachtte hen te scheiden, maar Ragnfrid stond wit als een doode bij de tafel en wrong haar handen. Toen kwam vrouw Aashild aangeloopen, hielp Sira Sigurd weer op zijn voeten en veegde het bloed van zijn gezicht. Zij liet hem een beker met mede drinken en zeide:

„Je moet niet zoo streng zijn, Sira Eirik, dat je geen scherts kunt verdragen als het drinkgelag zoover is gekomen. Gaan jullie nu zitten, dan zal je over die bruiloft hooren. Het was niet hier in het dal en ik was niet de gelukkige, die dien drank kende; had ik dien kunnen brouwen, dan zouden we nu niet daarboven op onze kleine hoeve zitten. Dan zou ik nu een rijke vrouw zijn met bezittingen ergens in de groote dalen, dicht bij kloosters en bisschoppen en domkapittels," zei ze, terwijl ze tegen de drie geestelijken lachte.

„Maar eens, in vroegere dagen, moet iemand die kunst gekend hebben, want voor zoover ik weet was het ten tijde van koning Inge en de bruidegom was Peter Lodinszoon van Bratteland, maar wie van zijn drie vrouwen de bruid was moet in het midden gelaten worden, want er leven nog afstammelingen van alle drie. Nu, deze bruid had zeker reden om dat water te begeeren; ze had het zich ook weten te verschaffen en ze had een bad beneden in het bijgebouw klaargemaakt. Maar voor ze zich gebaad had kwam de vrouw, die haar schoonmoeder zou worden, daarbinnen. Ze was moe en vuil van den rit naar het huis, waar de bruiloft gehouden zou worden, daarom kleedde ze zich uit en ging in het bad. Ze was een oude vrouw en had negen kinderen met Lodin

gehad. Maar dien nacht hadden zoowel Lodin als Peter ander pleizier dan ze verwacht hadden."

De menschen in de kamer lachten luid en Gyrd en Jon riepen, dat vrouw Aashild nog meer zulke verhalen vertellen moest. Maar zij weigerde:

,,Hier zitten twee priesters en broeder Aasgaut en jongens en dienstmeisjes; we zullen nu ophouden voor het gesprek onbehoorlijk en grof wordt, en er aan denken, dat het een feestdag is."

De mannen maakten luide tegenwerpingen, maar de vrouwen vielen vrouw Aashild bij. Niemand had gemerkt, dat Ragnfrid de kamer uit was gegaan. Maar een oogenblik later moest Kristin, die aan het ondereind van de vrouwenbank tusschen de dienstmeisjes gezeten had, naar bed. Zij sliep in Tordis' kamer, omdat er zooveel gasten op de hoeve waren.

Het was bijtend koud en het noorderlicht vlamde en flikkerde boven de bergtoppen in het noorden. De sneeuw knapte onder Kristins voeten, toen ze rillend, met de armen over de borst gekruist, vlug het erf over liep.

Toen zag ze, dat in de schaduw van het oude huis iemand in heftige beweging in de sneeuw heen en weer liep, de handen wrong en luid schreide. Kristin herkende haar moeder, liep verschrikt naar haar toe en vroeg of ze ziek was.

,,Neen, neen," antwoordde Ragnfrid heftig, ,,ik moest alleen maar naar buiten — ga slapen, kind."

Kristin keerde zich om; toen riep haar moeder haar zacht.

,,Ga in de benedenkamer bij vader en Ulhvild liggen, neem haar in je armen, zoodat hij haar niet per ongeluk drukt; hij slaapt zoo vast, wanneer hij dronken is. Ik ga vannacht hier in het oude huis slapen."

,,Maar moeder," zei Kristin, ,,U zult doodvriezen, wanneer u daar gaat slapen — en dan nog wel alleen. En wat zal vader wel zeggen, wanneer u vannacht niet in bed komt."

,,Hij zal er niets van merken," antwoordde haar moeder, ,,hij sliep al bijna, toen ik wegging en morgen wordt hij laat wakker. Ga nu en doe, zooals ik je gezegd heb."

,,Het zal zoo koud voor u zijn," zeide Kristin nog, maar haar moeder wees haar terug, iets vriendelijker nu, en ontsloot de deur van het huis.

Het was binnen even koud als buiten en halfdonker. Ragnfrid vond tastend den weg naar het bed, trok haar hoofddoek af, maakte haar schoenen los en kroop tusschen de vellen. Zij deden haar verstijven van de kou; het was alsof zij in een bevroren sneeuwhoop zonk. Zij trok de huiden over haar hoofd, trok haar beenen onder zich op en stak haar handen op haar borst — zoo lag ze te huilen, soms heel zacht, terwijl haar tranen stroomden, soms zoo dat ze er bij schreeuwde en met haar tanden knarste. Eindelijk had zij haar bed om zich heen toch zoover verwarmd, dat ze slaperig werd en zoo schreide ze zich in slaap.

V.

In het jaar, waarin Kristin in het voorjaar vijftien werd, spraken Lavrans Björgulfszoon en ridder Andres Gudmundszoon af elkander op het Holledisting te ontmoeten. Zij kwamen nu overeen, dat Andres' tweede zoon, Simon, zich met Kristin Lavransdochter verloven zou en Formo zou krijgen, het moederlijk erfdeel van heer Andres. De mannen verbonden zich hiertoe met handslag, maar er werd geen oorkonde hierover opgesteld, omdat Andres eerst met zijn andere kinderen hun erfdeel moest regelen. Er werd dan ook geen verlovingsfeest gevierd, maar ridder Andres en Simon gingen mee naar Jörundgaard om de bruid te zien en Lavrans gaf een groot feestmaal.

Lavrans had nu zijn nieuwe woonhuis afgebouwd met twee verdiepingen en ingebouwde stookplaatsen, zoowel beneden als boven; het was rijk en mooi versierd met houtsnijwerk en goed huisraad. Hij had ook het oude huis verbouwd en de overige gebouwen verbeterd, zoodat hij nu woonde, zooals het een man, die een wapen voerde, paste. Hij leefde nu in grooten welstand, want hij had voorspoed in zijn ondernemingen en was een wijs en bedachtzaam huisvader; hij was in het bijzonder beroemd om de fraaie paarden, die hij fokte en het mooie vee. En nu hij tot stand gebracht had, dat zijn dochter zou trouwen met een man uit het Dyfrin geslacht, vond men, dat hij zijn voornemen om de eerste man in het dal te worden, volvoerd had. Hijzelf en Ragnfrid waren er ook zeer mee ingenomen, evenals heer Andres en Simon.

Kristin was eenigszins teleurgesteld toen zij Simon Andreszoon voor het eerst zag, want zij had zoo hoog hooren opgeven van zijn schoonheid en voornaam voorkomen, dat

er geen grens was aan wat zij van haar bruidegom verwacht had.

Wel zag Simon er goed uit, maar hij was wat te gezet voor iemand van slechts twintig jaar, hij had een korten hals en een gezicht zoo rond en blank als de maan. Zijn haar was mooi, bruin en gekruld en zijn oogen waren grijs en helder, maar ze leken wat ingezonken, omdat zijn oogleden dik waren; hij had een te kleinen neus en zijn mond was ook klein en spits, maar niet leelijk. En ondanks zijn zwaren bouw was hij behendig en vlug en lenig in zijn bewegingen, en hij was flink in alle lichaamsoefeningen. Hij was eenigszins loslippig, maar Lavrans vond toch, dat hij een goed verstand en veel kennis toonde, wanneer hij met oudere mannen praatte.

Ragnfrid mocht hem spoedig graag lijden en Ulhvild vatte dadelijk een groote liefde voor hem op; hij was dan ook bijzonder vriendelijk en lief voor het zieke kleine meisje. En toen Kristin wat aan zijn rond gezicht en zijn wijze van spreken gewend was geraakt, was zij ook zeer met haar verloofde ingenomen en zij was blij, dat haar vader het zoo voor haar geregeld had.

Vrouw Aashild zat bij den maaltijd aan. Sinds de bewoners van Jörundgaard betrekkingen met haar aangeknoopt hadden, waren de voornamen van de dalen in den omtrek weer begonnen zich haar hooge afkomst te herinneren en ze dachten minder aan de wonderlijke geruchten, die over haar liepen; daarom ging vrouw Aashild nu veel meer met de menschen om. Zij zeide, toen ze Simon gezien had:

„Dat is een goed huwelijk, Kristin; deze Simon zal het ver brengen in de wereld, velerlei zorg zal je bespaard worden en hij zal goed zijn om mee samen te leven. Maar hij lijkt mij wel wat dik en luidruchtig. Was het nu hier in Noorwegen zooals het vroeger geweest is en zooals het in andere landen is, dat de menschen niet strenger tegenover zondaren zijn dan God zelf, dan zou ik zeggen, dat je er een vriend bij moest zoeken, die mager is en zwaarmoedig, — een met wien je kon zitten praten. Dan zou ik zeggen, dat je het met niemand beter kon hebben dan met Simon."

Kristin kreeg een kleur, hoewel zij de bedoeling van vrouw Aashild niet geheel begreep. Maar toen de tijd verliep en haar kisten zich begonnen te vullen en zij aanhoudend over

haar huwelijk hoorde praten en over wat zij mee zou krijgen naar haar woning, begon zij er naar te verlangen, dat de zaak door een verlovingsfeest vastheid zou krijgen en dat Simon naar het noorden over zou komen; zij dacht ten slotte veel aan hem en verheugde er zich op hem weer te ontmoeten.

Kristin was nu geheel volwassen en zij was mooi geworden. Zij leek het meest op haar vader en was lang, slank, met dunne, fijne ledematen, maar toch rond en gevuld. Haar gezicht was eenigszins kort en rond, haar voorhoofd laag en breed en wit als melk, haar oogen groot, grijs en zacht onder fraai geteekende wenkbrauwen. Haar mond was wat groot, maar frisch rood en vol, haar kin was rond als een appel en goed gevormd. Ze had mooi, dik, lang haar, maar het was eerder donker dan licht, meer bruin dan blond en geheel glad. Lavrans hoorde niets liever dan dat Sira Eirik Kristin prees; de priester had het meisje zien opgroeien en hij had haar lezen en schrijven geleerd en hield veel van haar. Maar hij vond het niet prettig, dat de ander zijn dochter soms vergeleek met een jonge merrie zonder gebreken en een huid glanzend als zijde.

Toch zeide iedereen, dat Ulhvild, indien dat ongeluk niet met haar gebeurd was, nog veel mooier dan haar zuster geworden zou zijn. Zij had een mooi, lief gezicht, wit en rood als rozen en leliën, licht blond zijdezacht haar, dat om haar slanken hals en smalle schouders krulde. Wat haar oogen betreft leek ze op het Gjeslinggeslacht: ze lagen diep, onder rechte, donkere wenkbrauwen, ze waren helder als water en grijsblauw, maar haar blik was zacht en niet scherp. Bovendien had het kind een zoo heldere en lieflijke stem, dat het een lust was naar haar te luisteren, wanneer zij sprak of zong; ze had een vlug begrip voor boekenwijsheid en allerlei snarenspel en bordspelen, maar weinig lust in handenarbeid, want zij werd dadelijk moe in haar rug.

Het zag er niet naar uit, alsof het mooie kind ooit haar volle lichaamskracht terug zou krijgen. Zij was wel iets beter geworden nadat haar ouders met haar naar Nidaros gegaan waren naar St. Olav. Lavrans en Ragnfrid waren er te voet heen gegaan, zonder knecht of dienstmaagd; zij hadden het kind den geheelen weg op een draagbaar tusschen zich in gedragen. Na dezen tocht werd Ulhvild in zoover beter, dat

ze met krukken kon loopen. Maar het was niet waarschijnlijk, dat zij haar gezondheid weer zoover terug zou krijgen, dat ze ten huwelijk gegeven kon worden en daarom zou ze wel, wanneer de tijd daar was, in een klooster moeten gaan met al het goed, dat haar ten deel zou vallen.

Zij spraken hier nooit over en Ulhvild merkte zelf niet, dat ze heel anders dan andere kinderen was. Zij hield veel van pronk en mooie kleeren en haar ouders konden het niet over hun hart verkrijgen haar iets te weigeren, en Ragnfrid naaide voor haar en tooide haar als een koningskind. Eens, toen eenige kooplieden door het dal trokken en op Laugarbru overnachtten, mocht Ulhvild hun waren daar bekijken; zij hadden een stuk barnsteengele zijde en daar wilde zij met alle geweld een hemd van hebben. Lavrans handelde anders nooit met zulke lieden, die door de dalen trokken en de waren uit de koopstad ongeoorloofd te koop boden, maar nu kocht hij dadelijk de heele rol. Hij gaf ook Kristin stof voor een bruidshemd en daar naaide zij gedurende den zomer aan. Zij had nog nooit andere hemden gehad dan van wol en een van linnen bij haar beste kleed. Maar Ulhvild kreeg een zijden hemd voor haar feestjurk en een zondagshemd van linnen met zijde van boven.

Lavrans Björgulfszoon bezat nu ook Laugarbru, en dat werd door Tordis en Jon bestuurd. Zij hadden Ramborg, de jongste dochter van Lavrans en Ragnfrid, bij zich, die door Tordis gezoogd was. Ragnfrid wilde den eersten tijd nadat het kind geboren was nauwelijks naar haar kijken, want ze zei, dat ze toch maar ongeluk over haar kinderen bracht. Toch hield ze veel van het kleine meisje en ze zond geregeld geschenken aan haar en aan Tordis; later ging zij ook dikwijls naar Laugarbru om naar Ramborg te zien, maar ze kwam het liefst, wanneer het kind sliep en zat dan bij haar. Lavrans en zijn twee oudste dochters kwamen vaak op Laugarbru en speelden dan met het kleintje; het was een sterk, frisch kind, maar niet zoo mooi als haar zusters.

Deze zomer was de laatste, dien Arne Gyrdszoon op Jörundgaard doorbracht. De bisschop had Gyrd beloofd zijn jongen in de wereld vooruit te helpen en tegen den herfst zou Arne naar Hamar trekken.

Kristin had wel gemerkt, dat Arne van haar hield, maar zij was in vele opzichten geestelijk nog een kind en dacht er daarom niet veel over na, maar was tegen hem, zooals ze altijd geweest was van den tijd af, dat zij kinderen waren; zij zocht zijn gezelschap zoo dikwijls zij dat kon en ging altijd aan zijn hand, wanneer zij thuis of op den kerkheuvel dansten. Dat haar moeder dit niet heel goed vond leek haar grappig. Maar ze sprak met Arne nooit over Simon of over haar huwelijk, want ze merkte, dat het hem verdrietig maakte, wanneer daarover gesproken werd.

Arne was heel handig en hij wilde nu als aandenken voor Kristin een naaitafeltje maken. Hij had het kastje en den rand fijn en sierlijk uitgesneden en was nu bezig er in de smederij een ijzeren band omheen te leggen en er een slot op te maken. Op een mooien avond ver in den zomer ging Kristin naar beneden naar hem toe. Zij had een buis van haar vader meegenomen, dat ze verstellen moest; ze ging op een steen zitten, begon te naaien en praatte intusschen met den jongen man in de smederij. Ulhvild was met haar meegegaan; ze sprong op haar krukken rond en at frambozen, die tusschen de steenen om den akker groeiden.

Een oogenblik later kwam Arne naar voren in de deur van de smederij om wat af te koelen. Hij wilde naast haar gaan zitten, maar zij schoof wat opzij en vroeg hem op te passen, dat hij het naaiwerk, dat over haar knieën lag, niet vuil maakte.

„Is het nu zoo ver tusschen ons gekomen," zei Arne, „dat je mij niet naast je durft te laten zitten, omdat je bang bent, dat zoo'n boerejongen je vuil zal maken?"

Kristin keek hem verwonderd aan en antwoordde:

„Je weet best, wat ik bedoelde. Maar doe je voorschoot af, wasch het roet van je handen en kom hier naast mij wat zitten uitrusten —"; zij maakte plaats voor hem.

Maar Arne ging in het gras voor haar liggen; toen hernam ze:

„Wees nu niet boos, beste Arne. Denk je, dat ik ondankbaar ben voor het mooie geschenk, dat je voor mij maakt, of dat ik ooit zal vergeten, dat je hier thuis altijd mijn beste vriend geweest bent?"

„Ben ik dat dan geweest?" vroeg hij.

„Dat weet je wel," zeide Kristin. „En ik zal je nooit ver-

geten. Maar jij, die de wereld in zult gaan — misschien kom je vroeger dan je denkt tot aanzien en eer — jij zult mij wel vergeten lang voor ik jou vergeet —."

„Nooit zal je mij vergeten," sprak Arne glimlachend. „Maar ik zal jou vergeten voor je mij vergeet — je bent nog een kind, Kristin."

„Jij bent ook nog niet zoo oud," antwoordde ze.

„Ik ben even oud als Simon Darre," sprak hij weer. „En wij voeren even goed helm en schild als die van Dyfrin, maar mijn voorouders hebben het geluk niet met zich mee gehad —."

Hij had zijn handen aan bosjes gras afgeveegd; nu greep hij Kristins enkel vast en legde zijn wang tegen haar voet, die onder haar jurk uitstak. Zij wilde haar voet terugtrekken, maar Arne zei:

„Je moeder is op Laugarbru, en Lavrans is weggereden — en niemand kan ons hier vanuit het huis zien zitten. Je kunt mij dezen eenen keer wel eens laten praten over dat, wat mij op het hart ligt."

Kristin antwoordde:

„Dat hebben we toch altijd wel geweten, jij en ik, dat het nutteloos zou zijn, indien wij onze zinnen op elkaar zetten."

„Mag ik mijn hoofd op je schoot leggen?" vroeg Arne, en toen zij niets antwoordde, deed hij het en legde zijn arm om haar middel. Met een hand trok hij aan haar vlechten.

„Hoe zal je het vinden," vroeg hij na een oogenblik, „wanneer Simon zoo in je schoot ligt en met je haar speelt?"

Kristin antwoordde niet. Het was als viel er plotseling een last op haar — Arnes woorden en Arnes hoofd op haar knieën — het was als ging er een deur naar een ruimte open, naar veel donkere wegen, die naar nog meer duisternis voerden; bedroefd en beklemd aarzelde zij en wilde niet naar binnen zien.

„Dat doen getrouwde menschen toch niet," zeide ze ineens, snel, als verlicht. Zij trachtte zich Simons dikke ronde gezicht voor te stellen, naar haar opziende met oogen zooals die van Arne nu, zij hoorde zijn stem, en ze kon niet nalaten te lachen:

„Simon zal heusch nooit op den grond gaan liggen om met mijn schoenen te spelen!"

„Neen, want hij kan met je in zijn bed spelen," zei Arne. Zijn stem maakte haar plotseling ellendig en machteloos. Zij

trachtte zijn hoofd van haar knieën te schuiven; toen drukte hij het stijf in haar schoot en zeide:

„Maar ik zou met je schoenen willen spelen en met je haar en je vingers en den geheelen dag achter je aan loopen, Kristin, al was je mijn vrouw en al sliep je iederen nacht in mijn armen."

Hij richtte zich half op, legde zijn arm om haar schouders en keek haar in de oogen.

„Het is niet mooi van je, dat je zoo tegen mij spreekt," zei Kristin zacht en verlegen.

„Neen," zei Arne. Hij stond op en ging voor haar staan. „Maar zeg mij een ding, zou je niet liever willen, dat ik het geweest was?"

„O, het liefst zou ik willen —" even bleef zij stil zitten. „Het liefst zou ik in het geheel geen man willen hebben — nog niet."

Arne bewoog zich niet, maar sprak:

„Zou je dan liever in een klooster gaan, zooals dat voor Ulhvild weggelegd is, en je heele leven ongetrouwd blijven?"

Kristin klemde haar handen, die op haar schoot gevouwen lagen, in elkaar. Er ging een wonderlijke, zoete rilling door haar heen, en in een plotselinge opwelling meende ze te begrijpen, hoe jammer het van haar zusje was; haar oogen liepen vol tranen van verdriet over Ulhvild.

„Kristin," zei Arne zacht.

Op hetzelfde oogenblik gaf Ulhvild een luiden gil. Haar kruk was tusschen de steenen blijven steken en zij was gevallen. Arne en Kristin snelden naar haar toe en Arne tilde haar in de armen van haar zuster. Zij was op haar mond gevallen en bloedde hevig.

Kristin ging in de deur van de smederij zitten en Arne haalde water in een houten nap. Samen begonnen ze Ulhvilds gezicht af te wasschen. Zij had ook het vel van haar knieën geschaafd. Kristin boog zich liefkozend over haar dunne beentjes heen.

Ulhvilds jammeren hield spoedig op en ze bleef zacht en klagend schreien, zooals kinderen doen, die gewoon zijn pijn te lijden. Kristin hield haar hoofd tegen haar borst en wiegde haar zachtjes.

Daar begon de klok boven in de Olavskerk de vesper te luiden.

Arne praatte tegen Kristin, maar zij zat daar, alsof ze niets hoorde of merkte, over haar zuster heen gebogen, zoodat hij bang werd en haar vroeg, of ze dacht, dat het gevaarlijk was. Kristin schudde het hoofd, maar ze keek hem niet aan.

Een oogenblik later stond zij op en ging naar huis, terwijl ze Ulhvild in haar armen droeg. Arne volgde haar, stil en verward. Kristin zag er zoo nadenkend uit dat haar heele gezicht strak stond. Terwijl ze daar liep bleven de klokken luiden over bergen en dalen; ze luidden nog toen zij het huis binnen ging.

Zij legde Ulhvild in het bed, dat de zusters gedeeld hadden vanaf den tijd, dat Kristin te groot werd om bij haar ouders te slapen. Toen trok zij haar schoenen uit, ging bij de kleine liggen en luisterde naar de klokken, lang nadat die zwegen en het kind sliep.

De gedachte was bij haar opgekomen, toen de klokken begonnen te luiden, terwijl ze daar zat met Ulhvilds bloedend gezichtje in haar handen, dat dit misschien een teeken voor haar was. Als zij in de plaats van haar zuster wilde gaan, als zij zich aan den dienst van God en van de Maagd Maria wilde verbinden, misschien zou God Ulhvild dan haar gezondheid en lichaamskracht terug willen geven.

Zij herinnerde zich de woorden van broeder Edvin, dat in deze dagen de ouders alleen maar de gebrekkige en lamme kinderen en die, welke ze geen goed huwelijk konden laten doen, aan God offerden. Zij wist, dat haar ouders vrome menschen waren, maar ze had toch nooit iets anders gehoord dan dat zij zou trouwen, maar toen ze merkten, dat Ulhvild wel haar heele leven ziek zou blijven, hadden ze dadelijk over haar besloten, dat zij in een klooster zou gaan.

En ze wilde zelf niet — zij verzette zich tegen de gedachte, dat God een wonder met Ulhvild zou doen als zij non werd. Zij klemde zich vast aan Sira Eiriks woord, dat er niet zooveel wonderen meer gebeuren. Toch voelde ze vanavond, dat het waar was wat broeder Edvin gezegd had, dat een mensch, indien hij genoeg geloof had, wonderen kon verrichten. Maar zij wilde dat geloof niet hebben, zij had God en Zijn moeder

en de heiligen niet zoo lief, wilde ze niet eens zoo liefhebben — zij had de wereld lief en verlangde naar de wereld —.

Kristin drukte haar mond op het zachte, zijdeachtige haar van Ulhvild. Het kind sliep vast en haar oudste zuster richtte zich onrustig op, maar ging weer liggen. Haar hart bloedde van verdriet en schaamte, maar ze wist, dat ze niet aan wonderen wilde gelooven, omdat zij haar erfdeel van gezondheid en schoonheid en liefde niet wilde opgeven.

Toen trachtte zij zich te troosten met de gedachte, dat haar ouders haar zooiets niet zouden toestaan. Zij zouden ook niet gelooven, dat het eenig nut had. Zij was immers al verloofd en zij zouden Simon niet graag willen verliezen van wien zij zooveel hielden. Zij voelde zich bedrogen, omdat haar ouders vonden, dat het zoo'n heerlijkheid was dezen schoonzoon te krijgen; zij dacht plotseling met tegenzin aan Simons ronde, roode gezicht en kleine, lachende oogen, zijn veerenden gang — zij vond plotseling, dat hij als een bal huppelde — zijn schertsende wijze van spreken, waardoor zij zich boersch en dom voelde. Het was werkelijk ook zoo'n heerlijkheid niet om hem te krijgen en dan alleen maar naar Formo te verhuizen — toch wilde ze liever hem hebben dan in een klooster gaan —. Maar de wereld achter de bergen, het koninklijk slot en de graven en ridders, waar vrouw Aashild van verteld had, een schoone man met weemoedige oogen, die haar overal volgen zou en nooit moede worden! — Zij herinnerde zich Arne dien zomerdag toen hij op zijn zijde lag te slapen met zijn bruine, glanzende haar over het mos uitgespreid; zij had toen zooveel van hem gehouden, alsof hij haar broeder was. Het was niet mooi van hem zoo tegen haar te spreken, terwijl hij toch wist, dat ze elkander nooit zouden kunnen krijgen.

Er kwam een boodschap van Laugarbru, dat Ragnfrid daar den nacht bleef. Kristin stond op om zich uit te kleeden en ter ruste te gaan. Zij begon haar kleed los te maken, maar trok toen haar schoenen weer aan, sloeg een mantel om en ging uit. De nachtelijke hemel spreidde zich licht en groen over den bergrug uit. Het was bijna de tijd, dat de maan op moest komen, en daar, waar die achter de berg stond, dreven enkele kleine wolkjes, die aan den onderkant als zilver glinsterden;

de hemel werd steeds lichter, zooals metaal, waar de dauw op neerslaat.

Zij liep tusschen de hagen door, den weg langs, den heuvel op naar de kerk. Deze sliep, donker en gesloten, maar zij ging naar het kruis dat er vlak naast stond als herinnering, dat St. Olav hier eens gerust had, toen hij voor zijn vijanden vluchtte.

Kristin knielde op de steenen neer en legde haar gevouwen handen op het voetstuk: „Heilig kruis, sterke mast, schoone boom, brug der zieken naar de lieflijke stranden der genezing."

Bij de woorden van het gebed was het alsof haar verlangen zich uitbreidde zooals kringen op het water. De afzonderlijke gedachten, die haar verontrustten, vervaagden, haar gemoed werd stiller, teerder, er kwam een zachte, gedachtenleege weemoed in de plaats van haar verdriet.

Ze bleef op haar knieën liggen en nam alle nachtelijke geluiden in zich op. De wind zuchtte zoo wonderlijk, de rivier bruiste aan den anderen kant van de boschjes achter de kerk en de beek liep vlak bij haar dwars over den weg — en overal, dichtbij en in de verte, ontwaarde zij met haar oogen kleine straaltjes van stroomend en druipend water. De rivier schitterde wit beneden in het dal. De maan gleed over een kloof, deed de bladeren en steenen, vochtig van dauw, glinsteren en de nieuw geteerde houten klokkenstoel bij het hek van het kerkhof glansde dof en donker. Toen verdween de maan weer daar, waar de bergrug hooger oprees. Nu waren er veel meer witte en blinkende wolken aan den hemel.

Zij hoorde een paard aankomen met langzame stappen, hooger den weg op, en mannenstemmen, die gelijkmatig en zacht spraken. Zij was niet bang voor menschen hier vlak bij huis, waar zij iedereen kende; het gaf haar een veilig gevoel.

De honden van haar vader stormden op haar af, draaiden zich om en renden terug het bosch in, keerden terug en sprongen weer tegen haar op, en haar vader riep haar een groet toe, terwijl hij uit de berken te voorschijn kwam. Hij leidde Guldsvein aan het bit; vooraan het zadel bengelde een bundel vogels en op zijn linker hand droeg Lavrans zijn havik met de kap over den kop. Hij werd vergezeld door een langen man met krommen rug in een monnikspij, en voor

Kristin zijn gezicht had gezien wist ze, dat het broeder Edvin was. Zij ging hen te gemoet en was niet meer verwonderd dan zij geweest zou zijn, indien zij het gedroomd had; zij glimlachte alleen maar, toen Lavrans haar vroeg, of zij hun gast herkende.

Lavrans had hem boven bij de brug over de Rost ontmoet en hij had hem weten te overreden mee naar huis te gaan en op de hoeve te overnachten. Maar broeder Edvin wilde met alle geweld toestemming hebben om in de koestal te slapen: „want ik zit zoo vol luizen," zeide hij, „dat jullie mij niet in jullie goede bedden kunt hebben."

Hoe Lavrans ook aandrong en praatte, de monnik bleef op zijn stuk staan; eerst wilde hij zelfs, dat ze hem zijn eten buiten op het erf zouden geven. Eindelijk kregen ze hem toch mee naar binnen en Kristin legde hout op het vuur in den hoek en zette kaarsen op tafel, terwijl een dienstmeisje eten en drinken binnen bracht.

De monnik zette zich op de bank voor de bedelaars bij de deur en hij wilde slechts koude pap en water voor avondeten hebben. Ook wilde hij het aanbod van Lavrans niet aannemen om een bad voor hem klaar te maken en zijn kleeren uit te wasschen.

Broeder Edvin schurkte en krabde zich en lachte met zijn heele magere, oude gezicht:

„Neen, neen," zeide hij, „die bijten beter in mijn hoogmoedige huid dan geeselingen en de woorden van den gardiaan. Ik heb dezen zomer onder een rots daarboven in de bergen gezeten, ze hadden mij toestemming gegeven in de eenzaamheid te gaan om te vasten en te bidden, en daar zat ik nu en vond, dat ik nu net een heilige kluizenaar was en de arme menschen daarginds in het Setna dal kwamen naar boven en brachten mij voedsel en dachten, dat ze hier nu een echt vromen, reinen monnik zagen; broeder Edvin, zeiden ze, als er veel zulke monniken als jij waren, zouden we ons gauw genoeg bekeeren, maar als we zien, hoe priesters en bisschoppen en monniken elkaar bijten en vechten als jonge varkens bij de trog —. Ik zei hun wel dat het onchristelijk was zoo te spreken, maar ik vond het toch heel prettig dit te hooren en ik zong en bad, zoodat het door het gebergte weerklonk. Nu is het wel eens heel goed voor mij de luizen

op mijn huid te voelen bijten en vechten en de goede huismoeders, die alles in hun huis schoon en netjes willen hebben, te hooren roepen, dat die vuile monnik in den zomer wel in de schuur kan liggen. Ik moet nu naar het Noorden naar Nidaros naar het St. Olavsfeest, en het is goed voor mij te merken, dat de menschen er niet zoo op gesteld zijn dicht bij mij te komen —."

Ulhvild werd wakker; toen ging Lavrans naar haar toe en hulde haar in zijn mantel:

„Hier is het kind, waar ik u van vertelde, lieve vader. Leg uw handen op haar en bid God voor haar, zooals u voor dien jongen in het dal gebeden hebt, die, naar wij hoorden, zijn gezondheid teruggekregen heeft."

De monnik legde zijn hand zacht onder Ulhvilds kin en keek haar in het gezicht. Toen lichtte hij haar eene hand op en kuste die.

„Liever moeten jij en je vrouw, Lavrans Björgulfszoon, bidden, dat jullie niet in de verzoeking komt te trachten Gods wil met dit kind om te buigen. Onze Heer Jezus zelf heeft deze kleine voetjes op den weg gezet, waar zij het veiligst voort kan gaan naar het tehuis van den vrede; ik zie aan je oogen, gelukkige Ulhvild, dat er in het andere tehuis zijn, die voor je bidden."

„Ik heb gehoord, dat de jongen in het Meldal gezond geworden is," zeide Lavrans zacht.

„Hij was het eenige kind van een arme weduwe, en buiten de gemeente was er niemand om hem te voeden en te kleeden, wanneer zijn moeder hem ontviel. En toch bad die vrouw alleen maar, dat God haar een onbevreesd hart zou geven, zoodat zij zou kunnen gelooven, dat Hij het zoo zou laten gebeuren als het voor het kind het best was. Ik heb niets anders gedaan dan dit gebed met haar mee bidden."

„Het is niet gemakkelijk voor haar moeder en mij om ons hiermee tevreden te stellen," antwoordde Lavrans dof. „Vooral niet, nu zij zoo mooi en lief is."

„Heb je het kind gezien, dat ze op Lidstad in het zuiden van het dal hebben," vroeg de monnik. „Zou je liever willen, dat je dochter zoo was?"

Lavrans huiverde en drukte zijn kind tegen zich aan.

„Geloof je niet," ging broeder Edvin voort, „dat wij in

Gods oogen allen als kinderen zijn, over wie Hij reden tot droefheid heeft, omdat wij door de zonde mismaakt zijn. En toch vinden wij, dat we het in de wereld nog zoo slecht niet hebben."

Hij ging naar het Mariabeeld aan den muur en allen knielden neer, terwijl hij het avondgebed uitsprak. Zij vonden, dat broeder Edvin hen goed getroost had.

Maar toen hij de kamer uitgegaan was om een slaapplaats te zoeken, veegde toch Astrid, het eerste dienstmeisje, de vloer goed op alle plaatsen, waar de monnik gestaan had, en wat zij opgeveegd had gooide ze gauw in het vuur.

Den volgenden morgen stond Kristin vroeg op, deed melkpap en tarwebrood in een mooie, gevlamde schaal van wortelhout, want ze wist, dat de monnik nooit vleesch at, en bracht hem zelf het eten. Er was nog haast niemand in huis op.

Broeder Edvin stond reisvaardig met stok en zak voor de koestal; hij bedankte Kristin glimlachend voor haar moeite, ging in het gras zitten en at terwijl Kristin aan zijn voeten zat.

Haar kleine witte hond kwam aangesprongen, zoodat de belletjes aan zijn halsband rinkelden. Zij nam hem op haar schoot en broeder Edvin knipte met zijn vingers naar hem, gooide kleine stukjes tarwebrood in zijn bek en prees hem zeer.

„Die is van het ras, dat koningin Eufemia hier in het land heeft ingevoerd," zeide hij. „Jullie hebt het tegenwoordig mooi op Jörundgaard, in het groote en in het kleine."

Kristin kreeg een kleur van genoegen. Ze wist wel, dat haar hond mooi was, en ze was er trotsch op hem te bezitten; er was niemand anders in het dal, die een schoothond had. Maar ze had toch niet geweten, dat hij van hetzelfde ras was als de lievelingshonden van de koningin.

„Simon Andreszoon heeft hem mij gezonden," zeide ze en ze drukte hem tegen zich aan terwijl hij haar gezicht likte. „Hij heet Kortelin."

Zij was van plan geweest met den monnik over haar onrust te spreken en hem om raad te vragen. Maar nu had ze geen lust meer met haar eigen gedachten van den vorigen avond bezig te zijn. Broeder Edvin was immers overtuigd, dat God alles voor Ulhvild ten beste zou laten keeren. En het was mooi van Simon om haar zoo'n geschenk te sturen voor hun

verloving nog gevierd was. Aan Arne wilde ze niet denken, ze vond, dat hij zich niet goed tegenover haar gedragen had.

Broeder Edvin nam zijn staf en zak en verzocht Kristin de menschen binnen te groeten — hij wilde niet blijven tot zij opgestaan waren, maar gaan, terwijl het nog koel was. Zij vergezelde hem tot boven voorbij de kerk een eindje het bosch in.

Toen zij scheidden wenschte hij haar Gods vrede toe en zegende haar.

„Geef ook mij een woord, zooals u er Ulhvild een gegeven hebt, lieve vader," vroeg Kristin; zij stond met zijn hand in de hare.

De monnik schoof met zijn naakten door de jicht vervormden voet door het natte gras:

„Dan wil ik je op het hart binden, mijn dochter, dat je er goed op let, hoe God in de nooddruft der menschen hier in het dal voorziet. Er valt hier weinig regen, maar Hij heeft jullie water uit de bergen gegeven en de dauw verfrischt iederen nacht weiden en akkers. Dank God voor de goede gaven, die Hij je geschonken heeft, en klaag niet, wanneer je vindt, dat je andere dingen ontbreken, die je ook wel zoudt willen hebben. Je hebt mooi blond haar, wees er niet verdrietig over, dat het niet gekruld is. Heb je wel eens gehoord van die oude vrouw, die zat te schreien, omdat ze maar een klein stukje spek had als kerstmaal voor haar zeven hongerige kinderen? Op datzelfde oogenblik kwam St. Olav voorbijgereden; hij strekte zijn hand over het vleesch uit en bad God de arme jonge kraaien te verzadigen. Maar toen de vrouw zag, dat er een geslacht zwijn op tafel lag, schreide ze omdat ze niet genoeg schotels en pannen had."

Kristin liep vlug naar huis en Kortelin danste om haar voeten heen, hapte naar de slippen van haar kleed, blafte en rinkelde met al zijn zilveren belletjes.

VI.

Arne was den laatsten tijd voor hij naar Hamar zou gaan thuis in Finsbrekken; zijn moeder en zusters brachten zijn kleeren in orde.

Den dag voor hij naar het zuiden zou rijden kwam hij te Jörundgaard om afscheid te nemen. Toen vroeg hij Kristin fluisterend of zij hem den volgenden avond op den weg ten zuiden van Laugarbru wilde ontmoeten:

„Ik zou graag willen, dat wij den laatsten keer, dat we elkaar ontmoeten, alleen waren," zeide hij. „Vind je het zooveel, wat ik je vraag — we zijn toch samen groot gebracht als broer en zuster," sprak hij, daar Kristin even aarzelde voor ze antwoordde.

Toen beloofde ze hem te komen, indien ze het huis ongemerkt kon verlaten.

Den volgenden morgen sneeuwde het, maar in den loop van den dag begon het te regenen en spoedig waren wegen en akkers een grauwe modderpoel.

Mistwolken hingen tusschen de hellingen der bergen; af en toe zonken ze neer en balden zich tot witte klompen aan den voet van den berg samen, maar dan werd het weer donkerder.

Sira Eirik kwam over om Lavrans te helpen met het opstellen van eenige brieven. Zij gingen in de keuken, want daar was het bij zulk weer beter dan in de groote kamer, waar het vuur het vertrek met rook vulde. Ragnfrid was op Laugarbru, waar Ramborg nu herstellende was na een koortsaanval, dien ze vroeger in den herfst had gehad.

Het viel Kristin niet moeilijk ongezien van de hoeve weg te komen, maar ze durfde geen paard te nemen en ging

daarom te voet. De weg was een moeras van gesmolten sneeuw en verdorde bladen; er hing een droefgeestige, vochtige lucht van dood en rottend hout en nu en dan kwam er een windstoot, die den regen vlak in haar gezicht joeg. Zij trok haar muts diep over haar hoofd en hield haar mantel met beide handen om zich heen, terwijl ze snel voortliep. Ze was wat bang — het gebruis van de rivier klonk zoo dof in de dikke lucht en de wolkenflarden joegen zwart over de bergtoppen heen. Nu en dan stond ze stil en luisterde, of ze Arne ook achter zich hoorde.

Na eenigen tijd vernam zij hoefslagen op den doorweekten weg; ze bleef staan, want ze was op een eenzame plek en ze vond dit een geschikte plaats om ongestoord afscheid van elkaar te nemen. Dadelijk daarop zag zij den ruiter achter zich en Arne sprong van zijn paard en leidde dat aan de teugels, terwijl hij naar haar toe ging.

„Dat is flink van je, dat je gekomen bent, in dat leelijke weer," zeide hij.

„Het is erger voor jou, die zoo ver moet rijden — en waarom ga je zoo laat op den avond op weg?" vroeg ze.

„Jon heeft mij gevraagd vannacht op Loptsgaard te slapen," antwoordde Arne. „Ik dacht, dat het makkelijker voor jou zou zijn op dezen tijd van den dag hier te komen."

Ze stonden een oogenblik zwijgend. Kristin geloofde, dat ze nog nooit te voren gezien had, hoe mooi Arne was. Hij had een gladden stalen helm op over een soort bruine wollen muts, die dicht om zijn gezicht sloot en over zijn schouders afhing en daaronder kwam zijn gelaat licht en mooi te voorschijn. Zijn leeren pantser was oud, vol roestvlekken en krassen ten gevolge van het harnas, dat erover heen gedragen was — Arne had het van zijn vader gekregen — maar het paste goed om zijn slank, lenig, sterk lichaam en hij droeg een zwaard aan de zijde en een speer in de hand; zijn overige wapenen hingen aan het zadel. Hij was een volwassen man, maar zag er jongensachtig uit.

Zij legde haar hand op zijn schouder en sprak:

„Herinner jij je, Arne, dat je me eens gevraagd hebt, of ik vond, dat je een even flink man was als Simon Andreszoon? Nu zal ik je een ding zeggen voor wij scheiden en dat is, dat ik vind, dat je wat schoonheid en uiterlijk betreft even-

zeer zijn meerdere bent als hij in geboorte en rijkdom boven jou gerekend wordt door de menschen, die het meest op zulke dingen zien."

„Waarom zeg je me dit?" vroeg Arne met ingehouden adem.

„Omdat broeder Edvin mij op het hart gedrukt heeft, dat we God voor Zijn goede gaven moeten danken en niet doen zooals die vrouw, die, toen St. Olav het vleesch voor haar vermeerderd had, er over huilde omdat ze geen schotels had; daarom moet jij er niet verdrietig over zijn dat Hij je niet evenveel rijkdom als gaven van het lichaam gegeven heeft."

„O, bedoelde je dat," zei Arne. En toen zij zweeg ging hij voort:

„Ik vroeg mij af, of je bedoelde, dat je liever met mij getrouwd zou willen zijn dan met dien andere."

„Dat zou ik ook," zei ze zacht. „Jou ken ik beter."

Arne sloeg zijn armen om haar heen zoodat hij haar voeten van den grond tilde. Hij kuste haar gezicht vele malen, maar zette haar toen weer neer:

„God helpe ons, Kristin, wat ben je toch nog een kind!"

Zij stond met neergebogen hoofd, maar hield haar handen nog op zijn schouders. Hij klemde haar pols in zijn hand:

„Ik zie, lieveling, dat je niet begrijpt, hoe mijn hart pijn doet, omdat ik je verliezen moet. Kristin, we zijn samen opgegroeid als twee appels aan denzelfden tak; ik hield van je voor ik begon te begrijpen, dat eens een ander zou komen en je van mij wegrukken. Zoo waarlijk als God den dood voor ons verdroeg, ik begrijp niet hoe ik na dezen dag ooit weer vroolijk zal kunnen zijn."

Kristin schreide bitter en hief haar gezicht op, zoodat hij haar kussen kon.

„Spreek zoo niet, lieve Arne," smeekte ze, en ze liefkoosde hem.

„Kristin," sprak Arne zacht, terwijl hij haar weer in zijn armen nam, „zou het niet mogelijk zijn, dat je je vader vroeg — Lavrans is zoo goed, hij zou je nooit dwingen tegen je wil te handelen — dat je hem vroeg nog eenige jaren te mogen wachten? Niemand kan zeggen, hoe het geluk voor mij kan keeren; wij zijn beide nog zoo jong."

„Ik moet wel doen, wat ze thuis willen," zei ze schreiend.

Nu kwamen ook bij Arne de tranen te voorschijn.

„Je begrijpt stellig niet, Kristin, hoe lief ik je heb." Hij verborg zijn gezicht op haar schouder. „Als je het wel deed en van mij hield, zou je wel naar Lavrans gaan en hem ernstig smeeken —."

„Dat kan ik niet," snikte het meisje, „ik zou nooit een man zoo lief kunnen hebben, dat ik terwille van hem tegen mijn ouders in ging." Zij tastte met haar handen naar zijn gezicht onder de muts en den zwaren helm. „Huil niet zoo, Arne, beste vriend."

„Dit moet je van mij hebben," zeide hij na een oogenblik, terwijl hij haar een speldje van gevlochten zilverdraad gaf, „en denk nu en dan eens aan mij, want ik zal jou en mijn verdriet nooit vergeten."

Het was bijna geheel donker, toen Kristin en Arne elkaar voor het laatst vaarwel hadden gezegd. Zij bleef hem na staan kijken toen hij eindelijk wegreed. Er scheen een geelachtig licht door een scheur tusschen de wolken, en het licht weerspiegelde zich in hun voetsporen, waar ze gegaan waren en gestaan hadden in den modder van den weg. Het zag er zoo koud en verdrietig uit, vond ze. Zij trok haar borstdoek te voorschijn en droogde haar behuild gezicht af, keerde toen om en ging naar huis.

Ze was nat en koud en liep hard. Een oogenblik later hoorde ze iemand op den weg achter haar aan komen. Ze werd wat bang; het was toch mogelijk, dat er vreemd volk hier langs kwam, zelfs op een avond als dezen, en ze had een eenzaam stuk weg voor zich; aan den eenen kant lag een zwarte steenhelling, maar aan den anderen kant ging het steil naar beneden en daar strekte zich een pijnbosch uit tot aan de bleekblauwe rivier op den bodem van het dal. Ze was daarom blij toen degene, die achter haar aan kwam, haar naam riep; ze bleef staan en wachtte.

De aankomende was een lange, magere man in een donker kleed met lichtere mouwen — toen hij nader kwam zag ze, dat hij als priester gekleed was en een leege tasch op den rug droeg. Zij herkende nu Bentein den priesterzoon, zooals hij genoemd werd, den kleinzoon van Sira Eirik. Ze merkte dadelijk, dat hij dronken was.

„Ja, de een gaat en de ander komt," zeide hij lachend, toen

ze elkander begroet hadden. „Ik kwam Arne van Brekken zoo juist tegen — ik zie, dat je huilt. Je kon nu wel eens even lachen omdat ik thuisgekomen ben — wij zijn toch ook van kindsbeen af vrienden geweest?"

„Het is een slechte ruil om jou in zijn plaats in het dal terug te krijgen," zei Kristin onvriendelijk. Ze had nooit van Bentein gehouden. „Ik ben bang, dat meerderen dat zullen vinden. Je grootvader was juist zoo blij, omdat je zoo goed in Oslo terecht gekomen was."

„Zoo," zei Bentein grinnikend. „Ach ja, geloof je, dat ik zoo goed terecht gekomen was? Ik had het als een zwijn in het korenveld, Kristin — en het eind was ook hetzelfde; ik werd weggejaagd met veel lawaai. Ja, ja, hij heeft niet veel pleizier van zijn afstammelingen, die grootvader van mij. Waarom loop je zoo verschrikkelijk hard?"

„Ik heb het koud," antwoordde Kristin kortaf.

„En ik dan," zei de priester. „Ik heb niet meer kleeren aan dan je ziet — mijn mantel heb ik moeten verkoopen voor bier en voedsel in Lillehammer. Jij zult nog wel wat warmte in je lichaam hebben nadat je van Arne afscheid genomen hebt — je moet mij maar bij je onder je pels laten kruipen;" hij greep haar mantel, trok dien om zijn schouders en sloeg zijn natten arm om haar lichaam.

Kristin stond zoo versteld over zijn vrijpostigheid, dat het een oogenblik duurde voor ze het goed begreep — toen wilde ze zich losrukken, maar hij had haar mantel beetgepakt en die was met een sterken zilveren gesp vastgemaakt. Bentein sloeg zijn armen weer om haar heen, wilde haar kussen en kwam met zijn mond dicht bij haar kin. Zij trachtte hem te slaan, maar hij had zijn arm om haar bovenarm.

„Ik geloof, dat je je verstand verloren hebt," siste ze terwijl ze zich verweerde, „durf je met mij te doen alsof ik een — je zult het morgen bitter berouwen, ellendeling die je bent —."

„O, morgen zal je zoo dom niet zijn," zeide Bentein; hij stak zijn been vooruit zoodat ze half omviel in den modder en drukte haar mond met zijn hand dicht.

Zij dacht er echter niet aan te schreeuwen. Nu eerst begreep ze, wat hij durfde te willen, maar toen maakte zich zoo'n razende woede van haar meester, dat ze nauwelijks angst voelde; ze gromde als een dier in den strijd en vocht tegen den

man, die haar neergedrukt hield, zoodat het ijskoude sneeuwwater door haar kleeren heen op haar brandende huid drong.

„Morgen zal je wel verstandig genoeg zijn om te zwijgen," zeide Bentein, „— en kan het niet verborgen blijven, dan kan je de schuld op Arne gooien; dat zullen ze eerder gelooven —."

Hij had een vinger in haar mond gestoken; toen beet ze uit al haar macht toe, zoodat Bentein het uitschreeuwde en zijn greep losliet. Bliksemsnel maakte Kristin een hand vrij, greep naar zijn gezicht, en drukte zoo hard ze kon haar duim tegen zijn eenen oogbal; hij brulde en hief zich op zijn knie. Zij glipte als een kat los, gaf den priester een duw, zoodat hij achterover viel, en holde den weg af terwijl bij iederen sprong de modder om haar heen spatte.

Zij rende voort zonder om te zien. Ze hoorde Bentein achter zich aan komen en ze sprong voort, zoodat het hart haar in de keel bonsde, terwijl zij zacht steunde en spiedend voor zich uit zag — zou ze Laugarbru nooit bereiken. Eindelijk was ze op dat deel van den weg, dat door de akkers liep, ze zag de groep huizen aan den voet van den heuvel en ze bedacht opeens, dat ze niet zoo bij haar moeder binnen kon stormen — zooals ze er uit zag, van het hoofd tot de voeten met modder en dorre bladen bedekt, en met gescheurde kleeren.

Zij merkte, dat Bentein op haar won; toen bukte zij zich en nam twee groote steenen op. Die gooide zij, toen hij dichtbij genoeg was; de eene raakte hem, zoodat hij omver viel. Toen zette ze het weer op een loopen en stond niet stil voor ze de brug bereikt had.

Bevend stond ze daar en hield zich aan de brugleuning vast; het werd donker voor haar oogen en ze was bang, dat ze in onmacht zou vallen — maar toen dacht ze aan Bentein, dat hij zou komen en haar vinden. Trillend van schaamte en woede ging ze verder, maar haar beenen konden haar nauwelijks meer dragen en nu voelde ze, dat haar gezicht van de nagelkrassen brandde en zij had zich ook aan haar rug en armen pijn gedaan. Heete tranen drongen naar boven.

Zij hoopte, dat ze Bentein had doodgegooid met den steen, dien ze geworpen had — ze wou, dat ze teruggegaan was en hem afgemaakt had, ze voelde naar haar mes, maar merkte, dat ze het verloren had.

Toen dacht ze er weer aan, dat ze thuis zoo niet gezien mocht

worden; opeens viel het haar in, dat ze wel naar Romundgaard kon gaan. Ze zou zich bij Sira Eirik gaan beklagen.

Maar de priester was nog niet van Jörundgaard thuisgekomen. In de keuken vond ze Gunhild, Benteins moeder; de vrouw was alleen en nu vertelde Kristin haar, hoe haar zoon tegen haar was opgetreden. Maar ze maakte er geen melding van, dat ze uitgegaan was om van Arne afscheid te nemen. Toen ze merkte, dat Gunhild meende, dat ze op Laugarbru geweest was, liet zij haar maar in die gedachte.

Gunhild zeide niet veel, maar huilde des te meer, terwijl ze Kristins kleeren schoonmaakte en de ergste scheuren voorloopig naaide. En het meisje was zoo opgewonden, dat ze de blikken niet merkte, die Gunhild haar heimelijk toewierp.

Toen Kristin echter wegging nam Gunhild haar mantel en ging met haar meer naar buiten, maar ze ging naar de stal. Kristin vroeg haar, waar ze heen wilde.

„Ik mag toch zeker wel naar ginds rijden om naar mijn zoon te zien," antwoordde de vrouw. „Of jij hem met je steen doodgegooid hebt, of hoe het anders met hem is."

Kristin kon hier niets op antwoorden; ze zei alleen maar, dat Gunhild er voor zorgen moest, dat Bentein zoo spoedig mogelijk uit de gemeente wegging en haar niet meer onder de oogen kwam, „— anders spreek ik er met Lavrans over, en je kunt wel begrijpen, wat er dan gebeurt." Bentein trok dan ook binnen een week naar het zuiden; hij had brieven van Sira Eirik voor den bisschop van Hamar mee met het verzoek of de bisschop hem werk wilde geven of hem wilde helpen.

VII.

Op een dag tegen Kerstmis kwam Simon Andreszoon geheel onverwachts naar Jörundgaard gereden. Hij maakte zijn verontschuldigingen omdat hij op deze wijze kwam, ongenood en alleen, zonder verwanten, maar heer Andres was in Zweden in dienst van den koning. Zelf was hij eenigen tijd te Dyfrin geweest, maar daar waren alleen maar zijn jonge zusjes en zijn moeder, die bedlegerig was, zoodat de tijd hem lang gevallen was en hij zoo'n lust gekregen had eens hier te komen kijken.

Ragnfrid en Lavrans dankten hem zeer, omdat hij deze lange reis in het hartje van den winter gemaakt had. Hoe meer ze van Simon zagen, hoe meer ze van hem hielden. Hij was op de hoogte van alles, wat tusschen Andres en Lavrans overeengekomen was en zij spraken nu af, dat het verlovingsfeest van hem en Kristin gevierd zou worden voor de vasten ingingen, indien heer Andres bijtijds thuis kon komen, maar anders dadelijk na Paschen.

Kristin was stil en verlegen, wanneer ze met haar verloofde samen was; er was weinig, waar ze met hem over spreken kon. Op een avond, toen ze allen samen hadden zitten drinken, verzocht Simon haar wat met hem naar buiten te gaan om wat af te koelen. Toen, terwijl ze op de galerij voor de bovenkamer stonden, legde hij zijn arm om haar heen en kuste haar. Sindsdien deed hij het dikwijls, wanneer ze alleen waren. Zij vond het niet prettig, maar ze liet het toe, omdat ze wist, dat er niet aan het verlovingsfeest te ontkomen was. Zij dacht nu slechts aan haar huwelijk als aan iets, dat ze nu eenmaal moest, niet iets, dat ze graag wilde. Toch hield ze wel van Simon, vooral wanneer hij met anderen praatte en haar niet aanraakte en niet tot haar sprak.

Ze was den heelen herfst door zoo ongelukkig geweest. Het hielp niets, dat ze tegen zich zelf zeide, dat Bentein haar immers niets gedaan had; zij voelde zich toch als onteerd.

Niets kon meer worden zooals het vroeger geweest was sinds een man het gewaagd had zooiets met haar te willen. Zij lag 's nachts wakker, brandend van schaamte, en kon niet nalaten eraan te denken. Zij voelde weer Benteins lichaam tegen zich aan, toen ze met hem vocht, zijn heeten naar bier ruikenden adem — ze moest denken aan dat wat had kunnen gebeuren — en ze herinnerde zich met een huivering door haar heele lichaam wat hij gezegd had over wanneer het niet verborgen zou kunnen blijven en dat Arne dan de schuld zou krijgen. Aan haar verbeelding joegen beelden voorbij van alles, wat er op gevolgd zou zijn, indien zulk een ongeluk over haar gekomen was en als de menschen haar ontmoeting met Arne te weten waren gekomen — als haar vader en moeder zooiets over Arne geloofd hadden. En Arne zelf — Zij zag hem, zooals ze hem dien laatsten avond gezien had, en ze had het gevoel, dat ze voor hem ineenzonk, alleen maar omdat het had *kunnen* gebeuren, dat ze hem met zich mee had getrokken in schande en verdriet. En ze had zulke nare droomen. Zij had in de kerk en in de heilige geschiedenis woorden gehoord zooals de lust des vleesches en de verzoekingen des vleesches, maar ze hadden haar niets gezegd. Nu was het werkelijkheid voor haar geworden, dat zij zelf en alle menschen een zondig, vleeschelijk lichaam hadden, dat de ziel omstrikte en er met harde banden in sneed.

Dan dacht ze zich in, hoe ze Bentein had kunnen dooden of blind maken. Dat was de eenige verlichting, die ze vinden kon, zich te verdiepen in wraakdroomen tegenover den leelijken donkeren man, die haar gedachten altijd in den weg stond. Maar het hielp nooit lang; 's nachts lag zij aan Ulhvilds zijde en liet haar tranen stroomen om dat alles, dat met geweld over haar gebracht was. Bentein had wel bereikt, dat hij de maagdelijkheid van haar ziel geroofd had.

Op den eersten werkdag na Nieuwjaar hadden alle vrouwen op Jörundgaard het druk in de keuken; Ragnfrid en Kristin waren er ook het grootste gedeelte van den dag geweest. Laat op den avond, terwijl eenige van de vrouwen

na het bakken opruimden, terwijl andere voor het avondeten zorgden, kwam het melkmeisje naar binnen gestormd; zij schreeuwde, terwijl zij haar handen ineen sloeg:

Och! Och! heeft ooit iemand zoo iets vreeselijks gehoord, daar brengen ze Arne Gyrdszoon dood op een slede thuis — God helpe Gyrd en Inga in dezen nood."

Er kwam een man binnen, die in een klein huisje beneden aan den weg woonde, en ook Halvdan. Deze beiden waren den lijkstoet tegengekomen. De vrouwen drongen om hen samen. Buiten in den kring stond Kristin, doodsbleek en bevend. Halvdan, Lavrans' lijfknecht, die Arne van kindsbeen af gekend had, huilde hard, terwijl hij vertelde:

Bentein, de priesterzoon, had hem gedood. Op Nieuwjaarsavond hadden de dienaren van den bisschop met elkander zitten drinken, en toen was Bentein erbij gekomen; hij was nu schrijver geworden bij den priester van de prebende van het Heilige Lichaam. De mannen hadden hem eerst niet toe willen laten, maar toen had hij Arne in herinnering gebracht, dat ze uit hetzelfde dal afkomstig waren; Arne liet hem toen naast zich zitten en ze hadden gedronken. Maar toen waren ze in twist geraakt en Arne was zoo heftig geworden, dat Bentein een mes van de tafel genomen en Arne in zijn keel en meerdere malen in zijn borst gestoken had. Arne was bijna onmiddellijk dood.

De bisschop had zich dit ongeluk zeer aangetrokken; hij had zelf voor het lijk gezorgd en het door zijn eigen dienaren den langen weg naar huis laten vervoeren. Bentein liet hij in de boeien slaan; hij deed hem in den kerkelijken ban en als hij niet reeds opgehangen was dan zou hij het worden.

Halvdan moest het herhaalde malen vertellen, omdat telkens meer menschen naar binnen stroomden. Lavrans en Simon kwamen ook naar de keuken, toen ze de onrust en opschudding op de hoeve bemerkten. Lavrans was diep bewogen; hij gebood, dat men zijn paard zou zadelen, want hij wilde dadelijk naar Brekken rijden. Toen hij op het punt stond te gaan viel zijn oog op Kristins witte gezicht.

„Wil je misschien met mij meegaan?" vroeg hij. Kristin aarzelde even; ze huiverde, maar toen knikte ze van ja, want ze kon geen woord uitbrengen.

„Is het niet te koud voor haar?" vroeg Ragnfrid. „Morgen

wordt er toch gewaakt en dan gaan we er zeker allen heen."

Lavrans keek zijn vrouw aan; hij zag ook het gezicht van Simon; toen ging hij naar Kristin en legde zijn hand op haar schouder.

„Je moet bedenken, dat zij zijn pleegzuster is," zeide hij. „Ze wil Inga misschien wel graag helpen om voor het lijk te zorgen."

Hoewel Kristins hart samengeknepen werd door vertwijfeling en angst voelde zij een warme dankbaarheid tegenover haar vader om zijn woorden.

Rangfrid wilde nu dat ze de avondpap zouden eten voor ze wegreden, indien Kristin mee zou gaan. Ze wilde ook gaven voor Inga meegeven — een nieuw linnen laken, waskaarsen en versch gebakken brood; zij gaf hun de boodschap mee, dat ze zelf zou komen om te helpen bij het regelen van de begrafenis.

Er werd in de kamer weinig gegeten, maar veel gepraat, terwijl het eten op tafel stond. Men herinnerde elkaar de beproevingen, die God Gyrd en Inga opgelegd had. Hun hoeve was door lawines en overstroomingen verwoest, verschillende van hun oudste kinderen waren dood, zoodat Arnes broers en zusters nog jong waren. Nu hadden ze eenige jaren voorspoed gehad, sinds de bisschop Gyrd als zijn zaakwaarnemer op Finsbrekken had gezet en de kinderen, die ze hadden mogen behouden, waren mooi en veelbelovend. Maar de moeder hield veel meer van Arne dan van alle andere.

Maar men had ook medelijden met Sira Eirik. Men achtte den priester en hield van hem en de bewoners van het dal waren trotsch op hem; hij was geleerd en bekwaam en hij had in alle jaren, dat hij de kerk gediend had, nooit een Zondag of een mis of een godsdienstoefening, die hij verplicht was te houden, verzuimd. In zijn jeugd was hij krijgsman geweest onder graaf Alv van Tornberg. Maar hij had het ongeluk gehad een man van zeer hooge geboorte te dooden, en toen had hij zijn toevlucht bij den bisschop van Oslo gezocht; toen deze bemerkte, welk een aanleg hij voor boekengeleerdheid bezat, had hij hem in de leer genomen voor priester. En was het niet geweest, dat hij nog steeds vijanden had ten gevolge van dien doodslag, dan zou Sira Eirik zeker niet

altijd aan deze kleine kerk verbonden gebleven zijn. Hij was wel heel geldgierig, zoowel waar het zijn eigen beurs betrof als die van de kerk, maar deze was dan nu ook fraai toegerust met vaten en kleeden en boeken, en hij zelf had nu zulke kinderen — en hij had nog nooit iets anders dan verdriet en moeite van zijn nakomelingen gehad. In de gemeenten op het land vond men het onbillijk, dat de priesters als monniken zouden moeten leven, want ze moesten toch vrouwelijke hulp op hun hoeven hebben en ze hadden heusch wel een vrouw noodig om voor hen te zorgen, daar ze zulke lange en vermoeiende reizen door de gemeente moesten maken en dat bij alle weer; men herinnerde zich ook, dat het nog niet zoo lang geleden was, dat de priesters in Noorwegen getrouwde mannen waren geweest. Daarom had niemand het Sira Eirik zwaar aangerekend, dat hij drie kinderen had gehad bij de huishoudster, die in zijn jeugd bij hem was geweest. Maar dezen avond zeiden ze toch, dat het leek, alsof God Eirik straffen wilde voor zijn onkuisch leven, zooveel verdriet als zijn kinderen en kleinkinderen hem aangedaan hadden. En sommigen vonden, dat er toch wel reden voor was, dat een priester geen vrouw en kinderen moest hebben — er zou nu wel vijandschap en verbittering tusschen den priester en de lieden van Finsbrekken komen; vroeger waren ze de beste vrienden geweest.

Simon Andreszoon was goed op de hoogte van Benteins gedrag in Oslo en vertelde erover. Hij was schrijver geworden bij den proost van de Maria kerk en hij moest flink in zijn werk zijn. Er waren ook veel vrouwen, die hem graag mochten lijden — om zijn oogen en omdat hij zoo welbespraakt was. Sommige vonden hem mooi — vooral die soort vrouwen, die zich in hun eigen mannen bedrogen achtten en dan van die jonge meisjes, die wel graag willen, dat de mannen vrijpostig tegen hen zijn. Simon lachte — ja, ze begrepen hem wel? Maar Bentein was zoo slim, dat hij dergelijke vrouwen niet te na kwam; met hen ging hij niet verder dan woorden; hij kreeg den naam van kuischheid. Maar nu was het zoo, dat koning Haakon zelf een vroom heer van reine zeden was en hij wilde graag zijn dienaren onder tucht houden en hen een ingetogen leven doen leiden — de jongen ten minste, want over de anderen had hij niet

veel te zeggen. En wat voor streken de jongelieden nu ook in het geheim bedachten en uithaalden — drinkgelagen, dobbelspel, braspartijen en dergelijke, altijd kwam de priester van den koning dat te weten en de losbollen moesten biechten en boete doen en kregen strenge berispingen; zelfs werden twee of drie van de wildste jongens weggejaagd. Maar toen kwam het ten slotte uit, dat Bentein secretarius, die vos, in stilte in alle bierhuizen en erger huizen binnen ging; hij nam den deernen de biecht af en gaf hun absolutie.

Kristin zat naast haar moeder; zij trachtte te eten, opdat niemand merken zou, hoe het met haar gesteld was, maar haar handen beefden en zij morste bij iederen lepel brei, dien zij nam, en haar tong voelde zoo dik en droog in haar mond, dat ze de stukjes brood niet door kon slikken. Maar toen Simon over Bentein begon te spreken moest zij het opgeven te doen alsof zij at; zij klemde haar handen om de bank onder zich — schrik en walging grepen haar zoo aan, dat zij zich duizelig en onwel voelde. Hij was het, die haar had willen —. Bentein en Arne, Bentein en Arne —. Ziek van ongeduld wachtte ze, dat ze klaar zouden zijn. Ze verlangde ernaar Arne te zien, Arnes mooie gezicht, naast hem neer te knielen en te treuren en al het andere te vergeten.

Toen haar moeder haar in haar mantel hielp, kuste zij haar dochter op de wang. Kristin was het geheel afgewend liefkoozingen van haar moeder te krijgen, het deed haar zoo goed — zij legde haar hoofd een oogenblik op Ragnfrids schouder, maar ze kon niet huilen.

Toen ze buiten op het erf kwam zag ze, dat er verschillenden waren, die mee wilden gaan — Halvdan, Jon van Laugarbru en Simon met zijn dienaar. Het deed haar onredelijk verdriet, dat de twee vreemden mee zouden gaan.

Het was een bijtend koude avond; de sneeuw kraakte onder hun voeten; de sterren schitterden dicht opeen als rijp aan den zwarten hemel.

Toen ze een eind gereden hadden, hoorden zij gejoel en geschreeuw en razend hoefgestamp ten zuiden van de weiden — iets verder op den weg kwam de heele rij hen in razende vaart voorbijgestoven, zoodat het metaal rinkelde en de damp van de warme, berijmde paardenlichamen sloeg tegen hen aan toen ze zelf in de sneeuw op zij moesten gaan.

Halvdan riep den wilden troep aan — het waren de jongelieden van de hoeven in het zuiden van het dal; zij vierden nog feest en waren uit om hun paarden te probeeren. Sommigen, die te dronken waren om iets te begrijpen, joegen donderend en brullend verder, terwijl ze op hun schilden sloegen. Maar enkelen begrepen de tijding, die Halvdan hun toeriep; zij zonderden zich van den troep af, werden stil en sloten zich bij Lavrans' gevolg aan, terwijl ze met de mannen achter in de rij fluisterden.

Zij kwamen nu daar, waar ze Finsbrekken op den heuvel aan de overzijde van de Silsaa konden zien liggen. Het was licht tusschen de gebouwen — midden op het erf had men fakkels van pijnboomen in een sneeuwhoop gestoken en de gloed van het vuur lag rood op den witten heuvel, maar de donkere huizen zagen er uit alsof ze met gestold bloed besmeerd waren. Een klein zusje van Arne stond buiten; ze trappelde met haar voeten en had haar armen onder haar mantel gevouwen. Kristin kuste het beschreide, half bevroren kind. Haar hart was zwaar als een steen en het was haar alsof ze lood in haar beenen had, toen ze de trap opging naar de bovenkamer, waar ze hem gelegd hadden.

Het geluid van gezang en de glans van de vele aangestoken kaarsen kwam hun in de deur te gemoet. Midden in de kamer stond de kist, waarin hij was thuisgebracht, bedekt door een laken; er waren planken op schragen gelegd en daarop had men de kist gezet. Aan het hoofdeinde stond een jonge priester met een boek in zijn hand te zingen; er om heen knielden de menschen met hun gelaat in hun dikke mantels verborgen.

Lavrans stak zijn kaars aan een van de andere brandende kaarsen aan, zette haar vast op een plank van de baar en knielde neer. Kristin wilde hetzelfde doen, maar kon haar kaars niet laten staan; toen nam Simon deze over en hielp haar. Zoolang de priester las lagen allen op de knieën en prevelden zijn woorden na; hun adem bevroor — het was ijzig koud op de bovenkamer.

Toen de priester het boek gesloten had en de menschen opstonden — er hadden zich reeds vele in de lijkkamer verzameld — trad Lavrans op Inga toe. Zij staarde Kristin aan en het was, alsof ze zijn woorden nauwelijks hoorde;

zij stond daar en hield de geschenken, die hij haar overhandigd had, vast, alsof ze niet voelde, dat ze iets in haar handen had.

„Ben jij ook gekomen, Kristin," zei ze met een vreemde, gedwongen stem. „Je wilt misschien graag mijn zoon zien, zooals hij tot mij terug is gekomen?"

Zij verplaatste een paar kaarsen, greep met een bevende hand Kristins arm vast en trok met de andere den zweetdoek van het gelaat van den doode.

Het was grauwgeel als leem en de lippen waren loodkleurig; ze waren eenigszins van elkander gegleden, zoodat de gelijkmatige, smalle, ivoorblanke tanden te voorschijn kwamen als in een spottenden lach. Onder de lange oogharen zag men iets van de gebroken oogen en er waren blauwzwarte plekken bovenop zijn wangen, hetzij sporen van slagen, hetzij lijkvlekken.

„Misschien wil je hem kussen?" vroeg Inga op denzelfden toon, en Kristin boog zich gehoorzaam voorover en drukte haar lippen op de wang van den doode. Deze was vochtig als van dauw en het kwam haar voor, dat ze een lijklucht rook; het lichaam was door de hitte van al de kaarsen langzamerhand begonnen te ontdooien.

Kristin bleef met haar handen op de kist liggen, want ze kon niet opstaan. Inga trok de lijkkleeden nog wat opzij, zoodat de groote messteek boven het sleutelbeen zichtbaar werd. Toen wendde zij zich tot de omstanders en sprak met trillende stem:

„Ik zie, dat het een leugen is, wat de menschen zeggen, dat de wonden van een doode beginnen te bloeden, wanneer hij, die zijn dood veroorzaakt heeft, hem aanraakt. Mijn jongen is nu kouder en minder mooi dan toen je hem het laatst beneden op den weg ontmoette. Je wilt hem nu niet graag kussen, zie ik — maar ik heb gehoord, dat je toen zijn mond niet versmaadde."

„Inga," sprak Lavrans terwijl hij naar haar toe ging, „heb je je verstand verloren — weet je wel, wat je zegt —?"

„Ja, jullie daar op Jörundgaard bent zoo voornaam — je was een te rijk man, Lavrans Björgulfszoon, dan dat mijn zoon er aan zou mogen denken met eere de hand van je dochter te vragen — Kristin zelf vond stellig ook, dat ze daar te goed

voor was. Maar ze was er niet te goed voor om hem 's nachts op den weg na te loopen en den nacht voor hij vertrok met hem in de kreupelboschjes te spelen — vraag het haar zelf, dan zullen we eens zien of ze het durft te ontkennen hier, waar Arne dood ligt — en dat heeft zij met haar lichtzinnigheid bewerkt —"

Lavrans vroeg niets; hij wendde zich tot Gyrd:

„Je moet je vrouw in toom houden — zij is buiten haar zinnen —."

Maar Kristin hief haar bleeke gezicht op en keek wanhopend om zich heen.

„Ik heb Arne den laatsten avond ontmoet, want hij had er mij om gevraagd. Maar er is niets tusschen ons voorgevallen, dat verkeerd was." En alsof zij haar gedachten verzamelde en nu alles begreep riep ze luid: „Ik weet niet, wat je bedoelt, Inga — belaster je Arne, terwijl hij hier ligt — nooit heeft hij mij verleid of verlokt —."

Maar Inga lachte luid:

„Neen, Arne niet! Maar Bentein de priester — die liet niet zoo met zich spelen. — Vraag het maar aan Gunhild, Lavrans, die de modder van den rug van je dochter afwaschte, en vraag het aan iedereen, die op Nieuwjaarsavond met de mannen van den bisschop samen was, toen Bentein Arne bespotte, omdat hij haar had laten gaan en als een dwaas achterbleef. Toen had ze Bentein onder haar pels met zich mee naar huis laten gaan en ze had hetzelfde spel met hem willen spelen —."

Lavrans greep haar bij de schouders en legde zijn hand op haar mond:

„Breng haar naar buiten, Gyrd. Het is een schande, dat je zoo spreekt bij het lijk van dien braven jongen — maar al lagen al je kinderen hier dood, dan zou ik er hier toch niet naar willen staan luisteren, hoe je mijn kind belastert — jij, Gyrd, zult je moeten verantwoorden over dat, wat deze waanzinnige vrouw zegt."

Gyrd greep zijn vrouw beet en wilde haar wegleiden, maar hij zeide tot Lavrans:

„Het is waar, dat ze over Kristin spraken, Arne en Bentein, toen mijn zoon het leven verloor. Het was te verwachten, dat

jij hier niets van gehoord hebt, maar er hebben dezen herfst hier in het dal praatjes rondgeloopen—."

Simon stootte zijn zwaard in de dichtstbijzijnde kleerenkist.

„Neen, goede lieden, nu moeten jullie in deze lijkkamer iets anders zoeken om over te praten dan mijn verloofde —. Priester, kunt u deze menschen niet in bedwang houden, zoodat het hier behoorlijk toegaat?"

De priester — Kristin zag nu, dat het de jongste zoon van Ulvsvold was, die den Kersttijd thuis was geweest — opende zijn boek en ging naast de baar staan. Maar Lavrans riep, dat zij, die over zijn dochter gepraat hadden, wie het ook zijn mochten, hun woorden terug zouden moeten nemen, en Inga schreeuwde:

„Ja, neem mijn leven maar, Lavrans, zooals zij al mijn troost en vreugde weggenomen heeft — en vier haar bruiloft met dezen ridderzoon maar; toch weet iedereen, dat zij op den weg Benteins vrouw is geworden — daar —" ze gooide het laken, dat Lavrans haar gegeven had, dwars over de baar naar Kristin toe, „ik heb Ragnfrids linnen niet noodig om Arne in te begraven — maak jij er maar een vrouwenhoofddoek van of bewaar het om er je kind in te wikkelen — en ga maar naar Gunhild om met haar over den gehangene te treuren."

Lavrans, Gyrd en de priester pakten Inga beet. Simon trachtte Kristin op te tillen, die over de baar heen lag, maar zij schoof zijn arm heftig terug, richtte zich recht overeind en riep luid:

„God mijn verlosser, help mij, dit is niet waar!"

Zij strekte haar eene hand uit en hield die boven de dichtstbijzijnde kaars op de lijkbaar.

Het leek alsof de vlam omboog en op zij week — Kristin merkte, dat aller oogen op haar gericht waren — het scheen haar toe, alsof het een langen tijd duurde. Toen voelde ze plotseling een brandende pijn in de palm van haar hand en met een doordringenden kreet viel ze achterover op den grond.

Zij dacht zelf, dat ze flauwgevallen was, maar ze merkte, dat Simon en de priester haar optilden. Inga schreeuwde iets, zij zag het verschrikte gezicht van haar vader en hoorde den priester roepen, dat niemand deze vuur-

proef mocht tellen, omdat men zoo God niet als getuige mag uitdagen — toen droeg Simon haar de kamer uit en de trap af. Simons knecht liep naar den stal en een oogenblik later zat Kristin half bewusteloos bij Simon voorop het zadel, in zijn mantel gehuld, terwijl hij zoo snel als het paard kon naar het dal terugreed.

Ze waren bijna bij Jörundgaard toen Lavrans hen inhaalde. De rest van hun gevolg kwam een heel eind achter hen met donderend geraas aangereden.

„Vertel niets aan je moeder," zei Simon, terwijl hij haar bij het woonhuis op den grond zette. „Wij hebben vanavond al te veel zottepraat gehoord; het is niet te verwonderen, dat je ten slotte zelf je bezinning kwijt bent geraakt."

Ragnfrid lag wakker toen ze thuiskwamen en vroeg, hoe het in het sterfhuis geweest was. Simon nam het woord en antwoordde voor hen allen. Zeker, er waren veel kaarsen geweest en veel menschen. — Ja, er was een priester geweest — Tormud van Ulvsvold — over Sira Eirik had hij gehoord, dat deze reeds van avond naar Hamar gereden was, waardoor de moeilijkheden met de begrafenis vermeden werden.

„Wij moeten een mis laten lezen voor den jongen," zeide Ragnfrid. „God sterke Inga; die goede, flinke vrouw wordt zwaar beproefd."

Lavrans nam den toon, dien Simon aangaf, over en kort daarop zeide Simon, dat ze nu allen naar bed moesten gaan: „want Kristin is moe en verdrietig."

Een oogenblik later, toen Ragnfrid ingeslapen was, trok Lavrans eenige kleeren aan en kwam op den rand van het bed van zijn dochters zitten. Hij vond in het donker Kristins hand en zei heel vriendelijk:

„Nu moet je me vertellen, kind, wat waarheid en wat leugen is aan dat gepraat van Inga."

Snikkend verhaalde Kristin alles, wat dien avond, toen Arne naar Hamar reed, gebeurd was. Lavrans zei niet veel. Toen kroop Kristin in haar bed naar hem toe en zei zacht klagend:

„Ik ben werkelijk de schuld van Arnes dood — het is waar, wat Inga zeide —."

„Arne heeft je zelf gevraagd hem te ontmoeten," zeide Lavrans, terwijl hij de deken om de bloote schouders van zijn dochter heen trok. „Het was wel onvoorzichtig van mij, dat ik jullie zoo met elkaar liet omgaan, maar ik had gedacht, dat de jongen verstandiger geweest zou zijn. — Ik zal er jullie geen verwijt van maken — ik begrijp, dat dit alles zwaar voor je is om te dragen. Maar ik had nooit gedacht, dat een van mijn dochters hier in het dal in opspraak zou komen — en het zal slecht voor je moeder zijn, wanneer ze hiervan hoort. — Maar dat je ermee naar Gunhild ging en niet naar mij is zoo dwaas, dat ik niet begrijpen kan, hoe je zoo dom kon doen —."

„Ik wil hier niet langer in het dal blijven," zei Kristin schreiend, „— ik durf geen mensch in de oogen te zien — en dan alles wat ik dien van Romundgaard en van Finsbrekken heb aangedaan —."

„Ja, ze zullen er voor moeten zorgen, Gyrd zoowel als Sira Eirik," sprak Lavrans, „dat deze leugens over jou te gelijk met Arne begraven worden. Anders is het Simon Andreszoon, die je het best kan verdedigen," zeide hij, terwijl hij haar in het duister streelde. „Vind je niet, dat hij deze zaak flink en verstandig opgenomen heeft?"

„Vader" — Kristin drukte zich tegen hem aan en smeekte angstig en dringend, „stuur mij naar het klooster, vader. Ja, luister naar mij — ik heb er al lang over gedacht, dat Ulhvild misschien weer gezond wordt, wanneer ik in haar plaats ga. Herinnert u zich de schoenen met de paarlen erop, die ik dezen herfst voor haar genaaid heb; ik naaide tot mijn vingers pijn deden en ze bloedden van het scherpe gouddraad — ik zat eraan te naaien en bedacht, dat het slecht van mij was, dat ik niet genoeg van mijn zusje hield om non te willen worden om haar te helpen — Arne vroeg het mij eens. Had ik toen ja gezegd, dan zou dit niet gebeurd zijn —."

Lavrans schudde het hoofd:

„Ga nu liggen," gebood hij. „Je weet zelf niet, wat je zegt, mijn arm kind. Je moet nu trachten te slapen —."

Maar Kristin lag wakker en voelde de pijn in haar verbrande hand, en wanhoop en verbittering over haar lot stormden door haar hart. Er had haar niets ergers kunnen overkomen, indien zij de zondigste vrouw geweest was;

iedereen zou het wel gelooven — neen, ze kon, ze wilde hier niet in het dal blijven. Het eene schrikbeeld na het andere doemde voor haar op — wanneer haar moeder dit te weten kwam — en nu was er bloed tusschen hen en hun parochie-priester, vijandschap tusschen allen om haar heen, die haar heele leven vrienden geweest waren. Maar de ergste, knagende angst kwam over haar, wanneer ze aan Simon dacht, hoe hij haar opgenomen en weggevoerd had en hoe hij thuis voor haar gesproken had en opgetreden was als ware zij zijn eigendom — haar vader en moeder waren voor hem teruggetreden, alsof ze hem reeds meer toebehoorde dan hun —.

Toen herinnerde ze zich Arnes gelaat, koud en schrikwekkend. Zij dacht eraan, hoe zij, toen ze den laatsten keer de kerk uit ging, een open graf had gezien, dat op een doode lag te wachten. De uitgehakte klompen aarde lagen op de sneeuw, hard en koud en grauw als ijzer — daar had zij Arne heen gebracht —.

Plotseling kwam haar een zomeravond vele jaren geleden in de gedachte. Zij had op de galerij van de bovenkamer in Finsbrekken gestaan, van dezelfde kamer, waar zij dezen avond door het noodlot neergeveld was. Arne had met eenige jongens beneden op het erf met den bal gespeeld en de bal was bij haar op de galerij neergekomen. Zij had hem achter haar rug gehouden en hem niet terug willen geven, toen Arne hem kwam halen; toen wilde hij hem met geweld van haar wegnemen — ze hadden er om gevochten, op de galerij en in de kamer tusschen de kisten; leeren zakken met kleeren hadden tegen hun hoofden gebonsd, wanneer ze er onder de jacht tegen aan stootten; ze hadden gelachen en ze hadden met dien bal gestoeid —"

Het was haar, alsof het nu pas werkelijkheid voor haar werd, dat hij dood en weg was en dat zij zijn mooie, fiere gezicht niet meer zou zien en zijn warme handen niet meer zou voelen. En zij was zoo kinderachtig en harteloos geweest, dat zij er nooit aan gedacht had, wat het voor hem moest beteekenen haar te verliezen. Zij huilde wanhopend en vond, dat zij haar ongeluk verdiend had. Maar daarna moest ze weer denken aan alles, wat haar nog te wachten stond, en

toen huilde ze, omdat ze vond, dat het toch wel een te harde straf was, die haar wachtte.

Het was ten slotte Simon, die Ragnfrid vertelde, wat er den vorigen avond in het sterfhuis te Brekken gebeurd was. Hij maakte de zaak niet erger dan noodig was. Maar Kristin was nog zoo overstuur door verdriet en slapeloosheid, dat zij een onredelijken wrok tegen hem voelde, omdat hij erover kon spreken, alsof het niet zoo verschrikkelijk was. Bovendien ergerde zij zich hevig over de wijze, waarop haar ouders Simon toelieten zich te gedragen, alsof hij de heer des huizes was.

„Je gelooft er toch niets van, Simon?" vroeg Ragnfrid angstig.

„Neen," antwoordde Simon. „En ik geloof ook niet, dat er iemand hier in het dal is, die het gelooft — ze kennen immers u en haar en dien Bentein, maar hier in dezen uithoek gebeurt niet veel om over te praten; het is best te begrijpen, dat de menschen zich deze vette beete niet laten ontgaan. Maar nu zullen wij hun leeren, dat Kristins naam een te fijne kost is voor dien boerentroep. Maar het was verkeerd, dat zij zich zoo door zijn grofheid liet verschrikken, dat zij er niet dadelijk mee bij u kwam of bij Sira Eirik zelf — ik denk, dat die priester dadelijk gezegd zou hebben, dat hij niet meer dan onschuldige scherts bedoeld had, indien u, Lavrans, hem ter verantwoording geroepen had.

Beide ouders zeiden, dat Simon daar gelijk in had. Maar Kristin schreeuwde stampvoetend:

„Hij heeft mij immers op den grond gegooid — ik weet zelf nauwelijks, wat hij mij gedaan heeft — ik was geheel buiten mij zelf en ik herinner mij niets meer — voor zoover ik weet kan het best zijn, zooals Inga zegt — ik ben sindsdien geen dag meer gezond of blij geweest —."

Ragnfrid sloeg haar handen met een kreet in elkaar; Lavrans sprong op en ook Simons gezicht kreeg een andere uitdrukking; hij keek haar scherp aan, ging naar haar toe en legde zijn hand onder haar kin. Toen lachte hij:

„God zegene je, Kristin — je zou het je wel herinneren, indien hij je iets gedaan had. Het is niet te verwonderen, dat zij bedroefd en ziek is geweest sinds dien ongeluksavond, waarop ze zoo leelijk verschrikt is — zij, die nog nooit iets

anders dan goedheid en vriendelijkheid ondervonden had," zeide hij tot de anderen. ,,Iedereen, die niet ergdenkend is en liever kwaad dan goed gelooft, kan aan haar oogen zien, dat ze maagd en geen vrouw is."

Kristin keek haar verloofde in zijn kleine oogen met hun vasten blik. Zij hief haar handen half op om ze om zijn hals te leggen. Toen vervolgde hij:

,,Je moet niet denken, Kristin, dat je dit nooit meer vergeet. Ik ben niet van plan mij dadelijk met je op Formo te vestigen, zoodat je nooit het dal uit komt. Niemands haar en zin heeft denzelfden kleur in regen en in zonneschijn, zooals de oude koning Sverre zei, toen men zijn Birkebeiners *) verweet, dat ze in den voorspoed hoogmoedig waren geworden."

Lavrans en Ragnfrid glimlachten — het vermaakte hen den jongen man te hooren spreken alsof hij een wijze, oude bisschop was. Simon vervolgde:

,,Het zou mij slecht passen, wanneer ik u, die mijn schoonvader wordt, zou willen beleeren, maar dit mag ik misschien wel zeggen, dat wij, mijn broers en zusters en ik, strenger opgevoed zijn; wij mochten niet zoo vrij met de lieden van het huis omgaan als Kristin gewend is, zooals ik gezien heb. Mijn moeder placht te zeggen, dat wie met de kinderen van den stalknecht speelt licht ten slotte luizen in het haar krijgt — en daar is wel iets van waar."

Lavrans en Ragnfrid zwegen hierop. Maar Kristin keerde zich van hem af en de lust, die zij een oogenblik gevoeld had om haar armen om den hals van Simon Darre te slaan, was haar geheel vergaan.

Tegen den middag namen Lavrans en Simon hun sneeuwschoenen en gingen er op uit om naar eenige vallen boven in de bergen te kijken. Het weer was nu mooi; de zon scheen en het was niet meer zoo koud. De twee mannen vonden, dat het goed was om al dat verdriet en die tranen thuis eens te ontloopen en daarom gingen ze ver, heel tot boven op de kale rotsen.

Ze rustten in den zonneschijn onderaan een berg en aten en dronken; daarna sprak Lavrans over Arne — hij had veel

*) aanhangers van koning Sverre.

van den jongen gehouden. Simon stemde met hem in, prees den doode, en zei, dat hij het niet te verwonderen vond, dat Kristin over haar pleegbroeder treurde. Toen bracht Lavrans ter sprake, dat ze misschien niet zoo bij haar moesten aandringen, maar haar wat tijd geven om tot rust te komen voor ze hun verlovingsfeest vierden. Zij had er over gesproken, dat ze graag eenigen tijd in een klooster zou gaan.

Simon ging overeind zitten en floot.

„Dat bevalt je niet?" vroeg Lavrans.

„Jawel, jawel," antwoordde de ander snel. „Dat lijkt mij het meest geschikt, beste schoonvader. Stuur haar een jaar naar de zusters in Oslo — dan kan zij daar leeren, hoe de menschen in de wereld over elkaar praten. Ik ken eenige van de meisjes, die daar zijn," zei hij lachend. „Die zullen niet ziek worden en sterven van verdriet, wanneer twee dwaze jongens elkaar ter wille van hen doodslaan. Niet, dat ik er zoo een tot vrouw zou willen hebben — maar ik geloof, dat het Kristin geen kwaad zal doen indien zij andere menschen leert kennen."

Lavrans pakte de rest van het eten in zijn tasch en zei, zonder den jongen man aan te zien:

„Je houdt van Kristin, geloof ik — ."

Simon lachte even en keek Lavrans niet aan:

„U weet wel, dat ik om haar geef — en ook om u," zei hij snel en kortaf; hij stond op en nam zijn sneeuwschoenen. „Ik heb nog niemand ontmoet met wie ik liever zou trouwen."

Even voor Paschen, toen de sleden nog door het dal en over het Mjömeer konden komen, reisde Kristin ten tweeden male naar het zuiden. Simon kwam over om haar weg te brengen naar het klooster — en nu reisde ze dus met haar vader en haar verloofde en ze reed in de slee, gehuld in een pels, terwijl achter haar sleden kwamen beladen met haar kleederenkist en met geschenken in eetwaren en pelswerk voor de abdis en de zusters in Nonneseter.

II.

DE KRANS.

I.

De kerkboot van Aasmund Björgulfszoon voer vroeg op een Zondagmorgen in het eind van April om de punt van Hovedö heen, terwijl de klokken in de kloosterkerk luidden en beantwoord werden door de klokken uit de stad aan de overzijde van de bocht, sterker en zwakker naarmate de wind de tonen meevoerde.

De hemel was hoog en wit-blauw, bestrooid met wolkenstreepjes, en de zon scheen onrustig op het gerimpelde water. Er hing een lentelucht over het strand, de akkers lagen bijna vrij van sneeuw en over de loofboschjes lagen blauwe schaduwen en een geelachtige glans. Maar er blonk nog sneeuw in het dennenbosch bovenop de bergen, dat als een lijst om het Akers dal heen lag, en in de verre blauwe bergen in het westen aan de overzijde van den fjord schitterden nog vele witte strepen.

Kristin stond voor in de boot met haar vader en Gyrid, de vrouw van Aasmund. Zij zag naar de stad met al de lichte kerken en steenen huizen, die boven het gewemel van grijsbruine boomgaarden en kale loofboomen uitstaken. De wind speelde met de slippen van haar mantel en woei haar haren onder haar muts uit.

Ze hadden den vorigen dag op Skog het vee losgelaten en toen was ze hevig naar huis, naar Jörundgaard, gaan verlangen. Het zou nog lang duren eer ze daar het vee los konden laten — ze voelde een week medelijdend verlangen naar de in den winter vermagerde koeien in den donkeren stal; die moesten nog lang wachten en geduld hebben. Haar moeder, Ulhvild, die al deze jaren iederen nacht in haar

armen geslapen had, de kleine Ramborg — zij verlangde toch zoo naar hen; zij verlangde naar alle menschen thuis en naar de paarden en de honden, naar Kortelin, die van Ulhvild zou hooren zoo lang zij weg was, en de haviken van haar vader, die op hun stokjes zaten met een kap over den kop. Naast hen hingen handschoenen van paardeleer om ze op te dragen, wanneer men ze op de hand nam, en ivoren stokjes om ze mee te krauwen.

Het was, alsof al het akelige van den laatsten winter ver achter haar lag en zij herinnerde zich haar tehuis alleen maar, zooals het vroeger was geweest. Men had haar ook gezegd, dat er niemand in het dal was, die iets leelijks van haar geloofde. — Sira Eirik geloofde het ook niet; hij was boos en verdrietig over wat Bentein gedaan had. Bentein was uit Hamar ontkomen; het heette, dat hij naar Zweden uitgeweken was. De verhouding tusschen hen en de naburige hoeve was dus niet zoo moeilijk geworden als zij gevreesd had.

Op hun tocht hierheen waren zij gast geweest in Simons ouderlijk huis en zij had kennis gemaakt met zijn moeder en broers en zusters — ridder Andres was nog in Zweden. Zij had zich daar niet thuis gevoeld en haar gevoel van onwil tegenover de bewoners van Dyfrin was des te sterker, omdat ze er geen redelijken grond voor wist. Op de heele reis erheen had zij tegen zich zelf gezegd, dat ze geen enkelen reden hadden om hoogmoedig te zijn en zich beter te achten dan haar geslacht — niemand wist iets van Reidar Darre, den birkebeiner, af voor koning Sverre hem de weduwe van den leenman op Dyfrin tot vrouw gaf. Maar ze waren in het geheel niet hoogmoedig en Simon sprak zelf op een avond over zijn stamvader: „Ik heb nu ontdekt, dat het vast staat, dat hij kammenmaker geweest moet zijn — je ziet dus, dat je in een bijna koninklijk geslacht komt, Kristin," zei hij. „Pas toch op je tong, jongen," zei zijn moeder, maar ze lachten allen. Het deed haar zoo'n pijn, wanneer zij aan haar vader dacht; hij lachte veel, zoodra Simon hem maar de minste aanleiding daarvoor gaf — er rees een vermoeden bij haar op, dat haar vader misschien wel graag wat meer in zijn leven zou willen lachen. — Maar het beviel haar niet, dat hij zoo op Simon gesteld was.

Met Paschen waren zij allen op Skog geweest. Zij vond,

dat haar oom een streng heer voor zijn pachters en dienaren was — zij had enkelen ontmoet, die naar haar moeder vroegen en met liefde over Lavrans spraken; ze hadden betere dagen gekend, toen hij hier woonde. Aasmunds moeder, de stiefmoeder van Lavrans, woonde op de hoeve in een afzonderlijk huis; zij was nog niet zoo oud, maar ziekelijk en afgeleefd. Lavrans had thuis zelden over haar gesproken. Toen Kristin hem eens vroeg, of hij een harde stiefmoeder had gehad, had haar vader geantwoord „zij heeft mij niet veel gedaan, noch goed noch kwaad."

Kristin greep de hand van haar vader en hij drukte de hare:

„Je zult daar zeker gelukkig zijn bij de eerwaarde zusters, mijn dochter, je krijgt wel wat anders om aan te denken dan je verlangen naar ons thuis."

Zij zeilden zoo dicht langs de stad, dat de lucht van teer en van gezouten visch van de kaden tot hen kwam. Gyrid noemde de kerken en de hoeven en de pleinen, die zich boven het water verhieven; Kristin herkende niets van haar vorige bezoek behalve de zware torens van de Halvdanskerk. Zij zeilden in westelijke richting om de heele stad heen en legden aan bij den nonnensteiger.

Kristin liep tusschen haar vader en haar oom langs een groepje strandhutten en kwam uit op een weg, die door de akkers naar boven liep. Gyrid volgde hen, door Simon bij de hand geleid. De knechten bleven achter om eenige mannen uit het klooster te helpen het reisgoed op een kar te laden.

Nonneseter en heel Leira lag binnen het gebied van de stad, maar er stonden slechts hier en daar langs den weg eenige groepjes huizen. De zang van de leeuweriken trilde boven hun hoofd in de bleekblauwe lucht en het wemelde van kleine gele bloemen op de vale leemhellingen, maar langs de hagen was het groen tot beneden in het gras.

Toen ze door de poort waren gegaan en den kruisgang binnentraden, kwamen zij alle nonnen tegen, die juist de kerk verlieten; zang en muziek kwamen hen tegemoet van uit de open deur.

Kristin keek beklemd naar al die in het zwart gekleede vrouwen met witte linnen hoofddoeken om het gelaat ge-

bonden. Zij neeg diep en de mannen bogen met hun hoeden tegen de borst gedrukt. Achter de nonnen kwam een groep jonge meisjes — sommige waren nog kinderen — in jurken van ongekleurde wol met zwarte en witte gevlochten koorden om het lichaam en het haar strak naar achteren gestreken en met dezelfde soort zwarte en witte koorden samengevlochten. Kristin zette onwillekeurig een trotsch gezicht tegenover die jonge meisjes, want zij voelde zich niet op haar gemak en was bang, dat zij vinden zouden, dat ze er boersch en dom uitzag.

Het was zoo mooi in het klooster, dat het haar geheel overweldigde. Alle gebouwen om het binnenplein waren van grijze steen opgetrokken; aan de noordzijde stak de lengtemuur van de kerk hoog boven de andere huizen uit; zij had een dak in twee verdiepingen en een toren aan den westkant. De binnenplaats was met steenen belegd en geheel daar om heen liep een overdekte gang, waarvan het dak door fraaie zuilen gedragen werd. Op het plein stond een steenen beeld van de Mater Misericordiae, die haar mantel over eenige knielende menschen uitspreidde.

Een leekezuster kwam hun nu verzoeken mee te gaan naar de spreekkamer van de abdis. Vrouw Groa Guttormsdochter was een groote oude vrouw; zij zou mooi geweest zijn, indien ze niet zooveel baardharen om haar mond had gehad. Haar stem was diep en leek op een mannestem. Maar zij had een innemend voorkomen; zij vertelde Lavrans, dat zij zijn ouders gekend had, en vroeg naar zijn vrouw en zijn andere kinderen. Ten slotte zei ze vriendelijk:

„Ik heb veel goeds van je gehoord en je ziet er verstandig en goed opgevoed uit, je zult ons stellig geen reden tot ontevredenheid geven. Ik heb gehoord, dat je verloofd bent met dezen voornamen, goeden man, Simon Andreszoon, dien ik hier zie — het lijkt ons een goede gedachte van je vader en je man, dat ze je toestaan eenigen tijd hier in het huis van de Maagd Maria te vertoeven, zoodat je kunt leeren te gehoorzamen en te dienen voordat je gesteld wordt om te gebieden en te heerschen. Nu wil ik je op het hart drukken, dat je moet trachten te leeren vreugde te vinden in gebeden en godsdienstoefeningen, zoodat je de gewoonte krijgt in al je doen je schepper te gedenken en Gods genadige moeder

en alle heiligen, die ons het beste voorbeeld gegeven hebben van kracht, rechtschapenheid, trouw en alle deugden, die je beoefenen moet, wanneer je goederen en menschen zult moeten besturen en kinderen opvoeden. Dan zal je ook in dit huis leeren, dat men den tijd goed gebruiken moet, want ieder uur heeft hier zijn bestemming en zijn bezigheid. Veel jonge meisjes en vrouwen houden er maar al te veel van tot laat in den morgen in bed te liggen, maar 's avonds lang aan tafel te zitten en nuttelooze praatjes te houden — doch jij ziet er niet uit, alsof je er zoo een bent. Maar je kan toch in dit jaar veel leeren, dat je welzijn kan bevorderen, zoowel hier als in het andere vaderland."

Kristin neeg en kuste haar hand. Toen beval vrouw Groa haar met een geweldig dikke oude non, die zij zuster Potentia noemde, mee te gaan naar het refektorium van de nonnen. De mannen en vrouw Gyrid noodigde zij uit met haar in een ander vertrek te eten.

Het refektorium was een fraai vertrek; het had een met steenen belegden vloer en spitsboogramen met glazen ruiten er in. Er was een deuropening naar een ander vertrek; Kristin kon zien, dat daar ook glazen vensters moesten zijn, omdat de zon naar binnen scheen.

De zusters zaten reeds aan tafel en wachtten op het eten — de oudere zusters op een met kussens bedekte steenen bank langs den raamwand; de jongere zusters en de meisjes, met ongedekt hoofd, in licht wollen jurken, zaten op een houten bank aan den buitenkant van de tafel. In een zijvertrek was ook gedekt; dat was voor de voornaamste proveniers en voor de leekebroeders; er waren enkele oude mannen onder. Deze lieden droegen geen kloosterdracht, maar waren toch donker en stemmig gekleed.

Zuster Potentia wees Kristin haar plaats aan op de bank aan de buitenzijde maar ging zelf staan bij den eerezetel van de abdis aan het eind van de tafel. — Die stond vandaag leeg.

Allen stonden op, in deze kamer en in het nevenvertrek, terwijl de zusters hun tafelgebed baden. Toen kwam een jonge, mooie non naar voren en ging voor een katheder staan, die in de deuropening tusschen de twee zalen geplaatst was. En terwijl de leekezusters hier en twee van de jongste zusters in het andere vertrek eten en drinken binnen droegen,

las de non met een luide en heldere stem zonder een oogenblik op te houden of over een enkel woord te struikelen het verhaal voor van St. Theodora en St. Didymus.

Van het begin af was Kristin er het meest op bedacht goede tafelmanieren te vertoonen, want zij zag, dat alle zusters en alle meisjes zich zoo keurig gedroegen en zoo netjes aten, alsof zij aan het grootste feestmaal aanzaten. Er was overvloed van het beste eten en drinken, maar allen namen er met mate van en staken slechts de uiterste vingertoppen in de schalen; niemand morste met de saus op het tafellaken of op haar kleeren en allen sneden het vleesch zoo fijn, dat zij zich niet om den mond vuil maakten en ze aten zoo voorzichtig, dat geen geluid gehoord werd.

Het angstzweet brak Kristin uit van vrees, dat het haar niet gelukken zou zich even hoofsch als de anderen te gedragen; zij voelde zich ook niet op haar gemak in haar bonte kleeren tusschen al die zwarte en witte vrouwen — zij verbeeldde zich, dat allen naar haar keken. Toen zij nu een stuk vette schapeborst moest eten en het met twee vingers bij het been vasthield, terwijl ze er met de rechterhand stukjes van afsneed en er op lette, dat zij haar mes netjes hanteerde, gleed het uit; het brood en het vleesch sprongen op het tafellaken maar haar mes viel kletterend op de steenen van den vloer.

Het maakte zoo'n leven in die stille kamer. Kristin kreeg een kleur als vuur en wilde zich bukken om haar mes op te rapen, maar een leekezuster op sandalen kwam geluidloos naar haar toe en ruimde alles op. Maar Kristin had geen lust om meer te eten. Zij merkte ook, dat ze zich in haar vinger gesneden had en ze was bang, dat ze bloedvlekken op het tafellaken zou maken; daarom wikkelde zij haar hand in een slip van haar jurk en bedacht, dat zij nu haar mooie, lichtblauwe kleed vuil maakte, dat ze voor den tocht naar Oslo gekregen had — en ze durfde haar oogen niet van haar schoot opheffen.

Na eenigen tijd begon ze toch wat meer te luisteren naar wat de non voorlas. Toen de ridder de standvastigheid van de maagd Theodora niet aan het wankelen kon brengen — zij wilde noch aan de afgoden offeren noch in het huwelijk treden — beval hij, dat zij naar een huis van ontucht gevoerd zou worden. Onderweg nog vermaande hij haar te

denken aan haar vrijgeboren geslacht en haar achtenswaardige ouders over wie nu een eeuwige schande zou komen, en hij beloofde haar, dat ze in vrede zou mogen leven en maagd blijven, indien zij in den dienst van een heidensche godin wilde overgaan, die zij Diana noemden.

Theodora antwoordde onverschrokken: „Kuischheid is als een lamp, maar de liefde tot God is de vlam; indien ik die duivelsche vrouw, die gij Diana noemt, zou dienen, dan zou mijn kuischheid niet meer waard zijn dan een verroeste lamp zonder licht of olie. Gij noemt mij vrijgeboren, maar wij zijn allen als slaven geboren sinds onze eerste voorouders zich aan den duivel verkochten; Christus heeft mij vrijgekocht en ik ben verplicht Hem te dienen, zoodat ik niet met een van zijn vijanden kan trouwen. Hij zal Zijn duif beschermen, maar indien Hij toe zal laten, dat gij mijn lichaam, den tempel van Zijn heiligen geest, breekt, dan zal dat mij niet tot schande gerekend worden zoolang ik er niet in toestem Zijn eigendom in vijandige handen over te geven."

Kristins hart begon te kloppen, omdat dit haar in zeker opzicht aan haar ontmoeting met Bentein herinnerde — de gedachte trof haar, dat misschien dit haar zonde was geweest — zij had geen oogenblik aan God gedacht of om Zijn hulp gebeden. En nu las zuster Cecilia verder over St. Didymus. Hij was een christen ridder, maar tot nu toe had hij zijn christendom geheim gehouden voor allen behalve voor een paar vrienden. Nu ging hij naar het huis, waar het meisje heengevoerd was; hij gaf geld aan de vrouw van wie het huis hoorde en mocht het eerst bij Theodora binnengaan. Zij vluchtte in een hoek als een verschrikte haas, maar Didymus begroette haar als zijn zuster en de bruid zijns heeren, en zeide, dat hij gekomen was om haar te redden. Toen sprak hij een oogenblik met haar en zeide: moet niet een broeder zijn leven wagen voor de eer van zijn zuster? En eindelijk deed zij, wat hij van haar wilde, zij verwisselden van kleeding en zij liet zich Didymus' harnas aantrekken; hij drukte zijn helm over haar oogen, trok zijn mantel op over haar kin en verzocht haar naar buiten te gaan en haar gezicht te verbergen als iemand, die zich schaamt op zulk een plaats geweest te zijn.

Kristin dacht aan Arne en had de grootste moeite haar

tranen terug te houden. Zij keek strak voor zich uit met vochtige oogen, terwijl de non het slot voorlas — hoe Didymus naar de gerichtsplaats gevoerd werd en hoe Theodora van de bergen naar beneden snelde, zich voor de voeten van den beul neerwierp en hem smeekte in zijn plaats te mogen sterven. Nu streden de twee vromen er om wie het eerst de eerekroon mocht winnen; toen werden beide op denzelfden dag onthoofd. Het was de achtentwintigste April van het jaar 304 na Christus' geboorte, in Antiochië, zooals St. Ambrosius het beschreven heeft.

Toen zij van tafel opstonden kwam zuster Potentia naar Kristin toe en streek haar vriendelijk over haar wang: „Ja, je zult wel naar je moeder verlangen; dat begrijp ik." Kristins tranen begonnen te vloeien, maar de non deed, alsof ze het niet zag en bracht Kristin naar haar slaapvertrek.

Dat was een mooie kamer in een van de steenen gebouwen aan de kruisgang met glazen venster en een grooten schoorsteen in een der dwarsmuren. Langs den eenen lengtemuur stonden zes bedden en langs den anderen de kisten van de meisjes.

Kristin hoopte, dat zij met een der kleine meisjes zou slapen, maar zuster Potentia riep een dik, blond, volwassen meisje: „Dit is Ingebjörg Filippusdochter, die je bedgenoote zal zijn — jullie moet nu maar eens kennis maken." Daarop ging zij heen.

Ingebjörg nam Kristin dadelijk bij de hand en begon te praten. Zij was niet heel lang en wat al te dik, vooral in haar gezicht — haar oogen leken heel klein, omdat ze zulke dikke wangen had. Maar haar vel was zacht en roze, en zij had goudblond haar, dat zoo sterk krulde, dat haar dikke vlechten zich als touw kronkelden en onophoudelijk kleine lokjes onder haar voorhoofdband uitkropen.

Zij begon Kristin dadelijk over allerlei uit te vragen, maar wachtte nooit op een antwoord; in plaats daarvan vertelde zij van zich zelf en noemde al haar familieleden in alle takken op — het waren allemaal voortreffelijke en heel rijke menschen. Zij was ook verloofd, met een rijk en machtig man, Einar Einarszoon van Aganaes — maar hij was veel te oud en reeds twee maal weduwnaar; dat was haar grootste verdriet, zei ze. Kristin kon echter niet merken, dat zij het

zwaar opnam. Toen praatte ze even over Simon Darre — het was merkwaardig zoo nauwkeurig als ze hem opgenomen had in dat korte oogenblik, toen ze elkaar in de kruisgang voorbij waren gegaan. Daarna wilde ze Kristins kist zien — maar eerst ontsloot ze haar eigen kist en haalde al haar kleeren te voorschijn. Terwijl ze in hun kisten rommelden kwam zuster Potentia binnen — zij berispte hen en zei, dat dit geen behoorlijke bezigheid voor den Zondag was. Dat maakte Kristin weer verdrietig — zij had nog nooit een terechtwijzing van iemand anders dan haar moeder ontvangen en het was heel iets anders door vreemden vermaand te worden.

Ingebjörg trok het zich niet aan. — Nadat zij 's avonds naar bed gegaan waren bleef ze liggen praten tot Kristin in slaap viel. Twee oudere leekezusters sliepen in een hoek van de kamer; zij moesten er voor zorgen, dat de meisjes 's nachts hun hemd niet uittrokken, want het was tegen de regels, dat zij zich geheel ontkleedden, en dat ze bijtijds voor de vroegmis in de kerk opstonden. Maar overigens gaven zij zich geen moeite om orde in de slaapzaal te houden en zij deden, alsof ze het niet merkten, wanneer de meisjes lagen te praten of snoepten van het lekkers, dat ze in hun kisten verborgen hielden.

Toen Kristin den volgenden morgen gewekt werd, was Ingebjörg al midden in een lang verhaal, zoodat zij zich bijna afvroeg, of ze den heelen nacht door gepraat had.

II.

De buitenlandsche kooplieden, die 's zomers in Oslo handel dreven, kwamen in het voorjaar tegen den Kruisdag *), dat is tien dagen voor het Halvardfeest, naar de stad. Daarvoor stroomden de menschen uit alle dalen tusschen het Mjömeer en den grens van het land naar de stad, zoodat het daar in de eerste weken van Mei van menschen wemelde. In dien tijd kon men het best zijn inkoopen bij de buitenlanders doen voor ze te veel van hun waren verkocht hadden.

Zuster Potentia zorgde voor de inkoopen van Nonneseter en den dag voor het Halvardsfeest had zij beloofd, dat Ingebjörg en Kristin met haar mee naar de stad mochten. Maar tegen den middag kwamen eenige verwanten van zuster Potentia haar in het klooster bezoeken; zij kon daarom dien dag niet uitgaan. Toen bedelde Ingebjörg net zoo lang tot zij toestemming kregen om alleen te gaan — hoewel het tegen de regels was. Als geleide kregen ze een ouden boer mee, die provenier van het klooster was, Haakon genaamd.

Kristin was nu drie weken op Nonneseter geweest en in al dien tijd had ze geen voet buiten den tuin van het klooster gezet. Zij was heel verbaasd te merken, hoe voorjaarsachtig het buiten geworden was. De kleine loofboschjes tusschen de akkers waren lichtgroen en de anemonen groeiden als een dicht tapijt onder de lichte stammen. Blanke mooiweerswolkjes zeilden over de eilanden in den fjord en het water lag daar frisch en blauw, door een voorjaarsbriesje gerimpeld.

Ingebjörg huppelde over den weg, plukte takjes met bladen van de boomen en rook eraan; ze keek naar de menschen, die zij tegenkwamen, maar Haakon wees haar terecht — was het betamelijk om zoo te doen voor een voorname jonkvrouw, die bovendien nog de kloosterkleeding droeg? De

*) 3 Mei.

meisjes moesten elkaar bij de hand houden en stil en behoorlijk vlak achter hem gaan, maar Ingebjörg gebruikte er haar oogen en mond niets minder om — Haakon was wat doof. Kristin droeg nu ook de kleeding van de jonge zusters — een ongekleurde wollen jurk met een wollen koord om haar middel en om haar haren en daarover een eenvoudigen, donkerblauwen mantel, waarvan zij de kap over het hoofd droeg, zoodat het gevlochten haar geheel verborgen was. En Haakon stapte voor hen uit met een grooten staf met koperen knop in zijn hand. Hij was gekleed in een wijd, zwart gewaad, had een agnus dei van lood op zijn borst hangen en droeg een beeld van St. Kristophorus op zijn hoed; zijn witte haar en baard waren zoo goed geborsteld, dat ze als zilver in de zon blonken.

Het bovenste deel van de stad, van de nonnenbeek tot aan de woning van den bisschop, was een stille buurt; er waren geen woningen of herbergen, maar de landerijen behoorden voor het grootste deel aan rijke lieden uit de dalen in de omgeving en de gebouwen keerden donkere houten gevels zonder vensters naar den weg. Maar op dezen dag trokken reeds hierboven heele drommen menschen langs den weg en de knechten hingen over de hekken en praatten met de menschen, die voorbij kwamen.

Toen zij bij de bisschoppelijke woning kwamen was er een groot gedrang op het plein voor de Halvardskerk en het Olavsklooster — er waren kramen op het grasveld opgeslagen en er waren kunstenmakers, die gedresseerde honden door hoepels lieten springen. Maar Haakon wilde de meisjes niet laten stilstaan om er naar te kijken en hij wilde Kristin de kerk niet binnen laten gaan; hij zei, dat het aardiger voor haar zou zijn deze pas den dag zelf van het groote feest te zien.

Op het plein van de Klemenskerk nam Haakon hen bij de hand, want hier was het drukste verkeer van menschen, die van de havens kwamen of uit de straten tusschen de huizen van de handelaars. De meisjes moesten naar Miklegaard, waar de schoenmakers verblijf hielden. Want Ingebjörg vond de kleeren, die Kristin van huis meegekregen had, heel goed en mooi, maar zij zei, dat zij de schoenen, die ze uit het dal had meegebracht, niet bij haar feestkleeding kon gebruiken.

En toen Kristin de buitenlandsche schoenen gezien had, waarvan Ingebjörg verschillende paren bezat, vond ze, dat ze niet tevreden kon zijn voordat zij er ook zulke gekocht had.

Miklegaard was een der grootste hoeven in Oslo. Zij strekte zich uit van den haven tot den schoenmakersweg en bestond uit meer dan veertig huizen op twee groote erven. En nu waren er bovendien op het erf kramen met daken van wol opgeslagen: boven de daken der tenten stak een beeld van St. Krispinus uit. Het was daar binnen heel druk door handeldrijvende menschen, vrouwen, die tusschen de keukengebouwen liepen met pannen en emmers, kinderen, die de menschen voor de voeten liepen, paarden, die de stallen in en uit geleid werden en knechten, die lasten uit en indroegen bij de schuren, waar de goederen geborgen werden. Van de galerijen om de bovenvertrekken, waar men de mooiste waren verkocht, riepen de schoenmakers en hun leerjongens de meisjes beneden aan en ze zwaaiden hun met goud bestikte schoentjes voor hen heen en weer.

Maar Ingebjörg zette koers naar de bovenkamer, waar schoenmaker Didrek zat; hij was een Duitscher, maar was met een Noorsche vrouw getrouwd en bezat een huis in Miklegaard.

De oude man stond te onderhandelen met een heer, die een reismantel droeg en een zwaard aan zijn gordel, maar Ingebjörg trad vrijmoedig naar voren, boog en sprak:

„Edele heer, zoudt u ons willen toestaan eerst met Didrek te praten; wij moeten voor de vesper in ons klooster terug zijn; u hebt misschien meer tijd?"

De heer trad met een groet terzijde. Didrek stootte Ingebjörg met zijn elleboog aan en vroeg lachend, of ze in het klooster zooveel dansten, dat zij alle schoenen, die ze het vorige jaar gekocht had, reeds had opgesleten. Ingebjörg gaf hem een duw terug en zei, dat ze, jammer genoeg, nog niet versleten waren, maar zij kwam voor dit meisje — en ze trok Kristin naar voren. Didrek en zijn jongen droegen toen een kist naar buiten op de galerij. En nu haalde hij paar na paar schoenen, het eene al mooier dan het andere, te voorschijn. Kristin moest op een kist gaan zitten, terwijl hij ze haar aanpaste. Er waren witte en bruine en roode en groene en blauwe schoenen, schoenen met beschilderde houten

hakken en schoenen zonder hakken, schoenen met gespen en schoenen met zijden linten, schoenen van twee- en driekleurig leer. Kristin had haast lust ze alle te koopen. Maar ze waren zoo duur, dat ze er van schrok — geen enkel paar kostte minder dan een koe bij haar thuis. Haar vader had haar bij zijn vertrek een beurs met een mark zilver in klein geld gegeven — dat mocht zij als zakgeld hebben en Kristin had het een grooten rijkdom gevonden. Maar ze begreep van Ingebjörg, dat deze geloofde, dat zij hier niet veel van zou kunnen koopen.

Ingebjörg moest voor de aardigheid ook schoenen aanpassen; dat kostte geen geld, zei Didrek lachende. Zij kocht toch een paar bladgroene schoenen met roode hakken — zij moest ze wel borgen, maar Didrek kende immers haar en haar familie.

Kristin had echter den indruk, dat dit Didrek niet erg beviel en dat hij er zich ook aan ergerde, dat de hooge heer in den reismantel weg was gegaan — het passen had lang opgehouden. Zij koos toen een paar schoenen zonder hakken uit van dun diepblauw leer; ze waren bestikt met zilverdraad en rozenroode steentjes. Maar zij vond het niet mooi, dat er groene zijden linten in zaten. Toen zeide Didrek, dat hij deze verwisselen kon en hij nam de schoenen mee naar een ruimte achterin het vertrek. Daar had hij een kast met zijden linten en kleine zilveren gespen — de schoenmakers mochten eigenlijk niet in deze dingen handelen — veel van de linten waren ook te breed en de gespen te groot voor schoenwerk.

Zij moesten ook nog wat van deze kleinigheden koopen en toen ze wat zoeten wijn met Didrek gedronken hadden en deze hun inkoopen in een wollen doek had ingepakt, was het reeds vrij laat en Kristins beurs was aanmerkelijk lichter geworden.

Toen ze weer op straat kwamen straalde de zon als goud en het stof, dat door het verkeer in de stad opgejaagd werd, hing als een lichte bierdamp over de straat. Het was zoo warm en zoo mooi; de menschen kwamen van Eikaberg af met armen vol jong loof om hun huis mee te versieren voor het feest. Nu bedacht Ingebjörg, dat ze naar Gjeitabru moesten gaan — op marktdagen ging het altijd zoo vroolijk toe op de velden aan den overkant van het water; er waren

kunstenmakers en speelmannen — Ingebjörg had zelfs gehoord, dat er een schip vol vreemde dieren uit verre landen was gekomen, die vertoond werden in de kramen beneden aan den oever.

Haakon had in Miklegaard Duitsch bier gekregen en was heel meegaand en goed geluimd en toen de meisjes hem bij den arm namen en het hem vriendelijk verzochten gaf hij toe en alle drie gingen den weg naar Eikaberg op.

Aan den overkant van het water lagen slechts enkele kleine hoeven, verspreid over de groene heuvels tusschen de rivier en de steile berghelling. Zij gingen het minorieter klooster voorbij en Kristins hart kromp ineen van schaamte, want zij bedacht, dat zij van plan was geweest het meeste van haar geld te besteden aan missen voor Arnes ziel. Maar zij had daar niet over willen spreken met den priester in Nonneseter, want ze was bang, dat hij haar zou uitvragen — zij had gedacht, dat ze misschien naar de barrevoetbroeders op de weide zou kunnen gaan, indien broeder Edvin nu weer in zijn klooster terug was. Zij zou hem zoo graag gesproken hebben — zij wist ook niet, hoe zij het 't best aanleggen zou om een der monniken te spreken te krijgen en met haar boodschap voor den dag te komen.

En nu had ze niet zoo heel veel geld meer over, zoodat ze niet wist, of ze een zielemis zou kunnen koopen — misschien moest zij zich wel tevreden stellen met een dikke waskaars te offeren.

Plotseling hoorden ze een verschrikkelijk geschreeuw uit ontelbare kelen op de weide aan den oever — het was alsof er een storm over de daarginds samengepakte menigte heenging — en nu kwam de heele bende hen te gemoet gestormd, schreeuwend en roepend. Allen waren door een wilden angst bevangen en eenigen schreeuwden Haakon in het voorbijgaan toe, dat de panters losgebroken waren. —

Zij renden naar de brug terug en hoorden de menschen elkaar toeroepen, dat een hok omgevallen was en twee panters ontsnapt waren — sommigen spraken ook van een slang. — Hoe dichter ze bij de brug kwamen des te erger werd het gedrang. Een vrouw verloor een klein kind uit haar armen vlak voor hen — Haakon ging over het kind heen staan om het te beschermen — een oogenblik later zagen ze hem nog

even met het kind in zijn armen een heel eind van hen af en toen verloren ze hem uit het oog.

Bij de smalle brug verdrong de menschenmenigte zich zoo, dat de meisjes geheel op zij gedrukt werden op een akker. Zij zagen menschen naar den oever loopen; jonge menschen wierpen zich in het water, maar oudere lieden sprongen in de booten, die daar lagen en die in een oogenblik tot zinkens toe volgeladen werden.

Kristin trachtte Ingebjörg naar haar te doen luisteren — zij riep haar toe, dat ze naar het minorieterklooster moesten loopen, vanwaar de monniken in grauwe pijen aangesneld kwamen om de verschrikte menschen tot zich te roepen. Kristin was niet zoo bang als Ingebjörg — ze zagen immers niets van de wilde dieren — maar de andere was geheel buiten haar zinnen. En toen er nu een nieuwe toeloop ontstond en de menigte van de brug teruggedreven werd, doordat een troep mannen, die zich op de naastbijzijnde hoeven waren gaan wapenen, weer terug kwamen, sommige te paard, andere te voet, en Ingebjörg bijna onder een paard raakte — gaf zij een gil en rende met groote sprongen het bosch in. Kristin had nooit gedacht, dat Ingebjörg zoo hard zou kunnen loopen — zij moest aan een opgejaagd zwijn denken — en zij rende haar na om te voorkomen, dat zij gescheiden zouden worden.

Zij waren reeds ver het bosch in voor Kristin Ingebjörg tot staan kon krijgen — op een smal pad, dat in de richting van den weg naar Traelaborg scheen te loopen. Zij bleven nu een oogenblik staan om weer op adem te komen; Ingebjörg snikte en huilde en zei, dat ze niet alleen door de stad terug durfde gaan en dan heelemaal naar het klooster.

Dit leek Kristin ook niet zoo heel prettig, nu het zoo onrustig op straat was; zij stelde voor, dat ze zouden trachten een huis te vinden, waar ze misschien een jongen konden huren om hen thuis te brengen. Ingebjörg geloofde, dat er een rijweg naar Traelaborg liep, wat verder den oever langs en ze wist, dat daaraan eenige huizen lagen. Daarom volgden ze het pad verder.

Zij waren beide zoo ongerust, dat het hun lang toescheen, voor ze eindelijk een hoeve zagen, ergens op een akker. Op het erf vonden ze een troep mannen, die aan een tafel

onder eenige esschen zaten te drinken, terwijl een vrouw heen en weer liep en drinkkannen bracht. Zij keek de twee meisjes in kloosterdracht onvriendelijk en verbaasd aan en geen der mannen scheen lust te hebben met hen mee te gaan, toen Kristin met haar verzoek voor den dag kwam. Ten slotte stonden twee jonge mannen op en zeiden, dat ze de twee meisjes naar Nonnester zouden brengen, indien Kristin hun een „örtug" *) betalen wilde.

Zij hoorde aan hun stem, dat ze geen Noren waren, maar zij vond, dat ze er als brave lieden uitzagen. Wel leek hun eisch haar schandelijk hoog, maar Ingebjörg was nog doodelijk verschrikt en zij vond, dat ze zoo laat op den dag niet alleen naar huis konden gaan; daarom stemde zij toe.

Nauwelijks waren ze op het boschpad gekomen of de mannen kwamen dichter bij hen en begonnen te praten. Dat beviel Kristin niet, maar zij wilde niet toonen, dat ze bang was, en antwoordde hen daarom rustig, vertelde van de panters en vroeg de mannen, waar ze vandaan kwamen; zij zag ook om zich heen en deed, alsof ze ieder oogenblik verwachtte hun gevolg te zien, dat hen begeleid had — zij praatte, alsof het een heele troep geweest was. De mannen spraken al minder en minder — zij verstond bovendien weinig van hun spraak.

Na eenigen tijd merkte ze, dat ze niet den weg gingen, dien zij met Ingebjörg afgekomen was; het pad liep in een andere richting, meer naar het noorden, en zij vond, dat ze reeds te lang geloopen hadden. Diep in haar sluimerde een angst, dien ze niet in haar gedachten naar boven durfde te laten komen — het gaf haar kracht, dat ze Ingebjörg bij zich had, die zoo weinig flink was, dat Kristin begreep voor hen beiden te moeten optreden. Onder haar mantel haalde zij heimelijk het relikwiekruis te voorschijn, dat zij van haar vader gekregen had, klemde haar hand er om heen, bad innig, dat zij spoedig iemand zouden tegenkomen en trachtte al haar moed te verzamelen en niets te laten merken.

Spoedig zagen ze, dat het pad op een weg uitkwam en hier was een open plek. De stad en de baai lagen geheel in de diepte. De mannen hadden hen op een dwaalspoor gebracht,

---

*) 1 mark zilver = 8 öre; 1 öre = 3 örtug; 1 örtug = 10 penning.

óf opzettelijk óf door onbekendheid met den weg — ze waren hoog in de bergen en een heel eind ten noorden van Gjeitabru, dat ze kon zien liggen; de weg, waar ze nu op gekomen waren, scheen daar heen te voeren.

Zij bleef staan, haalde haar beurs te voorschijn en begon tien penningen in haar hand uit te tellen.

„Nu, goede mannen," zei ze, „nu hebben we geen geleide verder meer noodig; hier kennen we den weg. We danken u voor uw moeite en hier is het loon, dat we afgesproken hebben. God zij met u, goede vrienden."

De mannen keken elkaar even aan, als verdwaasd, zoodat Kristin haast moest lachen. Maar toen zeide de een met een leelijken grijns, dat de weg naar de brug heel eenzaam was; het was niet raadzaam voor hen om dien alleen te gaan.

„Er zullen wel niet zulke booswichten of dwazen zijn, die twee meisjes zouden willen aanhouden, nog wel in kloosterdracht," antwoordde Kristin. „Wij willen nu liever alleen gaan —" en zij reikte hun het geld toe.

De man greep haar pols beet, bracht zijn gezicht dicht bij het hare en zei iets van „Kuss" en „Beutel" — Kristin begreep, dat hij zei, dat ze in vrede zouden mogen gaan, indien zij hem een kus en haar beurs wilde geven.

Zij herinnerde zich Benteins gezicht op dezelfde wijze vlak bij het hare; de angst maakte zich een oogenblik van haar meester, zoodat ze zich ziek en onwel voelde. Maar zij klemde haar lippen op elkaar, riep in haar hart God en de Maagd Maria aan — en op hetzelfde oogenblik meende ze op het pad hoefslagen te hooren, die uit het noorden kwamen.

Toen sloeg ze den man met haar geldbuidel in het gezicht, zoodat hij wankelde — en gaf hem een duw tegen zijn borst, waardoor hij van den weg af en een eind het bosch in tuimelde. De andere Duitscher greep haar van achteren beet, rukte den buidel uit haar hand en de ketting van haar hals, zoodat ze stuk sprong — zij viel bijna, maar zij pakte den man beet en trachtte haar kruis weer te bemachtigen. Hij wilde zich los rukken — nu hadden de roovers ook gehoord, dat er menschen aankwamen — Ingebjörg schreeuwde luidkeels en de ruiters op het pad sprongen uit al hun macht vooruit. Zij kwamen uit het struikgewas te voorschijn; het waren drie mannen. Ingebjörg liep hen schreeuwend te

gemoet en zij sprongen van hun paarden. Kristin herkende den heer, dien zij bij Didrek gezien had; hij trok zijn zwaard, greep den Duitscher, waar zij mee vocht, in den nek en ranselde hem met het vlak van zijn kling. Zijn mannen renden den ander achterna, grepen hem en sloegen hem naar hartelust.

Kristin leunde tegen den rotswand; nu achteraf trilde ze, maar wat ze het allersterkst voelde was verbazing hierover, dat haar gebed zoo gauw geholpen had. Toen viel haar oog op Ingebjörg; deze had haar muts achterover gegooid en haar mantel los over haar schouders gelegd en ze was bezig haar zware, blonde vlechten naar voren te trekken, zoodat ze over haar borst vielen. Bij dit gezicht barstte ze in lachen uit — zij zakte in elkaar en moest zich aan een boom vasthouden want ze kon zich niet op houden; het was alsof ze water in haar beenen had in plaats van merg, zoo slap voelde zij zich; ze beefde en lachte en huilde te gelijk.

De vreemdeling kwam naar haar toe en legde zacht een hand op haar schouder:

„U bent klaarblijkelijk meer geschrokken dan u wilt laten merken," zeide hij, en zijn stem was welluidend en helder. „Maar beheersch u nu — u hebt u zoo dapper gehouden, terwijl er gevaar was —."

Kristin kon alleen maar tegen hem knikken. Hij had mooie lichte oogen in een smal licht gebruind gelaat en pikzwart haar, dat tamelijk kort geknipt was boven zijn voorhoofd en achter zijn ooren.

Ingebjörg had haar haren nu in orde gekregen; zij kwam naar voren en bedankte den vreemdeling met veel sierlijke woorden. Deze bleef naast Kristin staan, met de eene hand op haar schouder, terwijl hij Ingebjörg antwoordde.

„Deze booswichten", zei hij tot zijn mannen, die de twee Duitschers vasthielden — zij hoorden volgens hun zeggen thuis op een schip van Rostock — „moeten we met ons mee naar de stad nemen, zoodat ze in den kerker geworpen kunnen worden. Nu moeten we deze meisjes naar huis, naar het klooster, brengen. Jullie kunt wel eenige riemen vinden om hen te binden —."

„Bedoelt u de meisjes, Erlend?" vroeg de eene knecht. Het

waren twee jonge, sterke, goed gekleede jongens, en ze waren in een opgewekte stemming na het gevecht.

Hun heer fronste het voorhoofd en was op het punt een scherp antwoord te geven. Maar Kristin legde haar hand op zijn arm:

„Laat ze loopen, edele heer!" Zij huiverde even. „Mijn zuster en ik zouden niet graag willen, dat er over deze zaak gepraat werd."

De vreemdeling zag haar aan, beet met zijn tanden in zijn onderlip en knikte, dat hij haar begreep. Toen gaf hij met het vlak van zijn zwaard elk der twee gevangenen een slag in den nek, zoodat zij voorover tuimelden. „Maakt, dat je wegkomt," zeide hij, terwijl hij hun een schop gaf, en zij maakten zich zoo snel mogelijk uit de voeten. De vreemde wendde zich weer tot de meisjes en vroeg hun, of ze wilden rijden.

Ingebjörg liet zich in Erlends zadel tillen, maar het bleek, dat ze er niet op kon zitten; zij gleed er dadelijk weer van af. Hij zag Kristin vragend aan en deze zeide, dat zij gewend was op een mannenzadel te rijden.

Hij legde zijn arm onder haar knieën en tilde haar op. Een prettig gevoel doorstroomde haar, omdat hij haar zoo voorzichtig van zich af hield alsof hij bang was dicht bij haar te komen — thuis hadden ze er zich nooit om bekommerd of zij haar tegen zich aandrukten, wanneer zij haar op het paard hielpen. Zij voelde zich geëerd.

De ridder — zooals Ingebjörg hem noemde, hoewel hij zilveren sporen droeg — nam nu het andere meisje bij de hand en de knechten sprongen op hun paarden. Ingebjörg drong er op aan, dat zij in noordelijke richting om de stad zouden rijden, langs de Ryenbergen en de Martestokken en niet door de straten. In de eerste plaats voerde zij aan, dat heer Erlend en zijn knechten immers volledig gewapend waren? De ridder antwoordde ernstig, dat het verbod om wapenen te dragen niet zoo streng nagekomen werd — voor reizigers — en nu waren immers alle bewoners van de stad er op uit voor de jacht op de wilde dieren —. Toen zei ze, dat ze bang voor de panters was —. Kristin begreep best, dat Ingebjörg den langsten en eenzaamsten weg wilde gaan om meer met Erlend te kunnen praten.

„Dat is vanavond de tweede keer, dat wij u ophouden, edele heer," sprak ze, en Erlend antwoordde ernstig:

„Dat hindert niets, ik behoef vanavond niet verder te gaan dan Gerdarud — en het blijft den heelen nacht licht."

Het beviel Kristin zoo goed, dat hij niet schertste of spotte, maar tot haar sprak alsof ze zijn gelijke was of meer dan dat. Zij dacht aan Simon; zij had geen andere jonge hovelingen ontmoet. Deze man zou stellig wel ouder dan Simon zijn —.

Zij reden het dal door aan den voet van de Ryenbergen en verder langs de beek. Het pad was smal en de takken met het jonge loof wuifden haar vochtige sterk riekende twijgjes in het gezicht — het was hier beneden wat donkerder en de lucht was koel en het loof langs de beek was nat van den dauw.

Zij gingen langzaam verder; de paardenhoeven klonken gedempt op het vochtige, met gras overgroeide pad. Zij wiegde zich in het zadel; achter zich hoorde ze het gebabbel van Ingebjörg en de diepe, rustige stem van den vreemdeling. Hij zeide niet veel en antwoordde verstrooid — het leek, alsof hij in dezelfde stemming verkeerde als zijzelf, vond ze — zij voelde zich zoo wonderlijk slaperig, maar veilig en tevreden, nu alle gebeurtenissen van den dag voorbij waren.

Het was alsof zij ontwaakte toen zij het bosch uitkwamen op de weiden aan den voet van de Martestokken. De zon was ondergegaan en de stad en de baai lagen onder hen in een helder, bleek licht; achter de Akerrotsen liep een lichtgele rand langs den grijsblauwen hemel. In de stilte van den avond werden de geluiden van ver af tot hen gebracht, alsof ze uit de diepte van de avondkoelte kwamen — ergens op een weg klonk het knarsen van wielen en honden blaften tegen elkaar op de hoeven aan de overzijde. In het bosch achter hen kweelden en zongen de vogels uit volle kelen nu de zon onder was.

Er hing een brandlucht en in de verte op een akker zag men den rooden gloed van een vuur; de hooge vlammentongen deden zien, dat de helderheid van den nacht toch een soort duisternis was.

Toen zij tusschen de hagen van de velden van het klooster door reden sprak de vreemdeling weer tot haar. Hij vroeg, of het haar niet het beste leek, dat hij met haar mee zou

gaan tot aan de poort en vragen, of hij vrouw Groa te spreken kon krijgen, zoodat hij haar zou kunnen vertellen, hoe alles zich toegedragen had. Maar Ingebjörg wilde, dat ze door de kerk naar binnen zouden sluipen; misschien konden zij dan heimelijk in het klooster komen zonder dat iemand merkte, dat ze te lang weggebleven waren — misschien had zuster Potentia hen door het bezoek van haar verwanten wel vergeten.

Kristin kwam niet op de gedachte zich erover te verwonderen, dat het zoo stil was op het plein voor de westelijke poort van de kerk. Daar was het anders 's avonds zeer levendig door menschen uit den omtrek, die de kerk van de nonnen bezochten; er lagen ook verscheidene huizen omheen, waar leekedienaren en proveniers woonden. Hier namen zij afscheid van Erlend. Kristin stond bij zijn paard en streelde het; het was zwart en had een mooien kop met zachte oogen — zij vond, dat het op Morvin leek, het paard, waar zij thuis als kind op placht te rijden.

„Hoe heet uw paard, heer?" vroeg zij, toen het dier zijn kop van haar afwendde en de borst van den man besnuffelde.

„Bajard," zeide hij, terwijl hij haar over den nek van het paard aanzag, „vraagt u naar den naam van mijn paard en niet naar den mijne?"

„Ik wil graag uw naam weten, heer," antwoordde zij met een lichte buiging.

„Ik heet Erlend Nikulauszoon," antwoordde hij.

„Dan danken wij u, Erlend Nikulauszoon, voor de goede diensten, die u ons vanavond bewezen hebt," sprak Kristin, terwijl zij hem haar hand reikte.

Plotseling kreeg zij een hevige kleur; zij trok haar hand half uit de zijne terug.

„Is vrouw Aashild Gautesdochter van Dovre familie van u?" vroeg ze.

Met verwondering zag ze, dat ook hij vuurrood werd; hij liet haar hand dadelijk los en antwoordde:

„Dat is mijn tante. Inderdaad ben ik Erlend Nikulauszoon van Husaby." Hij keek haar zoo eigenaardig aan, dat zij nog meer in verwarring raakte, maar zij herstelde zich en zei:

„Ik moest u met betere woorden bedanken, Erlend Nikulauszoon, maar ik weet niet, wat ik u moet zeggen —"

Hij boog voor haar en zij vond, dat ze nu vaarwel moest

zeggen, hoewel zij graag nog wat met hem gepraat zou hebben. In de deur van de kerk wendde zij zich om en toen ze zag, dat Erlend daar nog naast zijn paard stond, groette ze hem met de hand.

In het klooster heerschte groote schrik en opwinding. Haakon had een bode te paard naar huis gestuurd; zelf was hij de stad in gegaan om de meisjes te zoeken en men had menschen gezonden om hem te helpen. De nonnen hadden gehoord, dat de wilde dieren twee kinderen in de stad gedood en opgegeten hadden. Maar dat was een leugen, want de panter — het was er maar een — was reeds voor den vespertijd gevangen door eenige mannen van den koning.

Kristin stond zwijgend met gebogen hoofd, terwijl de abdis en zuster Potentia haar toorn over de meisjes uitgoten. Het was, alsofo zij inwendig sliep. Ingebjörg huilde en sprak tegen — het was toch met zuster Potentia's medeweten, dat zij uitgegaan waren, onder behoorlijk geleide, en het was toch niet hun schuld, wat er daarna gebeurd was —.

Maar vrouw Groa zeide, dat ze nu tot de middernachtsklok sloeg in de kerk moesten blijven en trachten hun gedachten op geestelijke dingen te richten en God te danken, omdat Hij hun leven en eer gered had. „God heeft u nu duidelijk de waarheid omtrent de wereld laten zien," zei ze, „wilde dieren en dienaren van den duivel bedreigen Zijn kinderen bij iedere schrede en er is geen redding behalve wanneer ge u met bidden en smeekingen aan Hem vasthoudt."

Zij gaf hun ieder een aangestoken kaars in de hand en beval haar met zuster Cecilia Baardsdochter mede te gaan, die dikwijls alleen in de kerk den heelen nacht door bad.

Kristin plaatste haar kaars op het altaar van St. Laurentius en knielde op den bidstoel. Zij staarde strak in de vlam, terwijl ze zacht haar Pater noster en Ave Maria bad. Langzamerhand werd het haar, alsof de glans van de kaars haar omgaf en alles buitensloot behalve haar en het licht. Zij voelde, dat haar hart zich opende en overstroomde van dank en lof en liefde tot God en Zijn genadige moeder — zij kwamen haar zoo na. Zij had altijd wel geweten, dat zij haar zagen, maar vannacht *voelde* ze, dat het zoo was. Zij zag de wereld als in een visioen — een donkere ruimte, waarin een

zonnestraal viel; de stofdeeltjes zweefden heen en weer tusschen duisternis en licht en zij voelde, dat ze nu eindelijk in den zonnestraal geraakt was —.

Zij dacht, dat ze wel graag hier in deze stille, nachtelijk duistere kerk zou willen blijven, hoe langer hoe liever — met die enkele lichtplekjes als gouden sterren in den nacht, den zoeten wierookgeur en de warme lucht van de brandende waskaarsen. En zij, rustend in haar eigen ster —.

Het was alsof een geluk ten einde was, toen zuster Cecilia aan kwam schuifelen en haar schouder aanraakte. Nadat zij een buiging voor het altaar gemaakt hadden gingen de drie vrouwen de kleine zuidelijke poort uit naar den kloosterhof.

Ingebjörg was zoo slaperig, dat ze ging liggen zonder te praten. Kristin was er blij om — zij zou niet graag gestoord worden, juist nu ze zoo goed kon denken. En ze was er ook blij om, dat ze hun hemd 's nachts aan moesten houden — Ingebjörg was zoo dik en zweette zoo sterk.

Zij lag lang wakker, maar het zoete gevoel, dat haar doorstroomd had, toen ze in de kerk knielde, wilde niet terugkomen. Toch voelde ze de warmte ervan nog in zich; ze dankte God innig en het scheen haar, dat ze een innerlijke kracht voelde, terwijl ze voor haar ouders bad en haar zusters en voor de ziel van Arne Gyrdszoon.

Vader, dacht ze — ze verlangde zoo naar hem en naar alles, wat ze samen gehad hadden voor Simon Darre in hun leven was gekomen. Er welde een nieuwe teederheid voor hem in haar op — er was van avond iets als een voorbode van moederliefde en moedersmart in haar liefde voor haar vader; zij vermoedde vaag, dat er zoo veel in het leven was, wat hij niet gekregen had. Zij dacht aan de oude zwarte houten kerk te Gerdarud — daar had zij nu met Paschen de graven van haar drie kleine broertjes gezien en van haar grootmoeder, de eigen moeder van haar vader, Kristin Sigurdsdochter, die gestorven was, toen ze hem ter wereld bracht —.

Wat kon Erlend Nikulauszoon te Gerdarud te maken hebben — dat begreep ze niet.

Zij wist niet, dat ze van avond verder aan hem gedacht had, maar den heelen tijd had de herinnering aan zijn smalle, donkere gelaat en zijn stille stem ergens in de schemering buiten den lichtglans door haar gedachten gezweefd.

Toen zij den volgenden morgen wakker werd scheen de zon in het slaapvertrek en Ingebjörg vertelde haar, dat vrouw Groa zelf de leekezusters bevolen had, dat ze niet voor de vroegmis gewekt mochten worden. Nu mochten ze naar de keuken gaan om wat eten te krijgen —. Kristin voelde een warme vreugde in zich opstijgen over de vriendelijkheid van de abdis — het was, alsof de heele wereld goed voor haar was geweest.

III.

Het boerengilde in Aker was aan St. Margareta gewijd en begon ieder jaar zijn feest op den twintigsten Juli, dat is St. Margriet. Dan kwamen de gildebroeders en -zusters met hun kinderen, gasten en dienstvolk bij de Akerskerk bijeen, en hoorden daar de mis aan het altaar van St. Margaretha; daarna trokken ze naar de feestzaal, die bij het Hofvin hospitaal lag en hier plachten ze dan vijf dagen feest te vieren.

Maar daar zoowel de kerk van Aker, als het Hofvin hospitaal bij Nonneseter hoorde en daar bovendien vele van de boeren van Aker pachters van het klooster waren, was de gewoonte ontstaan, dat de abdis met eenige van de oudste zusters het feest eer bewezen door den eersten dag aan den maaltijd te komen. En die van de jonge meisjes in het klooster, die er alleen voor hun opvoeding waren, maar die niet tot de orde zouden toetreden, mochten meegaan en 's avonds mee dansen; daarom mochten ze voor dit feest hun eigen kleederen dragen en niet de kloosterdracht.

Het was dan ook druk in de slaapzaal van de meisjes den avond voor St. Margriet; zij, die mee zouden gaan, rommelden in hun kisten en maakten hun feestkleeding in orde en de anderen liepen eenigszins verdrietig rond en keken toe. Sommigen hadden kleine potjes boven het vuur gezet, waarin zij een water bereidden, dat de huid blank maakte en zacht; anderen brouwden iets, waar ze het haar mee inwreven — wanneer ze dat dan later in strengen verdeelden en die stijf opwonden op lederen riemen, kregen ze krullende lokken.

Ingebjörg haalde al haar tooi te voorschijn, maar kon niet besluiten, wat zij aan zou trekken — in ieder geval niet haar

beste bladgroene fluweelen jurk, want die was te duur en te mooi om mee op zoo'n boerenfeest te komen. Maar een klein, mager zusje, dat niet mee zou gaan — ze heette Helga en ze was door haar ouders reeds als kind voor het klooster bestemd — nam Kristin ter zijde en fluisterde haar in, dat Ingebjörg stellig wel haar groene jurk en ook haar lichtroode zijden hemd zou dragen.

„Je bent altijd vriendelijk voor mij geweest, Kristin," zeide Helga, „het past mij slecht, dat ik mij met zulke dingen inlaat — maar ik wil het je toch zeggen. Die ridder, die jullie dien avond in het vóorjaar thuisbracht — nu, ik heb gezien, zoowel als gehoord, dat Ingebjörg sindsdien met hem gesproken heeft — zij praatten met elkaar in de kerk en hij heeft haar opgewacht, wanneer zij naar Ingunn in het proveniershuis ging. Maar het was naar jou, dat hij vroeg en Ingebjörg heeft hem beloofd, dat zij je mee zou brengen. Maar ik wed, dat je er nog niets van gehoord hebt."

„Dat is zoo, Ingebjörg heeft er niet over gesproken," zeide Kristin. Zij trok haar mond samen, opdat de ander de glimlach niet zou zien, die te voorschijn wou komen. Dus Ingebjörg was er zoo een —. „Zij begrijpt zeker wel, dat ik niet iemand ben, die naar ontmoetingen met vreemde mannen achter hoeken en heggen ga," zei ze trotsch.

„Ik had mij dus de moeite kunnen sparen om je deze dingen te vertellen, waarover ik niet behoorde te spreken," sprak Helga gegriefd, en zij gingen uiteen.

Maar den heelen avond moest Kristin moeite doen om niet te glimlachen, wanneer iemand haar zag.

Den volgenden morgen treuzelde Ingebjörg zoolang, terwijl zij in haar hemd stond, tot Kristin begreep, dat ze zich niet wilde aankleeden voor zij klaar was.

Kristin zeide niets, maar lachte, terwijl zij naar haar kist ging en haar goudgele zijden hemd aantrok. Zij had dit nog nooit te voren gedragen en het voelde zoo zacht en warm aan toen het over haar lichaam gleed. Het was mooi geborduurd met zilverdraad en blauwe en bruine zijde, aan den hals en over de borst, voor zoover het te zien zou komen onder haar uitgesneden jurk. Er hoorden mouwen bij van dezelfde soort. Zij trok linnen kousen aan en daarover de

diepblauwe schoentjes, die Haakon op dien veelbewogen dag gelukkig veilig thuis had gebracht. Ingebjörg keek naar haar; toen zei Kristin lachend:

„Mijn vader heeft mij altijd geleerd, dat wij onze minderen niet moeten geringschatten — maar jij bent natuurlijk zoo voornaam, dat je je niet mooi wilt maken voor boeren en pachters —"

Met een vuurroode kleur liet Ingebjörg haar wollen hemd over haar blanke heupen glijden en ze trok haar lichtroode zijden hemd aan. — Kristin trok haar beste fluweelen jurk over haar hoofd — deze was donkerpaars, diep uitgesneden aan de borst, en had gespleten mouwen, die bijna over den grond sleepten. Zij bond haar vergulden gordel om haar middel en wierp haar mantel van eekhoornbont over de schouders. Toen spreidde zij haar lange, blonde haar over rug en schouders uit en bevestigde haar gouden hoofdsieraad met de kleine gedreven roosjes om haar voorhoofd.

Zij merkte, dat Helga naar haar stond te kijken. Toen nam ze een grooten zilveren gesp uit haar kist. Het was dezelfde, dien zij dien avond, toen Bentein haar op den weg ontmoet had, in haar mantel had gehad en zij had dien sindsdien nooit meer willen gebruiken. Zij ging naar Helga toe en zeide:

„Ik weet wel, dat je mij gisteren een vriendelijkheid bewijzen wilde; denk maar niet, dat ik dat niet begrepen heb —" en zij reikte Helga den gesp toe.

„Ingebjörg zag er ook heel mooi uit, toen ze geheel gekleed was, in haar groene jurk met een rooden zijden mantel over haar schouders en haar fraaie krullende haar loshangend. Zij hadden een wedstrijd gehouden, wie zich het mooist zou maken, dacht Kristin, en ze lachte erom.

De morgen was koel en de dauw frisch, toen de processie uit Nonneseter naar het westen trok naar Frysja. De hooioogst was hier in de gemeente bijna geheel voorbij, maar langs de hagen groeiden blauwklokjes en gouden boterbloemen; akkers, waarop de gerst reeds in de aren geschoten was, golfden zilverblank met een zwak rozenrooden weerschijn. Op vele plaatsen, waar het pad smal was en tusschen de akkers door liep, sloeg het koren bijna van weerskanten tegen de knieën der menschen aan.

Haakon liep aan de spits en droeg het vaandel van het klooster met het beeld van de Maagd Maria op blauwe zijde. Achter hem gingen de dienaren en de proveniers, dan volgden vrouw Groa en vier oude nonnen te paard en daarachter te voet de jonge meisjes; hun bonte, wereldlijke feestkleeding glinsterde en golfde in de zon. Enkele proveniersvrouwen en eenige gewapende mannen sloten den stoet.

Zij zongen terwijl ze door de blanke velden trokken en de menschen, die hen uit de zijwegen tegenkwamen, traden ter zijde en groetten eerbiedig. Overal tusschen de akkers liepen en reden kleine groepjes menschen, want uit ieder huis en iedere hoeve trokken lieden ter kerke. Na eenigen tijd hoorden zij achter zich lofgezang van diepe mannenstemmen en zij zagen het kloostervaandel van Hovedö boven een heuvel uitsteken — het roode zijden doek glinsterde in de zon, wapperde en ging op en neer op de maat van de treden der dragers.

De geweldige metalen stem van de klokken overstemde het gehinnik en gebriesch der paarden toen ze over den laatsten heuvel op weg naar de kerk trokken. Kristin had nog nooit zooveel paarden te gelijk gezien, het was een golvende, onrustige zee van glanzende paardenruggen buiten het grasveld voor de poort der kerk. Op de weide stonden en zaten en lagen menschen in feestdracht, maar allen stonden op en groetten, toen de Mariavaan van Nonneseter tusschen hen door werd gedragen, en allen bogen diep voor vrouw Groa.

Het leek wel, of er meer menschen waren dan de kerk kon bevatten, maar voor de lieden van het klooster was plaats opengehouden voor in de kerk bij het altaar. Even later kwamen de Cisterciensermonniken van Hovedö binnen en gingen naar het koor — en vlak daarna weerklonk een gezang uit mannen- en jongenskelen door de kerk.

Tijdens de mis, op een oogenblik, dat allen opstonden, kreeg Kristin Erlend Nikulauszoon in het oog. Hij was lang en zijn hoofd stak boven de omstanders uit — zij zag zijn gezicht juist van ter zijde. Hij had een hoog, steil en smal voorhoofd, en een grooten, rechten neus — die sprong driehoekig uit zijn gelaat naar voren en was bijzonder smal door de fijne, trillende neusvleugels — er was iets in, dat Kristin aan een onrustigen, verschrikten hengst deed denken. Hij

was niet zoo mooi als zij hem zich meende te herinneren — de lange spieren van zijn gezicht, die naar den kleinen, weeken, goed gevormden mond toeliepen, gaven hem een eenigszins droeve uitdrukking — jawel, hij was toch mooi.

Hij draaide zijn hoofd om en zag haar. Zij wist niet, hoe lang hun blikken in elkaar bleven rusten. Van dat oogenblik af dacht ze alleen maar aan het eind van de mis; zij wachtte gespannen af, wat dan zou gebeuren.

Toen de menigte de overvolle kerk moest verlaten ontstond er eenig gedrang. Ingebjörg trok Kristin met zich mee achter in het gewoel; zij werden tot hun vreugde van de nonnen gescheiden, die het eerst naar buiten gingen en waren onder de laatsten, die bij het offerblok kwamen en de kerk verlieten.

Erlend stond buiten, vlak bij de deur, tusschen den priester van Gerdarud en een dikken man met rood gezicht, gekleed in een prachtig blauw fluweelen gewaad. Erlend zelf was in zijde gekleed, maar hij droeg een donker, bruin met zwart, lang kleed en een zwarte muts, waarin kleine gouden valken geweven waren.

Zij begroetten elkander en gingen over het grasveld naar de plaats, waar de paarden der mannen vastgebonden stonden. Terwijl zij enkele woorden wisselden over het schoone weer, de mooie mis en de groote menschenmassa, die samengekomen was, nam de dikke heer — hij droeg gouden sporen en heette ridder Munan Baardszoon — Ingebjörg bij de hand; hij scheen buitengewoon veel behagen in het meisje te scheppen. Erlend en Kristin kwamen in de achterhoede — zij gingen zwijgend naast elkaar.

Het was heel druk op den kerkheuvel toen de menschen weg begonnen te rijden — paarden drongen elkaar voorbij en de menschen schreeuwden; sommigen waren boos en anderen lachten. Velen zaten met hun tweeën op een paard, mannen hadden hun vrouwen achter zich of hun kinderen voor zich op het zadel, jongens sprongen bij een vriend op het paard. Zij zagen de kerkbanieren, de nonnen en de priesters heel in de verte beneden aan den heuvel.

Ridder Munan reed voorbij; Ingebjörg zat voor hem in zijn arm. Zij riepen en wuifden beide tegen hen. Toen zeide Erlend:

„Ik heb mijn beide knechten mee — die kunnen wel op één paard rijden en dan kunt u dat van Haftor krijgen — indien u dat liever wilt?"

Kristin kreeg een kleur, en antwooordde: „Wij zijn reeds zoo ver bij de anderen ten achter geraakt — ik zie uw knechten niet, dus —" toen begon ze te lachen en Erlend glimlachte.

Hij sprong in het zadel en hielp haar om achter hem plaats te nemen. Thuis had Kristin dikwijls zoo achter haar vader gezeten, ook nadat ze te groot geworden was om schrijlings op den rug van het paard te zitten. Toch voelde zij zich wat verlegen en onzeker, toen zij haar eene hand op Erlends schouder legde; met de andere hand steunde ze op den rug van het paard. Zij reden langzaam naar beneden naar de brug.

Na eenige oogenblikken vond Kristin, dat zij wat zeggen moest, omdat hij het niet deed; daarom zei ze:

„Dat was onverwacht, heer, u hier vandaag te ontmoeten."

„Was dat onverwacht?" vroeg Erlend, terwijl hij zijn hoofd naar haar omwendde. „Heeft Ingebjörg Filippusdochter mijn groet dan niet overgebracht?"

„Neen," antwoordde Kristin. „Ik heb niets van een groet gehoord — zij heeft niet over u gesproken sinds dien keer in Mei, toen u ons te hulp kwam" — zei ze listig — zij gunde Ingebjörg, dat haar valschheid aan het licht kwam.

Erlend zag niet om, maar zij kon aan zijn stem hooren, dat hij glimlachte, toen hij weer vroeg:

„En dan die kleine zwarte — die voor non bestemd is — ik herinner mij haar naam niet — ik gaf haar nog wel bodeloon om u van mij te groeten."

Kristin kreeg een kleur, maar moest toch lachen: „Ja, ik ben het wel aan Helga verplicht te zeggen, dat zij haar loon verdiend heeft," sprak ze.

Erlend bewoog zijn hoofd even — hij kwam met zijn hals dicht bij haar hand. Dadelijk verplaatste Kristin haar hand verder naar buiten op zijn schouder. Eenigszins ongerust bedacht zij, dat ze misschien meer vrijmoedigheid had betoond dan betamelijk was door naar dit feest te komen nadat een man in zekeren zin een ontmoeting met haar afgesproken had.

Een oogenblik later vroeg Erlend:

„Wil je vanavond met mij dansen, Kristin?"

„Dat weet ik niet, heer," antwoordde het meisje.

„U denkt misschien, dat het niet behoorlijk zou zijn?" vroeg hij, en toen ze niet antwoordde ging hij voort: „misschien is het dat ook niet. Maar ik dacht, dat u toch misschien wel zou vinden, dat u er niet slechter van zou worden, indien u vanavond aan mijn hand ging. — Overigens is het nu acht jaar geleden, dat ik het laatst ten dans ging."

„Waarom, heer?" vroeg Kristin. „Is u misschien getrouwd?" Maar toen bedacht ze, dat, indien hij een getrouwd man was geweest, zijn handelwijze om zoo een ontmoeting met haar af te spreken, stellig verkeerd geweest zou zijn. Zij wilde het goed maken en zeide: „Hebt u misschien uw verloofde of uw vrouw verloren?"

Erlend draaide zich snel om en keek haar op een eigenaardige wijze aan:

„Ik? Heeft vrouw Aashild dan niet —. Waarom kreeg u zoo'n kleur toen u dien avond hoorde, wie ik was?" vroeg hij een oogenblik later.

Kristin kreeg weer een kleur, maar antwoordde niet; toen vroeg Erlend opnieuw:

„Ik zou wel graag willen weten, wat mijn tante u over mij verteld heeft."

„Niets anders," zeide Kristin dadelijk, „dan dat ze u prees. Zij zeide, dat u zoo mooi en voornaam was, dat — zij zei, dat tegenover zulke menschen als u wij niet veel telden — mijn geslacht en ik —."

„Praat ze nog over zulke dingen, waar ze nu zit," zei Erlend met een bitteren lach. „Ach ja, als dat haar troosten kan —. Heeft zij niets anders van mij verteld?"

„Wat zou dat kunnen zijn?" vroeg Kristin — zij wist niet, waarom ze zoo'n vreemd beklemd gevoel kreeg.

„O, ze had kunnen zeggen —" antwoordde Erlend met zachte stem, terwijl hij de oogen neersloeg, „ze had kunnen zeggen, dat ik een banneling geweest ben en zwaar heb moeten boeten om vrede en vergiffenis te krijgen —."

Kristin zweeg geruimen tijd. Toen zei ze zacht:

„Er zijn er zoovelen, die hun eigen geluk niet in de hand weten te houden — heb ik hooren zeggen. Ik heb nog zoo

weinig van de wereld gezien — maar ik zal nooit van u gelooven, Erlend, dat het om iets oneervols was."

,,God beloone je voor deze woorden, Kristin," zei Erlend; hij boog zijn hoofd en kuste haar pols zoo heftig, dat zijn paard onder hen een sprong maakte. Toen het weer rustig liep zei hij dringend: ,,Dans dan vanavond met mij, Kristin. Daarna zal ik je alles van mijn omstandigheden vertellen — maar vanavond moeten wij samen vroolijk zijn."

Kristin stemde toe en zij reden eenige oogenblikken zonder te spreken.

Maar even later begon Erlend naar vrouw Aashild te vragen en Kristin vertelde alles, wat zij van haar wist; zij prees haar zeer.

,,Zijn dan niet alle deuren voor Björn en Aashild gesloten?" vroeg Erlend.

Kristin antwoordde, dat men veel van hen hield, en dat haar vader en vele anderen met hem geloofden, dat het meeste, wat van deze twee verteld werd, niet waar was.

,,Hoe vond u mijn neef, Munan Baardszoon?" vroeg Erlend glimlachend.

,,Ik heb niet bijzonder naar hem gekeken," zeide Kristin, ,,en ik geloof ook niet, dat er veel aan hem te zien was."

,,Wist u niet," vroeg Erlend, ,,dat hij haar zoon is?"

,,Een zoon van vrouw Aashild!" zei Kristin hoogst verwonderd.

,,Ja, de schoonheid konden de kinderen niet van hun moeder nemen, toen ze al het andere van haar wegnamen," zei Erlend.

,,Ik heb zelfs nooit den naam van haar eersten man geweten," sprak Kristin.

,,Er waren twee broers, die met twee zusters trouwden," zei Erlend. ,,Baard en Nikulaus Munanszoon. Mijn vader was de oudste en mijn moeder was zijn tweede vrouw, maar hij had geen kinderen uit zijn eerste huwelijk. Baard, met wien Aashild trouwde, was ook niet jong meer, en zij hebben stellig nooit goed met elkaar geleefd — ja, ik was nog een klein kind toen dat gebeurde, dat ze zooveel mogelijk voor mij verborgen hielden —. Maar zij trok het land uit met heer Björn en trouwde met hem buiten haar verwanten om — toen Baard dood was. Nu wilde men dit huwelijk nietig laten

verklaren — men beweerde, dat Björn reeds echtelijken omgang met haar had gehad terwijl haar eerste man nog leefde en dat ze overeengekomen waren mijn oom uit den weg te ruimen. Maar dat heeft men wel niet kunnen bewijzen, want men heeft hun huwelijk ongestoord moeten laten —. Maar ze hebben al hun bezittingen als boete moeten geven — Björn had ook het kind van hun zuster gedood — ik bedoel van de zuster van mijn moeder en Aashild —."

Kristin had hartkloppingen gekregen. Thuis hadden haar ouders er streng voor gewaakt, dat de kinderen en de jonge lieden geen onreine praatjes te hooren kregen — maar er waren in het dal toch ook wel dingen gebeurd, waar Kristin van gehoord had — er was een man, die met een getrouwde vrouw samen geleefd had. Dat was overspel, een der ergste zonden; zij zouden op moord op den man van de vrouw gezonnen hebben, en toen was het op een gerechtszaak en op verbanning uitgeloopen. Lavrans had gezegd, dat geen enkele vrouw bij haar man behoefde te blijven, indien hij omgang met de vrouw van een ander had gehad; kinderen uit zulk een verhouding konden nooit geëcht worden, zelfs niet wanneer de ouders later vrij waren om te trouwen. Een man kon het kind, dat hij bij een straatdeerne of een landloopster had, tot erfgenaam van zijn goed en naam maken, maar niet het kind, dat hij van een getrouwde vrouw had, zelfs al was de moeder de vrouw van een ridder —. Zij dacht aan den afkeer, dien ze steeds voor heer Björn gevoeld had met zijn bleeke gezicht en zijn dik, vervallen lichaam. Zij kon niet begrijpen, dat vrouw Aashild altijd zoo lief en volgzaam kon zijn voor den man, die haar tot zulk een schande had verleid; dat zoo'n beminnelijke vrouw zich door hem had laten verblinden. Hij was niet eens lief voor haar; hij liet allen arbeid op de hoeve aan haar over; Björn deed niets anders dan bier drinken. En toch was Aashild altijd zacht en vriendelijk, wanneer ze tot haar man sprak. Zij vroeg zich af, of haar vader dit alles wel wist, daar hij heer Björn bij hen thuis uitgenoodigd had. Nu zij erover nadacht leek het haar zonderling, dat Erlend zooiets van zijn naaste verwanten kon vertellen. Maar hij dacht zeker, dat ze dit van vroeger wel wist —.

„Ik zou er wel lust in hebben," zeide Erlend na een oogenblik, „om tante Aashild eens op te zoeken — wanneer ik

naar het noorden trek. Is hij nog mooi, mijn oom Björn?"

„Neen," zei Kristin, „hij ziet er uit als hooi, dat den winter over buiten gelegen heeft."

„Ach ja, zooiets gaat niet ongemerkt aan iemand voorbij," zei Erlend met denzelfden bitteren glimlach. „Nooit heb ik zoo'n knappen man gezien — het is nu twintig jaar geleden, ik was toen nog een kleine jongen — maar zijns gelijke heb ik nooit gezien —."

Even later kwamen zij bij het hospitaal. Het was een groot, flink bouwwerk, dat uit verschillende huizen bestond, zoowel van steen als van hout — een ziekenhuis, een armenhuis, een herberg voor reizigers, een kapel en een priesterwoning. Het was geweldig druk op het erf, want er werd eten voor het feestmaal bereid in de keuken van het hospitum en de arme en zieke gemeenteleden moesten dezen dag ook zoo goed mogelijk onthaald worden.

De feestzaal lag achter den tuin van het hospitum en de menschen namen hun weg daarheen door den moestuin, die wijd en zijd beroemd was. Vrouw Groa had planten laten kweeken, die niemand in Noorwegen kende, en alle gewassen, die gewoonlijk in de tuinen groeien, gedijden in haar kruidtuin beter, zoowel bloemen als groenten en geneeskrachtige kruiden. Zij was een vrouw die van al zulke dingen veel verstand had en had zelf Salernitaansche boeken over kruidkunde in het Noorsch vertaald. — Vrouw Groa was bijzonder vriendelijk tegen Kristin geweest sinds ze gemerkt had, dat zij ook wat van kruiden af wist en er graag meer van wilde weten.

Kristin noemde voor Erlend op, wat er groeide in de bedden aan beide zijden van den groenen weg, waar ze op liepen. In de middagzon hing er een warme, sterke geur van dille en selderie, van look en rozen, van zuring en muurbloemen. Buiten den schaduwloozen, fel door de zon beschenen moestuin zagen de vruchtboomgaarden er verlokkend koel uit — er glinsterden roode kersen tusschen de donkere bladeren en de appelboomen bogen hun takken met groene vruchten beladen.

Om den tuin heen liep een heg van wilde rozen. Er waren nog enkele bloemen aan — zij zagen er niet anders uit dan andere rozen, maar in de hitte van de zon geurde het loof als wijn en appelen. De menschen plukten er in het voorbij-

gaan takken van af en tooiden zich daar mee. Kristin plukte ook enkele rozen en bevestigde die op haar slapen onder haar gouden hoofdband. Een hield zij in de hand. Een oogenlik later nam Erlend die zonder iets te zeggen. Hij droeg hem even en stak hem toen in zijn borstspeld — hij zag er daarbij verlegen uit en gedroeg zich zoo onhandig, dat hij zijn vingers tot bloedens toe prikte.

In de feestzaal stonden verschillende breede tafels gedekt, een voor de mannen en een voor de vrouwen, langs de lengtemuren. In het midden stonden twee tafels, waar de kinderen en de jonge lieden door elkaar zaten.

Aan de vrouwentafel zat vrouw Groa in den eerezetel, de nonnen en de voornaamste getrouwde vrouwen op de bank tegen den wand en de ongetrouwde vrouwen op de buiten bank, de meisjes van Nonneseter bovenaan. Kristin voelde, dat Erlend naar haar keek, maar ze durfde haar hoofd geen enkelen keer omdraaien, noch wanneer ze stonden noch wanneer ze zaten. Pas toen ze opstonden en de priester de namen zou oplezen van de gestorven gildebroeders en -zusters, wierp zij een haastigen blik op de mannentafel — zij ving een glimp van hem op, zooals hij daar tegen den wand stond achter de brandende waskaarsen op de tafel. Hij keek naar haar.

De maaltijd duurde lang door al de bekers, die gedronken werden ter eere van God, de Maagd Maria, St. Margareta, St. Olav en St. Halvard en de gebeden en liederen daar tusschen door.

Kristin zag door de open deur, dat de zon ondergegaan was; er klonk vioolspel en zang op de weide en de jongelieden hadden de feesttafels reeds verlaten, toen vrouw Groa tot de meisjes zei, dat ze nu wel wat naar buiten mochten gaan om te spelen, indien ze daar lust in hadden.

Op het grasveld brandden drie roode vuren; zwart en bont bewoog zich de rij der dansenden daar omheen. De speelmannen zaten op kisten en streken op hun violen — in iedere rij werd een verschillend lied gespeeld en gezongen; er waren te veel menschen voor *een* dans. Het was reeds flink donker — in het noorden stak de rand van de boschhelling pikzwart tegen den geelgroenen hemel af.

Onder de galerij van de bovenkamer zaten menschen te drinken. Enkele mannen sprongen naar voren zoodra de zes meisjes van Nonneseter de trap af kwamen. Munan Baardszoon vloog op Ingebjörg af en liep met haar weg en Kristin werd bij haar pols beetgepakt — Erlend, zij herkende zijn hand reeds. Hij drukte haar hand in de zijne, zoodat hun ringen tegen elkander krasten en in het vleesch sneden.

Hij trok haar met zich mee naar het buitenste vuur. Daar dansten veel kinderen; Kristin kreeg een jongen van twaalf jaar aan haar andere hand en Erlend had een tenger half volwassen meisje aan zijn andere zijde.

In dezen reidans zong niemand op dat oogenblik — zij liepen en wiegden zich heen en weer op de maat van de muziek. Toen riep iemand, dat Deensche-Sivord hun een nieuwen dans moest voorzingen. Een lange, blonde man met geweldig groote vuisten kwam uit den kring naar voren en zong zijn lied voor:

Er wordt gedanst op Munkholm
  op 't witte zand vol glans.
Daar voert Heer Ivar Jonszoon
  de koningin ten dans.
Kent gij Heer Ivar Jonszoon?

De vioolspelers kenden de wijs niet; zij tokkelden even op de snaren, maar toen zong de Deen zonder begeleiding — hij had een mooie, krachtige stem.

Weet gij nog, Deensche koningin
  dien zomer lang geleen
Toen gij uit Zweden werdt gevoerd
  naar Denemarken heen?

Gij moest uit 't Zweedsche vaderland
  naar Denemarken gaan
Met een roode, gouden koningskroon
  maar op uw wang een traan.

Met een roode, gouden koningskroon
  en tranen op uw wang.
— Weet gij nog, Deensche koningin
  dat ge eerst de mijne waart?

De violen speelden weer mee, de dansenden neurieden de nieuw geleerde wijs en vielen bij het refrein in.

En mocht gij Heer Ivar Jonszoon
  mijn eigen ridder zijn
Dan zult gij morgen hangen
  voorzeker aan de galg.

Maar het was Heer Ivar Jonszoon
  en hij was onbevreesd.
Hij sprong er in zijn gouden boot
  in 't harnas zwaar gekleed.

Ik wensch u, Deensche koningin
  zoo meen'gen goeden nacht
Als sterren aan den hemel staan
  in statig stille pracht.

Ik wensch u, Deenschen koning
  zoo menig onspoedsjaar
Als 't aantal bladen van de boom
  en van der hinden haar.

Kent gij Heer Ivar Jonszoon!

Het was diep in den nacht en de vuren waren nog slechts enkele hoopen gloeiende sintels, die hoe langer hoe donkerder werden.

Kristin en Erlend stonden hand in hand onder de boomen bij de heg van den tuin. Achter hen was het leven van het drinkgelag verstomd — eenige jongens sprongen nog zingend om de gloeiende hoopen, maar de speelmannen waren gaan slapen en de meeste menschen waren weg gegaan. Hier en daar liep een vrouw naar haar man te zoeken, die door het bier ergens buiten neergevallen was.

„Waar heb ik toch mijn mantel neergelegd," fluisterde Kristin. Erlend legde zijn arm om haar lichaam en sloeg zijn mantel om hen beiden heen. Stijf tegen elkander gedrukt gingen zij den moestuin in.

Een herinnering aan den sterken kruidengeur van den dag,

maar nu gedempt en vochtig door den koelen dauw, sloeg hen daarbinnen tegemoet.

De nacht was heel donker en de hemel met grijze wolken bedekt boven de toppen der boomen. Zij hoorden, dat er nog anderen in den moestuin waren. Erlend drukte het meisje eens tegen zich aan en vroeg fluisterend:

„Ben je niet bang, Kristin?"

Even dacht zij vluchtig aan de wereld buiten dezen nacht — dit was waanzin. Maar zij was zoo weldadig krachteloos. Zij drukte zich alleen maar wat dichter tegen den man aan en fluisterde onduidelijk — ze wist zelf niet wat.

Ze kwamen aan het eind van het pad; daar was een steenen wal, die hen van het bosch scheidde. Erlend hielp er haar boven op. Toen zij er aan den anderen kant af wilde springen ving hij haar op en hield haar even in zijn armen voor hij haar in het gras neerzette.

Zij stond met opgeheven gezicht en ontving zijn kus. Hij hield zijn handen om haar voorhoofd — zij vond het zoo heerlijk zijn vingers door haar haren te voelen woelen — zij vond, dat ze hem iets goeds terug moest doen en nam daarom zijn hoofd in haar handen en trachtte hem te kussen zooals hij haar gekust had.

Toen hij zijn handen op haar boezem legde en over haar borsten streek had zij het gevoel, dat hij haar hart opende en dat in bezit nam; hij duwde de plooien van haar zijden hemd een weinig op zij en plaatste zijn lippen daar tusschen — het maakte haar warm tot in het diepst van haar hart.

„Jou zou ik nooit kwaad kunnen doen," fluisterde Erlend. „Jij moogt nooit een traan vergieten door mij. Nooit had ik gedacht, dat een jong meisje zoo goed zou kunnen zijn als jij bent, mijn lieve Kristin —."

Hij trok haar neer in het gras onder de struiken; zij zaten met hun rug tegen den steenen wal. Kristin zeide niets, maar wanneer hij ophield haar te liefkoozen strekte zij haar hand uit en raakte zijn gezicht aan.

Na een oogenblik vroeg Erlend: „Ben je niet moe, lieveling?" En toen Kristin zich tegen zijn borst vleide vouwde hij zijn armen om haar heen en fluisterde: „Slaap maar, slaap maar, Kristin, hier in mijn armen —."

Zij zonk al dieper en dieper weg in duisternis en warmte en geluk aan zijn borst.

Toen zij weer tot zich zelf kwam lag zij in het gras uitgestrekt met haar wang op zijn bruin zijden kleed in zijn schoot. Erlend zat nog net als straks met zijn rug tegen den steenen wal; zijn gezicht zag grijs in de grijze schemering, maar zijn wijdopen oogen blonken zoo wonderlijk helder en mooi. Zij zag, dat hij zijn mantel geheel om haar heen had geslagen — haar voeten waren zoo heerlijk warm in de bonten voering.

„Nu heb je in mijn schoot geslapen," zei hij met een lichten glimlach. „God beloone je, Kristin — je sliep zoo rustig als een kind in de armen van zijn moeder —."

„Hebt u niet geslapen, heer Erlend?" vroeg Kristin; hij zag glimlachend neer in haar pas ontwaakte oogen:

„Misschien komt de nacht, dat jij en ik samen zullen durven inslapen — ik weet niet, wat je ervan zult denken, wanneer je er over nagedacht zult hebben. — Ik heb hier vannacht gewaakt — er staat nog zooveel tusschen ons, meer dan indien er hier een ontbloot zwaard tusschen jou en mij gelegen had. — Zeg mij, of je me lief zult hebben, wanneer deze nacht voorbij is?"

„Ik zal u liefhebben, heer Erlend," zeide Kristin, „ik zal u liefhebben zoolang u dat wenscht — en daarna zal ik niemand anders liefhebben —."

„Dan," sprak Erlend langzaam, „moge God mij verlaten, indien ooit een vrouw of een meisje in mijn armen zal liggen voor ik jou met recht en eer bezitten mag. — Zeg jij datzelfde nu ook," vroeg hij. Kristin zeide:

„Moge God mij verlaten indien ik een anderen man in mijn armen neem zoo lang ik op aarde leef."

„Nu moeten wij gaan," zeide Erlend een oogenblik later, „— voor de menschen wakker worden —."

Zij gingen langs de buitenzijde van den wal door het struikgewas.

„Heb je erover gedacht," vroeg Erlend „hoe dat nu verder zal gaan?"

„Dat moet jij beslissen, Erlend," antwoordde Kristin.

„Je vader," vroeg hij na eenige oogenblikken, „ze zeggen

daar ginds in Gerdarud, dat hij een zacht en rechtvaardig man is. Geloof je, dat hij er groot bezwaar tegen zal hebben om de afspraak met Andres Darre te niet te doen?"

„Vader heeft dikwijls gezegd, dat hij ons, zijn dochters, nooit wil dwingen," zeide Kristin. „Het is vooral omdat onze goederen zoo geschikt bij elkaar liggen. Maar vader zal stellig niet willen, dat ik alle vreugde in de wereld verlies ter wille van zooiets." Er rees een vermoeden in haar op, dat het allicht toch niet zoo gemakkelijk zou gaan — maar zij drong dat naar den achtergrond.

„Dan zal het misschien gemakkelijker gaan dan ik vannacht geloofde," zei Erlend. „God helpe mij, Kristin — ik geloof niet, dat ik je verliezen kan — nu zal ik nooit meer vroolijk kunnen zijn, indien ik jou niet krijg."

Zij namen tusschen de boomen afscheid en Kristin vond in de morgenschemering den weg naar het huis, waar de lieden van Nonneseter zouden slapen. Alle bedden waren vol, maar zij wierp een mantel over wat stroo op den grond en ging met haar kleeren aan liggen.

Toen zij wakker werd was het al ver op den dag. Ingebjörg Filippusdochter zat dicht bij haar op een bank en naaide een bonten rand op haar mantel vast, die losgescheurd was. Zij was zeer spraakzaam, zooals altijd.

„Ben je den heelen nacht met Erlend Nikulauszoon samen geweest?" vroeg ze, „Je moet je wat in acht nemen voor dien knaap, Kristin — geloof je, dat Simon Andreszoon het aangenaam zou vinden, wanneer je vriendschap voor hem opvatte?"

Kristin vond een kom en begon zich te wasschen:

„En jouw verloofde dan — geloof je, dat hij het prettig zou vinden, dat je vannacht met Munan Stomp gedanst hebt? Men moet wel dansen met dengene, die je zoo'n avond uitkiest — vrouw Groa had ons immers toestemming gegeven —."

Ingebjörg floot zacht:

„Einar Einarszoon en heer Munan zijn vrienden — hij is immers oud en getrouwd. Leelijk is hij ook — maar prettig en hoofsch — kijk eens, wat hij mij als herinnering aan dezen nacht gegeven heeft," zeide zij, en ze wees haar een gouden gesp, dien Kristin den vorigen dag in heer Munans hoed

gezien had. „Maar die Erlend — ja, hij is het vorige jaar met Paschen uit den ban ontslagen, maar men zegt, dat Eline Ormsdochter na dien tijd bij hem op Husaby geweest is — heer Munan zegt, dat hij naar Sira Jon in Gerdarud gevlucht is, want hij is er niet zeker van, dat hij niet weer in zijn zonde terugvallen zal, wanneer hij haar weer ontmoet —"

Kristin keerde zich doodsbleek naar de andere toe.

„Wist je niet," zei Ingebjörg, „dat hij ergens in het noorden in Haalogaland een vrouw van haar man weggelokt heeft — en hij heeft haar bij zich op zijn hoeve gehouden trots het gebod van den koning en den ban van den aartsbisschop — zij hebben ook twee kinderen samen — hij moest naar Zweden uitwijken en hij heeft zooveel van zijn goederen als boete moeten geven, dat hij volgens heer Munan ten slotte een arm man zal zijn, indien hij zijn leven niet spoedig betert —."

„Ja, dat weet ik natuurlijk," zei Kristin met een strak gezicht. „Maar die zaak is immers voorbij —."

„Ja, dat was juist wat heer Munan zei; het is al zoo dikwijls uit geweest tusschen hen," zei Ingebjörg nadenkend. „Maar daar hoef jij je toch niet om te bekommeren; jij krijgt immers Simon Darre. Maar mooi is Erlend Nikulauszoon —."

De menschen van Nonneseter zouden dienzelfden dag na de vesper vertrekken. Kristin had Erlend beloofd hem bij den steenen wal te ontmoeten op de plaats, waar ze 's nachts gezeten hadden, indien ze er kans toe zag te komen.

Hij lag voorover in het gras met zijn hoofd in zijn handen. Zoodra hij haar zag sprong hij op en stak haar zijn beide handen toe, toen ze naar beneden moest springen.

Zij nam ze aan en een oogenblik stonden ze hand in hand. Toen zeide Kristin:

„Waarom vertelde je mij gisteren dat van heer Björn en vrouw Aashild?"

„Ik kan aan je zien, dat je het weet," antwoordde Erlend, terwijl hij plotseling haar handen losliet. „Wat denk je nu van mij, Kristin. — Ik was toen achttien jaar," sprak hij heftig, „het is tien jaar geleden, dat de koning, mijn neef, mij mee naar Vargöy-huis zond — en toen bleven wij den winter over op Steigen — zij was getrouwd met den rechter Sigurd Saksulvszoon; ik had medelijden met haar, omdat hij

oud was en ongelooflijk leelijk — ik weet niet meer, hoe het gekomen is — ja, ik hield ook van haar. Ik bood Sigurd aan de boeten te eischen, die hij maar wilde, ik zou hem graag genoegdoening gegeven hebben — hij was in vele opzichten een flink man — maar hij wilde, dat het recht zijn loop zou hebben en bracht de zaak op het Ting — ik moest gebrandmerkt worden als een echtbreker met de vrouw van den man bij wien ik gast was geweest, begrijp je —.

Zoo kwam het mijn vader ter oore en koning Haakon — hij — hij joeg mij van zijn hof weg. En wil je alles weten, er bestaat tusschen Eline en mij niets meer dan de kinderen en om hen bekommert zij zich niet veel. Zij zijn te Österdal op een hoeve, die ik bezat en die ik aan Orm, den jongen, gegeven heb — maar zij wil niet bij hen wonen —. Ze zal wel denken, dat Sigurd niet eeuwig kan leven — ik weet niet, wat ze wil.

Sigurd nam haar weer tot zich — maar zij zegt, dat zij op zijn hoeve als een hond en een slavin behandeld werd — daarom verzocht zij mij haar in Nidaros te ontmoeten. Ik had het op Husaby bij mijn vader niet veel beter —. Ik verkocht alles, wat ik bezat, en vluchtte met haar naar Halland — graaf Jacob was een goed vriend voor mij. — Kon ik anders handelen. Zij droeg een kind van mij. Ik bedacht, dat zoo menig man, die met de vrouw van een ander geleefd heeft, er gemakkelijk afgekomen is — indien hij maar rijk is, dan —. Maar koning Haakon is zoo iemand, die het strengst is tegenover zijn eigen geslacht. Wij leefden een jaar van elkaar gescheiden, maar toen stierf mijn vader en toen kwam zij terug. Er kwamen nog andere dingen bij. Mijn boeren weigerden pacht te betalen of met mijn gevolmachtigden te onderhandelen, omdat ik onder den ban lag — ik trad hard op en toen werd ik van roof beschuldigd, maar ik had zelfs geen geld om mijn dienaren te betalen; je begrijpt, dat ik te jong was om verstandig in deze moeilijkheden te handelen en mijn verwanten wilden mij niet helpen — behalve Munan, voor zoover hij het tegenover zijn vrouw durfde —.

Ja, nu weet je, Kristin, dat ik veel van mijn goed en mijn eer verspeeld heb. Het zou stellig beter voor je zijn, indien je je aan Simon Andreszoon hield."

Kristin sloeg haar armen om zijn hals:

„Wij zullen ons houden aan dat, wat we elkander vannacht bezworen hebben, Erlend — indien jij er net zoo over denkt als ik."

Erlend trok haar naar zich toe, kuste haar en sprak:

„Hierop moet je nu vertrouwen, dat het anders met mij worden zal — nu heeft niemand ter wereld macht over mij behalve jij. O, ik heb vannacht, toen je in mijn schoot sliep, zooveel gedacht, liefste. Zooveel vermag de duivel niet, dat hij zou kunnen bewerken, dat ik je verdriet of leed veroorzaakte, mijn dierbaarste leven —."

IV.

Toen Lavrans Björgulfszoon nog op Skog woonde had hij goederen aan de kerk van Gerdarud geschonken voor zielemissen op den doodsdag van zijn ouders. Björgulf Ketilszoons sterfdag was de dertiende Augustus en Lavrans had met zijn broeder afgesproken, dat deze dit jaar Kristin af zou halen, zoodat ze bij de mis tegenwoordig zou kunnen zijn.

Zij was bang, dat er iets tusschenbeide zou komen, zoodat haar oom zijn belofte niet zou houden — zij meende gemerkt te hebben, dat Aasmund niet veel om haar gaf. Maar den dag voor de mis kwam Aasmund Björgulfszoon naar het klooster om zijn nicht te halen. Kristin kreeg de boodschap, dat zij zich in wereldsche dracht moest kleeden, maar donker en eenvoudig. De menschen hadden er over gesproken, dat de zusters van Nonneseter zich al te veel buiten het klooster vertoonden en daarom had de bisschop bevolen, dat de jonge zusters, die niet tot non gewijd zouden worden, niet iets, dat op een ordensdracht geleek, mochten dragen, wanneer zij hun verwanten bezochten — zoodat de gemeente hen niet voor al of niet reeds gewijde nonnen zou houden.

Kristin was zielsverheugd, toen ze met haar oom over den weg reed en Aasmund werd vriendelijker en vroolijker tegenover haar, toen hij merkte, dat het meisje goed haar woord kon doen. Aasmund was overigens in een gedrukte stemming; hij vertelde, dat er groote kans bestond, dat zij dit najaar opgeroepen zouden worden om met het leger van den koning naar Zweden te trekken om wraak te nemen over den misdaad, die op zijn schoonzoon en dien van zijn broer, gepleegd was. Kristin had van den moord op de Zweedsche

hertogen gehoord en het had haar een groote wandaad toegeschenen, — maar alle zaken van het rijk leken haar zoo ver. Bij haar thuis in het dal praatte niemand veel over zulke dingen; wel herinnerde zij zich, dat haar vader bij Ragnahildarholm en Konungahella tegen hertog Eirik gevochten had. Aasmund vertelde haar alles wat er tusschen den koning en de beide hertogen voorgevallen was. Kristin begreep er niet veel van, maar zij luisterde aandachtig naar wat haar oom mededeelde over de verlovingen die met de koningsdochters waren aangegaan en weer verbroken. Het was haar een troost, dat het niet overal was zooals thuis, in haar dal, waar een verloving, waar reeds over gepraat was, al haast even bindend beschouwd werd als een huwelijk. Zij vatte moed, vertelde van haar avontuur op den avond voor het Halvardsfeest en vroeg haar oom, of hij Erlend van Husaby kende. Aasmund sprak veel goeds van Erlend — hij zei, dat hij zich onverstandig gedragen had, maar de grootste schuld lag bij zijn vader en den koning: deze waren opgetreden alsof de jonge knaap de duivel zelf was, omdat hij in deze ongelukkige geschiedenis geraakt was. De koning was nu eenmaal zoo bijzonder vroom en heer Nikulaus was boos, omdat Erlend zooveel van zijn goede bezittingen verspeeld had en daarom waren ze tegen hem te keer gegaan met woorden als echtbreker en hellevuur — „en eenigen trots moet een flinke jongen toch hebben," zei Aasmund Björgulfszoon. „En zij was een heel mooie vrouw. Maar jij hebt met Erlend niets te maken, bekommer je dus maar niet om zijn zaken."

Erlend woonde de mis niet bij, zooals hij Kristin beloofd had, en zij dacht daar meer aan dan aan Gods woord. Zij kon hier niet eens berouw over voelen — zij had alleen maar de eigenaardige gewaarwording, dat zij vreemd stond tegenover alles, waar zij zich vroeger aan gebonden had gevoeld.

Zij trachtte zich te troosten — Erlend dacht zeker, dat het 't verstandigst was, wanneer niemand, die iets over haar te zeggen had, hun vriendschap nu te weten kwam. Dat begreep ze zelf ook wel. Maar zij had zoo naar hem verlangd en zij schreide, toen zij zich 's avonds ter ruste had gelegd in de bovenkamer, waar ze met Aasmunds dochtertjes zou slapen.

Den volgenden dag ging zij het bosch in met het jongste kind van haar oom, een klein meisje van zes jaar. Toen zij een eind op weg waren kwam Erlend hen achterna geloopen. Kristin wist, dat hij het was, voor ze gezien had, wie er aan kwam.

„Ik heb den heelen dag van dezen heuvel af het erf zitten bespieden," zeide hij, „ik dacht wel, dat je een gelegenheid zou vinden om naar buiten te gaan —"

„Denk je, dat ik uit ben gegaan om jou te ontmoeten," zei Kristin lachend. „En ben je niet bang om hier met honden en een boog in het bosch van mijn oom rond te loopen?"

„Je oom heeft mij toestemming gegeven om hier voor tijdverdrijf te jagen," zei Erlend. „En de honden hooren aan Aasmund — zij ontdekten mij vanmorgen." Hij streelde ze en tilde het kleine meisje op. „Jij kent me wel, niet waar Ragnfrid? Maar je moet niet vertellen, dat jullie met mij gepraat hebt, dan krijg je dit van mij" — hij haalde een tros rozijnen te voorschijn en gaf die aan het kind. „Ik had ze voor jou bestemd," zei hij tegen Kristin. „Denk je, dat dit kind kan zwijgen?"

Zij praatten en lachten beide veel. Erlend was gekleed in een kort nauwsluitend bruin buis en had een kleine, rood zijden muts op zijn zwarte haar gedrukt — hij zag er zoo jong uit en hij lachte en schertste met het kind, maar intusschen greep hij Kristins hand beet en drukte die zoo, dat het pijn deed.

Hij sprak over de oorlogsgeruchten en was er blij om: „Dan wordt het gemakkelijker voor mij de vriendschap van den koning terug te winnen," zeide hij, „en dan wordt alles gemakkelijker," sprak hij heftig.

Ten slotte gingen zij op een open plek zitten een eind het bosch in. Erlend hield het kind op zijn schoot; Kristin zat naast hem; in het gras speelde hij heimelijk met haar vingers. Hij schoof drie gouden ringen in haar hand, die aan elkaar gebonden waren:

„Later", fluisterde hij, „krijg je er zooveel als je handen kunnen dragen —"

„Ik zal hier op deze weide iederen dag om dezen tijd op je wachten, zoolang je op Skog bent," zeide hij bij het afscheid. „Dan moet je komen, wanneer je kunt."

Den volgenden dag reisde Aasmund Björgulfszoon met zijn vrouw en kinderen naar de hoeve op Hadeland, waar Gyrid vandaan kwam. Zij waren verschrikt door de oorlogsgeruchten; de schrik zat nog in de bewoners van de omstreken van Oslo sinds den inval van hertog Eirik eenige jaren geleden. Aasmunds oude moeder was zoo bang, dat ze bescherming wilde zoeken in Nonneseter — zij was ook te zwak om met de anderen mee weg te trekken. Kristin zou nu op Skog bij de oude blijven — zij noemde haar grootmoeder — tot Aasmund uit Hadeland terug kwam.

Omstreeks den middag, terwijl de lieden van de hoeve rustten, ging Kristin naar de bovenkamer, waar zij sliep. Zij had wat kleeren in een zak van huiden meegebracht en nu verwisselde zij haar kleeding, al neuriënd.

Haar vader had haar een jurk van dikke Oostersche katoenen stof gegeven, hemelsblauw met een dicht rood bloemenpatroon doorweven; die trok zij aan. Zij borstelde en kamde het haar en bond dat naar achteren met een rood zijden lint, wond een rood zijden ceintuur stijf om haar middel en schoof Erlends ringen aan haar vingers; en al dien tijd vroeg zij zich af, of hij haar mooi zou vinden.

Zij had de twee honden, die met Erlend in het bosch geweest waren, 's nachts bij zich in de kamer gehouden — nu lokte zij ze met zich mee. Zij sloop buiten de huizen om en nam hetzelfde pad door de velden als den vorigen dag.

De boschwei lag eenzaam en stil in de brandende middagzon; de dennebosschen, die de wei aan alle kanten insloten, verspreidden een warmen geur. De zon stak en de hemel zag eigenaardig hard blauw en loodkleurig boven de toppen der boomen.

Kristin ging in de schaduw van den boschrand zitten. Het maakte haar niet verdrietig, dat Erlend er niet was; zij was er zeker van, dat hij zou komen, en het gaf haar een bijzondere vreugde, dat ze hier even alleen kon zitten en dat zij de eerste was.

Zij luisterde naar het zachte gegons van de kleine diertjes over het gele verdroogde gras, plukte eenige dorre, sterk riekende bloemen, die ze bereiken kon zonder iets anders dan haar handen te bewegen, wreef ze tusschen haar vingers en

rook er aan — zij zat met wijd open oogen en dommelde half in.

Zij bewoog zich niet, toen ze in het bosch een paard hoorde. De honden bromden en lieten hun nekharen overeind staan — toen sprongen ze blaffend en kwispelstaartend de weide over. Erlend sprong aan den zoom van het bosch van zijn paard, gaf het een klap op de lendenen en liet het loopen en ging op haar toe, terwijl de honden tegen hem op sprongen. Hij nam hun snoet in zijn handen en kwam naar haar toe tusschen de twee elandgrijze op wolven gelijkende dieren in. Kristin stak hem glimlachend haar handen toe zonder op te staan.

Op een oogenblik, terwijl ze naar het donkerbruine hoofd keek, dat in haar schoot lag tusschen haar handen, kwam er plotseling een herinnering bij haar op. Het stond duidelijk en helder in de verte voor haar, zooals een huis heel in de verte op een berghelling opeens duidelijk uit de schaduw van de wolken te voorschijn kan komen, wanneer het op een onrustigen dag door een zonnestraal getroffen wordt. En het was haar, alsof in haar hart al de teederheid opwelde, waar Arne Gyrdszoon eens om gevraagd had, toen zij zijn woorden nog niet begreep. Heftig trok zij Erlend naar zich toe, legde zijn gezicht tegen haar borst en kuste hem, alsof ze bang was, dat hij van haar weggenomen zou worden. En toen zij daar zijn hoofd in haar arm zag scheen het haar toe, dat het was alsof ze een kind in haar armen had — zij bedekte zijn oogen met haar eene hand en overdekte zijn mond en wangen met kusjes.

De zon was van de weide weggetrokken — de donkere loodkleur boven de toppen der boomen had zich verdicht tot een blauwachtige duisternis over den heelen hemel; hier en daar waren lichte plekken in de wolken, rood als koper, net als de rook van een brand. Bajard kwam naar hen toe, hinnikte een keer luid en bleef toen roerloos staan staren. Dadelijk daarop flitste de eerste bliksemstraal, gevolgd door het gedreun van den donder, niet ver weg.

Erlend stond op en greep zijn paard beet. Er stond een oude schuur aan den benedenkant van de wei; daar gingen ze heen en hij bond Bajard, vlak bij de deur, aan het houtwerk

binnenin vast. Achterin de schuur lag wat hooi, Erlend spreidde zijn mantel uit en ze gingen daarop zitten met de honden aan hun voeten.

Even later hing de regen als een gordijn voor de deuropening. Hij suisde door het bosch en zweepte over den heuvel — spoedig moesten ze verder naar binnen gaan, omdat het van het dak naar binnen droop. Telkens wanneer het bliksemde en donderde fluisterde Erlend:

„Ben je niet bang, Kristin —?"

„Wel een beetje —" fluisterde ze terug, terwijl ze zich tegen hem aan drukte.

Ze wisten niet, hoe lang ze daar gezeten hadden — het onweer was spoedig voorbij getrokken — het donderde nog heel in de verte, maar buiten de deur scheen de zon op het natte gras en de blinkende druppels, die van het dak vielen, werden al minder en minder. De zoete geur van het hooi in de schuur werd sterker.

„Nu moet ik gaan," zeide Kristin, en Erlend antwoordde: „Dat zal wel moeten." Hij greep haar voet beet: „Je zult nat worden — jij moet rijden en ik loopen — het bosch uit —" hij zag haar zoo vreemd aan.

Kristin beefde — zij dacht, dat het was, omdat haar hart zoo klopte — zij was koud en had klamme handen. Toen hij haar naakte vel boven haar knie kuste deed zij een krachtelooze poging om hem weg te schuiven. Erlend hief zijn gezicht een oogenblik op — het deed haar aan een man denken, die eens in het klooster eten had gekregen; hij had het brood gekust, dat men hem toereikte. Zij zonk achterover in het hooi met open armen en liet Erlend doen, wat hij wilde.

Zij zat recht overeind, toen Erlend zijn hoofd van zijn armen ophief. Hij richtte zich snel op zijn elleboog op:

„Kijk niet zoo — Kristin!"

Zijn stem wekte een nieuwe wilde pijn in Kristins ziel — hij was dus ook niet blij — hij was ook ongelukkig —!

„Kristin, Kristin —

— Denk je, dat ik je hier in het bosch tot mij gelokt heb, omdat ik je dit wilde doen en je met geweld nemen —" vroeg hij na een oogenblik.

Zij streelde hem over het haar, maar keek hem niet aan:

,,Geweld was het niet — je zou me wel hebben laten gaan, zooals ik gekomen was, wanneer ik je er om gevraagd had —" sprak ze zacht.

,,Ik weet het niet," antwoordde hij, terwijl hij zijn gezicht in haar schoot verborg.

,,Geloof je, dat ik je in den steek wil laten?" vroeg hij heftig. ,,Kristin — ik zweer je bij mijn christelijk geloof — moge God mij verlaten in mijn laatste stonde, wanneer ik je niet trouw blijf tot het uur van mijn dood —"

Zij kon niets antwoorden, maar streelde hem telkens en telkens weer over zijn haar.

,,Nu is het zeker wel tijd, dat ik naar huis ga?" vroeg ze eindelijk en zij had het gevoel, dat ze in doodsangst op zijn antwoord wachtte.

,,Dat zal wel," antwoordde hij somber. Hij stond haastig op, ging naar het paard en begon de teugels los te maken.

Toen stond zij ook op. Langzaam, moe en gebroken werd het haar duidelijk — ze wist niet, wat ze verwacht had, dat hij doen zou — haar op zijn paard zetten en haar met zich mee nemen, zoodat ze niet meer naar andere menschen terug zou behoeven te gaan. Het was, alsof haar heele lichaam pijn deed van verbazing — dat dit leelijke nu was, waar alle liederen over handelden. En omdat Erlend haar dit had aangedaan vond ze, dat ze zoo zijn eigendom geworden was, dat ze niet meer begrijpen kon, hoe ze buiten hem verder zou kunnen leven. Zij moest nu van hem weg gaan, maar ze kon niet gelooven, dat het gebeuren zou. —

Hij ging naar beneden door het bosch, terwijl hij het paard voortleidde. Hij hield haar hand in de zijne, maar ze vonden geen woord om tegen elkander te zeggen.

Toen ze zoover gekomen waren, dat ze de gebouwen van Skog zagen liggen, nam hij afscheid van haar.

,,Kristin — wees niet zoo bedroefd — voor je het denkt zal de dag komen, dat je mijn vrouw wordt —."

Maar al haar moed zakte weg toen ze angstig vroeg:

,,Moet je dan van mij weggaan —?"

,,Zoodra je van Skog vertrokken bent," zei hij en zijn stem klonk opeens helderder. ,,Komt er geen oorlog dan zal ik met Munan spreken; hij heeft er al lang op aangedrongen, dat ik

zou trouwen — hij zal stellig met mij mee willen gaan om voor mij met je vader te spreken."

Kristin boog het hoofd — bij ieder woord, dat hij sprak, leek de tijd, die voor haar lag langer en meer onmogelijk om zich in te denken — het klooster, Jörundgaard — het was haar, alsof ze op een stroom dreef, die haar van dat alles weg voerde.

„Slaap je alleen in de kamer, nu je verwanten op reis zijn," vroeg Erlend. „Dan kom ik vanavond met je praten; wil je mij binnenlaten?"

„Ja," zei Kristin zacht. En zoo scheidden ze.

De rest van den dag zat zij bij grootmoeder en na het avondeten bracht zij de oude vrouw naar bed. Toen ging zij naar boven naar haar kamer. Deze had een klein venster; Kristin ging op de kist zitten, die eronder stond — ze had geen lust om naar bed te gaan.

Ze moest lang wachten. Het was buiten al geheel donker, toen ze de zachte treden op de galerij hoorde. Hij klopte aan haar deur met zijn mantel om zijn vuist gewikkeld en Kristin stond op, trok den grendel weg, en liet Erlend bij zich binnen.

Zij merkte, dat hij heel blij werd, toen zij haar armen om zijn hals sloeg en zich tegen hem aan vleide.

„Ik was bang, dat je boos op mij zou zijn," zeide hij.

„Je moet niet verdrietig zijn om de zonde," zei hij later op een oogenblik. „Het is geen groote zonde. De wet van God is hierin niet zoo als de wet van het land —. Gunnulv, mijn broer, heeft mij dat eens uitgelegd — wanneer twee menschen overeenkomen, dat zij elkander willen hebben en elkaar steeds trouw willen blijven, en wanneer ze dan omgang met elkaar hebben, dan zijn ze voor God getrouwd en dan kunnen ze niet zonder groote zonde te doen met elkaar breken. Ik zal je de woorden in het Latijn zeggen, wanneer ik ze mij herinner — ik heb ze geweten —."

Kristin vroeg zich eenigszins verwonderd af, wat de reden wel kon zijn, dat Erlends broer dit gezegd had — maar zij drong de angst terug, dat het Erlend en nog iemand anders gegolden zou hebben — en trachtte troost te vinden in zijn woorden.

Zij zaten samen op de kist; hij hield zijn armen om haar

heen en Kristin vond dat goed en veilig — bij hem was de eenige plaats, waar zij zich nu rustig en veilig voelde.

Nu en dan praatte Erlend veel en opgewekt — dan was hij weer geruimen tijd stil en liefkoosde haar alleen maar. Zonder dat ze het wist zocht Kristin in alles wat hij zei iedere kleinigheid op, die hem in haar oog mooier en dierbaarder kon maken en zijn schuld verminderen in alles wat zij van hem wist en wat niet goed was.

Erlends vader, heer Nikulaus, was zoo oud geweest, toen hij zijn kinderen kreeg, dat hij geen geduld en bekwaamheid had gehad om hen zelf op te voeden; zijn beide zoons waren opgegroeid in het huis van heer Baard Peterszoon op Hestnaes. Erlend had slechts een broer, Gunnulv; deze was een jaar jonger en was priester bij de Christuskerk. „Van hem houd ik het meest van alle menschen behalve van jou."

Kristin vroeg, of Gunnulv op hem leek, maar Erlend zei lachend, dat ze heel verschillend waren, zoowel innerlijk als uiterlijk. Nu was Gunnulv in het buitenland, waar hij studeerde — dit was reeds het derde jaar, dat hij weg was, maar hij had twee maal brieven naar huis geschreven, het vorige jaar het laatst; toen zou hij wegreizen van St. Genoveva in Parijs en was hij van plan naar Rome te gaan. „Hij zal blij zijn, Gunnulv, wanneer hij thuiskomt en mij getrouwd vindt," zeide Erlend.

Toen praatte hij over de groote erfenis, die hij van zijn ouders gekregen had — Kristin merkte, dat hij zelf eigenlijk niet precies wist, hoe zijn zaken nu eigenlijk stonden. Zij was vrij goed op de hoogte van de landinkoopen van haar vader — Erlend had juist andersom gedaan, landerijen verkocht en verspreid en verkwist en verpand, het ergst in de laatste jaren, toen hij zich van zijn bijzit had willen scheiden en daarom gedacht had, dat zijn bandeloos leven in den loop der tijden vergeten zou worden en dat zijn verwanten hem voort zouden helpen; hij had gedacht, dat hij ten slotte tot landvoogd over de helft van Orkdölafylke aangesteld zou worden, zooals zijn vader dat vroeger geweest was.

„Maar nu weet ik niet meer, waar het op uit zal loopen," zeide hij. „Misschien kom ik ten slotte op zoo'n hoeve in de bergen te zitten zooals Björn Gunnarszoon, en moet ik de

mest op mijn rug dragen zooals vroeger de slaven, omdat ik geen paard bezit."

„God helpe je," zei Kristin lachend. „Dan moet ik maar bij je komen — want ik geloof, dat ik meer verstand van boerengewoonten heb dan jij."

„Mest gedragen heb je toch niet," zei hij, eveneens lachend.

„Neen, maar ik heb wel gezien, hoe ze die uitspreiden — en koren gezaaid heb ik thuis bijna ieder jaar. Mijn vader had de gewoonte zelf de dichtstbijzijnde akkers om te ploegen en dan liet hij mij het eerste stuk bezaaien, want ik zou geluk aanbrengen —" de herinnering deed haar hart pijn, daarom voegde ze er haastig aan toe „— en je moet toch een vrouw hebben om te bakken en het dunne bier te brouwen en je eenige hemd uit te wasschen en te melken — je moet een of twee koeien leenen van den naastbijzijnden rijken boer —"

„Goddank, dat ik je weer eens even hoor lachen," zei Erlend en hij tilde haar op, zoodat ze als een kind in zijn arm lag.

In de zes nachten, die verliepen voor Aasmund Björgulfszoon thuis kwam, was Erlend iederen avond bij Kristin op haar kamer.

Den laatsten nacht leek hij even ongelukkig als zij; hij zei vele malen, dat ze geen dag langer dan noodig was van elkaar gescheiden moesten blijven. Eindelijk zei hij zacht:

„Mocht het nu zoo slecht gaan, dat ik niet voor den winter hier in Oslo terug kan komen — en mocht je vriendenhulp noodig hebben — dan kan je je veilig wenden tot Sira Jon hier in Gerdarud, wij zijn van kindsbeen af vrienden geweest, en op Munan Baardszoon kan je ook gerust vertrouwen."

Kristin kon alleen maar met haar hoofd knikken. Zij begreep, dat hij over hetzelfde sprak, waar zij iederen dag aan gedacht had, maar Erlend ging er niet verder over door. Toen zweeg zij ook en ze wilde niet toonen, hoe beklemd haar hart was.

De andere avonden was hij van haar weggegaan tegen den nacht, maar dezen laatsten avond smeekte hij haar, om een poosje bij haar te mogen liggen slapen. Kristin was er bang voor, maar Erlend zei overmoedig: „je begrijpt toch wel, dat ik, als ik hier in je kamer gevonden word, mij er wel zal

weten uit te redden —." Zij wilde hem zelf zoo graag nog wat bij zich houden en zij had geen kracht om hem iets te weigeren.

Maar zij was bang, dat ze zich verslapen zouden. Daarom zat ze het grootste deel van den nacht tegen het hoofdeinde geleund, sluimerde af en toe eens wat en wist zelf niet altijd, of hij haar geliefkoosd had of dat ze het alleen maar gedroomd had. Zij hield haar eene hand op zijn borst, waar ze zijn hart voelde kloppen, en had haar gezicht naar het venster gericht om te letten op den dageraad buiten.

Eindelijk moest ze hem wekken. Zij trok eenige kleedingstukken aan en ging met hem mee naar buiten op de galerij — hij klauterde over de leuning aan dien kant van het huis, die op een ander huis uitzag. En toen was hij weg, den hoek om. Kristin ging naar binnen en kroop in haar bed; nu liet zij zich geheel gaan en zij huilde voor het eerst sinds zij Erlend had toebehoord.

V.

In Nonneseter gingen de dagen net als vroeger voorbij. Kristin ging heen en weer tusschen haar slaapvertrek en de kerk, de weefkamer, de boekerij en het refectorium. De nonnen en de kloosterlieden haalden den oogst binnen uit de weide en den vruchtboomgaard; de Kruisdag *) in den herfst kwam met de processie en toen kwamen de vasten voor St. Michaël **). Kristin verwonderde er zich over, dat niemand iets aan haar scheen te merken. Maar zij was altijd heel stil geweest tusschen vreemden en Ingebjörg Filippusdochter, die dag en nacht haar kameraad was, praatte genoeg voor hen beiden.

Zoo bemerkte niemand, dat zij met haar gedachten ver weg was van alles om zich heen. Erlends bijzit — zij zeide het voor zich zelf, dat ze nu Erlends bijzit was. Het was nu, alsof ze het gedroomd had — den avond van St. Margriet, die oogenblikken in de schuur, de nachten in haar slaapkamer op Skog — óf ze had dat gedroomd óf ze droomde nu. Maar eens zou ze wakker moeten worden, eens zou het uitkomen. Zij dacht geen oogenblik iets anders dan dat ze nu Erlends kind droeg —.

Maar wat er met haar gebeuren zou, wanneer dit aan den dag kwam, kon zij zich niet goed indenken. Of zij in een donkere kamer opgesloten zou worden of naar huis gestuurd —. Heel in de verte ontwaarde ze bleeke beelden van haar vader en haar moeder —. Dan sloot zij haar oogen, duizelig en ziek, bukte zich onder den denkbeeldigen storm en trachtte zich te harden om het onheil te dragen, dat, zooals zij geloofde, hierop uit zou loopen, dat zij voor altijd

*) 14 September.
**) 29 September.

in Erlends armen geworpen werd — de eenige plek waar ze nu thuis meende te hooren.

Zoo was er in deze spanning evenveel verwachting als angst, evenveel zoetheid als smart. Zij was ongelukkig, maar ze voelde haar liefde voor Erlend als een plant, die in haar geworteld was en die, ondanks haar ongeluk, iederen dag nieuwe, rijkere bloemen voortbracht. Den laatsten avond, toen hij bij haar sliep, had zij een zoet, vaag besef gehad, dat haar in zijn omarming een lust en een geluk wachtten, die ze nog niet kende — nu beefde ze bij de herinnering daaraan; het gaf haar een gewaarwording als van een warmen, welriekenden geur uit een door de zon beschenen tuin. Zij voelde den zonneschijn en de lucht van dennen over de boschweide. Iedere nieuwe, opwellende onrust, iederen gejaagden polsslag beschouwde zij als een teeken van het kind, dat zij droeg, om haar te herinneren, dat zij nu nieuwe wegen had betreden — en hoe zwaar het ook zou zijn om die tot het eind te gaan, ze was er zeker van, dat ze ten slotte naar Erlend moesten voeren.

Zij zat tusschen Ingebjörg en zuster Astrid en borduurde aan het groote kleed met ridders en vogels onder loovertakken. Intusschen bedacht zij, hoe zij vluchten zou, wanneer de tijd kwam, dat het niet meer verborgen kon blijven. Zij zag zich, loopende over den weg, gekleed als een arme vrouw; alles wat zij aan goud en zilver bezat droeg zij in een bundeltje in haar hand. Zij vond tegen betaling onderdak ergens op een afgelegen hoeve, zij verhuurde zich als dienstmaagd, droeg het juk met de wateremmers op den nek, werkte in de stal, bakte, waschte en kreeg scheldwoorden, omdat ze niet wilde zeggen, wie de vader van het kind was. En dan kwam Erlend en vond haar daar —.

Dikwijls dacht zij zich in, dat hij te laat kwam. Zij lag wit als sneeuw en mooi in het armoedige boerenbed. Erlend moest zich bukken in de deuropening; hij droeg den wijden, zwarten mantel, dien hij placht te dragen, wanneer hij 's nachts op Skog bij haar kwam. De vrouw bracht hem naar de plaats, waar zij lag, hij knielde neer en nam haar koude handen in de zijne, zijn oogen waren diep bedroefd — lig je nu hier, mijn eenige vreugde —. Gebogen door verdriet ging hij naar buiten met zijn pasgeboren zoontje tegen zijn borst gedrukt, in

de plooien van zijn mantel — neen, ze dacht toch niet, dat het zoo zou gaan; zij wilde niet sterven en Erlend zou niet zoo'n verdriet krijgen —. Maar ze was zoo neerslachtig en dan was het goed zich zooiets in te denken —.

En dan stond het een oogenblik in ijskoude klaarheid voor haar — het kind, dat was geen inbeelding, dat was het onafwendbare; eens zou zij zich te verantwoorden hebben over dat, wat ze gedaan had — en zij had het gevoel, dat haar hart van schrik stilstond.

Maar nadat er eenige tijd voorbij was gegaan, merkte ze, dat het toch nog zoo zeker niet was, dat zij een kind verwachtte. Ze begreep zelf niet, dat ze er niet blij om was — het was, alsof zij onder een warme deken had liggen huilen; nu moest ze in de kou opstaan. Er verliep nog een maand, toen nog een; nu was ze er zeker van, dat ze aan dit ongeluk ontkomen was — ze voelde zich koud en leeg en ze was nu nog ongelukkiger; in haar hart ontwaakte een lichte bitterheid tegenover Erlend. Het liep tegen Advent en ze had nog niets van hem of over hem gehoord; ze wist niet, waar hij was.

Nu kreeg ze het gevoel, dat ze deze angst en onzekerheid niet uit kon houden — het was, alsof een band tusschen hen losgemaakt was; nu werd ze pas recht bang — er zou iets kunnen gebeuren, waardoor ze hem nooit meer terug zou zien. Van alles, waar ze vroeger aan verbonden was geweest, was ze nu gescheiden — en de band tusschen hen was zoo los. Zij dacht wel niet, dat hij haar in den steek zou willen laten — maar er kon zoo veel gebeuren —. Zij begreep niet, hoe zij de onzekerheid en pijn van dezen wachttijd langer van dag tot dag zou kunnen dragen.

Dikwijls dacht zij aan haar ouders en zusjes — zij verlangde naar hen, maar als naar iets, dat ze voor altijd verloren had.

En dikwijls in de kerk en ook elders voelde ze een sterk verlangen om deel te hebben aan de gemeenschap der menschen met God. Dat had altijd een voorname plaats in haar leven ingenomen; nu stond zij er buiten met haar ongebiechte zonde.

Zij zeide tot zich zelf, dat deze scheiding van haar huis en haar geslacht en het christendom slechts voor een tijd was.

Maar Erlend moest haar aan zijn hand daarheen terug voeren. Wanneer haar vader zijn toestemming gegeven had tot de liefde tusschen haar en Erlend, zou ze als vroeger tot hem kunnen gaan; wanneer zij en Erlend getrouwd waren zouden ze kunnen biechten en hun misstap kunnen boeten.

Zij begon uit te zien naar teekenen, dat andere menschen ook niet zonder zonde waren. Zij luisterde meer naar achterklap en zij lette op alle kleinigheden om zich heen, die er op wezen, dat zelfs de zusters hier in het klooster niet volkomen heilig en onwereldsch waren. Het waren slechts kleinigheden — onder het bestier van vrouw Groa was Nonneseter een voorbeeld voor de wereld van wat een godvruchtige zustergemeenschap moet zijn. De nonnen waren nauwgezet in hun godsdienstplichten, vlijtig, zorgzaam voor armen en zieken. De clausuur werd niet heel streng doorgevoerd; de zusters ontvingen bezoek van hun vrienden en verwanten in de spreekkamer en zij bezochten deze ook zelf in de stad, wanneer er aanleiding voor was, maar in al de jaren, dat vrouw Groa het bestuur over hen had gevoerd, had geen der nonnen door haar gedrag schande over het huis gebracht.

Maar nu had Kristin een open oor gekregen voor alle kleine wanklanken binnen de kloostermuren — gekibbel, jaloerschheid en ijdelheid. Behalve bij het verplegen der zieken wilde geen der nonnen deelnemen aan het ruwe huiswerk — zij moesten alle geleerde, kunstvaardige vrouwen zijn; de een trachtte de andere voorbij te streven en die zusters, die geen aanleg bezaten voor zulke voorname vaardigheden, gaven den moed op en versuften hun tijd.

Vrouw Groa was zelf geleerd en verstandig; zij waakte over het gedrag en den ijver van haar geestelijke dochters, maar zij bekommerde zich weinig om hun zieleheil. Zij was altijd goed en vriendelijk voor Kristin geweest — zij scheen haar boven de andere jonge zusters voor te trekken, maar dat was, omdat Kristin goed onderlegd was in boekenwijsheid en handenarbeid en vlijtig en weinig spraakzaam. Vrouw Groa verwachtte nooit antwoord van de zusters. Zij sprak daarentegen gaarne met mannen. Deze kwamen en gingen in haar spreekkamer — boeren en boden van het klooster, dominicaner broeders, die van den bisschop kwamen, gezanten van Hovedö, waar zij een rechtszaak mee had. Zij

had haar handen vol met de zorg voor de uitgestrekte goederen van het klooster, bijv. met afrekeningen; zij zond kerkkleeden weg en stuurde en ontving boeken om over te schrijven. Zelfs de meest kwaaddenkende menschen konden niets onbetamelijks in vrouw Groa's gedrag vinden. Zij schepte er alleen maar behagen in over zulke zaken te spreken, waar vrouwen zelden verstand van hebben.

De prior, die op zich zelf woonde in een huis ten noorden van de kerk, had, naar het scheen, niet meer eigen wil dan de pen of de staf van de abdis. Zuster Potentia had de voornaamste zorg voor de inwendige aangelegenheden van het huis; en zij was er vooral op bedacht zulke gewoonten in stand te houden als ze in de voorname Duitsche kloosters gezien had, waar zij haar noviciaat had doorgemaakt. Zij heette vroeger Sigrid Ragnvaldsdochter, maar zij had, toen ze de kloosterkleeding aannam, haar naam veranderd, want dat was veelal de gewoonte in andere landen; zij was het ook, die ingevoerd had, dat de jonge meisjes, die slechts een tijd in Nonneseter waren voor hun opvoeding, de kleeding der jonge zusters zouden dragen.

Zuster Cecilia Baardsdochter was niet zooals de andere nonnen. Zij liep stil rond met neergeslagen oogen, antwoordde altijd zacht en onderdanig, was aller dienstmaagd, deed het liefst het grofste werk, vastte veel meer dan voorgeschreven was — net zooveel als vrouw Groa haar toe wilde staan — en knielde uren lang in de kerk na den avonddienst of ging er voor de vroegmis heen.

Maar eens op een avond, toen ze den heelen dag samen met twee leekezusters aan de beek kleederen had liggen wasschen, barstte zij plotseling aan het avondeten in heftig snikken uit. Zij wierp zich op den steenen vloer neer, kroop op haar knieën tusschen de zusters door, sloeg zich op de borst en vroeg haar alle met gloeiende wangen en een stroom van tranen om vergiffenis. Zij was de ergste zondares van hen allen — hard als een steen door hoogmoed was ze alle dagen geweest; hoogmoed en niet ootmoed en dankbaarheid voor Jezus' verlossersdood had haar staande gehouden, toen ze in de wereld verzocht werd; zij was hierheen gevlucht, niet omdat ze de ziel van een man liefhad, maar omdat zij haar eigen trots liefhad. Uit hoogmoed had ze de zusters

gediend, ijdelheid had zij uit haar waterbeker gedronken, en zelfingenomenheid had zij dik op haar droge brood gesmeerd, wanneer de zusters bier dronken en boter op haar brood aten.

Van dit alles begreep Kristin slechts dit, dat dus niet eens zuster Cecilia Baardsdochter werkelijk heilig in haar hart was. Een onaangestoken talklicht, dat onder de zoldering gehangen heeft en vuil is geworden door roet en spinrag — daarmee vergeleek ze zelf haar liefdelooze kuischheid.

Vrouw Groa ging naar de snikkende jonge vrouw toe en richtte haar op. Op strengen toon zeide ze, dat zuster Cecilia tot straf voor deze ordeverstoring uit het dormitorium van de zusters naar het bed van de abdis zelf moest verhuizen en dat ze daar moest blijven liggen tot ze genezen was van de koorts.

„En daarna, zuster Cecilia, moet je acht dagen in mijn stoel zitten; wij zullen je om raad vragen in geestelijke aangelegenheden en je zooveel eer bewijzen om je godvruchtige levenswijze, dat je verzadigd zult worden van de hulde van zondige menschen. Dan kan je beoordeelen, of deze zooveel inspanning waard is en daarna kiezen of je volgens de regelen wilt leven, zooals wij allen, of de oefeningen voortzetten, die niemand van je eischt. En dan kan je in overweging nemen of je uit liefde tot God, opdat Hij genadig op je neer moge zien, al die dingen wilt doen, die je nu volgens je zeggen gedaan hebt, opdat we tot je op zouden zien."

Hier bleef het bij. Zuster Cecilia lag veertien dagen in de slaapkamer van de abdis; zij had hooge koorts en vrouw Groa verpleegde haar zelf. Toen ze weer op kwam moest ze acht dagen naast de abdis in den eerezetel zitten, zoowel in de kerk als thuis, en allen dienden haar — zij huilde den heelen tijd alsof ze gegeeseld was. Sinds dien tijd was zij veel vriendelijker en vroolijker. Zij richtte verder haar leven bijna net als vroeger in, maar zij kreeg een kleur als een verloofd jong meisje, wanneer iemand naar haar keek, hetzij wanneer ze den grond veegde, hetzij wanneer ze alleen naar de kerk ging.

Deze gebeurtenis met zuster Cecilia maakte echter in Kristin een sterk verlangen wakker naar vrede en verzoening met alles, waaruit zij zich buitengesloten was gaan voelen.

Zij dacht aan broeder Edvin en eens op een dag vatte zij moed en vroeg vrouw Groa toestemming om naar de barrevoetbroeders te gaan en een vriend, dien ze daar kende, te gaan opzoeken.

Zij merkte wel, dat dit verzoek vrouw Groa niet beviel — er was weinig vriendschap tusschen de minorieters en de overige kloosters in het bisdom. En de abdis werd niet vriendelijker gestemd, toen ze hoorde, wie Kristins vriend was. Zij zeide, dat deze broeder Edvin een ongedurig godsman was — hij dwaalde altijd door het land rond en wilde in vreemde bisdommen arbeiden. De menschen hielden hem op vele plaatsen voor een heilige, maar hij scheen niet te begrijpen, dat de eerste plicht van een franciskaner gehoorzaamheid aan de overheid is. Hij had vogelvrijen en bannelingen de biecht afgenomen, hun kinderen gedoopt en hun een christelijke begrafenis gegeven zonder toestemming te vragen — maar hij had stellig evenzeer uit onverstand als uit trots gezondigd, en hij had geduldig de kastijdingen gedragen, die hem om deze zaken opgelegd waren. Men had ook geduld met hem, omdat hij bekwaam was in zijn handwerk — maar ook bij de uitoefening daarvan was hij met anderen in strijd gekomen; de beeldhouwers en schilders van den bisschop in Björgvin wilden niet, dat hij in het bisdom kwam werken.

Kristin verstoutte zich te vragen, waar hij vandaan kwam, die monnik met dien onnoorschen naam. Vrouw Groa was in een stemming om te praten; zij vertelde, dat hij hier in Oslo geboren was, maar zijn vader was een Engelschman, Richard de metaalbewerker, die getrouwd was met een boerendochter uit Skogheim en zich in de stad gevestigd had — twee broeders van Edvin waren geziene wapensmeden in de stad. Maar deze oudste zoon van dien metaalbewerker was altijd een ongedurige geest geweest. Van zijn kindsheid af had hij neiging tot het kloosterleven gehad; hij was tot de cisterciensermonniken op Hovedö toegetreden, zoodra hij den leeftijd bereikt had. Zij zonden hem voor zijn opvoeding naar een klooster in Frankrijk — hij had een goeden aanleg; vanuit de verte had hij doorgezet, dat hij uit de orde der cisterciensers en in die der minorieters trad. En toen indertijd de broeders eigenhandig op de oostelijke weide

hun kerk gingen bouwen, tegen het verbod van den bisschop in, was broeder Edvin een van de ergste en weerspannigste geweest — ja, hij had een der mannen, die de bisschop gestuurd had om het werk tegen te houden, met een hamer half dood geslagen.

— Het was lang geleden, dat iemand zoo lang achter elkaar tegen Kristin gesproken had en toen vrouw Groa nu zei, dat ze kon gaan, boog het jonge meisje zich over de hand der abdis en kuste die eerbiedig en innig; te gelijk kwamen de tranen in haar oogen. Maar vrouw Groa, die zag, dat ze schreide, meende, dat het van verdriet was — daarom zei ze, dat ze misschien toch wel eens op een dag broeder Edvin zou mogen gaan opzoeken.

Een paar dagen later kreeg zij de boodschap, dat eenige lieden van het klooster naar den koningshof toe moesten en dat zij haar meteen naar de broeders op de weide brengen konden.

Broeder Edvin was thuis. Kristin had niet gedacht, dat ze zoo blij zou kunnen zijn om iemand anders dan Erlend te zien. De oude man zat haar hand te streelen, terwijl ze samen spraken — hij dankte haar, omdat ze gekomen was. Neen, hij was haar kant niet uit gekomen na dien keer, toen hij op Jörundgaard overnacht had, maar hij had vernomen, dat ze trouwen zou, en hij wenschte haar veel geluk. Toen vroeg Kristin, of hij met haar naar de kerk wilde gaan.

Zij moesten het klooster uitgaan en omloopen naar den hoofdingang; broeder Edvin durfde haar niet over het kloosterplein te voeren. Hij scheen in het algemeen bang te zijn iets te doen, dat ergernis zou kunnen geven. Kristin vond, dat hij heel oud geworden was.

Toen zij haar offer op het altaar gelegd had voor den priestermonnik, die in de kerk was, en daarna broeder Edvin verzocht, of hij haar de biecht wilde afnemen, schrok hij hevig. Dat mocht hij niet, het was hem streng verboden de biecht aan te hooren.

„Ja, je hebt er misschien al van gehoord," zei hij; „ik meende dien armen stakkers niet de gaven te kunnen weigeren, die God mij voor niets gegeven had. Maar ik had hen moeten vermanen op de juiste plaats verzoening te zoeken — ja

zeker —. Maar jij, Kristin, moet biechten bij den prior bij jullie daarginds."

„Er is iets, wat ik niet kan biechten voor den prior in het klooster," zeide Kristin.

„Geloof je, dat het je iets zou geven als je voor mij biechtte, wat je voor je rechtmatigen biechtvader wilt verbergen," sprak de monnik op strenger toon.

„Wanneer u mij niet de biecht kunt afnemen," zei Kristin, „dan kunt u mij toch wel toelaten met u te spreken en u raad te vragen over dat, wat ik op het hart heb."

De monnik keek om zich heen. De kerk was op dit oogenblik juist leeg. Hij ging daarom op een kist zitten, die in een hoek stond: „denk eraan, dat ik je geen absolutie kan geven, maar ik zal je raden en ik zal zwijgen, alsof je het in de biecht gezegd had."

Kristin stond voor hem en sprak:

„Het is, dat ik niet de vrouw van Simon Darre kan worden."

„Wat dit betreft weet je, dat ik je niet anders kan raden dan je prior zou doen," zeide broeder Edvin. „Aan ongehoorzame kinderen geeft God geen geluk en je vader heeft er alleen aan gedacht, wat het beste voor je zou zijn, dat weet je wel."

„Ik weet niet, wat uw raad zal zijn, wanneer u mij tot het eind toe aangehoord hebt," antwoordde Kristin. „De zaak is deze, dat Simon te goed is om aan den kalen tak te knagen, waarvan een andere man de bloesem afgebroken heeft."

Zij keek den monnik recht in het gezicht. Maar toen zij zijn oogen zag en merkte, hoe het verdroogde, gerimpelde gezicht veranderde en een uitdrukking van verdriet en van schrik kreeg — toen was het alsof er iets in haar brak; de tranen drongen naar buiten en zij wilde zich op haar knieën werpen. Maar broeder Edvin hield haar heftig terug:

„Neen, neen, ga hier op de kist naast mij zitten — ik kan je de biecht niet afnemen —" hij schoof op zij om plaats voor haar te maken.

Zij bleef schreien; hij streelde haar hand en zei zacht:

„Herinner je je dien morgen, Kristin, toen ik je voor het eerst zag, op de trap in de Hamarskerk —. Ik heb eens, toen ik in het buitenland was, een verhaal over een monnik ge-

hoord, die niet kon gelooven, dat God ons zondige, armzalige menschen alle liefhad —. Er kwam een engel, die zijn oogen aanraakte, zoodat hij een steen op den bodem der zee zag en onder dien steen leefde een blind, wit, naakt dier, en hij keek er naar tot hij het lief kreeg, omdat het zoo klein en zwak was. Toen ik jou daar zoo klein en zwak in dat groote steenen huis zag zitten, vond ik het begrijpelijk, dat God zulke als jij liefhad; je was mooi en rein en toch had je bescherming en hulp noodig. Ik meende te zien, dat de heele kerk, met jou erin, in Gods hand rustte."

Kristin sprak zacht:

„Wij hebben ons met de duurste eeden aan elkander verbonden — en ik heb gehoord, dat zoo'n afspraak ons samen voor God heiligt, even goed alsof onze ouders ons aan elkander gegeven hadden."

Maar de monnik antwoordde bedroefd:

„Ik begrijp, Kristin, dat iemand je over het kanonieke recht gesproken heeft, die het zelf niet goed kent. Je kunt je niet door een eed aan dezen man verbinden zonder tegenover je ouders te zondigen en die heeft God over je gesteld voor je hem ontmoette. En is het niet ook een verdriet en schande voor zijn verwanten, wanneer ze te weten komen, dat hij de dochter van een man verleid heeft, die zijn schild altijd met eere gevoerd heeft — en je was nog wel verloofd. Ik merk, dat je niet gelooft zoo heel erg gezondigd te hebben — maar je durft het niet voor je parochiepriester te biechten. En als je denkt, dat je zoo goed als getrouwd bent met dien man, waarom draag je den vrouwenhoofddoek dan niet, maar blijf je met ongedekt hoofd tusschen de jonge meisjes gaan met wie je niet veel meer gemeen hebt — want jij zult je gedachten nu wel meest bij andere dingen hebben dan zij?"

„Ik weet niet, waar zij hun gedachten bij hebben," zei Kristin moe. „Maar het is waar, dat al mijn gedachten bij den man vertoeven naar wien ik verlang. Was het niet om mijn vader en moeder, dan zou ik graag vandaag nog mijn haar opbinden — ik zou er mij niet om bekommeren, dat men mij bijzit noemde, indien ik maar de zijne mocht heeten."

„Weet je, of die man van plan is zoo tegenover je te handelen, dat je eens met eere de zijne zult kunnen heeten?" vroeg broeder Edvin.

Toen vertelde Kristin alles, wat er tusschen Erlend Nikulauszoon en haar voorgevallen was. En terwijl ze praatte scheen ze zich niet te herinneren, dat ze ooit aan den afloop van dit alles getwijfeld had.

„Begrijpt u niet, broeder Edvin", ging zij voort, „dat wij ons zelf niet meester waren. God helpe mij, als ik hem hierbuiten ontmoette, wanneer ik van u ga, dan zou ik met hem meegaan, indien hij het mij vroeg —. Gelooft u maar, dat ik nu wel gezien heb, dat er nog andere menschen dan wij zijn, die gezondigd hebben —. Toen ik indertijd thuis was kon ik niet denken, dat iets zooveel macht over de menschen zou kunnen krijgen, dat ze de vrees voor de zonde vergaten, maar nu heb ik genoeg gezien om dit te weten: indien men de zonden door begeerte en toorn begaan niet meer goed kan maken, dan moet het leeg worden in den hemel. — Ze zeggen zelfs van u, dat u ook eens in toorn een man neergeslagen hebt —."

„Het is waar," zei de monnik, „dat ik het alleen aan Gods barmhartigheid te danken heb, dat ik geen doodslager geworden ben. Het is vele jaren geleden — ik was toen nog een jonge man en ik vond, dat ik het onrecht niet dulden mocht, dat de bisschop ons armen broeders wilde aandoen. Koning Haakon — hij was toen nog hertog — had ons grond voor ons huis gegeven, maar wij waren zoo arm, dat we zelf aan onze kerk bouwden — met enkele weinige arbeiders, die ons meer hielpen voor loon in den hemel dan voor wat wij hun konden betalen. Het was misschien hoogmoed van ons, bedelmonniken, dat we onze kerk zoo prachtig wilden bouwen — maar we waren zoo blij als kinderen in de wei en we zongen lofzangen terwijl we groeven en metselden en zwoegden. Broeder Ranulv, de bouwmeester zelf, was een kunstvaardig beeldhouwer; ik geloof, dat die man van God zelf de gave had gekregen voor alle wetenschap en kunst. Ik maakte toen steenen beelden en ik had er een gereed van St. Klara, die de engelen op Kerstmorgen naar de kerk van St. Franciscus voerden — het was mooi geworden en wij verheugden er ons allen in — toen trokken die duivelsche booswichten de muren omver en er vielen steenen neer, die mijn beelden vernielden — ik sloeg met mijn hamer op een man los, ik kon mij niet beheerschen —"

„Ja, nu glimlach je, Kristin. Maar begrijp je niet, dat het slecht met je gesteld is, want nu hoor je liever over de zwakheid van andere menschen dan over den wandel van goede menschen, die je tot voorbeeld zouden kunnen strekken —."

„Het is niet gemakkelijk je raad te geven," zeide hij, toen zij weg moest gaan. „Want als je deed, wat het beste is, zou je tot verdriet van je ouders worden en tot schande van je heele geslacht. Maar je moet trachten ontheven te worden van je woord aan Simon Andreszoon — en dan moet je geduldig wachten op het geluk, dat God je zal willen zenden, en boete doen in je hart zoo goed als je kan — en laat dien Erlend je niet verleiden om nog verder te zondigen, maar dring er liefdevol bij hem op aan, dat hij zich met je verwanten en met God verzoent —."

„Ik kan je geen absolutie geven," zeide broeder Edvin toen ze afscheid namen. „Maar bidden voor je zal ik met al mijn vermogen —"

Toen legde hij zijn oude, magere handen op haar voorhoofd en sprak als afscheid een zegenbede en een gebed om vrede over haar uit.

VI.

Later herinnerde Kristin zich lang niet alles, wat broeder Edvin tegen haar gezegd had. Maar zij verliet hem met een wonderlijke helderheid en rust en vrede in haar gemoed.

Daarvoor had ze gestreden tegen een doffe, heimelijke vrees en getracht die te trotseeren met de gedachte, dat ze zoo zwaar niet gezondigd had. Nu had broeder Edvin haar duidelijk en klaar getoond, dat ze wel gezondigd had; zoo en zoo was haar zonde en zij moest die op zich nemen en trachten haar geduldig en goed te dragen. Zij deed haar best niet met ongeduld aan Erlend te denken — noch omdat hij niets van zich liet hooren, noch omdat zij zijn liefkoozingen moest ontberen. Zij wilde alleen maar trouw en vol liefde voor hem zijn. Zij dacht aan haar ouders en beloofde zich zelf, dat ze hun al hun liefde zou vergelden, wanneer ze eerst maar het verdriet te boven waren gekomen, dat zij hun zou aandoen door met de lieden van Dyfrin te breken. En zij dacht haast het meest aan zijn woorden, dat zij haar troost niet moest zoeken in het zien van de fouten van anderen; zij voelde, dat ze ootmoedig en vriendelijk werd, en merkte toen spoedig, hoe gemakkelijk het haar viel de vriendschap van anderen te winnen. Toen bedacht ze, en dat troostte haar, dat het toch zoo moeilijk niet was met de menschen op goeden voet te komen — en daarom meende ze, dat het voor haar en Erlend ook wel zoo moeilijk niet zou zijn.

Tot op den dag, dat zij Erlend haar woord gaf, had zij altijd ijverig haar best gedaan alles te doen, wat recht en goed was — maar zij had het alles op het woord van anderen gedaan. Nu voelde ze zelf, dat ze van jong meisje tot vrouw was gegroeid. Dat beteekende meer dan de gloeiende, heime-

lijke liefkoozingen, die ze ontvangen en gegeven had; het was niet alleen maar, dat ze zich van de leiding van haar vader onder Erlends wil had begeven. Broeder Edvin had haar den last opgelegd, dat zij nu zelf voor haar leven verantwoordelijk moest zijn, ja ook voor dat van Erlend. En ze was bereid dat moedig en goed te dragen. Zoo vierde zij met de nonnen den Kersttijd en bij de mooie diensten en de vreugde en den vrede voelde zij zich wel onwaardig, maar zij troostte zich met de gedachte, dat spoedig de tijd zou komen, dat ze weer recht tegenover God en menschen zou staan.

Maar den dag na Nieuwjaar kwamen geheel onverwacht Andres Darre met zijn vrouw en alle vijf kinderen naar het klooster. Zij wilden het laatste deel van den feesttijd met hun vrienden en verwanten in de stad doorbrengen en zij kwamen met de boodschap, dat ze Kristin eenige dagen bij zich wilden hebben.

„Ik denk, mijn dochter," zeide vrouw Angerd, „dat je er niets tegen zult hebben om nu eens wat nieuwe gezichten te zien."

De lieden van Dyfrin woonden in een mooi huis, dat op een hoeve lag dicht bij den burcht van den bisschop; het hoorde aan een neef van heer Andres. Er was een groot vertrek, waar de dienaren sliepen en een prachtige bovenkamer met een ingemetselde stookplaats en drie goede bedden; in het eene sliepen heer Andres en vrouw Angerd met hun jongsten zoon, Gudmund, die nog een kind was, in het tweede sliep Kristin met hun beide dochters Astrid en Sigrid en in het derde Simon met zijn oudsten broer Gyrd Andreszoon.

Alle kinderen van heer Andres waren mooi, Simon het minst, maar toch vond men, dat hij er goed uitzag. En Kristin merkte nog meer dan toen zij het vorige jaar op Dyfrin was, dat zoowel zijn ouders als zijn vier broers en zusters het meest naar Simon luisterden en alles deden, wat hij wenschte. Alle familieleden hielden innig veel van elkaar, maar ze waren het er allen zonder afgunst in eens, dat ze Simon de eerste plaats gaven.

Nu brachten deze menschen den tijd in vreugde door; ze bezochten de kerken en offerden er iederen dag, ze hielden

iederen avond feestgelag met hun vrienden en de jongeren mochten spelen en dansen. Allen bewezen Kristin de grootste vriendelijkheid en niemand scheen te merken, hoe weinig vroolijk zij was.

's Avonds, wanneer het licht in de bovenkamer gedoofd was en allen hun bed hadden opgezocht, placht Simon op te staan en naar het bed te gaan, waar de meisjes sliepen. Dan zat hij graag eenigen tijd op den rand van het bed; hij richtte zijn woorden het meest tot zijn zusters, maar in het donker legde hij zijn hand op Kristins borst en liet die daar liggen — het zweet brak haar uit van weerzin hiertegen.

Nu haar zin voor dergelijke dingen veel scherper was geworden, begreep zij heel goed, dat er veel was, wat Simon niet zei uit trots en verlegenheid, omdat hij merkte, dat zij er niet op in wilde gaan. En zij voelde een eigenaardigen bitteren toorn tegenover hem, omdat het haar toescheen, dat hij zich als een betere man wilde voordoen dan die andere, die haar genomen had — hoewel hij niet eens wist, dat er een ander bestond.

Eens op een avond, toen zij op een andere hoeve waren gaan dansen, waren Astrid en Sigrid achtergebleven; ze zouden bij een speelgenoot overnachten. Toen de lieden van Dyfrin ver in den nacht op hun kamer ter ruste waren gegaan, ging Simon naar het bed van Kristin toe en klom er in; hij ging bovenop de deken liggen.

Kristin trok het dek tot aan haar kin op en kruiste haar armen stijf over haar borst. Even later tastte Simon met zijn hand naar haar borst. Zij voelde het zijden stiksel van zijn mouw en begreep daaruit, dat hij zich niet ontkleed had.

„Je bent in het donker even terughoudend als in het licht," zei Simon en lachte even. „Je kunt mij je eene hand toch wel laten vasthouden," ging hij voort, en Kristin stak hem haar vingertoppen toe.

„Vind je niet, dat we wel het een en ander te bepraten hebben, nu het zoo uitkomt, dat we een poosje alleen kunnen zijn," vroeg hij, en Kristin bedacht, dat ze nu spreken moest. Daarom antwoordde ze ja. Maar daarna kon ze geen woord meer uitbrengen.

„Mag ik dan onder je deken komen," vroeg hij. „Het is hier nu zoo koud in de kamer —." Hij kroop tusschen de

deken en het wollen kleed, dat zij op haar bloote lichaam droeg. Hij legde zijn eenen arm om haar hoofdkussen, maar zoo, dat hij haar niet aanraakte. Zoo lagen ze een oogenblik.

„Je bent moeilijk te benaderen," zei Simon even later en lachte, terwijl hij het op gaf. „Nu beloof ik je, dat ik je niet eens kussen zal, indien je het niet wilt. Maar je kunt toch wel tegen mij praten?"

Kristin bevochtigde haar lippen met de punt van haar tong, maar ze bleef toch zwijgen.

„Ik geloof, dat je ligt te beven," hernam Simon. „Het is toch niet zoo, dat je iets tegen mij hebt, Kristin?"

Zij vond, dat ze niet tegen Simon liegen kon; daarom zei ze „neen," maar niets meer.

Simon bleef nog even liggen; hij trachtte een gesprek aan den gang te krijgen. Maar eindelijk lachte hij weer en sprak:

„Je vindt klaarblijkelijk, dat ik mij — voor vanavond — moet vergenoegen met de wetenschap, dat je niets tegen mij hebt, en daar bovendien nog blij mee moet zijn. Wat ben je toch trotsch — maar je moet mij in elk geval een kus geven, dan zal ik weggaan en je niet langer plagen."

Hij nam haar kus in ontvangst, stond op en zette zijn voeten op den grond. Kristin dacht, dat ze nu tegen hem zeggen moest wat ze te zeggen had — maar hij was al weg, bij zijn eigen bed, en zij hoorde, dat hij zich uitkleedde.

Den volgenden dag was vrouw Angerd niet zoo vriendelijk tegen Kristin als gewoonlijk. Deze begreep, dat Simons moeder wat gehoord moest hebben, en meende, dat de verloofde van haar zoon zich tegenover hem niet gedragen had zooals zijn moeder vond, dat ze had moeten doen.

In den loop van den middag zei Simon, dat hij erover dacht met een vriend van hem een paard te ruilen. Hij vroeg Kristin of ze mee wilde gaan om het te bekijken. Zij antwoordde toestemmend en daarop gingen ze samen naar de stad.

Het was frisch, mooi weer. 's Nachts had het wat gesneeuwd, maar nu scheen de zon, en het vroor juist zoo hard, dat de sneeuw onder hun voeten kraakte. Kristin had het gevoel, dat het haar goed deed buiten in de kou te loopen, en toen Simon het paard, waar hij over dacht, naar buiten

had gehaald, praatte zij er dan ook levendig met hem over; zij had wel wat verstand van paarden, omdat ze altijd zooveel met haar vader samen was geweest. En dit was een mooi dier — een muiskleurige hengst met een zwarte streep over den rug en opstaande manen, goed gebouwd en vurig, maar nogal klein en tenger.

„Die zal het niet lang uithouden onder een volledig gewapend man," meende Kristin.

„Neen, daarvoor heb ik hem ook niet bestemd," zei Simon. Hij nam het paard mee naar een open plek achter de hoeve, liet het draven en loopen, reed er op en wilde, dat ook Kristin er op rijden zou. Zij bleven daardoor geruimen tijd op de witte vlakte.

Eindelijk, terwijl Kristin het paard brood uit haar hand liet eten en Simon met de armen op zijn rug leunde, sprak hij plotseling:

„Het komt mij voor, Kristin, dat jij en mijn moeder niet heel goed met elkander opschieten."

„Het is mijn bedoeling niet geweest onvriendelijk tegen je moeder te zijn," zeide ze, „maar ik heb niets met vrouw Angerd te praten."

„Het lijkt wel," zeide Simon, „dat je met mij ook niets te praten hebt. Ik zal mij niet bij je indringen, Kristin, voor de tijd komt — maar het kan toch zoo niet doorgaan, dat ik nooit eens met je mag praten."

„Ik ben nooit welbespraakt geweest," zeide Kristin, „dat weet ik zelf wel, en ik geloof, dat het geen groot verlies voor je zou zijn, indien er niets van een huwelijk tusschen ons beiden kwam."

„Je weet best, hoe ik daarover denk," antwoordde Simon, terwijl hij haar aanzag.

Kristin kreeg een vuurroode kleur. En het deed haar pijn, dat zij de wijze, waarop Simon Darre haar het hof maakte, niet eens onaangenaam vond. Toen zei hij na een oogenblik:

„Is het Arne Gyrdszoon, Kristin, dien je niet kunt vergeten?" Kristin keek hem strak aan; Simon ging voort, en zijn stem was zacht en vriendelijk: „Ik zal je daar geen verwijt van maken — jullie waart als broer en zuster opgegroeid en het is nog nauwelijks een jaar geleden. Maar je kunt er gerust op vertrouwen, dat ik het goed met je meen —"

Kristin was heel bleek geworden. Geen van beide spraken ze, toen ze in de schemering de stad door liepen. Aan het eind van de straat, in de groenachtig blauwe lucht, stond de sikkel van de maan, die een heldere ster omving.

Een jaar, dacht Kristin, en ze kon zich niet meer herinneren, wanneer ze het laatst een gedachte aan Arne had gewijd. Ze werd bang — misschien was ze een lichtzinnige, slechte vrouw — een jaar sinds ze hem in de sterfkamer op de baar gezien had, toen ze geloofde, dat ze nooit in haar leven meer blij zou kunnen zijn — zij kreunde onhoorbaar van vrees over de ongestadigheid van haar eigen hart en de ijdelheid van alle dingen. Erlend, Erlend — kon hij haar vergeten — en toch scheen het haar nog erger, wanneer zij hem ooit zou kunnen vergeten.

Heer Andres ging met zijn kinderen naar het groote feest op den koningshof. Kristin zag al de praal en pracht, die daar ten toon gespreid werd — ze kwamen ook in de zaal, waar koning Haakon zat met vrouw Isabel Bruce, de weduwe van koning Eirik. Heer Andres ging voorop en begroette den koning, terwijl zijn kinderen met Kristin wat achter bleven. Zij dacht aan alles, wat vrouw Aashild haar verteld had; zij herinnerde zich, dat de koning na aan Erlend verwant was, hun grootmoeders waren zusters — en zij was de door Erlend verleide vrouw, zij had geen recht om hier te staan, het allerminst tusschen deze goede en eerzame lieden, Ridder Andres' kinderen.

Toen zag zij plotseling Erlend Nikulauszoon — hij was naar voren getreden voor koningin Isabel en stond daar met gebogen hoofd en een hand op de borst, terwijl zij enkele woorden tot hem sprak; hij droeg het bruine zijden kleed, dat hij op het gildefeest gedragen had. Kristin verborg zich achter de ruggen van heer Andres' dochters.

Toen vrouw Angerd geruimen tijd later haar drie dochters aan de koningin voorstelde, zag Kristin hem nergens, maar zij durfde haar oogen ook niet van den grond op te heffen. Zij vroeg zich af, of hij ergens in de zaal stond; zij verbeeldde zich zijn blik op zich gericht te voelen — maar zij dacht ook, dat alle menschen naar haar keken alsof ze begrepen, dat zij

daar als een leugenaarster stond met den gouden hoofdband in haar loshangend haar.

Hij was niet in de zaal, waar de jongeren onthaald werden en waar gedanst werd, nadat de tafels weggenomen waren. Kristin moest dien avond aan Simons hand dansen.

Langs den eenen lengtemuur stond een vaste tafel en daarheen droegen de dienaren van den koning den heelen nacht bier en wijn en mede. Eens, toen Simon haar daarheen trok en haar toedronk, zag zij, dat Erlend vlak bij haar stond, achter Simon. Hij keek haar aan en Kristins hand beefde, toen zij den beker uit Simons hand aannam en aan haar mond bracht. Erlend fluisterde druk met den man, die hem vergezelde — een grooten, gezetten, knappen ouderen man, die onwillig het hoofd schudde en boos keek. Even later voerde Simon haar terug naar den dans.

Zij wist niet, hoe lang deze dans duurde — de dansmuziek hield aan en ieder oogenblik duurde lang door haar verlangen en onrust. Eindelijk was het uit en Simon trok haar weer mee naar de tafel met de dranken.

Een vriend kwam naar hem toe, sprak hem aan en nam hem eenige schreden met zich mee naar een groepje jonge mannen. Op het zelfde oogenblik stond Erlend voor haar.

„Ik moet je zooveel zeggen," fluisterde hij, „ik weet niet, waar ik mee beginnen moet — zeg mij toch in 's hemels naam, hoe is het met je?" vroeg hij haastig, want hij zag, dat ze krijtwit werd.

Zij kon hem niet duidelijk onderscheiden; het was of er water tusschen hun beider gezichten stroomde. Hij nam een beker van de tafel, dronk en reikte hem haar toe. Kristin dacht, dat hij te zwaar was of anders was haar arm van haar schouder losgeraakt; zij kon hem niet naar haar lippen brengen.

„Staat het zoo, dat je wel met je verloofde maar niet met mij wilt drinken?" vroeg Erlend zacht; maar Kristin liet den beker uit haar hand vallen en zonk voorover in zijn armen.

Toen zij weer tot zich zelf kwam lag zij op een bank met haar hoofd in den schoot van een vreemd meisje. Men had haar gordel en de speld op haar borst losgemaakt — iemand klopte haar op de palm van haar hand en zij had water in haar gezicht.

Zij ging overeind zitten. Ergens in den kring om haar heen zag ze Erlend, bleek en ellendig. Zij voelde zich slap in haar lichaam, alsof al haar beenderen gesmolten waren, en haar hoofd voelde als een groote holte — maar ergens daarbinnen blonk een duidelijke, wanhopige gedachte — ze moest met Erlend spreken.

Toen zeide ze tegen Simon Darre, die vlak naast haar stond:

„Het was zeker te warm voor mij — er branden hier zooveel kaarsen — en ik ben niet gewend zooveel wijn te drinken —"

„Voel je je nu weer goed?" vroeg Simon. „Je hebt de menschen aan het schrikken gemaakt —. Wil ik je nu misschien naar huis brengen?"

„We moeten wel wachten tot je ouders gaan," zei Kristin rustig. „Maar kom hier zitten — ik heb geen lust om meer te dansen." Zij klopte met haar hand op het kussen naast haar — toen stak zij haar andere hand naar Erlend uit:

„Zet u hier, Erlend Nikulauszoon, ik heb u nog niet kunnen begroeten. Ingebjörg zei onlangs, dat ze geloofde, dat u haar geheel vergeten had."

Zij zag, dat het hem veel meer moeite gekost had zich te beheerschen dan haar — toen moest ze zich geweld aan doen om den zachten glimlach terug te houden, die om haar mond te voorschijn wilde treden.

„U moet de jonkvrouw bedanken, omdat ze zich mijner nog herinnert," sprak hij hakkelend. „Ik was bang, dat ze mij vergeten had."

Kristin aarzelde even. Ze wist niet, wat ze zeggen zou, dat voor een oppervlakkig toehoorder als van Ingebjörg zou kunnen komen, maar dat Erlend toch begrijpen zou. Toen welde er een bitterheid in haar op wegens de ellende van al deze maanden en ze zeide:

„Waarde Erlend, dacht u, dat wij meisjes den man vergeten zouden, die zoo moedig onze eer verdedigd heeft —."

Zij zag, dat het hem was alsof ze hem een slag in het gezicht had gegeven — ze had er dadelijk berouw over; toen vroeg Simon, waar ze op doelde. Kristin vertelde hem daarop het avontuur van haar en Ingebjörg in het bosch van Eika-

berg. Zij merkte, dat het Simon slecht beviel. Toen verzocht zij hem aan vrouw Angerd te gaan vragen of ze niet spoedig vertrekken zouden; ze was toch wel moe. Zoodra hij weg was keek zij Erlend aan.

„Het is eigenaardig," zei deze zacht, „dat je zooveel tegenwoordigheid van geest bezit — dat had ik niet van je gedacht."

„Ik heb moeten leeren mijn gedachten te verbergen, dat begrijp je wel," zei ze somber.

Erlend haalde zwaar adem; hij was nog heel bleek.

„Het is dus zoo?" fluisterde hij. „Je had mij toch beloofd, je tot mijn vrienden te wenden, indien het hiertoe komen zou. God weet, dat ik er iederen dag aan gedacht heb of het ergste met je gebeurd zou zijn —"

„Ik weet, wat je met het ergste bedoelt," zei Kristin kortaf. „Je hoeft daar niet bang voor te zijn. Het ergste vind ik, dat je mij geen enkel woord hebt laten hooren — begrijp je niet, dat ik daar als een vreemde vogel tusschen de nonnen ga —?"

„Is het daarom, dat je bij de lieden van Dyfrin bent?" vroeg hij. Toen werd ze zoo bedroefd, dat ze niet antwoorden kon.

Zij zag vrouw Angerd en Simon in de deur verschijnen. Erlends hand hing over zijn knie, vlak bij haar, en zij kon die niet in de hare nemen —.

„Ik moet je te spreken krijgen," zei hij heftig, „wij hebben geen enkel woord tegen elkander kunnen zeggen van wat noodig is —."

„Ga na de feestdagen naar de mis in de Mariakerk," zeide Kristin snel, terwijl ze opstond en de beide anderen te gemoet ging.

Vrouw Angerd was op weg naar huis heel vriendelijk en zorgzaam voor Kristin en ze hielp haar zelf naar bed. Met Simon sprak ze niet meer voor den volgenden dag. Toen zeide hij:

„Hoe komt het, dat jij boodschappen overbrengt tusschen dien Erlend en Ingebjörg Filippusdochter? Je moet er je medewerking niet toe verleenen, indien er een heimelijk verkeer tusschen hen beide bestaat!"

„Het heeft niets te beteekenen," zeide Kristin. „Zij is een onnoozele hals."

„Ik vind overigens," zei Simon, „dat je voorzichtig genoeg

geworden moest zijn om je niet alleen met die klapekster in het bosch of op den weg te wagen." Maar Kristin herinnerde hem op beleedigden toon, dat het hun schuld niet was, dat ze aan het dwalen geraakt waren. Toen zeide Simon niets meer.

Den volgenden dag brachten de lieden van Dyfrin haar naar het klooster terug voor ze zelf naar huis reisden.

Erlend kwam gedurende een week iederen avond bij den avonddienst in de kloosterkerk, zonder dat Kristin de gelegenheid kreeg om een woord met hem te wisselen. Zij voelde zich als een havik, die aan zijn stok vastgeketend zit met de kap over de oogen. Zij was ook ongelukkig om ieder woord, dat zij bij hun laatste ontmoeting tegen elkaar gezegd hadden — het had niet zoo moeten zijn. Het gaf haar niets, of ze al tegen zich zelf zei, dat het zoo plotseling voor hen beiden gekomen was, zoodat ze nauwelijks geweten hadden, wat ze zeiden.

Maar op een middag kwam er in de schemering een mooie vrouw in de spreekkamer, die er uitzag als de vrouw van een stadbewoner. Zij vroeg naar Kristin Lavransdochter en zei, dat ze de vrouw van een handelaar in kleederen was; haar man was juist uit Denemarken gekomen met een partij mooie mantels; Aasmund Björgulfszoon wilde er een van aan zijn nicht geven en het meisje moest met haar mee gaan om er zelf een uit te zoeken.

Kristin kreeg toestemming om met de vrouw mee te gaan. Zij vond het niets voor haar oom om haar een kostbaar geschenk te willen geven en zonderling, dat hij een vreemde vrouw zou sturen om haar te halen. Eerst sprak de vrouw niet veel en antwoordde ze weinig op Kristins vragen, maar toen ze beneden in de stad waren zei ze plotseling:

„Ik wil zoo'n mooi kind als jij bent niet bedriegen — ik zal je zeggen, wat het geval is en dan kan je zelf beslissen, wat je doen zult. Het is niet je oom, die mij gestuurd heeft, maar een man — je kunt misschien zijn naam wel raden en kan je dat niet dan moet je niet met mij mee gaan. Ik heb geen man en ik verdien het levensonderhoud van mijzelf en de mijnen door herberg te houden en bier te schenken; daarbij kan ik niet te angstig zijn voor de zonde of voor gerechts-

dienaren, — maar ik wil er mijn huis niet toe leenen, dat jij binnen mijn deur bedrogen zou worden."

Kristin bleef staan en kreeg een kleur. Zij kreeg zoo'n wonderlijk gevoel van pijn en schaamte ter wille van Erlend. De vrouw ging door:

„Ik zal je naar het klooster terug brengen, Kristin — maar je moet mij iets voor de moeite geven — de ridder heeft mij een groote belooning toegezegd, maar ik ben ook eens mooi geweest en toen ben ik zelf bedrogen geworden. En dan moet je mij vanavond in je gebed maar eens gedenken — men noemt mij Brynhild Fluga."

Kristin trok een ring van haar vinger en gaf dezen aan de vrouw:

„Dat is mooi van je, Brynhild — maar als de man mijn neef Erlend Nikulauszoon is, dan heb ik niets te vreezen; hij wil, dat ik hem met mijn oom verzoenen zal. Je hoeft er geen spijt van te hebben — maar ik dank je, omdat je mij hebt willen waarschuwen."

Brynhild Fluga wendde haar hoofd ter zijde om een glimlach te verbergen.

Zij voerde Kristin door de nauwe straten achter de Klemenskerk naar het noorden, naar de rivier. Hier lagen enkele kleine hoeven verspreid op de helling langs den oever. Zij gingen tusschen eenige hagen door en daar kwam Erlend hen te gemoet. Hij keek naar alle kanten om zich heen, trok toen zijn mantel uit, sloeg dien om Kristin en trok de kap over haar gezicht.

„Wat vind je van dezen inval?" vroeg hij haastig en zacht. „Vind je, dat ik heel dwaas handel? — maar ik moet met je praten."

„Het is voor ons van niet veel belang om te denken aan wat goed of kwaad is," zeide Kristin.

„Spreek niet zoo," smeekte Erlend. „Het is mijn schuld —. Kristin, ik heb iederen dag en iederen nacht naar je verlangd," fluisterde hij, dicht tegen haar aan gedrukt.

Er ging een siddering door haar heen toen haar oogen een kort oogenblik de zijne ontmoetten. Toen hij haar zoo aanzag voelde ze zich berouwvol omdat zij aan iets anders dan haar liefde voor hem had gedacht.

Brynhild Fluga was vooruit gegaan. Erlend vroeg, toen ze op de hoeve kwamen:

„Wil je, dat we in de benedenkamer gaan of zullen we boven praten?"

„Zooals jij wilt," antwoordde Kristin.

„Het is boven koud," zei Erlend zacht. „Wij moeten dan in bed gaan liggen —" Kristin knikte slechts.

Op hetzelfde oogenblik, dat hij de deur achter hen gesloten had, lag ze in zijn armen. Hij boog haar heen en weer als een riet en verblindde en verstikte haar bijna met zijn kussen, terwijl hij ongeduldig beide mantels van haar afrukte en die op den grond wierp. Toen tilde hij het meisje in haar lichte kloosterdracht op, legde haar tegen zijn schouder en droeg haar naar zijn bed. Verschrikt door zijn heftigheid en door haar eigen plotselinge begeerte naar hem sloeg zij haar armen om hem heen en verborg haar gezicht aan zijn hals.

Het was zoo koud in de bovenkamer, dat ze hun eigen adem als rook konden zien tegen het lichtje, dat op tafel stond. Maar er lagen veel dekens en huiden in het bed, bovenop een groote berenhuid en die trokken ze hoog op tot heelemaal over hun gezicht. Zij wist niet, hoe lang ze zoo in zijn armen gelegen had, toen Erlend zei:

„Nu moeten we spreken over dat, wat we elkander moeten zeggen, mijn lieve Kristin — ik durf je hier niet veel langer te laten blijven."

„Ik durf hier wel den heelen nacht te blijven, indien je dat wilt," fluisterde ze terug.

Erlend drukte zijn wang tegen de hare:

„Dan zou ik je vriend niet zijn. Het is al erg genoeg zooals het nu is, maar je zult door mij niet in opspraak komen."

Kristin antwoordde niet — maar het deed haar pijn: zij begreep niet, dat hij zooiets zeggen kon, hij, die haar hier naar het huis van Brynhild Fluga had gehaald — zij wist niet, hoe ze eraan kwam, maar ze voelde, dat dit geen goede plaats was. En hij had verwacht, dat alles zou gaan zooals het gegaan was, want hij had een beker mede bij het bed staan.

„Ik heb er over gedacht," ging Erlend voort, „om je, indien we geen anderen uitweg zagen, met geweld te ontvoeren — naar Zweden — vrouw Ingebjörg heeft mij dezen herfst vriendelijk ontvangen en herinnerde zich de familiebetrek-

king, die er tusschen ons bestaat. Maar nu moet ik voor mijn zonden lijden — ik ben vroeger al eens uit het land uitgeweken, weet je, — en ik wil niet, dat jij in een adem met die andere genoemd zult worden."

„Neem me met je mee naar huis, naar Husaby," zeide Kristin zacht. „Ik wil niet langer van je gescheiden zijn en tusschen de meisjes in het klooster leven. Jouw verwanten zoowel als de mijne zullen toch redelijk genoeg zijn om ons toe te laten samen te komen en ons met hen te verzoenen —"

Erlend drukte haar tegen zich aan en steunde:

„Ik kan je niet naar Husaby brengen, Kristin."

„Waarom kan je dat niet?" vroeg ze zacht.

„Eline is daar in den herfst gekomen," zei hij na een oogenblik. „Ik kan haar niet van de hoeve weg krijgen," ging hij heftig voort, „als ik haar niet met geweld naar de slede draag en wegrijd. En ik vond, dat ik dit niet doen kon — zij had onze beide kinderen mee naar mijn huis genomen —"

Kristin had het gevoel, dat ze al dieper en dieper wegzonk. Met een door vrees gebroken stem zeide ze:

„Ik dacht, dat je je van haar gescheiden had —"

„Dat dacht ik ook," antwoordde Erlend kortaf. „Maar ze heeft zeker in Österdal, waar ze was, ontdekt dat ik er over dacht te trouwen. Je hebt den man gezien met wien ik samen was op het feest na Kerstmis — dat was mijn pleegvader, Baard Peterszoon van Hestnaes. Ik ging naar hem toe nadat ik uit Zweden terugkwam en ik ben ook bij mijn neef Heming Alvszoon in Saltvik geweest; ik praatte er met hen over, dat ik nu wilde trouwen, en vroeg hun mij te helpen. Dat was Eline ter oore gekomen —.

Ik heb haar aangeboden te vragen wat zij wilde voor haar en de kinderen — maar ze verwachten, dat Sigurd, haar man, den winter niet door zal komen — en dan kan niemand ons verbieden samen te wonen —.

— Ik heb in den stal geslapen met Haftor en Ulv, terwijl Eline in mijn kamer in mijn bed lag. Ik denk, dat mijn knechten achter mijn rug flink gelachen hebben —."

Kristin kon geen woord uitbrengen. Een oogenblik later hernam Erlend:

„Je weet wel, zoodra tusschen ons het verlovingsfeest

gevierd is, zal ze moeten begrijpen, dat het haar niets geeft — ze heeft geen macht meer over mij —

— Maar met de kinderen is het erger. Ik had ze in een jaar niet gezien — ze zijn mooi — en ik kan weinig doen om hun toekomst te verzekeren. Het zou hun niet veel gegeven hebben, indien ik met hun moeder had kunnen trouwen."

De tranen begonnen over Kristins wangen te loopen. Toen zeide Erlend:

„Heb je gehoord, dat ik zei, dat ik met mijn verwanten gesproken heb? Ja, ze waren er zeer mee ingenomen, dat ik nu wilde trouwen. Toen zei ik, dat ik jou wilde hebben en niemand anders —"

„En beviel dat hun niet?" vroeg Kristin eindelijk bevreesd.

„Begrijp je niet," zei Erlend somber, „dat ze slechts één ding konden zeggen — zij kunnen en ze willen niet met mij naar je vader rijden voor de afspraak tusschen jou en Simon Andreszoon weer te niet gedaan is. Het is er voor ons niet gemakkelijker door geworden, Kristin, dat je het Kerstfeest met de lieden van Dyfrin gevierd hebt."

Kristin liet zich nu geheel gaan en huilde in stilte. Ze had wel gevoeld, dat er iets verkeerds en oneervols in haar liefde was, en nu zag ze, dat het haar schuld was.

Zij rilde van kou toen ze een oogenblik later opstond en Erlend haar de beide mantels omsloeg. Het was buiten nu geheel donker en Erlend bracht haar tot aan het Klemens kerkhof; toen begeleidde Brynhild haar de rest van den weg naar Nonneseter.

VII.

Een week later kwam Brynhild Fluga met de boodschap, dat de mantel klaar was, en Kristin ging met haar mee en was bij Erlend in de bovenkamer zooals laatst.

Toen zij afscheid namen gaf hij haar een mantel; „nu heb je ten minste iets om in het klooster te laten zien," zeide hij. Hij was van blauw fluweel, met roode zijde doorweven, en Erlend vroeg, of ze zien kon, dat het dezelfde kleuren waren als die van de jurk, die zij dien dag in het bosch gedragen had. Kristin was zelf verbaasd over haar blijdschap omdat hij dit zei — zij geloofde, dat hij haar nooit een grooter pleizier gedaan had dan met deze woorden.

Maar nu konden ze dit voorwendsel niet meer gebruiken om bij elkaar te komen en het was zoo gemakkelijk niet om er een ander te vinden. Erlend ging naar den avonddienst in de kloosterkerk en enkele keeren wist Kristin na den dienst een boodschap te bedenken in een der proveniershuizen; zoo slaagden zij erin heimelijk eenige woorden achter de hagen in de duisternis der winteravonden met elkaar te wisselen.

Toen bedacht Kristin zuster Potentia toestemming te vragen om eenige oude, jichtige, door het klooster ondersteunde vrouwen te bezoeken, die in een huisje op een akker woonden. Achter het huisje stond een schuur, waar de vrouwen een koe hielden; Kristin bood aan daarvoor te zorgen, wanneer ze bij hen was, en intusschen liet ze dan Erlend bij zich binnen.

Met eenige verwondering merkte ze op, dat, hoe blij Erlend ook was om bij haar te zijn, het hem toch griefde, dat zij dit had kunnen bedenken.

„Het is niet tot je voordeel geweest, dat je mij hebt leeren

kennen," sprak hij op een avond. „Nu heb je geleerd dergelijke listen te gebruiken."

„Dat moest jij mij niet verwijten," antwoordde Kristin bedroefd.

„Ik verwijt het jou ook niet," zeide Erlend haastig en zacht.

„Ik had zelf niet gedacht," ging zij voort, „dat het mij zoo gemakkelijk zou vallen om te liegen. Maar men kan wat men moet."

„Dat is niet altijd waar," sprak Erlend op denzelfden toon. „Denk maar aan dezen winter; toen kon je niet tegen je verloofde zeggen, dat je hem niet hebben wilde."

Hierop antwoordde Kristin niet; zij streelde hem alleen maar over zijn gezicht.

Nooit voelde ze zoo sterk, hoe lief ze Erlend had, als wanneer hij zulke dingen zei en haar bedroefd of verwonderd maakte. Zij was ook blij, dat zij de schuld op zich kon nemen van alles, wat in hun liefde oneervol en verkeerd was. Had zij den moed gehad om met Simon te praten, zooals ze had moeten doen, dan hadden ze nu al een heel eind op weg kunnen zijn om hun zaken geregeld te krijgen. Erlend had alles gedaan wat hij doen kon door met zijn verwanten over zijn huwelijk te spreken. Dat zei ze tegen zich zelf, wanneer de dagen in het klooster lang en moeilijk waren — Erlend had alles eerlijk en goed willen doen. Met een teederen glimlach dacht ze aan hem zooals hij over hun bruiloft sprak — zij zou in fluweel en zijde naar de kerk rijden, zij zou naar het bruidsbed geleid worden met een hooge, gouden kroon en loshangend haar — dat mooie, mooie haar van je, zeide hij, terwijl hij haar vlechten door zijn handen liet glijden.

„Het kan voor jou toch nooit zoo worden, alsof je mij nooit bezeten had," zei Kristin nadenkend, toen hij weer eens zoo sprak.

Toen drukte hij haar stormachtig tegen zich aan.

„Denk je, dat ik mij den eersten keer kan herinneren, dat ik Kerstfeest vierde, of den eersten keer, dat ik het in de boschjes thuis na den winter groen zag worden? Zeker, ik herinner mij heel goed den eersten keer dat ik jou bezeten heb en iederen keer daarna — maar jou altijd te bezitten, dat is als een voortdurend Kerstfeest vieren en vogels jagen in groene bosschen —."

Gelukkig vleide zij zich tegen hem aan. Niet, omdat ze ook maar een oogenblik geloofde, dat het zoo zou gaan zooals Erlend zoo zeker verwachtte — Kristin dacht, dat er stellig binnen kort een oordeelsdag voor hen zou komen. Het kon toch onmogelijk goed blijven gaan —. Maar zij was daar niet zoo bang voor — ze was veel banger, dat Erlend weer naar het noorden zou moeten reizen voor deze zaak uitkwam en dat zij dan weer alleen zou moeten zitten, gescheiden van hem. Hij was nu boven op den burcht in Akersnes; Munan Baardszoon zat daar, terwijl de schatbewaarder in Tunsberg was, waar de koning gevaarlijk ziek lag. Maar eens zou Erlend toch wel naar huis moeten gaan om op zijn bezittingen toe te zien. Dat zij bang was omdat hij naar huis, naar Husaby, moest, waar zijn bijzit op hem zat te wachten, dat wilde zij zich zelf niet eens bekennen en ook niet, dat zij er minder voor vreesde met Erlend in de zonde betrapt te zullen worden dan er alleen voor op te moeten komen en aan Simon en haar vader te moeten zeggen, wat haar op het hart lag.

En daarom hoopte ze bijna, dat de straf over haar zou komen en wel spoedig, want nu had ze geen andere gedachten meer dan Erlend; zij verlangde overdag naar hem en droomde 's nachts van hem; berouw kon ze niet voelen, maar ze troostte zich met de gedachte, dat er stellig een dag zou komen, waarop zij zwaar boete zou doen voor alles, wat zij onrechtmatig gegrepen hadden. En in de korte oogenblikken, dat zij met Erlend samen kon zijn daar ginds in den koestal van de arme vrouwen, wierp zij zich zoo heftig in zijn armen, alsof zij er met haar ziel voor betaald had om de zijne te mogen zijn.

Maar de tijd verliep en het leek wel, alsof het geluk Erlend werkelijk zoo gunstig was als hij vertrouwde. Kristin merkte nooit, dat iemand in het klooster haar wantrouwde. Ja, Ingebjörg was er wel achter gekomen, dat zij samenkomsten met Erlend had, maar Kristin merkte, dat de andere geen oogenblik dacht, dat het meer was dan een vermaak, dat zij zich veroorloofde. Dat een verloofd meisje van goede familie het zou wagen de overeenkomst, die haar verwanten gesloten hadden, weer te niet te doen, dat kwam, zooals Kristin merkte, zelfs bij Ingebjörg niet op. En weer sloeg de schrik haar een oogenblik om het hart — misschien was het ook wel iets

ongehoords, wat zij begonnen was. En daarom wenschte ze weer, dat het ontdekt zou worden, zoodat er aan dit alles een einde zou komen.

Het werd Paschen. Kristin begreep niet, waar deze winter gebleven was; iedere dag, dat ze Erlend niet gezien had, was lang geweest als een kwaad jaar en de lange, kwade dagen hadden zich aaneengeregen tot weken zonder eind — maar nu was het voorjaar en Paschen, en het leek haar, dat er geen tijd lag tusschen nu en het Kerstfeest. Zij verzocht Erlend haar niet tijdens de feestdagen te bezoeken en Kristin merkte, dat hij haar in alles toegaf, waar ze om vroeg. Het was evenzeer haar schuld als de zijne, dat ze samen tegen het vastengebod gezondigd hadden. Maar ze wilde, dat ze de Paaschdagen heiligen zouden. Toch, het was moeilijk hem niet te zien. Misschien zou hij al heel spoedig weg moeten gaan — hij had er niets van gezegd, maar ze wist, dat de koning nu op sterven lag en ze dacht, dat dit misschien verandering in Erlends omstandigheden zou kunnen brengen.

Zoo stonden haar zaken, toen zij een der eerste dagen na Paschen naar beneden geroepen werd om in de spreekkamer bij haar verloofde te komen.

Zoodra hij haar te gemoet trad en haar zijn hand toestak, begreep ze, dat er iets gaande was — zijn gezicht stond niet zooals gewoonlijk; zijn kleine grijze oogen lachten niet en wanneer hij glimlachte namen zij daar geen deel aan. Kristin kon niet nalaten op te merken, dat het hem goed stond wat minder te lachen. Hij zag er ook goed uit in een soort reiskleeding, een blauw, nauwsluitend, lang overkleed en een bruinen schoudermantel met een kap, die hij nu naar achteren had geworpen; zijn lichtbruin haar krulde sterk in de vochtige lucht.

Zij zaten een oogenblik te praten. Simon was in de vasten op Formo geweest en in dien tijd bijna dagelijks op Jörundgaard. Zij maakten het daar goed; Ulhvild was zoo gezond als men voor haar kon hopen; Ramborg was nu thuis; ze was mooi en levendig.

„Dezer dagen is het jaar om, dat je hier in Nonneseter zou zijn," zeide Simon. „Ze zijn bij je thuis stellig al begonnen

aan de voorbereidselen voor het verlovingsfeest tusschen jou en mij."

Kristin zei niets; toen ging Simon voort:

„Ik heb tegen Lavrans gezegd, dat ik naar hier, naar Oslo wilde rijden om er met jou over te spreken."

Kristin sloeg haar oogen neer en antwoordde zacht:

„Ik zou graag met je onder vier oogen over deze zaak spreken, Simon."

„Ik heb zelf begrepen, dat we dit moeten doen," antwoordde Simon Andreszoon. „Ik wilde je juist voorstellen aan vrouw Groa te vragen, of we samen wat in den tuin mogen gaan."

Kristin stond snel op en gleed geluidloos de kamer uit. Na eenige oogenblikken kwam ze terug, gevolgd door een non met een sleutel.

Er voerde een deur van de spreekkamer naar een moestuin, die achter de meest westelijke huizen van het klooster lag. De non ontsloot die en ze traden naar buiten in een zoo dichten nevel, dat ze nauwelijks eenige schreden voor zich uit tusschen de boomen door konden zien. De dichtstbijzijnde stammen waren pikzwart; op iedere tak en twijg parelden druppels. Er lag wat versch gevallen smeltende sneeuw op den vochtigen grond, maar onder de struiken bloeiden reeds enkele witte en gele lelietjes en de bladen der viooltjes roken frisch en geurig.

Simon bracht haar naar de naastbijzijnde bank. Hij zat eenigszins voorovergebogen met zijn ellebogen op zijn knieën gesteund. Toen keek hij tot haar op met een eigenaardigen glimlach.

„Ik geloof, dat ik wel weet, wat je me zeggen wilt," zeide hij. „Er is een andere man van wien je meer houdt dan van mij?"

„Dat is zoo," antwoordde Kristin zacht.

„Ik geloof, dat ik ook zijn naam wel weet," zeide Simon en er kwam iets hards in zijn stem. „Het is Erlend van Husaby?"

Na een oogenblik vroeg Kristin met zachte stem:

„Is het je dan ter oore gekomen?"

Simon aarzelde even voor hij antwoordde:

„Dacht je dan, dat ik zoo dom was niets te merken toen wij na Kerstmis samen waren? Toen kon ik niets zeggen,

omdat mijn vader en moeder er bij waren. Maar daarom wilde ik nu alleen hier naar toe rijden. Ik weet niet, of het verstandig van mij is het aan te roeren — maar ik vond, dat we over deze dingen moeten spreken voor we aan elkander gegeven worden.

— Nu wil het geval echter, dat ik gisteren, toen ik hier kwam, mijn neef meester Öistein ontmoette. En hij praatte over jou. Hij zei, dat hij je op een avond over het Klemenskerkhof had zien gaan met een vrouw, die ze Brynhild Fluga noemen. Ik zwoer er een duren eed op, dat hij verkeerd gezien moest hebben. En als je zegt, dat het niet waar is, dan zal ik je op je woord gelooven."

„De priester heeft goed gezien," antwoordde Kristin uitdagend. „Je hebt een meineed gezworen, Simon."

Hij bleef even stil zitten voor hij vroeg:

„Weet je, wie die Brynhild Fluga is, Kristin?" Toen zij het hoofd schudde ging hij voort: „Munan Baardszoon heeft haar hier in een huis in de stad gezet, toen hij trouwde — zij houdt er een ongeoorloofde wijnschenkerij en zoo meer op na —"

„Ken je haar dan?" vroeg Kristin spottend.

„Ik ben nooit voor monnik of priester bestemd geweest," zei Simon, terwijl hij een kleur kreeg. „Maar ik weet mij vrij van onrecht zoowel tegenover meisjes als tegenover de vrouwen van andere mannen. Begrijp je zelf niet, dat het geen handelwijze voor een eerbaar man is om je 's avonds met zoo iemand uit te laten gaan —?"

„Erlend heeft mij niet verleid," zei Kristin boos en met een kleur, „en hij heeft mij niets beloofd. Ik heb hem mijn hart gegeven, zonder dat hij iets gedaan heeft om mij te verlokken — ik heb hem den eersten keer, dat ik hem zag, meer lief gekregen dan alle andere mannen."

Simon zat met zijn dolk te spelen en wierp dien van de eene hand in de andere.

„Dat zijn vreemde woorden om van je verloofde te hooren," zeide hij. „Het ziet er nu goed voor ons beiden uit, Kristin."

Kristin haalde diep adem:

„Ik zou je een slechten dienst bewijzen door nu je vrouw te worden, Simon."

„God weet, dat het er wel naar uitziet," zeide Simon Andreszoon.

„Dan vertrouw ik er op," zei Kristin angstig en bevreesd, „dat je mij zult steunen om te bewerken, dat heer Andres en mijn vader die afspraak over ons te niet zullen doen."

„Zoo, doe je dat," zeide Simon. Hij zweeg even. „God weet, of je zelf wel goed begrijpt, wat je zegt."

„Ja, dat doe ik," antwoordde Kristin. „Ik weet, dat de wet zoo is, dat niemand een meisje tegen haar wil tot een huwelijk mag dwingen; dan kan zij haar zaak voor het Ting brengen —"

„Ik geloof, dat het voor den bisschop is," zei Simon met een bitteren glimlach. „Ik heb nooit reden gehad om uit te vorschen, hoe de wet daarover nu eigenlijk is. En jij gelooft ook niet, dat je er toe komen zult die noodig te hebben. Je weet, dat ik niet van je eischen zal, dat je je woord houdt, indien dat je te zeer tegenstaat. Maar begrijp je niet — het is nu twee jaar geleden, dat ons huwelijk afgesproken werd, en je hebt er nooit met een enkel woord iets tegen in gebracht voor dit oogenblik, nu alles voor het verlovingsfeest en de bruiloft gereed is. Heb je bedacht, wat het beteekent, wanneer je er nu mee te voorschijn komt, dat je den band breken wilt, Kristin?"

„Jij wilt mij ook niet meer hebben," zeide Kristin.

„Jawel," antwoordde Simon kort. „Wanneer je dat gelooft zal je je meening moeten herzien —."

„Erlend Nikulauszoon en ik hebben elkander bij ons christelijk geloof bezworen," zei ze bevend, „dat, indien wij niet in het huwelijk samen kunnen komen, geen van ons ooit een man of een vrouw zal willen hebben —"

Simon zweeg geruimen tijd. Toen sprak hij met moeite:

„Dan begrijp ik niet, Kristin, wat je bedoelde toen je zei, dat hij je niet verleid en je niets beloofd heeft — hij heeft je van al je verwanten weggelokt. — Heb je er aan gedacht, wat voor man je krijgt, indien je trouwt met iemand, die de vrouw van een ander tot zijn bijzit heeft genomen — en die nu de verloofde van een vreemden man tot vrouw wil nemen —?"

Kristin slikte haar tranen in en fluisterde met een verstikte stem:

„Dat zeg je om mij pijn te doen."

„Geloof je, dat ik je pijn wil doen?" vroeg Simon zacht.

„Het zou niet zoo gegaan zijn, indien jij —" sprak Kristin aarzelend. „Jij bent ook niet geraadpleegd, Simon — het waren jouw vader en mijn vader, die dit samen afspraken. Het zou anders geweest zijn, indien je mij zelf gekozen had —"

Simon stak zijn dolk in de bank, zoodat hij overeind bleef staan. Even later trok hij hem er weer uit en trachtte hem in de scheede terug te steken, maar hij ging er niet in, de punt was omgebogen. Toen liet hij hem weer van de eene hand in de andere glijden.

„Je weet heel goed," zeide hij met zachte, trillende stem, „je weet, dat je nu liegt, indien je wilt beweren, dat ik niet —. Je weet best, waar ik — meermalen — met je over had willen spreken, toen je me echter zoo te gemoet trad, dat ik geen man geweest zou zijn, indien ik het — daarna — had kunnen zeggen, zelfs indien ze het met gloeiende tangen uit mij hadden trachten te trekken —.

— Eerst meende ik, dat het die doode jongen was. Ik dacht, dat ik je met vrede moest laten — je kende mij niet — ik vond, dat het, zoo gauw daarna, zonde tegenover je geweest zou zijn. Nu zie ik, dat je niet zoo'n langen tijd noodig had om te vergeten — nu — — nu — nu —."

„Neen," zeide Kristin zacht. „Dat begrijp ik, Simon. Nu kan ik niet verwachten, dat je langer mijn vriend zult zijn."

„Vriend —!" Simon lachte kort en vreemd. „Heb je mijn vriendschap dan nu noodig?"

Kristin kreeg een kleur.

„Jij bent een man," zei ze zacht. „En ook oud genoeg — je hebt zelf over je huwelijk te beslissen —"

Simon keek haar scherp aan. Toen lachte hij net als straks:

„Ik begrijp je. Je wilt, dat ik zeggen zal, dat ik het ben, die —. Ik moet de schuld voor deze woordbreuk op mij nemen?

— Ben je vast besloten — durf en wil je trachten je zaak door te zetten — dan zal ik het doen," zei hij zacht. „Thuis tegenover mijn familie en tegenover al je verwanten — behalve een. Aan je vader moet je de waarheid zeggen, net zooals het is. Als je het wilt zal ik hem je boodschap overbrengen en het zoo makkelijk voor je maken als ik kan — maar Lavrans Björgulfszoon moet weten, dat ik nooit eenig

woord, dat ik tot hem gesproken heb, terug heb willen nemen."

Kristin klemde haar beide handen om den rand van de bank; dit greep haar meer aan dan al het andere, wat Simon Darre gezegd had. Bleek en bang keek ze naar hem op.

Simon stond op:

„Nu moeten we naar binnen gaan," zei hij. „Ik geloof, dat we beiden wel eenigszins koud geworden zijn, en die zuster zit met den sleutel te wachten. — Ik zal je een week geven om over deze dingen te denken — ik heb hier in de stad het een en ander te doen. Ik zal hierheen komen om met je te spreken voor ik vertrek; je zult wel niet begeeren mij voor dien tijd te zien."

VIII.

Kristin zeide tegen zich zelf, dat het nu gebeurd was, maar ze voelde zich doodmoe en gebroken en ziek van verlangen naar Erlends armen.

Zij lag het grootste deel van den nacht wakker en ze besloot dat te doen, waar ze nooit aan had durven denken — een boodschap te zenden naar Erlend. Het was niet makkelijk om iemand te vinden, die deze boodschap voor haar zou kunnen overbrengen. De leekezusters gingen nooit alleen uit en zij wist er ook geen van wie ze zou kunnen denken, dat die het zou willen; de mannen, die het land bearbeidden, waren oudere lieden en ze kwamen zelden dicht bij de woning der nonnen behalve om met de abdis zelf te spreken. Alleen Olav —. Hij was een opgroeiende jongen, die in den tuin werkte; hij was de pleegzoon van vrouw Groa vanaf den tijd, dat hij als pasgeboren kind op een morgen op de trap van de kerk gevonden was. Men zei, dat zijn moeder een der leekezusters was; zij zou tot non gewijd worden, maar nadat ze zes maanden in het kerkervertrek gezeten had — het heette wegens ernstige ongehoorzaamheid en het was in dien tijd, dat het kind gevonden werd — had ze de kleeding der leekezusters gekregen en sindsdien had ze in den stal gearbeid. Kristin had in deze maanden dikwijls aan het lot van zuster Ingrid gedacht, maar zij had weinig gelegenheid gekregen om met haar te praten. Het was gewaagd op Olav te vertrouwen — hij was nog maar een kind en vrouw Groa en alle nonnen praatten en schertsten met den jongen, wanneer ze hem zagen. Maar Kristin vond, dat ze nu niet veel meer te verliezen had. En een paar dagen later, toen Olav op een morgen naar de stad moest, haalde Kristin hem over haar

boodschap naar Akersnes te brengen, dat Erlend er iets op moest vinden, zoodat ze elkaar alleen konden ontmoeten.

Dien zelfden middag kwam Ulv, Erlends lijfknecht, aan de kloosterpoort. Hij zei, dat hij een dienaar van Aasmund Björgulfszoon was en uit naam van zijn heer kwam vragen, of zijn nicht een paar uur in de stad mocht komen, omdat Aasmund geen tijd had naar Nonneseter te gaan. Kristin dacht, dat het stellig verkeerd moest loopen — maar toen zuster Potentia haar vroeg of ze den bode kende, antwoordde ze bevestigend. Toen ging ze met Ulv naar het huis van Brynhild Fluga.

Erlend wachtte haar in de bovenkamer — hij was verschrikt en in spanning en zij begreep dadelijk, dat hij nu weer bang was voor dat, wat hij het meest scheen te vreezen.

Het deed haar telkens zoo'n pijn, dat hij zoo doodsbang was, dat zij een kind zou verwachten —. In haar opgewonden stemming van dien avond zei ze dat ook tegen hem — en wel op heftigen toon. Erlend werd vuurrood en legde zijn hoofd op haar schouder:

„Je hebt gelijk," zeide hij. „Ik moet trachten je met rust te laten, Kristin — en niet op deze wijze je geluk op het spel te zetten. Als je wilt —"

Zij sloeg haar armen om hem heen en lachte, maar hij omvatte haar met kracht, drukte haar op de bank en ging zelf aan den anderen kant van de tafel zitten. Toen zij hem haar hand toestak kuste hij haar handpalm hartstochtelijk:

„Ik heb meer doorgemaakt dan jij," zeide hij heftig. „Je weet niet hoeveel het naar mijn overtuiging voor ons waard is, wanneer we met volle eer kunnen trouwen —."

„Dan had je dat niet moeten willen," zeide Kristin.

Erlend verborg zijn gezicht in zijn handen.

„Neen, gave God, dat ik je dit onrecht niet aangedaan had," sprak hij.

„Dat wenschen wij geen van beiden," zei Kristin met een overmoedigen lach. „Als ik ten slotte alleen maar met mijn familie en met God verzoend word en in vrede met hen mag leven, dan zal ik er niet bedroefd om zijn, wanneer ik met den vrouwenhoofddoek moet trouwen. En wanneer ik maar bij jou mag zijn lijkt het me dikwijls, dat ik het wel doen kan zonder dien vrede en —"

„Jij moet de eer weer in mijn huis terug brengen," zeide Erlend, „en ik moet je niet in mijn oneer nedertrekken."

Kristin schudde het hoofd. Toen zei ze:

„Dan zal je wel blij zijn te hooren, dat ik met Simon Andreszoon gesproken heb — en hij wil mij niet binden aan de overeenkomst, die over ons getroffen is vóór ik jou ontmoette."

Erlend was overgelukkig en Kristin moest alles vertellen. Maar zij verzweeg de geringschattende woorden, die Simon over Erlend gesproken had; wel vertelde zij, dat hij de schuld niet op zich wilde nemen tegenover Lavrans.

„Dat is billijk," zei Erlend kort. „Ze houden zeker wel veel van elkaar je vader en hij? Ja, op mij zal hij wel minder gesteld zijn — Lavrans."

Kristin vatte deze woorden zoo op, dat hij geloofde, dat ze nog een moeilijken weg te gaan zou hebben voor ze er waren en zij was hem daar dankbaar voor. Maar hij kwam er niet op terug; hij was heel blij en vertelde haar zijn vrees, dat ze den moed niet gehad zou hebben om met Simon te spreken.

„Ik kan merken, dat je in zekeren zin van hem houdt," zeide hij.

„Kan het je, na alles wat tusschen jou en mij voorgevallen is, iets schelen," zei Kristin, „dat ik zien kan, dat Simon zoowel rechtschapen als flink is."

„Als je mij nooit ontmoet had," zeide Erlend, „dan zou je goede dagen met hem gehad kunnen hebben, Kristin. Waarom lach je?"

„O, ik dacht aan iets, dat vrouw Aashild eens gezegd heeft," antwoordde Kristin. „Ik was toen nog maar een kind — maar het was zooiets als dat de goede dagen aan de verstandige menschen ten deel vallen, maar de beste dagen aan hen, die onverstandig durven te zijn."

„Gog zegene tante Aashild, heeft ze je zulke dingen geleerd," zeide Erlend, terwijl hij haar op zijn schoot trok. „Het is wonderlijk, Kristin, ik heb nooit gemerkt, dat je bang was."

„Heb je dat nooit gemerkt?" vroeg Kristin, dicht tegen hem aan gedrukt. Hij zette haar op den rand van het bed en trok haar schoenen uit, maar toen trok hij haar weer naar de tafel terug.

„O Kristin — nu begint het er toch licht voor ons beiden uit

te zien. Ik had wel niet zoo tegenover je moeten handelen als ik gedaan heb," zeide hij, terwijl hij haar over het haar streelde, ,,maar het was, omdat ik iederen keer, dat ik je zag, geloofde, dat het onmogelijk was, dat ze zoo'n lieve, mooie vrouw aan mij zouden geven. — Ga hier zitten en drink met me," vroeg hij.

Dadelijk daarna werd er op de deur geklopt — met een geluid alsof iemand met het heft van zijn zwaard er op sloeg.

,,Doe open, Erlend Nikulauszoon, indien ge daar binnen zijt!"

,,Dat is Simon Darre," zei Kristin zacht.

,,Doe open in naam van den duivel — wanneer ge een man zijt!" riep Simon, terwijl hij weer op de deur sloeg.

Erlend ging naar het bed en nam zijn zwaard van den haak. Hij keek radeloos om zich heen: ,,Er is hier geen enkele plaats, waar je je verbergen kunt — behalve in het bed —"

,,Het zou het niets beter maken, indien ik dat deed," zeide Kristin. Zij was opgestaan en ze sprak heel rustig, maar Erlend zag, dat ze beefde. ,,Je moet open doen," ging ze voort. Simon hamerde weer op de deur.

Erlend ging er heen en trok den grendel op zij. Simon trad binnen; hij droeg een getrokken zwaard in zijn hand, maar stak dat dadelijk weer in de scheede.

Een oogenblik stonden ze alle drie tegenover elkaar zonder iets te zeggen. Kristin beefde, maar toch voelde ze dat eerste oogenblik een eigenaardige, zoete spanning — diep in haar roerde zich iets, dat den strijd tusschen de twee mannen verlangde — en ze haalde diep adem: hier was het eind van die eindelooze maanden van zwijgend wachten en verlangen en angst. Zij keek van den een naar den ander, bleek en met glinsterende oogen — toen brak haar spanning en ging over in een verschrikkelijke, ijzige wanhoop. Er was meer koude minachting dan woede of jaloerschheid in de oogen van Simon Darre en zij zag aan Erlend, dat hij, ondanks zijn uitdagende houding, gloeide van schaamte. Het begon tot haar door te dringen, hoe andere mannen over hem moesten oordeelen, omdat hij haar op zoo'n plaats bij zich had laten komen en ze begreep, dat hij het gevoel moest hebben, alsof hij een slag in het gezicht gekregen had; zij wist, dat hij brandde van verlangen om zijn zwaard te trekken en op Simon aan te vallen.

„Waarom ben je hier gekomen, Simon?" riep ze luid en angstig.

Beide mannen wendden zich naar haar toe.

„Om je naar huis te halen," zeide Simon. „Hier mag je niet zijn —"

„U hebt niets meer over Kristin Lavransdochter te zeggen," zei Erlend heftig, „ze is nu de mijne."

„Dat zal wel," zei Simon ruw, „en je hebt haar naar een mooi bruidsvertrek gebracht —." Hij hield even op om adem te halen; toen kreeg hij zijn stem weer in zijn macht en sprak rustig: „Maar ik ben nog haar verloofde — tot haar vader haar kan komen halen. En zoo lang ben ik van plan met hand en tand zooveel van haar eer te beschermen als nog gered kan worden — in het oog van de menschen —"

„Dat hoef je niet te doen; ik kan zelf —", hij kreeg weer een kleur als vuur onder Simons blik. „Denk je, dat ik mij door zoo'n jongen als jij bent laat bedreigen," stoof hij op, met zijn hand op het gevest van zijn zwaard.

Simon legde zijn handen op zijn rug.

„Ik ben niet zoo bang voor mezelf, dat ik er bang voor zou zijn, dat jij zou gelooven, dat ik bang ben," zeide hij op denzelfden toon. „Ik zal met je vechten, Erlend Nikulauszoon, daar kan je om den duivel zeker van zijn, indien je niet binnen een redelijken tijd bij Kristins vader om haar hand laat vragen —"

„Dat zal ik niet op jouw bevel doen, Simon Andreszoon," zeide Erlend heftig, terwijl het bloed hem weer in het gezicht steeg.

„Neen, doe dat maar om goed te maken, wat je aan deze jonge vrouw misdaan hebt," antwoordde Simon onverstoorbaar, „dat is beter voor Kristin."

Kristin riep luid, gepijnigd door Erlends pijn, en stampvoetend:

„Ga toch weg, Simon, ga weg — wat heb je met onze zaken te maken."

„Dat heb ik immers juist gezegd," antwoordde Simon. „Jullie zult mij moeten dulden tot je vader jou en mij van elkaar heeft los gemaakt."

Kristin gaf nu geheel aan haar verdriet toe:

„Ga weg, ga weg, ik volg je dadelijk —. Waarom pijnig

je mij zoo, Simon — je zult zelf toch wel niet meer vinden, dat ik het waard ben, dat je je om mijn zaken bekommert —"

„Het is ook niet om jou, dat ik het doe," antwoordde Simon. „Erlend — wilt u haar niet zeggen, dat ze met mij mee moet gaan?"

Erlends gezicht trilde. Hij raakte haar schouder aan:

„Je moet het doen, Kristin. Simon Darre en ik zullen op een ander oogenblik met elkaar spreken —"

Kristin stond gehoorzaam op. Zij sloeg haar mantel om. Haar schoenen stonden bij het bed — dat herinnerde zij zich, maar ze wilde ze niet aan trekken, zoodat Simon het zag.

Buiten had de nevel zich weer verdicht. Kristin liep vliegensvlug met gebogen hoofd en greep met haar handen in haar mantel. Zij voelde aandrang om het luid uit te snikken — ze verlangde onstuimig naar een plaats, waar ze heen kon vluchten om alleen te zijn en uit te huilen. Het allerergste stond haar nog te wachten; zij had vanavond een nieuwe ondervinding opgedaan en zij kromp ineen bij de gedachte daaraan — aan de gewaarwording om den man verootmoedigd te zien worden aan wien zij zich gegeven had.

Simon ging aan haar zijde, terwijl ze door de straten liep en over de pleinen en open plaatsen, waar geen huizen stonden en waar ze niets konden zien dan den nevel. Eens, toen ze over iets struikelde, greep hij haar arm vast en voorkwam, dat ze viel.

„Loop toch niet zoo hard," zeide hij. „De menschen kijken ons na. — Wat beef je!" zeide hij vriendelijker. Kristin zei niets en ging voort.

Zij gleed uit in de modder van de straat en had door en door natte en ijskoude voeten — de kousen, die ze aan had, waren van leer, maar dun; zij voelde, dat ze begonnen te scheuren en de modder siepelde naar binnen op haar bloote voeten.

Zij bereikten de brug over de kloosterbeek en gingen langzamer den heuvel aan de overzijde op.

„Kristin," zei Simon plotseling, „dit moet je vader nooit te weten komen."

„Hoe heb jij ontdekt, dat ik —daar was?" vroeg Kristin.

„Ik kwam om met je te spreken," antwoordde Simon kortaf.

„Toen hoorde ik van dien knecht van je oom. Ik wist, dat Aasmund in Hadeland is. Heel slim in het uitdenken zijn jullie niet. — Heb je gehoord, wat ik zei?"

„Ja," zei Kristin. „Ik was het, die Erlend een boodschap zond om mij op Flugagaard te ontmoeten; ik kende de vrouw —"

„Schaam je! Maar jij kon niet weten wat voor iemand zij is — en hij —. Hoor je me," zei Simon op harden toon, „als het zoo is, dat het verborgen *kan* worden, dan moet je voor Lavrans verbergen, wat je weggeworpen hebt. En kan je het niet, dan moet je trachten hem de ergste schande te besparen."

„Wat ben je buitengewoon bezorgd voor mijn vader," zei Kristin bevend. Zij trachtte uitdagend te spreken, maar haar stem werd door tranen verstikt.

Simon liep een oogenblik door. Toen bleef hij staan — zij kon vaag zijn gezicht onderscheiden, terwijl ze daar alleen samen midden in den nevel stonden. Zoo had hij er vroeger nooit uitgezien.

„Ik heb het iederen keer, dat ik bij jullie thuis was, gemerkt," zeide hij, „dat jullie vrouwen er weinig begrip van hebt, wat voor een man Lavrans is. Hij houdt jullie niet in toom, zegt die Trond Gjesling — dat is zeker een bezigheid voor hem, die bestemd was om over *mannen* te heerschen! *Hij* is uit het hout van een hoofdman gesneden, hij, dien de menschen gevolgd zouden zijn — en dat met vreugde. Dit zijn geen tijden voor zulke mannen — mijn vader heeft hem bij Baagahus gekend —. Maar er is niets anders van gekomen, dan dat hij daar ginds in het dal grootendeels als een boer geleefd heeft —. Men heeft hem al te jong laten trouwen — en je moeder, met haar karakter, was niet de persoon om het makkelijker voor hem te maken daar te leven. Het is zeker, dat hij veel vrienden heeft — maar denk je, dat er een is, die in zijn schaduw kan staan —. Zonen heeft hij niet mogen behouden — jullie, zijn dochters, hadden de taak zijn geslacht na hem verder te bouwen — moet hij nu den dag beleven, waarop hij ziet, dat zijn eene dochter gebrekkig en de andere eerloos is —"

Kristin klemde haar handen in elkaar over haar hart — zij had het gevoel, dat ze dat vast moest houden om zich zoover te verharden als noodzakelijk was.

„Waarom zeg je dat," fluisterde ze na een oogenblik. „Je zou mij toch niet meer willen hebben —."

„Dat — zou ik zeker — niet," zei Simon onvast. „God helpe mij, Kristin — ik zie je voor me dien avond op de bovenkamer van Finsbrekken. — Maar de duivel moge mij levend halen, wanneer ik ooit weer een meisje aan haar oogen geloof!"

„Beloof mij, dat je Erlend niet weer zult zien voor je vader komt," zei hij, toen ze voor de poort stonden.

„Dat wil ik niet beloven," antwoordde Kristin.

„Dan moet hij het mij beloven," zei Simon.

„Ik zal hem niet ontmoeten," antwoordde Kristin snel.

„Dat kleine hondje, dat ik je eens gestuurd heb," zeide Simon voor ze uit elkaar gingen, „kan je je zusje laten behouden — ze houden er zooveel van — indien het je niet al te zeer tegen staat het in huis te zien."

„— Ik rijd morgen vroeg naar het noorden," ging hij voort en daarna reikte hij haar de hand tot afscheid, terwijl de zuster portierster toekeek.

Simon Darre ging naar beneden naar de stad. Onder het loopen balde hij zijn vuist, praatte half luid en vloekte in den nevel. Hij bezwoer zich zelf, dat hij niet om *haar* verdriet had. Kristin, dat was als een voorwerp, waarvan hij meende, dat het van zuiver goud was — en toen hij het nauwkeuriger bekeek bestond het alleen maar uit koper en tin. Wit als een sneeuwvlok was ze neergeknield en had ze haar hand in de vlam gehouden — dat was verleden jaar; en nu dit jaar dronk ze wijn met een banneling en losbol op de bovenkamer van Fluga, — neen, om den duivel! Het was om Lavrans Björgulfszoon, die daar in goed vertrouwen op Jörundgaard zat — het was Lavrans stellig nooit in de gedachte gekomen, dat ze hem zoo zouden kunnen bedriegen. En nu moest hij zelf de boodschap overbrengen en meeliegen voor dien ander; het was daarom, dat zijn hart van verdriet en toorn brandde.

Kristin was niet van plan geweest haar belofte aan Simon Darre te houden, maar het kwam slechts tot het wisselen van een paar woorden met Erlend — op een avond boven, op den weg.

Zij stond met zijn hand in de hare, vreemd onderworpen, terwijl hij sprak over dat, wat dien avond in Brynhilds kamer

was voorgevallen. Met Simon Andreszoon zou hij een anderen keer afrekenen. „Hadden wij daarginds gevochten, dan zou het in de heele stad bekend geraakt zijn," zei Erlend heftig. „Dat wist die Simon ook wel."

Kristin merkte, hoe deze gebeurtenis hem pijn gedaan had. Zij ook had er onophoudelijk aan gedacht — er was niet aan te ontkomen, uit dit avontuur kwam Erlend nog minder eervol dan zij zelf te voorschijn. En ze voelde, dat ze nu in waarheid één vleesch waren — zij was mede verantwoordelijk voor alles, wat hij deed, zelfs wanneer zij zijn handelwijze niet goedkeurde, en zij zou het aan haar eigen lichaam voelen, wanneer Erlend zijn vel schramde.

Drie weken later kwam Lavrans Björgulfszoon naar Oslo om zijn dochter te halen.

Kristin was angstig en beklemd, toen ze naar de spreekkamer ging om haar vader te ontmoeten. Het eerste, wat haar opviel, toen zij hem daar zag staan in gesprek met zuster Potentia, was, dat hij er niet uitzag, zooals zij hem zich herinnerde. Misschien was hij wel niet veranderd sinds ze een jaar geleden van elkander afscheid namen — maar zij had hem altijd als een jongen, krachtigen, mooien man gezien; ze was zoo trotsch op haar vader geweest, toen ze klein was. Iedere winter en iedere zomer, die daarginds thuis over hen heen was gedaan, had zijn sporen wel op hem achter gelaten en hem ouder gemaakt, evenals ze haar zich tot volwassen jonge vrouw hadden doen ontplooien — maar zij had dat niet gezien. Zij had niet gezien, dat zijn haar op verschillende plaatsen verbleekt was en een roodachtigen, roestkleurigen weerschijn bij de slapen had gekregen — zooals blond haar krijgt, dat grijs wordt. Zijn wangen waren minder vol geworden en langwerpiger, zoodat de spieren in zijn gezicht als koorden naar zijn mond toe liepen; zijn jeugdige wit en roode huidskleur was verweerd tot een gelijkmatig bruin. Zijn rug was nog niet gebogen, maar toch welfden zijn schouders zich op een andere wijze dan vroeger onder zijn mantel. Zijn gang was licht en vast toen hij met uitgestoken hand op haar toetrad, maar het waren toch niet de oude, lenige, vlugge bewegingen. — Het was stellig het vorige jaar ook al zoo geweest, maar zij had het alleen maar niet gezien.

Misschien was er een trek van neerslachtigheid op zijn gezicht bij gekomen, die maakte, dat ze het nu zag. Zij barstte in tranen uit.

Lavrans legde zijn arm om haar schouders en zijn hand op haar wang.

„Kom, kom, beheersch je nu, kind," zeide hij vriendelijk.

„Is u niet boos op mij, vader?" vroeg ze zacht.

„Je kunt wel begrijpen, dat ik dat ben," antwoordde hij, maar intusschen ging hij voort haar wang te streelen. „Maar je kent mij genoeg om te weten, dat je niet bang voor mij hoeft te zijn," zeide hij bedroefd. „Neen, nu moet je je beheerschen, Kristin; schaam je je niet je zoo te gedragen," — want ze huilde zoo, dat ze op de bank moest gaan zitten. „Wij zullen niet hier, waar de menschen in en uit loopen, over deze dingen praten," zeide hij, terwijl hij naast haar ging zitten en haar hand vasthield. „Moet je niet naar je moeder vragen — en naar je zusters —?"

„Wat zegt moeder ervan?" vroeg zijn dochter.

„O, dat kan je wel begrijpen — maar we zullen daar nu niet over spreken," zeide hij weer. „Zij maakt het anders goed —" en hij begon allerlei van de hoeve thuis te vertellen, tot Kristin langzamerhand wat kalmer werd.

Maar zij had het gevoel, dat de spanning er slechts des te erger door werd, dat haar vader niets zei over de verbreking van haar belofte. Hij gaf haar geld om onder de armen van het klooster uit te deelen en geschenken voor de leekezusters; zelf gaf hij rijke gaven aan het klooster en de zusters en niemand in Nonneseter wist iets anders dan dat Kristin nu naar huis zou gaan voor haar verlovingsfeest en bruiloft. Den laatsten maaltijd gebruikten beiden aan de tafel van vrouw Groa in het vertrek van de abdis en deze zeide niets dan goeds over Kristin.

Maar aan dit alles kwam toch eindelijk een eind. Zij had voor het laatst bij de kloosterpoort de zusters en de vrienden vaarwel gezegd, Lavrans geleidde haar naar haar paard en tilde haar in het zadel. Het was zoo vreemd met haar vader en de mannen van Jörundgaard dezen weg naar de brug af te rijden, dien zij heimelijk in het donker gegaan was; het was een wonderlijke gewaarwording zoo open en vrij door de straten van Oslo te rijden. Zij dacht aan den schitterenden

bruidstocht, waar Erlend zoo dikwijls over gesproken had — haar hart werd zwaar; het zou makkelijker geweest zijn, indien hij haar met zich mee genomen had. Het zou nog zoo'n langen tijd duren, dat zij in de eenzaamheid een ander zou zijn dan in het openbaar voor de menschen. Maar toen viel haar oog op het verouderde, ernstige gezicht van haar vader en zij trachtte te gelooven, dat Erlend toch gelijk had.

Er waren nog enkele reizigers in de herberg. 's Avonds aten zij allen te zamen in een klein vertrek met een open haard, waar slechts twee bedden stonden; Lavrans en Kristin zouden daar slapen, omdat ze de voornaamste gasten van de herberg waren. Toen het later werd gingen de anderen daarom een voor een vriendelijk goeden nacht wenschend de kamer uit om hun slaapplaatsen op te zoeken. Kristin dacht eraan, hoe zij naar Brynhild Fluga's bovenkamer geslopen was om zich door Erlend in zijn armen te laten nemen — ellendig van verdriet en vrees, dat ze nooit meer de zijne zou worden, vond ze, dat ze hier toch niet meer thuis hoorde.

Haar vader zat een eind van haar af op de bank en keek haar aan.

„Gaan wij dezen keer niet naar Skog?" vroeg Kristin om het stilzwijgen te verbreken.

„Neen," antwoordde Lavrans. „Ik heb voor het oogenblik genoeg aan wat ik van den broer van je moeder heb moeten hooren — omdat ik je niet dwingen wil," verklaarde hij, toen ze hem aankeek.

„Ja, ik zou je wel gedwongen hebben je woord te houden," sprak hij een oogenblik later, „als Simon niet gezegd had, dat hij geen onwillige vrouw wil hebben."

„Ik heb Simon nooit mijn woord gegeven," zeide Kristin snel. „U hebt vroeger altijd gezegd, dat u mij nooit tot een huwelijk zou dwingen —"

„Het zou zeker geen dwang geweest zijn, indien ik van je geëischt had, dat je een afspraak gestand zou doen, die den heelen tijd voor alle menschen openbaar is geweest," antwoordde Lavrans. „Twee winters lang hebben jullie verloofden geheeten, en je hebt er geen woord tegen in gebracht en geen tegenzin getoond voor dit oogenblik, nu de bruilofts-

dag al vastgesteld was. Indien je je hierachter wilt verschuilen, dat de zaak het vorige jaar uitgesteld is, zoodat je Simon je belofte niet openlijk gegeven hebt, dan noem ik dat geen eerlijke handelwijze."

Kristin keek in het vuur neer.

„Ik weet niet, wat het ergste zou zijn," ging haar vader voort, „dat het zou heeten, dat jij Simon overboord gegooid hebt of dat hij jou versmaad heeft. Heer Andres heeft mij een boodschap gestuurd —" Lavrans kreeg een kleur toen hij dit zei, „— hij was boos op zijn jongen en vroeg mij een boete te eischen, die ik billijk zou vinden. Ik moest naar waarheid zeggen — ik weet niet, of het andere beter geweest zou zijn — dat, indien hier boete betaald moest worden, wij daar het naast aan toe zouden zijn. Schande is het in ieder geval voor ons."

„Ik zie niet in, waarom het zoo'n groote schande is," zei Kristin zacht, „nu Simon en ik het er toch over eens zijn."

„Er over eens," hernam Lavrans. „Hij heeft het niet verborgen, dat hij verdrietig was, maar hij zei, dat hij, nadat jullie samen gesproken hadden, niet geloofde, dat er iets anders dan ongeluk van zou komen, indien hij eischte, dat jij je afspraak zou houden. — Maar nu moet je me vertellen, hoe dit alles over je gekomen is."

„Heeft Simon daar dan niets van gezegd?" vroeg Kristin.

„Hij scheen te gelooven," zei haar vader, „dat je je liefde aan een ander gegeven hebt. — Je moet me nu zeggen, wat daarvan waar is, Kristin."

Kristin dacht even na.

„God weet," zei ze zacht, „dat ik wel inzie, dat Simon goed genoeg en meer dan dat voor mij geweest zou zijn. Maar het is waar, dat ik een anderen man heb leeren kennen, en toen begreep, dat ik geen gelukkig uur meer in mijn leven zou hebben, indien ik dat met Simon moest doorbrengen — zelfs niet als hij over al het goud van Engeland te beschikken had — ik zou den ander liever willen hebben, al bezat hij niet meer dan een enkele koe —."

„Je verwacht toch zeker niet, dat ik je aan een dienstknecht zal geven," zeide haar vader.

„Hij is mijn gelijke en meer dan dat," antwoordde Kristin. „Het was slechts bij wijze van spreken — hij heeft wel

degelijk zoowel geld als goed, maar ik zou liever met hem op kaal stroo willen slapen dan met eenig ander man in een zijden bed —"

Haar vader zweeg even.

„Het is één ding, Kristin, dat ik je niet dwingen wil een man te nemen, die je tegenstaat — ofschoon God en de heilige Olav mogen weten, wat je tegen den man kunt hebben aan wien ik je beloofd had. Maar iets anders is de vraag, of hij, op wien je je zinnen gezet hebt, zoo iemand is, dat ik je met hem kan laten trouwen. Je bent nog jong en weinig verstandig — en zijn blik te werpen op een verloofd jong meisje, dat pleegt geen rechtschapen man te doen —"

„Dat heeft een mensch niet zelf in zijn macht," zei Kristin heftig.

„O ja wel. Maar zooveel zal je toch wel begrijpen, dat ik de lieden van Dyfrin niet zoo wil krenken, dat ik je aan een ander geef, zoodra je Simon den rug toegekeerd hebt — en vooral niet aan een man, die aanzienlijker of rijker zou kunnen schijnen. — Je moet me zeggen, wie die man is," zei hij na een oogenblik.

Kristin klemde haar handen in elkaar en ademde zwaar. Toen zei ze heel langzaam:

„Dat kan ik niet, vader. Het staat zoo, dat u mij, als ik dien man niet krijg, naar een klooster kunt sturen en er mij nooit meer uit terug halen — ik geloof niet, dat ik dan lang zal blijven leven. Maar het zou niet behoorlijk zijn zijn naam te noemen, voor ik weet of hij even goed over mij denkt als ik over hem. U — u moet mij niet dwingen te zeggen, wie hij is voor — voor het blijkt of — of hij van plan is door zijn verwanten bij u om mijn hand te laten vragen."

Lavrans zweeg geruimen tijd. Hij kon het niet anders dan goed vinden, dat zijn dochter het zoo opnam; daarom zei hij eindelijk:

„Laat het dan zoo zijn. Het is redelijk, dat je liever zijn naam wilt verzwijgen, wanneer je niet meer weet over wat hij van plan is te doen."

„Nu moet je naar bed gaan, Kristin," zeide hij een oogenblik later. Hij kwam naar haar toe en kuste haar:

„Je hebt mij veel verdriet en toorn berokkend, mijn dochter — maar je weet, dat je welzijn mij het naast aan het

hart ligt — God helpe mij, dat zou altijd zoo blijven, wat je ook deed — Hij en Zijn genadige moeder zullen ons wel helpen, zoodat dit ten beste gekeerd kan worden. — Ga nu naar bed en doe je best goed te slapen."

Nadat hij was gaan liggen kwam het Lavrans voor, dat hij het geluid van zacht schreien hoorde aan den anderen wand, waar zijn dochter lag. Maar hij deed, alsof hij sliep. Hij had den moed niet haar zijn vrees uit te spreken, dat het oude praatje over haar en Arne en Bentein nu ook weer opgegraven zou worden, maar het drukte hem zwaar, dat hij niet veel doen kon om te verhinderen, dat de goede naam van zijn kind achter zijn rug om bevlekt zou worden. En het ergste was, dat hij vond, dat zij er door haar onnadenkendheid grootendeels zelf de schuld van had.

III.

LAVRANS BJÖRGULFSZOON.

I.

Kristin kwam thuis in het mooiste deel van de lente. De rivier bruiste om de hoeven en akkers heen; door het teere loof der elzeboschjes glinsterde en blonk de stroom vol zilveren vonkjes. Het was alsof de lichtplekjes een stem hadden en meezongen in het geklater van de rivier; wanneer de avondschemering inviel leek het alsof het water met een langzamer geraas voortstroomde. Het gebruis van de rivier vulde dag en nacht de lucht boven Jörundgaard, zoodat Kristin meende, dat ze de houten muren voelde trillen door het geluid, zooals de klankkast van een cither.

Kleine koorden van water blonken op de hellingen van de bergen, die dag aan dag in een blauwen nevel gehuld stonden. De warme lucht trilde als een damp boven het land; het opkomende koren bedekte de aarde van de akkers bijna geheel en de grasvelden kregen een diepen zijdeglans, wanneer de wind er over heen blies. De boschjes en heuvels verspreidden een zoeten geur en zoodra de zon ondergegaan was stroomde er een sterke, koele lucht naar buiten van sappen en kruiden — het was alsof de akker lang en verkwikt uitademde. Bevend herinnerde Kristin zich het oogenblik, dat Erlend haar uit zijn omarming losliet. Iederen avond legde zij zich ziek van verlangen neer en 's morgens ontwaakte zij bezweet en moe van haar eigen droomen.

Het leek haar onbegrijpelijk, dat ze thuis met geen enkel woord het eenige aanroerden, dat zij in haar gedachten had. Maar er verliep week na week en ze zwegen over haar woordbreuk tegenover Simon en trachtten niet uit te vinden, waar zij mee rondliep. Haar vader was veel in het bosch, nu het voorjaarswerk afgeloopen was — hij zag op zijn teerbranders toe en hij nam zijn haviken en honden mee en bleef

vele dagen weg. Wanneer hij thuis was sprak hij even vriendelijk tegen zijn dochter als vroeger — maar het was alsof hij haar zoo weinig te zeggen had en nooit vroeg hij haar met hem mee te gaan, wanneer hij uitreed.

Kristin had er zéér tegen op gezien thuis te komen en de klachten van haar moeder aan te hooren, maar Ragnfrid zeide niets — en dat leek haar nog erger.

Op zijn bierfeest omstreeks St. Jan *), deelde Lavrans Björgulfszoon ieder jaar zooveel vleesch en ander voedsel onder de armen van het dal uit, als ze gedurende de laatste vastenweek in huis hadden uitgespaard. Zij, die het dichtst bij Jörundgaard woonden, waren gewoon zelf hun gave te komen halen; ze werden dan goed onthaald en Lavrans met al zijn gasten en huisgenooten schaarden zich om deze armen heen, want sommigen van hen waren oude menschen, die vele verhalen en liederen kenden. Zij zaten dan in het haardvertrek en kortten zich den tijd met bierdrinken en gezellig gesprek en 's avonds werd er op het erf gedanst.

Dit jaar was het op St. Jan koud en bewolkt, maar dat speet niemand, want de boeren in het dal begonnen nu bang te worden voor droogte. Er was geen regen gevallen sedert het Halvardsfeest en er had weinig sneeuw op de bergen gelegen, zoodat de menschen zich niet herinneren konden, dat ze in dertien jaar de Laag in het midden van den zomer zoo smal gezien hadden.

Lavrans en zijn gasten waren daarom in een goede stemming, toen ze naar het haardvertrek gingen om de armen te begroeten. Deze zaten om een tafel, aten melkpap en dronken daar goed bier bij en Kristin ging de tafel langs en bediende de ouden en zieken.

Lavrans begroette zijn gasten en vroeg, of ze tevreden waren met hun onthaal. Daarna ging hij naar een ouden, armen man toe, die dezen dag naar Jörundgaard was gekomen, en heette hem welkom. De man heette Haakon; hij was krijgsman geweest onder den ouden koning Haakon en had den koning op diens laatsten tocht naar Schotland vergezeld. Hij was straatarm en bijna blind; men had aangeboden hem in een

*) 24 Juni.

huisje te zetten, maar hij wilde liever op de verschillende hoeven uitbesteed worden, want overal werd hij als een geziene gast ontvangen, omdat hij buitengewoon veel wist en veel van de wereld gezien had.

Lavrans stond met zijn hand op den schouder van zijn broer geleund — Aasmund Björgulfszoon was voor het feest op Jörundgaard gekomen. Hij vroeg ook aan Haakon, of hij tevreden was met het eten.

„Het bier is goed, Lavrans Björgulfszoon," zeide Haakon, „maar een deerne heeft zeker vandaag de pap voor ons gekookt. Een aangeroerde keukenmeid maakt aangebrande pap, zegt het spreekwoord, en deze pap is aangebrand."

„Dat is erg," zei Lavrans, „dat ik jullie aangebrande pap geef. Maar het spreekwoord komt wel niet altijd uit, hoop ik, want mijn dochter heeft de pap zelf gekookt." Hij lachte en beval Kristin en Tordis, dat ze zich haasten moesten om de schotels met vleesch binnen te brengen.

Kristin liep snel naar de keuken. Haar hart bonsde — want ze had even het gezicht van haar oom gezien, toen Haakon dat van de keuken en de pap gezegd had.

Laat in den avond zag ze, dat haar vader en haar oom lang in gesprek op het erf heen en weer liepen. Zij was duizelig van angst en het werd er voor haar niet beter op, toen ze den volgenden dag merkte, dat haar vader weinig sprak en verdrietig was. Maar hij zei niets.

Hij zei nog niets, toen haar oom was weggereisd. Maar Kristin merkte op, dat hij niet zooveel met Haakon sprak als gewoonlijk, en toen de tijd om was, dat ze den oude moesten herbergen, bood Lavrans niet aan om hem nog eenigen tijd te houden, maar liet hij hem naar de volgende hoeve trekken.

Er was dien zomer overigens reden genoeg voor Lavrans Björgulfszoon om stil en verdrietig te zijn, want nu zag het er naar uit, dat het in het dal een jaar van misoogst zou worden en de boeren hielden een bijeenkomst om te beraadslagen, hoe ze den winter, die voor de deur stond, te gemoet zouden treden. Reeds in het eind van den zomer was het voor de meesten duidelijk, dat ze het grootste deel van hun vee zouden moeten slachten of naar het zuiden drijven om te verkoopen, en dat ze koren zouden moeten koopen als winter-

voedsel voor de lieden thuis. Het vorige jaar was geen goed korenjaar geweest, zoodat de voorraden van overgebleven koren minder waren dan gewoonlijk.

Op een morgen in het begin van den herfst ging Ragnfrid met alle drie haar dochters uit om naar wat linnen te kijken, dat ze op de bleek had liggen. Kristin prees het weefsel van haar moeder. Toen streelde deze Ramborg over het haar:

„Dat is voor jouw kist bestemd, kleintje."

„Moeder," zeide Ulhvild, „krijg ik dan geen kist, wanneer ik naar het klooster ga?"

„Je weet, dat jij niets minder mee krijgt dan je zusters," zei Ragnfrid. „Maar jij zult niet dezelfde dingen noodig hebben. En je weet ook, dat je bij je vader en mij zult blijven zoo lang als wij leven, indien je dat wilt."

„En wanneer je in het klooster komt," zei Kristin met onvaste stem, „— dan kan het wel zijn, Ulhvild, dat ik dan al jaren lang non ben geweest."

Zij keek naar haar moeder, maar Ragnfrid zweeg.

„Als ik zoo geweest was, dat ik had kunnen trouwen," zei Ulhvild, „dan zou ik mij nooit van Simon afgewend hebben — hij was zoo vriendelijk en hij was zoo verdrietig, toen hij ons allen vaarwel zei."

„Je weet, dat je vader gezegd heeft, dat we hier niet over moeten praten," zei Ragnfrid, maar Kristin sprak uitdagend:

„Ja, ik weet wel, dat hij er meer verdriet van had om van jullie te scheiden dan van mij."

Haar moeder antwoordde boos:

„Hij zou ook weinig trots bezeten hebben, indien hij jou zijn verdriet getoond had — je hebt niet mooi tegenover Simon Andreszoon gehandeld, mijn dochter. En toch heeft hij ons verzocht, dat we je niet zouden dreigen of vervloeken."

„Neen, hij vond zeker, dat hij mij al zoo vervloekt had," zei Kristin, „dat niemand anders mij meer hoefde te zeggen, hoe slecht ik ben. Maar ik heb nooit gemerkt, dat Simon veel om mij gaf voor hij ontdekte, dat ik een anderen man meer liefhad dan hem."

„Ga jullie naar huis," zeide haar moeder tot de twee kleine meisjes. Zij ging op een boomstam zitten, die daar lag, en trok Kristin naast zich neer.

„Je weet heel goed," hernam ze, „dat het altijd als het meest

betamelijk en eerbaar beschouwd wordt, wanneer een man niet te veel tot zijn verloofde over liefde spreekt — niet alleen met haar gaat zitten en zich niet te heftig betoont —."

„Ik vraag mij af," zei Kristin, „of jonge menschen, die elkaar liefhebben, zich niet wel eens een keer vergeten, maar altijd denken aan dat, wat de ouden voor betamelijk rekenen."

„Hoed je er voor, Kristin," zeide haar moeder, „dat ooit te vergeten." Even zat zij stil. „Ik geloof, dat je vader bang is, dat je je liefde aan een man geschonken hebt aan wien hij je niet graag wil geven."

„Wat heeft mijn oom gezegd," vroeg Kristin na een oogenblik.

„Niets anders," antwoordde haar moeder, „dan dat het geslacht van Erlend van Husaby beter is dan zijn naam. Ja, het is waar, dat hij met Aasmund gesproken heeft om hem te vragen zijn voorspraak bij Lavrans te zijn. Het beviel je vader slecht, toen hij dat hoorde."

Maar Kristin straalde. Erlend had met haar oom gesproken. En zij had zich zoo ellendig gevoeld, omdat hij niets van zich liet hooren.

Toen hernam haar moeder:

„Aasmund zei er iets van, dat het praatje in Oslo heeft geloopen, dat deze Erlend in de straten om het klooster zou hebben gewacht en dat jij naar buiten gegaan zou zijn en met hem tusschen de hagen gesproken hebben."

„Nu, en?" vroeg Kristin.

„Aasmund raadt aan toe te stemmen, begrijp je," zei Ragnfrid. „Maar toen werd Lavrans zoo boos als ik hem voor zoover ik mij herinner nooit gezien heb. Hij zeide, dat iemand, die dien weg tot zijn dochter ging om haar hand te verkrijgen, hem met het zwaard in de hand zou vinden. De wijze, waarop wij ons tegenover de lieden van Dyfrin gedragen hadden, was al oneervol genoeg, maar als Erlend je verleid had om met hem in het donker langs den weg te loopen en dat nog wel, terwijl je in een nonnenklooster was, dan zou hij dat als een duidelijk teeken beschouwen, dat het beter voor je zou zijn, wanneer je zoo'n man niet kreeg."

Kristin perste haar handen in haar schoot samen — en kreeg een hoogroode kleur. Haar moeder legde haar arm om

haar heen — maar Kristin wrong zich los en schreeuwde, buiten zich zelf van opgewondenheid:

,,Blijf van mij af, moeder! Wilt u misschien onderzoeken of ik ook dikker om mijn middel geworden ben? —"

Het volgende oogenblik stond zij overeind en hield haar hand tegen haar wang — verward zag zij neer in het fonkelende gezicht van haar moeder. Niemand had haar ooit geslagen sinds ze een klein kind was.

,,Ga zitten," zei Ragnfrid. ,,Ga zitten," herhaalde ze, zoodat haar dochter gehoorzaamde. Haar moeder bleef een oogenblik zwijgend zitten; toen ze sprak was haar stem onvast:

,,Ik heb wel gemerkt, Kristin, dat je nooit veel van mij gehouden hebt. Ik dacht, dat het misschien was, omdat je geloofde, dat ik niet zooveel van jou hield — niet zooals je vader van je houdt. Ik liet dat maar — ik dacht: wanneer de tijd komt, dat je zelf een kind ter wereld gebracht hebt, dan zal je het wel begrijpen —.

Toen ik je nog de borst gaf was het al zoo, dat je die uit je mond los liet, wanneer Lavrans bij ons kwam en dat je je hand naar hem uitstrekte en lachte, zoodat de melk over je lippen liep. Lavrans vond dit grappig — en God weet, dat ik het hem gunde; en ik gunde jou ook, dat je vader iederen keer, dat hij je zag, met je speelde en lachte. Ik vond zelf, dat het voor jou, teer kleintje, jammer was, dat ik het niet laten kon steeds te huilen. Ik dacht meer aan de mogelijkheid, dat ik je verliezen zou, dan dat ik er mij over verheugde, dat ik je had. Maar God en de Maagd Maria weten, dat ik niet minder van je hield dan Lavrans deed."

De tranen liepen over Ragnfrids wangen, maar haar gezicht was nu geheel rustig en haar stem ook:

,,God weet, dat ik nooit wrok tegen hem of jou koesterde om de vriendschap, die er tusschen jullie bestond. Ik bedacht, dat ik hem niet al te veel vreugde geschonken had in de jaren, dat wij samen geleefd hadden; ik was er blij om, dat hij jou had. Ik bedacht ook, dat als Ivar, mijn vader, zoo tegen mij geweest was —.

Er zijn vele dingen, Kristin, waarvan een moeder haar dochter moest leeren om zich er voor te hoeden. Ik dacht, dat jij, die al deze jaren je vader gevolgd hebt, dat niet noodig had — jij zou wel weten, wat eerbaar en recht is. Dat wat

je zooeven noemde — geloof je, dat ik zou kunnen denken, dat je Lavrans zoo'n verdriet zou willen doen —.

Ik wilde je alleen maar dit zeggen — ik hoop, dat je een man zult krijgen, dien je lief kunt hebben. Maar dan moet je je verstandig gedragen — dan moet je zorgen, dat Lavrans niet de gedachte krijgt, dat je een man hebt uitgekozen, die ongeluk over je brengt, die zich niet bekommert om den vrede en de eer van een vrouw. Want aan zoo iemand zal hij je niet geven — zelfs niet als het er om ging je voor openbare schande te behoeden. Dan zou Lavrans liever het staal laten richten tusschen hem en dien, die je leven bedorven had —."

Hierop stond haar moeder op en ging heen.

II.

Op St. Bartholomeus, den 24sten Augustus, werd de kleinzoon van den overleden koning Haakon op het Haugating gehuldigd. Tot de mannen, die er van uit Noord Gudbrandsdal heen gezonden werden, behoorde ook Lavrans Björgulfszoon. Sinds zijn jeugd heette hij een koningsman, maar hij was in al deze jaren zelden in de nabijheid van het hof gekomen en hij had nooit getracht voordeel te trekken van den goeden naam, dien hij in den veldtocht tegen hertog Eirik veroverd had. Hij was er ook niet op gesteld naar het huldigings-Ting te gaan, maar hij kon er zich niet aan onttrekken. De afgevaardigden van het Noordelijke dal hadden ook de opdracht te trachten koren te koopen in het zuiden van het land en dat per schip naar Raumsdal te zenden.

De menschen in het dal waren moedeloos en bang voor den winter, die voor de deur stond. En de boeren vonden het ook ongelukkig, dat nu weer een kind koning over Noorwegen zou worden. De oude menschen herinnerden zich den tijd, toen koning Magnus dood was en zijn zonen nog kinderen waren, en Sira Eirik zei:

„Vae terrae, ubi puer rex est. Dat is in onze taal: men heeft 's nachts geen rust door de ratten op de hoeve, waar de kat jong is."

Ragnfrid Ivarsdochter bestuurde de hoeve terwijl haar man weg was, en het was zoowel voor Kristin als voor haar goed, dat ze hoofd en handen vol zorg en werk hadden. In het heele dal trachtten de menschen mos van de rotsen te verzamelen en bast te schaven, want er was weinig hooi en haast geen stroo, en zelfs het loof, dat na St. Jan geplukt was, zag er vergeeld en slecht uit. Op den Kruisdag *) toen

*) 14 September.

Sira Eirik het crucifix over de akkers droeg, waren er velen in de processie, die huilden en met luider stem God baden zich te ontfermen over menschen en vee.

Een week na den Kruisdag kwam Lavrans Björgulfszoon thuis van het Ting.

Het was reeds ver over den gewonen bedtijd, maar Ragnfrid zat nog in de weefkamer. Zij had nu overdag op zooveel toe te zien, dat ze dikwijls laat in den avond aan weef- en naaiwerk arbeidde. Ragnfrid zat ook zoo graag in dit vertrek. Men zei, dat het 't oudste huis van de hoeve was; ze noemden het dan ook „de bouwval" en de menschen zeiden, dat het er sinds den heidenschen tijd stond. Kristin en een meisje, dat Astrid heette, zaten met haar bij het vuur te spinnen.

Zij hadden eenigen tijd zwijgend en slaperig gezeten, toen ze hoefslagen van een enkel paard hoorden — een man kwam in snelle vaart het natte erf op rijden. Astrid ging naar het voorvertrek om te zien, wie dat was, en kwam even daarna terug, gevolgd door Lavrans Björgulfszoon.

Zijn vrouw en dochter zagen dadelijk, dat hij tamelijk dronken was. Hij wankelde en greep de stang van het rookgat, terwijl Ragnfrid hem ontdeed van zijn doorweekten mantel en hoed en zijn zwaardriem losgespte.

„Wat heb je met Halvdan en Kolbein gedaan," vroeg ze eenigszins verschrikt, „ben je onderweg van hen weggereden?"

„Neen, ik ben in Loptsgaard van hen weggereden," zeide hij, terwijl hij zacht lachte. „Ik kreeg zoo'n lust om thuis te komen — ik krijg toch geen rust voor — ze gingen daarginds naar bed, maar toen nam ik Guldsvein en reed naar huis —"

„Je moet wat eten voor me krijgen, Astrid," zeide hij tot het meisje. „Breng het maar hierheen, dan hoef je niet zoo lang in den regen te loopen. Maar wees wat vlug, want ik heb sinds van morgen vroeg niets gegeten —."

„Heb je dan geen eten op Loptsgaard gekregen?" vroeg zijn vrouw verwonderd.

Lavrans zat op de bank heen en weer te schommelen en zei lachend:

,,Er was daar wel eten — maar ik had geen eetlust, toen ik daar was. Ik heb een tijdje met Sigurd zitten drinken — maar — toen bedacht ik, dat ik even goed dadelijk naar huis kon gaan als tot morgen wachten —"

Astrid kwam met bier en eten binnen; ze had ook droge schoenen voor Lavrans meegebracht.

Hij tastte naar zijn sporen, om die uit te trekken, maar hij tuimelde telkens voorover.

,,Kom eens hier, Kristin," vroeg hij, ,,en help je vader eens. Ik weet, dat je het met liefde doet — met liefde ten minste — vandaag."

Kristin knielde gehoorzaam neer. Toen greep hij met beide handen haar hoofd vast en richtte dat op:

,,Je weet wel, mijn dochter — dat ik niets anders dan je welzijn wil. Ik doe je niet graag verdriet aan, tenzij ik geloof, dat ik je daardoor veel verdriet later bespaar. Je bent nog heel jong, Kristin — je bent dit jaar zeventien geworden — drie dagen na het Halvardsfeest — je bent zeventien jaar —"

Kristin was klaar met haar hulp. Zij stond, eenigszins bleek, op en ging weer op haar stoel bij het vuur zitten.

Naarmate Lavrans' eetlust verzadigd werd, scheen zijn roes wat over te gaan. Hij antwoordde op de vragen van zijn vrouw en het dienstmeisje over het Ting — ja, het was heel mooi geweest. Ze hadden koren gekocht en wat meel en mout, gedeeltelijk in Oslo en gedeeltelijk in Tunsberg; het waren buitenlandsche waren en het had beter kunnen zijn, maar het had ook slechter kunnen zijn. Ja, hij had vele verwanten en kennissen ontmoet en hij had groeten mee naar huis gekregen. Maar hij gaf zijn antwoorden druppelsgewijs, terwijl hij daar zat.

,,Ik heb met heer Andres Gudmundszoon gesproken," zeide hij, toen Astrid weggegaan was. ,,Simon heeft zijn verlovingsfeest gevierd met de jonge weduwe van Mandvik. De bruiloft zal te Dyfrin gehouden worden tegen St. Andreas *). De jongen heeft dat ditmaal zelf beslist. Ik heb heer Andres in Tunsberg ontweken, maar hij kwam naar mij toe — om mij te zeggen, dat hij zeker wist, dat Simon vrouw Halfrid pas voor het eerst in het midden van dezen zomer gezien heeft. Hij was

*) 30 November.

bang, dat we denken zouden, dat Simon zijn oog op dat rijke huwelijk had, toen hij met ons brak." Lavrans bleef even zitten, terwijl hij vreugdeloos lachte. „Jullie begrijpt, deze rechtschapen man was heel bang, dat wij zoo iets van zijn zoon zouden gelooven."

Kristin ademde verlicht op. Zij dacht, dat dit het was, waar haar vader zoo opgewonden over was. Misschien had hij den heelen tijd gehoopt, dat er toch nog iets van dat huwelijk tusschen Simon Andreszoon en haar zou kunnen komen. Eerst was ze bang geweest, dat hij iets van haar handelwijze daar in het zuiden, in Oslo, gemerkt had.

Zij stond op om goeden nacht te zeggen. Toen zeide haar vader, dat ze nog even wachten moest.

„Ik heb nog een tijding," sprak Lavrans. „Ik had het voor je kunnen verzwijgen, Kristin — maar het is beter, dat je het weet. Dat is, dat je dien man, op wien je je zinnen gezet hebt, moet trachten te vergeten."

Kristin was blijven staan met hangende armen en gebogen hoofd. Nu zag zij op, in het gezicht van haar vader. Zij bewoog haar lippen, maar bracht niets hoorbaars uit.

Lavrans wendde zijn blik van dien van zijn dochter af; hij maakte een beweging met zijn hand.

„Dit weet je wel, dat ik er mij niet tegen verzetten zou, indien ik gelooven kon, dat het voor je bestwil zou zijn."

„Wat voor nieuws hebt u op deze reis gehoord, vader?" vroeg Kristin met heldere stem.

„Erlend Nikulauszoon en zijn neef Munan Baardszoon zijn in Tunsberg bij mij gekomen," antwoordde Lavrans. „Heer Munan heeft om je hand gevraagd voor Erlend en ik heb hem neen geantwoord."

Kristin bleef een oogenblik staan en haalde zwaar adem.

„Waarom wilt u mij niet aan Erlend Nikulauszoon geven?" vroeg zij.

„Ik weet niet, hoeveel je van dien man afweet, dien je tot echtgenoot wilt hebben," zeide Lavrans. „Indien je zelf de reden niet begrijpt, dan zal het niet aangenaam voor je zijn die uit mijn mond te hooren."

„Is het omdat hij in den ban gedaan en uit het land gewezen is," vroeg Kristin op denzelfden toon.

„Weet je wat de reden was, waarom koning Haakon zijn

eigen neef van zijn hof wegjoeg — en waarom hij ten slotte in den ban gedaan werd, omdat hij het bevel van den aartsbisschop trotseerde — en weet je, dat hij niet alleen uit het land week?"

„Ja," zei Kristin. Haar stem werd onvast: „Ik weet ook, dat hij achttien jaar was, toen hij haar leerde kennen — zijn bijzit."

„Ik was net zoo oud, toen ik trouwde," antwoordde Lavrans. „Toen ik jong was rekenden we, dat een man op zijn achttiende jaar voor zijn daden verantwoordelijk was en dat hij voor zijn eigen welzijn en dat van anderen kon zorgen."

Kristin zweeg.

„Je noemde die vrouw met wie hij tien jaar geleefd heeft en bij wie hij kinderen heeft, zijn bijzit," ging Lavrans na een oogenblik voort. „Ik zou mijn dochter niet graag van huis sturen met een man, die jaar in jaar uit openlijk met een vrouw geleefd had voor hij trouwde. Maar je weet wel, dat dit iets ergers is."

„U hebt niet zoo hard over vrouw Aashild en heer Björn geoordeeld," zeide Kristin zacht.

„Toch kan ik niet zeggen, dat ik hen graag in mijn familie zou krijgen," antwoordde Lavrans.

„Vader," zei Kristin, „bent u dan uw heele leven zoo zondeloos geweest, dat u zoo hard over Erlend durft oordeelen —."

„God weet," antwoordde Lavrans barsch, „dat ik niemand een grooter zondaar voor Hem acht dan mijzelf. Maar men kan nu niet vergen, dat ik mijn dochter aan den eersten den besten man zal geven, wien het behaagt aanzoek om haar te doen, omdat wij allen Gods genade noodig hebben."

„U weet, dat ik dit niet bedoelde," zei Kristin heftig. „Vader — moeder — u bent toch ook jong geweest — herinnert u zich zoo weinig, dat u niet weet, dat het niet gemakkelijk is zich voor de zonde te hoeden, waar de liefde aanleiding toe geeft —"

Lavrans werd vuurrood.

„Neen," zeide hij kortaf.

„Dan weet u niet, wat u doet," riep Kristin in vertwijfeling, „indien u Erlend Nikulauszoon en mij van elkander scheidt!"

Lavrans ging weer op de bank zitten.

„Je bent pas zeventien jaar, Kristin," hernam hij. „Het kan zijn, dat hij en jij — dat jullie elkander meer liefgekregen hebt dan ik dacht. Maar hij is zoo jong niet meer, dat hij niet geweten zou hebben wat hij deed — was hij een goed man geweest, dan zou hij zoo'n jong, onmondig kind niet met woorden van liefde genaderd zijn. — Dat jij met iemand anders verloofd was, vond hij blijkbaar een onbelangrijke zaak —.

Maar ik geef mijn dochter niet ten huwelijk aan een man, die twee kinderen heeft bij de vrouw van een ander. Weet je, dat hij kinderen heeft?

Je bent nog te jong om te begrijpen, dat zoo'n onrecht twist en strijd zonder einde in een geslacht verwekt. Zoo'n man kan zijn eigen kinderen niet in den steek laten en hij kan ze ook niet opheffen —; het is moeilijk voor hem om zijn zoon onder de menschen vooruit te brengen of zijn dochter aan iemand anders dan een knecht of een kleinen boer uit te huwelijken. Die kinderen zouden niet van vleesch en bloed moeten zijn, indien ze jou en je kinderen niet haatten —.

Begrijp je niet, Kristin — zulke zonden — misschien vergeeft God zulke zonden gemakkelijker dan vele andere, maar ze verwoesten een geslacht zoo, dat het nooit meer goedgemaakt kan worden. Ook ik dacht aan Björn en Aashild — daar stond die Munan, haar zoon; hij ging krom van zijn goud, hij hoort tot de raadslieden van den koning, hij en zijn broers hebben hun moederlijk erfdeel, en hij heeft in al deze jaren geen enkele maal zijn moeder in haar armoede opgezocht. Ja, dien man had je vriend tot zijn woordvoeder gekozen.

Neen, zeg ik, en nogmaals neen. In dat geslacht kom jij niet, zoolang mijn hoofd nog boven de aarde is."

Kristin sloeg haar handen voor haar gezicht en barstte in tranen uit:

„Dan zal ik dag en nacht tot God bidden, en wanneer u niet van meening verandert moet Hij mij hier vandaan nemen."

„Het is nutteloos hier van avond verder over te spreken," zei haar vader bedroefd. „Je gelooft het wel niet, maar ik moet voor je zorgen, zooals ik het zelf meen te kunnen verantwoorden. Ga nu naar bed, kind."

Hij stak haar zijn hand toe, maar zij deed alsof zij die niet zag en ging snikkend de kamer uit.

Haar ouders bleven nog een oogenblik zitten. Toen zeide Lavrans tot zijn vrouw:

„Je moest wat bier halen — neen, haal liever wat wijn, ik ben moe —."

Ragnfrid deed, wat hij verzocht. Toen zij met de hooge kan terugkwam zat haar man met zijn gezicht in zijn handen. Hij keek op en streek haar over haar hoofddoek en arm:

„Stakker, nu ben je nat geworden. — Drink mij eens toe, Ragnfrid."

Zij raakte de kan even met haar lippen aan.

„Neen, drink nu met mij," zeide Lavrans heftig en hij wilde zijn vrouw op zijn schoot trekken. Onwillig gaf zij toe. Lavrans ging voort:

„Je zult in deze zaak toch naast mij staan, vrouw? Het is toch het best voor Kristin, dat ze van het begin af begrijpt, dat zij dezen man uit haar zinnen moet zetten."

„Het zal hard voor het kind zijn," zei haar moeder.

„Ja, dat begrijp ik," antwoordde Lavrans.

Zij bleven een oogenblik zitten; toen vroeg Ragnfrid:

„Hoe ziet die Erlend van Husaby er uit?"

„O," zei Lavrans op langgerekten toon. „Hij is een knappe kerel — in zekeren zin. Maar hij ziet er niet naar uit alsof hij tot veel anders deugde dan om vrouwen te verleiden."

Weer zwegen ze even; toen zei Lavrans opnieuw:

„Het groote erfdeel, dat heer Nikulaus hem nagelaten heeft, dat heeft hij zoo beheerd, dat het sterk verminderd is. Het is niet voor zulk een schoonzoon, dat ik gewerkt heb en getracht heb mijn kinderen een goed bestaan te verzekeren."

Ragnfrid liep onrustig heen en weer. Lavrans ging voort:

„Het ergste vond ik nog, dat hij trachtte Kolbein met zilver om te koopen — hij moest in het geheim een brief van hem aan Kristin overbrengen."

„Heb je den brief gelezen," vroeg Ragnfrid.

„Neen, dat wilde ik niet," zeide Lavrans ontstemd. „Ik heb hem aan heer Munan teruggegeven en hem gezegd, wat ik van zoo'n handelwijze dacht. Hij had er nog wel zijn zegel aan gehangen — ik weet niet, wat ik van zulke kwajongens-

streken moet zeggen. Heer Munan liet mij zien, dat dit het geheimzegel van koning Skule was, dat Erlend van zijn vader had geërfd. Hij wilde mij zeker in herinnering brengen, dat het een groote eer is, dat ze om de hand van mijn dochter vragen. Maar ik denk, dat heer Munan deze zaak voor Erlend niet met zooveel warmte bepleit zou hebben, indien hij niet gevreesd had, dat met dezen man de eer en de macht van het Husabygeslacht, die het in de dagen van heer Nikulaus en heer Munan gewonnen heeft, aan het dalen zouden gaan. — Erlend kan nu niet meer verwachten zoo'n huwelijk te doen als waartoe hij gerechtigd was."

Ragnfrid bleef voor haar man staan:

„Ik weet niet, man, of je hierin gelijk hebt. In de eerste plaats wil ik opmerken, dat, zooals de tijden nu zijn, menig man op de groote hoeven om ons heen zich heeft moeten vergenoegen met minder macht en eer dan zijn vader voor hem. Je weet zelf het best, dat het tegenwoordig minder gemakkelijk voor een man is om rijkdom te winnen, hetzij in grondbezit, hetzij in goederen, dan het vroeger in de wereld was —."

„Dat weet ik wel," riep haar man ongeduldig uit, „reden te meer om zorgvuldig om te gaan met dat, wat men geërfd heeft —."

Maar zijn vrouw ging voort:

„Dan wil ik ook dit nog zeggen: Mij dunkt, dat Kristin geen ongelijke partij voor Erlend zou zijn. In Zweden wordt je geslacht onder de beste gerekend; je grootmoeder en je vader droegen hier in het land den riddernaam. Mijn verre voorouders waren vele eeuwen van vader op zoon leenheeren tot aan Ivar den Oude toe; mijn vader en grootvader waren landvoogd. Weliswaar hebben noch jij noch Trond titels of land van de kroon gekregen. Maar mij dunkt, dat men zou kunnen zeggen, dat het met Erlend niet anders gesteld is dan met jullie."

„Dat is niet hetzelfde," zei Lavrans heftig. „Voor Erlend lagen macht en riddernaam zoo maar voor het grijpen, en hij heeft er zich ter wille van een losbandig leven van af gewend. Maar ik merk nu, dat jij ook tegen mij bent. Misschien vind je ook wel, net als Aasmund en Trond, dat het

een eer voor mij is, dat deze groote mannen mijn dochter in hun familie willen hebben —."

„Ik heb alleen maar gezegd," antwoordde Ragnfrid eenigszins heftig, „dat je volgens mijn overtuiging niet zoo gevoelig hoeft te wezen om te meenen, dat Erlends verwanten zullen vinden, dat ze zich in deze zaak neerbuigen. Maar begrijp je dan niet in de eerste plaats — dat vriendelijke en volgzame kind heeft den moed gehad zich tegen ons te verzetten en Simon Darre te versmaden — heb je dan niet gezien, dat Kristin zich zelf niet meer is sinds ze uit Oslo is gekomen, zie je niet, dat ze rondloopt, alsof ze van de berggeesten vandaan kwam. Merk je niet, dat ze dien man zoo liefheeft, dat hier een groot ongeluk kan gebeuren indien je niet toegeeft."

„Wat bedoel je daarmee," vroeg Lavrans, terwijl hij haar scherp aankeek.

„Menig man begroet zijn schoonzoon zonder dat hij het weet," zeide Ragnfrid.

Het was, alsof het gezicht van haar man verstrakte; hij werd langzaam bleek:

„Jij, die haar moeder bent!" sprak hij met schorre stem. „Heb je — heb je —zulke stellige kenteekenen gezien — dat je je dochter hiervan durft te beschuldigen —?"

„Neen, neen," antwoordde Ragnfrid snel. „Ik bedoelde niet, wat je denkt. Maar toch kan niemand weten, wat gebeurd is of wat gebeuren kan. Zij heeft geen andere gedachte dan die eene: dat ze dien man liefheeft — dat heb ik gezien — en ze zou ons wel eens op een goeden dag kunnen bewijzen, dat ze hem meer liefheeft dan haar eer — en haar leven!"

Lavrans sprong op:

„O, ben je gek! Hoe kan je zooiets van dat mooie, lieve kind van ons denken! Er kan toch niet veel met haar gebeurd zijn toen ze daar was — bij de nonnen. Zij is toch geen melkmeid, die achter een heg gaat liggen, dat weet ik zeker. Je begrijpt toch wel, dat ze dien man niet heel dikwijls gezien of gesproken kan hebben — het gaat wel over; het is stellig alleen maar een gril van een jong meisje. God weet, dat het mij zwaar genoeg valt te zien, dat zij zoo'n verdriet heeft, maar het *moet* met den tijd overgaan.

Leven, zeg je, en eer —. Hier thuis op mijn eigen hoeve

kan ik wel op mijn meisje passen. En ik geloof ook niet, dat een meisje van goede familie, dat in christendom en eerbaarheid opgevoed is, zoo makkelijk van haar eer afstand doet, en ook niet van haar leven. Neen, dat is iets, waar de menschen verzen over maken — maar ik geloof, dat een man of een meisje, die in de verzoeking komen om zooiets te doen, er een vers over maken en daarmee geholpen zijn, maar het laten om het te doen —.

— Jij zelf," zeide hij, terwijl hij voor zijn vrouw bleef staan. „Er was een ander, dien je liever gehad zou hebben, toen wij indertijd trouwden. Wat denk je, dat je lot geweest zou zijn, indien je vader je hierin je zin had laten volgen —?"

Nu was Ragnfrid degeen, die doodsbleek werd:

„Wie heeft je dat gezegd —"

„Sigurd van Loptsgaard zei er iets van — in het begin, toen we hier in het dal gekomen waren," zeide Lavrans. „Maar antwoord mij op wat ik je vroeg — geloof je, dat je gelukkiger geworden zou zijn als Ivar je aan dien man gegeven had?"

Zijn vrouw stond met diep gebogen hoofd voor hem.

„Die man," antwoordde ze haast onhoorbaar, „die wilde *mij* niet hebben." Het was, alsof er een siddering door haar lichaam ging — zij maakte een beweging met haar gebalde vuist.

Toen legde haar man behoedzaam zijn handen op haar schouders.

„Is het dat," vroeg hij getroffen, terwijl er een diepe, droevige verbazing in zijn stem kwam; „— was het dat — in al deze jaren — heb je om hem getreurd — Ragnfrid?"

Zij beefde heftig, maar zei niets.

„Ragnfrid?" vroeg hij weer. „Maar later — toen Björgulf dood was — en later — toen je — toen je wilde — dat ik tegen je zou zijn — zooals ik niet kon. Dacht je toen aan dien andere," vroeg hij beangst en verward en smartelijk.

„Hoe kom je aan zulke gedachten," fluisterde ze, op het punt van in tranen uit te barsten.

Lavrans legde zijn voorhoofd tegen dat van zijn vrouw en bewoog zijn hoofd heen en weer.

„Ik weet het niet. Je bent zoo vreemd — alles wat je

vanavond gezegd hebt. Ik ben bang geworden, Ragnfrid. Ik begrijp een vrouwengemoed zeker niet —."

Ragnfrid glimlachte flauw en legde haar handen om zijn hals.

„Dat weet God, Lavrans — ik haalde je aan, omdat ik je meer liefhad dan goed is voor de ziel van een mensch. En ik haatte dien ander zoo, dat ik voelde, dat de duivel zich er over verheugde."

„Ik heb altijd van je gehouden, vrouw," zei Lavrans zacht, terwijl hij haar kuste, „met mijn heele hart. Dat weet je toch wel? We hebben het toch goed samen gehad — Ragnfrid?"

„Je bent een beste man geweest," zei ze met een ingehouden snik, terwijl ze haar gezicht aan zijn borst verborg.

Hij omarmde haar met kracht.

„Ik zou graag vannacht bij je willen slapen, Ragnfrid. En als je nu tegen mij zou willen zijn zooals in vroegere dagen, dan zou ik niet — zoo'n dwaas — zijn —"

Zijn vrouw verstrakte in zijn armen en trok zich wat terug:

„Het is nu vastentijd," zei ze zacht, met iets wonderlijk hards in haar stem.

„Dat is waar." Haar man lachte even. „Jij en ik, Ragnfrid, hebben alle vasten gehouden en getracht in alle dingen naar Gods gebod te leven. En nu zou ik bijna gelooven — dat we misschien gelukkiger geweest zouden zijn, indien we wat meer te berouwen hadden gehad —."

„Spreek *jij* zoo niet," smeekte zijn vrouw vertwijfeld, terwijl ze haar magere handen tegen zijn slapen drukte. „Je weet wel, dat ik niet wil, dat je iets anders doet dan wat je zelf recht vindt."

Hij drukte haar nog eens tegen zich aan — en kreunde er luid bij:

„God helpe haar. God helpe ons allen, Ragnfrid, mijn vrouw.

— ik ben moe," zei hij, terwijl hij haar losliet. „Jij gaat nu toch ook naar bed?"

Hij bleef bij de deur staan wachten, terwijl zij het vuur doofde, de kleine ijzeren lamp bij het weefgetouw uitblies en de vonk uitkneep. Samen gingen ze door den regen naar het woonhuis.

Lavrans had zijn voet reeds op de trap naar boven, toen hij

zich weer naar zijn vrouw omwendde, die nog in de deur van de voorkamer stond. Nog eens drukte hij haar heftig tegen zich aan en kuste haar in het donker. Toen maakte hij het teeken des kruises over het gezicht van zijn vrouw en ging naar boven.

Ragnfrid gooide haar kleeren van zich af en kroop in bed. Een oogenblik lag ze te luisteren naar de schreden van haar man in de bovenkamer — toen kraakte het bed boven en werd het stil. Ragnfrid kruiste haar magere armen over haar verwelkte borsten.

Ja, God helpe mij. Wat was ze toch voor een vrouw, wat was ze toch voor een moeder. Nu zou ze spoedig oud zijn. En toch was ze nog dezelfde. Zij bedelde niet meer om liefkoozingen, zooals toen zij jong waren, toen zij haar man aangehaald had en hij zich schuw en verlegen teruggetrokken had, wanneer ze heftig werd — toen hij koud werd, wanneer ze hem meer wilde geven dan hem als echtgenoot toekwam. Zoo was het geweest — en zoo had zij keer op keer een kind ontvangen — verootmoedigd, razend van schaamte, omdat ze niet tevreden kon zijn met zijn lauwe echtelijke liefde. En dan, wanneer zij in dien toestand was en behoefte had aan goedheid en teerheid, dan had hij haar zooveel gegeven — de onvermoeide en vriendelijke zorg van haar man voor haar, wanneer ze ziek en akelig was, viel als dauw op haar verhit gemoed. Hij wilde graag alles van haar dragen, — maar er was iets van hemzelf, dat hij niet wilde geven. Zij had zoo van haar kinderen gehouden, dat het haar was alsof haar hart uit haar lichaam gerukt werd telkens, wanneer ze er een verloor — God, God, wat was ze toch voor iemand, dat ze midden in haar smart een druppel zoetheid had kunnen smaken uit het bewustzijn, dat hij haar verdriet tot zich nam en dicht tegen het zijne aanlegde.

Kristin — ze zou graag voor haar dochter door het vuur gegaan zijn — dat geloofden ze wel niet, Lavrans niet en het kind niet, maar het was toch zoo. En toch voelde ze op het oogenblik een boosheid tegenover haar, die op haat geleek — het was om zijn verdriet over het verdriet van het kind te vergeten, dat hij zich vanavond aan zijn vrouw had willen overgeven.

— Ragnfrid durfde niet op te staan, want ze wist niet, of

Kristin misschien ginds in het andere bed wakker lag. Maar zij ging heel stil op haar knieën liggen en met haar voorhoofd tegen het voeteneinde van het bed gedrukt trachtte zij te bidden. Voor haar dochter, voor haar man en voor zich zelf. Terwijl de kou haar lichaam langzamerhand deed verstijven, trok zij weer op een van haar welbekende nachtelijke tochten uit, en trachtte zich een weg te banen naar een tehuis van vrede voor haar hart.

III.

Haugen lag hoog op de helling aan den westkant van het dal. In dezen maanlichten nacht was de heele wereld wit. Een lange rij witte rotsen golfde zich onder den bleekblauwen hemel met slechts weinig sterren; zelfs de schaduwen, die de toppen en bergruggen over de sneeuwvlakten wierpen, zagen er wonderlijk licht uit, omdat de maan zoo hoog aan den hemel voortgleed.

Lager, naar het dal toe, strekte zich het bosch wit van sneeuw en rijp om de witte open plekken der hoeven met daarin uitgesneden hagen en huizen uit. Maar heel in de diepte, bij den bodem van het dal, verdichtten de schaduwen zich tot donkerheid.

Vrouw Aashild kwam uit den stal, sloot dien achter zich en bleef een oogenblik in de sneeuw staan. De heele wereld was wit en toch duurde het nog drie weken eer Advent begon. Kou op St. Klemens *) — dan was de winter wel in ernst gekomen. Ach ja, dat hoorde ook al bij een ongeluksjaar —.

De oude vrouw zuchtte diep. Weer winter en koude en eenzaamheid. — Toen nam zij haar melkemmer en haar licht op en ging naar de woonkamer. En toen nog eens naar buiten.

Uit het bosch halverwegen de helling kwamen vier zwarte stippen te voorschijn. Vier mannen te paard — er blonk een speerpunt in den maneschijn. Het was moeilijk naar boven rijden — sinds de sneeuw gevallen was, had nog niemand den tocht hier naar boven ondernomen. Zouden ze hierheen komen —.

Vier gewapende mannen —. Het was niet waarschijnlijk, dat iemand, die met goede bedoelingen tot haar kwam, met

*) 23 November.

zoo'n gevolg zou reizen. Zij dacht aan de kist met de kostbaarheden van haar en Björn. Zou ze zich in de schuur verbergen.

Zij zag om zich heen over het woeste winterlandschap. Toen ging ze de woonkamer binnen. De twee oude honden, die voor het vuur gelegen hadden, sloegen met hun staart op de planken van den vloer. De jonge honden had Björn mee de bergen in.

Zij blies de vonken in den kachel aan en legde er hout op, vulde den ijzeren pot met sneeuw en zette dien op het vuur. Toen schonk ze melk door een zeef in een houten vat en droeg dat in de melkkamer achter de woonkamer.

Aashild trok haar vuile, ongekleurde wollen kleed uit, dat naar den koestal en naar zweet rook, deed een donkerblauw kleed aan en verwisselde haar blauwlinnen hoofddoek tegen een witten doek, dien zij om haar hoofd en hals plooide. Ze trok haar zware, leeren schoenen uit en trok schoentjes met zilveren gespen aan.

Toen begon zij haar kamer netjes te maken — zij legde de kussens en dekens recht in het bed, waar Björn overdag geslapen had, veegde de lange tafel af en legde de kussens op de bank goed.

Vrouw Aashild stond voor het vuur en roerde de avondpap, toen de honden aansloegen. Zij hoorde de paarden op het erf, er kwamen mannen het voorportaal binnen en een van hen stootte met zijn speer op de deur. Aashild tilde de pap van het vuur, streek haar kleeren glad en ging, met de honden naast zich, naar de deur om open te doen.

Buiten op het door de maan verlichte erf stonden drie jonge mannen, die vier met rijp bedekte paarden vasthielden. Hij, die in het voorportaal stond, riep vroolijk uit:

„Tante Aashild, komt u ons zelf opendoen! Dan zeg ik Ben trouvé!"

„Neef, neen maar, ben jij het! Dan zeg ik hetzelfde! Ga naar binnen, terwijl ik je mannen den stal wijs."

„Is u alleen op de hoeve," vroeg Erlend. Hij ging mee, terwijl zij den mannen den weg wees.

„Ja, heer Björn en onze knecht zijn er met de slee op uit getrokken — ze wilden trachten wat voer thuis te halen,

dat we op den berg opgeborgen hebben," zei Aashild. ,,En een dienstmeisje heb ik niet," sprak ze lachend.

Een oogenblik later zaten de vier mannen op de buitenbank met hun rug naar de tafel naar de oude vrouw te kijken, die stil en vlug bezig was eten voor hen klaar te zetten. Zij dekte de tafel, zette er een aangestoken kaars op en bracht boter, kaas, een bereham en een grooten stapel dunne sneden fijn brood. Zij haalde bier en mede uit den kelder onder de woonkamer, goot toen de pap in een fijn houten schotel en verzocht hun te gaan zitten en te beginnen.

,,Het is niet veel voor zulke jonge kerels als jullie," zei ze lachend. ,,Ik zal er nog maar een pot met pap bij koken. Morgen krijgen jullie wat beters — maar in den winter sluit ik de keuken af, behalve wanneer ik bak of brouw. We zijn hier met weinigen op de hoeve en ik begin oud te worden, neef."

Erlend schudde lachend het hoofd. Hij merkte, dat zijn knechten zich tegenover de oude vrouw zoo hoofsch en eerbiedig gedroegen als hij het nog nooit van hen gezien had.

,,U is een eigenaardige vrouw, tante. Moeder was tien jaar jonger dan u en zij zag er, toen we het laatst bij u waren, ouder uit dan u van avond."

,,Ja, Magnhild heeft haar jeugd vroeg genoeg verloren," zei vrouw Aashild zacht. ,,Waar kom je nu vandaan," vroeg ze na een oogenblik.

,,Ik ben eenigen tijd op een hoeve in het noorden, in Lesja, geweest," zei Erlend. ,,Ik had daar onderdak gehuurd. Ik weet niet, of u raden kunt, wat ik hier in deze dalen te doen heb?"

,,Bedoel je, of ik weet, dat je om de hand van de dochter van Lavrans Björgulfszoon hier in het zuiden op Jörundgaard hebt laten vragen?" antwoordde vrouw Aashild.

,,Ja," zeide Erlend. ,,Ik heb op een behoorlijke en eervolle wijze aanzoek om haar laten doen, en Lavrans Björgulfszoon heeft kortaf neen geantwoord. Nu weet ik er niets anders op, daar Kristin en ik ons niet door dwang van elkaar willen laten scheiden, dan dat ik haar met geweld ontvoer. Ik heb — ik heb hier in het dal een spion gehad en ik weet, dat haar moeder na St. Klemens eenigen tijd op Sundbu zou zijn en

dat Lavrans naar de landtong is met de andere mannen, die den wintervoorraad naar Sil zullen halen."

Vrouw Aashild zat even stil:

,,Dit plan moet je liever laten varen, Erlend," zeide ze. ,,Ik geloof ook niet, dat het meisje vrijwillig met je mee zal gaan, en je zult toch zeker geen dwang tegen haar willen gebruiken."

,,Jawel, dat doet ze wel. We hebben er dikwijls over gesproken — zij heeft mij zelf meermalen gesmeekt, dat ik haar weg zou voeren."

,,Heeft Kristin —!" riep vrouw Aashild. Toen zei ze lachend: ,,Maar daarom moet je er nog niet op vertrouwen, dat je het meisje mee krijgt, wanneer je komt om haar aan haar woord te houden."

,,Jawel," zei Erlend. ,,En nu had ik het zoo gedacht, tante, dat u een boodschap naar Jörundgaard moest sturen om te vragen, of Kristin u mag komen bezoeken — een week of zoo, terwijl haar ouders weg zijn. Dan zouden we in Hamar kunnen zitten voor iemand merkt, dat ze weg is," voegde hij er verklarend aan toe.

Vrouw Aashild antwoordde, nog steeds glimlachend:

,,Heb je er ook over gedacht, wat wij, heer Björn en ik, Lavrans zouden moeten antwoorden, wanneer hij rekenschap van ons komt vragen over zijn dochter?"

,,Ja," zei Erlend: ,,Wij waren met ons vieren gewapende mannen en het meisje was gewillig."

,,Ik wil je hier niet mee helpen," zei vrouw Aashild heftig. ,,Lavrans is vele jaren lang een trouw vriend voor ons geweest — hij en zijn vrouw zijn achtenswaardige menschen, en ik wil mijn medewerking niet verleenen om hen te bedriegen of schande over hen te brengen. Laat het meisje met vrede, Erlend. Het wordt nu toch wel tijd, dat je verwanten eens andere daden van je te hooren krijgen dan dat je het land uit en in trekt met geroofde vrouwen —"

,,Wij moeten liever onder vier oogen spreken, tante," zei Erlend kortaf.

Vrouw Aashild nam een licht, ging naar de achterkamer en sloot de deur achter zich. Zij ging op een meelvat zitten; Erlend stond voor haar met zijn handen in zijn gordel gestoken en keek op haar neer.

„U kunt ook tegen Lavrans Björgulfszoon zeggen, dat Sira Jon in Gerdarud ons in den echt verbonden heeft, vóór we verder trokken naar vrouw Ingebjörg Haakonsdochter in Zweden."

„Zoo," zeide vrouw Aashild. „En weet je ook zeker, dat vrouw Ingebjörg jullie vriendelijk ontvangen zal, wanneer jullie daar komt?"

„Ik heb in Tunsberg met haar gesproken," zei Erlend. „Zij heeft mij hartelijk als haar verwante begroet en dankte mij, omdat ik haar mijn diensten aanbood, hetzij hier hetzij in Zweden. En Munan heeft beloofd mij een brief aan haar mee te geven."

„Weet je wel," zei vrouw Aashild, „dat, al kan je een priester vinden om jullie in het huwelijk te verbinden, Kristin dan toch alle recht op de goederen en de erfenis van haar vader verspeeld heeft. En haar kinderen worden niet je wettige erfgenamen. Het is zelfs onzeker, of zij als je vrouw beschouwd zal worden."

„Hier in het land misschien niet, maar juist daarom wijk ik naar Zweden uit. Haar stamvader, Laurentius Lagmand, is nooit op andere wijze met jonkvrouwe Bengta getrouwd — ze hebben nooit de toestemming van haar broer gekregen. En toch werd zij als zijn vrouw beschouwd —"

„Er waren geen kinderen," zei vrouw Aashild. „Geloof je, dat mijn zonen hun handen van je erfenis af zullen houden, wanneer Kristin als weduwe met kinderen achter blijft en er kan over getwist worden, of ze wel wettig geboren zijn!"

„U doet Munan onrecht," zei Erlend. „Uw andere kinderen ken ik weinig — u hebt geen reden om vriendelijk over hen te spreken, dat weet ik. Maar Munan is altijd een trouwe neef voor mij geweest — hij wil mij graag getrouwd zien; hij heeft voor mij aanzoek gedaan bij Lavrans. — En overigens kan ik de kinderen, die wij krijgen, tot erfgenamen van mijn vermogen en mijn geslacht maken —"

„Daarmee brandmerk je hun moeder als je bijzit," zei vrouw Aashild. „Maar ik geloof nooit, dat die zachtmoedige man, Jon Helgeszoon, zich aan het ongenoegen van den bisschop zal blootstellen door je tegen de wet in te trouwen."

„Ik heb dezen zomer voor hem gebiecht," zei Erlend op

gedempten toon. „Toen heeft hij beloofd ons te trouwen, indien alle andere pogingen zouden mislukken."

„Zoo," zeide vrouw Aashild. „Je hebt een zware zonde op je geladen, Erlend. Kristin had het goed thuis bij haar vader en moeder — een goed huwelijk met een knap en rechtschapen man uit een goede familie was voor haar afgesproken."

„Kristin heeft mij zelf verteld," antwoordde Erlend, „dat u gezegd hebt, dat zij en ik goed bij elkaar zouden passen. En dat Simon Andreszoon geen man voor haar was."

„O, gezegd, gezegd, ik heb zooveel gezegd in mijn tijd," viel vrouw Aashild hem in de rede. — „Ik begrijp ook niet, dat je zoo gemakkelijk je zin hebt kunnen krijgen bij Kristin. Jullie kunt elkaar toch niet heel dikwijls ontmoet hebben. En ik zou niet gedacht hebben, dat dit meisje makkelijk te winnen was —."

„Wij hebben elkaar in Oslo ontmoet," zei Erlend. „En later was zij buiten bij haar oom in Gerdarud. Toen kwam zij bij mij in het bosch om mij te ontmoeten." Hij sloeg zijn blik neer en zei heel zacht: „Ik had haar daarbuiten alleen voor mijzelf —."

Vrouw Aashild sprong op. Erlend boog zijn hoofd nog dieper.

„En daarna — gaf zij zich aan je," vroeg vrouw Aashild ongeloovig.

„Ja," zei Erlend, terwijl een teedere glimlach op zijn lippen trilde. „Daarna hebben we ons aan elkaar gegeven. En het was haar niet onwelgevallig — maar zij heeft geen schuld. Toen wilde ze, dat ik haar mee zou nemen — zij wilde niet naar haar familie terug —"

„Maar jij wilde het niet?"

„Neen, ik wilde trachten haar met toestemming van haar vader tot vrouw te krijgen."

„Is dat al lang geleden?" vroeg vrouw Aashild.

„Omstreeks St. Laurentius *) is het een jaar geleden geweest," antwoordde Erlend.

„Je hebt geen haast met je aanzoek gemaakt," zei de andere.

„Haar vorige verloving was nog niet verbroken," antwoordde Erlend.

*) 10 Augustus.

„En ben je haar sindsdien niet te na gekomen," vroeg vrouw Aashild.

„Wij hebben het zoo ingericht, dat wij elkaar eenige keeren ontmoet hebben" — weer gleed die onzekere glimlach over Erlends gezicht. „In een huis in de stad."

„In Gods naam," zei vrouw Aashild. „Ik zal jou en haar helpen zooveel ik kan. Ik begrijp, dat het te zwaar voor Kristin wordt om daar bij haar ouders rond te loopen met zooiets op haar hart. Er is toch niet meer?" vroeg ze.

„Voor zoover ik gehoord heb niet," zei Erlend kortaf.

„Heb je bedacht," vroeg vrouw Aashild na een oogenblik, „dat Kristin vrienden en verwanten over het heele dal verspreid heeft?"

„Wij moeten zooveel mogelijk in stilte reizen," zei Erlend. „Daarom is het van belang, dat wij spoedig weg komen, zoodat wij een eind op weg zijn voor haar vader thuis komt. U moet ons uw slede leenen, tante."

Aashild haalde haar schouders op:

„Dan heb je nog haar oom op Skog — wat, als hij hoort, dat je met de dochter van zijn broer in Gerdarud bruiloft viert?"

„Aasmund is mijn voorspraak bij Lavrans geweest," zei Erlend. „Hij kan natuurlijk geen medeplichtige zijn, maar hij zal wel een oogje dicht doen — wij moeten bij nacht naar den priester gaan en bij nacht verder reizen. En dan denk ik wel, dat Aasmund later aan Lavrans voor zal houden, dat het een godvruchtig man zooals hij is niet past om ons te scheiden, wanneer we door een priester in het huwelijk verbonden zijn — hij moet ons liever zijn toestemming geven, zoodat we wettige echtgenooten worden. U moet hem datzelfde zeggen. Hij mag de voorwaarden stellen, die hij wil, voor een verzoening tusschen ons en de boeten eischen, die hij redelijk vindt."

„Ik denk niet, dat Lavrans Björgulfszoon zich in deze zaak zal laten raden," zei vrouw Aashild. „God en St. Olav weten, dat deze handelwijze mij slecht bevalt, neef. Maar ik zie in, dat het 't laatste redmiddel is, waar je je toevlucht toe kunt nemen om het kwaad, dat je Kristin hebt aangedaan, goed te maken. Ik zal morgen zelf naar Jörundgaard rijden, wanneer je mij een van je mannen mee wilt geven, en wanneer Ingrid van den heuvel in het noorden voor mijn vee wil zorgen."

Vrouw Aashild kwam den volgenden avond te Jörundgaard terwijl de maan strijd voerde met den laatsten schijn van het daglicht. Zij zag, hoe bleek en smal van gezicht Kristin geworden was, toen het jonge meisje naar buiten op het erf kwam om haar gast te begroeten.

Vrouw Aashild zette zich bij het vuur en speelde wat met de twee kleintjes. Heimelijk keek zij vorschend naar Kristin, die heen en weer liep om de tafel te dekken. Zij was mager en zag er stil uit. Ze was altijd stil geweest, maar het was nu een andere soort stilheid, die over het meisje lag. Vrouw Aashild vermoedde de spanning en den starren trots, die er achter lag.

„U hebt zeker wel gehoord," zei Kristin, terwijl ze naar haar toe kwam, „wat er hier dezen herfst gebeurd is?"

„Ja, je bedoelt, dat mijn neef naar je hand gedongen heeft?"

„Herinnert u zich," vroeg Kristin, „dat u eens gezegd hebt, dat hij en ik goed bij elkaar zouden passen. Dat hij alleen maar te rijk en voornaam voor mij was?"

„Ik hoor, dat Lavrans van een andere meening is," zei vrouw Aashild droog.

Er kwam een glinstering in Kristins oogen en ze glimlachte. Zij is goed genoeg, dacht vrouw Aashild. Hoe weinig het haar ook beviel, ze moest Erlend toch toegeven en hem de hulp verleenen, waar hij om gevraagd had.

Kristin maakte het bed van haar ouders voor haar gast in orde en vrouw Aashild verzocht het jonge meisje bij haar te slapen. Nadat zij waren gaan liggen en het stil was geworden in de kamer kwam vrouw Aashild met haar opdracht voor den dag.

Het werd haar wonderlijk zwaar om het hart toen ze zag, dat het meisje in het geheel niet scheen te denken aan het verdriet, dat ze haar ouders zou aandoen. Ik had toch meer dan twintig jaar in zorg en smart bij Baard doorgebracht, dacht ze. Maar zoo gaat het ons zeker wel allen. Kristin scheen niet eens gemerkt te hebben, hoe Ulhvild in dezen herfst achteruit gegaan was — Het is niet waarschijnlijk, dat ze haar zusje nog levend terug zal zien, dacht Aashild. Maar ze zei er niets over — hoe langer Kristin deze wilde

vreugde en overmoed vol zou kunnen houden, des te beter zou het wel zijn.

Kristin stond op en verzamelde in het donker haar sieraden in een klein kistje, dat ze bij zich in het bed nam. Toen zeide vrouw Aashild echter:

„Het komt mij toch voor, Kristin, dat het beter zou zijn, indien Erlend hierheen reed, wanneer je vader thuis is, openlijk bekende, dat hij je een groot onrecht heeft aangedaan, en zijn zaak in Lavrans' handen legde."

„Ik geloof, dat vader Erlend dan zou dooden," zei Kristin.

„Dat zal Lavrans niet doen, wanneer Erlend weigert zijn zwaard tegen zijn schoonvader te trekken," antwoordde vrouw Aashild.

„Ik wil niet, dat Erlend zoo vernederd zal worden," zei Kristin. „En ik wil ook niet, dat vader te weten zal komen, dat Erlend mij aangeraakt heeft voor hij openlijk om mijn hand vroeg."

„Geloof je, dat Lavrans minder boos zal zijn, wanneer hij merkt, dat je met hem van de hoeve weggevlucht bent," vroeg Aashild, „en geloof je, dat dit makkelijker voor hem te dragen zal zijn. Iets anders dan Erlends bijzit word je volgens de wet niet, zoo lang je met hem leeft zonder dat je vader je aan hem gegeven heeft."

„Dat is iets anders," zei Kristin, „dat ik Erlends bijzit word, omdat hij mij niet tot vrouw kon krijgen."

Vrouw Aashild zweeg. Zij dacht aan het oogenblik, dat ze Lavrans Björgulfszoon zou moeten ontmoeten, wanneer hij thuis kwam en merkte, dat zijn dochter geschaakt was.

Toen zeide Kristin:

„Ik begrijp wel, vrouw Aashild, dat u mij een slecht kind vindt. Maar sinds mijn vader van het Ting thuis is gekomen, is iedere dag hier op de hoeve voor hem zoowel als voor mij een kwelling geweest. Het is voor ons allen het best, dat er nu een eind aan deze zaak komt."

Zij reden den volgenden dag bijtijds van Jörundgaard weg en kwamen even na de vesper op Haugen aan. Erlend kwam hen op het erf te gemoet en Kristin wierp zich in zijn armen zonder zich om den knecht te bekommeren, die vrouw Aashild en haar begeleid had.

Binnen in de woonkamer begroette zij Björn Gunnarszoon en daarna Erlends twee dienaren als goede bekenden van vroeger. Vrouw Aashild kon er geen spoor van ontdekken, dat zij zich niet op haar gemak voelde of bang was. En toen zij daarna aan tafel zaten en Erlend zijn plan ontvouwde, nam Kristin aan de beraadslagingen deel en raadde, wat den weg betreft, aan, dat ze den volgenden avond zoo laat van Haugen weg zouden rijden, dat ze de Rost bereikten, wanneer de maan onderging; dan moesten ze bij donker door Sil en voorbij Loptsgaard rijden en vandaar langs de Ottaa tot aan de brug, en dan ten westen van Otta en de Laag langs eenzame wegen zoolang de paarden het vol konden houden. Overdag moesten ze in een der voorjaars berghutten rusten, die daar op de helling lagen, „want zoo ver als het rechtsgebied van het Holledisting reikt, loopen wij kans op menschen te stooten, die mij kennen."

„Heb je aan voer voor de paarden gedacht," zei vrouw Aashild. „Jullie kunt geen voer uit de berghutten stelen in een jaar als dit — indien er al voer is — en je weet, dat van het jaar niemand in het dal hier voer te koop heeft."

„Ik heb daaraan gedacht," antwoordde Kristin. „U moet ons voer en eten voor drie dagen leenen. Dit is ook een reden, waarom wij niet met zoovelen moeten rijden — Erlend moet Jon naar Husaby terug sturen. In Trondheim is het een beter jaar geweest, en voor Kerstmis kunnen wel enkele sledevrachten over de bergen gevoerd worden. Er zijn eenige armen in het zuiden van het dal, die ik gaarne door u met een gave van Erlend en mij zou willen helpen, vrouw Aashild."

Björn barstte in een vreemd, vreugdeloos gelach uit. Vrouw Aashild schudde het hoofd. Maar Ulv, de knecht, hief zijn donker, scherp gezicht op en keek Kristin met een vrijmoedigen glimlach aan:

„Er is nooit overvloed op Husaby, Kristin Lavransdochter, noch in goede noch in slechte jaren. Maar misschien wordt het anders, wanneer u daar het bestuur op u neemt. Men kan aan uw spreken hooren, dat u de vrouw bent, die Erlend noodig heeft."

Kristin knikte den man rustig toe en ging voort. Zij moesten den hoofdweg zooveel mogelijk vermijden. En zij vond het

ook niet raadzaam over Hamar te reizen. Erlend bracht hier tegen in, dat Munan daar zat — en ze moesten dien brief aan de hertogin immers hebben.

„Dan moet Ulv ons in Fagaberg verlaten en naar heer Munan rijden, terwijl wij ten westen van het Mjömeer blijven en over land en langs achterwegen over Hadeland naar Hakedal trekken. Vandaar moet een eenzame weg naar het zuiden naar Margretadal voeren; dat heb ik mijn oom hooren zeggen. Het is niet raadzaam voor ons in dezen tijd over Raumarike te rijden, nu de groote bruiloft op Dyfrin aanstaande is," zei ze lachend.

Erlend ging naar haar toe en legde zijn hand op haar schouder en zij leunde achterover tegen hem aan zonder zich om al de menschen te bekommeren, die daar zaten en toekeken. Vrouw Aashild zei verontwaardigd:

„Iedereen zou gelooven, dat je vroeger al eens van de hoeve weggevlucht was."

En heer Björn lachte weer net als straks.

Even later stond vrouw Aashild op om naar de keuken te gaan en voor het eten te zorgen. Zij had daar vuur aangelegd, want Erlends dienaren zouden er 's nachts slapen. Zij verzocht Kristin met haar mee te gaan, „want," zei ze boos, „ik wil Lavrans Björgulfszoon kunnen zweren, dat jullie geen oogenblik in mijn huis alleen bent geweest."

Kristin ging lachend met haar mee. Na eenige oogenblikken kwam Erlend bij hen binnen; hij trok een driepoot voor het vuur en zat den vrouwen in den weg. Telkens wanneer Kristin, druk in de weer, dicht bij hem kwam, greep hij haar vast. Ten slotte trok hij haar op zijn knie.

„Het is waar, wat Ulv zegt, dat jij de vrouw bent, die ik noodig heb."

„Ach ja," zei Aashild lachend maar toch geërgerd, „voor jou is het alles winst. Zij zet in dit avontuur alles op het spel — jij waagt niet veel."

„Dat is waar," zei Erlend. „Maar ik heb mijn goeden wil getoond om langs den rechten weg tot haar te gaan. Wees nu niet zoo boos, tante Aashild."

„Ik heb wel reden om boos te zijn," antwoordde vrouw Aashild. „Nauwelijks heb je eenige orde op je zaken gesteld,

of je handelt zoo, dat je alweer met een andere vrouw moet vluchten."

,,U moet bedenken, tante," zei Erlend, ,,dat het altijd zoo geweest is, dat het de slechtste mannen niet waren, die zich ter wille van een vrouw in moeilijkheden brachten — daar spreken alle verhalen van."

Vrouw Aashild's gezicht nam een jeugdige, zachte uitdrukking aan. ,,Dat heb ik al eens vroeger hooren zeggen, Erlend" — zij nam zijn hoofd in haar handen en trok aan zijn haar.

Op hetzelfde oogenblik rukte Ulv Haldorszoon de deur open en sloot deze snel achter zich:

,,Er is een gast op deze hoeve gekomen, Erlend — en wel die, welke je het minst graag zou zien, denk ik."

,,Is het Lavrans Björgulfszoon," vroeg Erlend, terwijl hij opsprong.

,,Neen, erger," antwoordde de knecht. ,,Het is Eline Ormsdochter."

De deur werd van buiten af geopend; de vrouw, die binnenkwam, schoof Ulv op zij en trad naar voren in het licht. Kristin keek naar Erlend. Eerst was het, alsof hij ineenschrompelde; toen richtte hij zich op met een vuurroode kleur.

,,Wat duivel, waar kom jij vandaan — wat wil je hier!"

Vrouw Aashild trad naar voren en sprak:

,,U moet met mij mee naar de woonkamer gaan, Eline Ormsdochter — wij hebben toch genoeg goede manieren hier in mijn huis om onze gasten niet in de keuken te ontvangen."

,,Ik verwacht niet, vrouw Aashild," sprak de andere, ,,dat Erlends verwanten mij als een gast zullen begroeten. — Je vroeg me, waar ik vandaan kwam — ik kom van Husaby, zooals je kunt begrijpen. Ik kan je de groeten van Orm en Margret overbrengen; ze maken het goed."

Erlend antwoordde niet.

,,Toen ik hoorde, dat je Gissur Arnfindszoon geld voor je had laten halen en dat je weer naar het zuiden moest," ging ze voort, ,,dacht ik, dat je je dezen keer wel bij je familie in Gudbrandsdal zou ophouden. Ik wist, dat je aanzoek had laten doen om de dochter van hun buurman."

Zij keek hierbij voor het eerst Kristin aan en ontmoette

de oogen van het meisje. Kristin was heel bleek, maar zij zag de andere rustig en onderzoekend aan.

Kristin was zoo onbewogen als een steen. Van het eerste oogenblik af, dat ze gehoord had, wie er gekomen was, had ze het geweten — dat was de gedachte geweest, die ze had willen overstemmen met trots en onrust en ongeduld — ze had al dien tijd haar best gedaan den twijfel van zich af te zetten, of Erlend zich wel geheel en al van zijn vorige bijzit had vrijgemaakt. Nu was zij er door achterhaald; het was nutteloos verder te strijden. Maar zij vroeg niets voor zich zelf.

Zij zag, dat Eline Ormsdochter mooi was. Ze was niet jong meer, maar ze was mooi en ze moest eens stralend mooi geweest zijn. Zij had haar kap achterover geworpen; haar hoofd was kogelrond en hard en haar jukbeenderen staken wat uit — maar men kon toch duidelijk zien, dat ze eens schoon was geweest. Haar hoofddoek bedekte haar achterhoofd; terwijl ze sprak streek Eline met haar handen de goudblonde golvende haren van voren onder den doek. Kristin had nog nooit een vrouw met zulke groote oogen gezien; ze waren donkerbruin, rond en hard maar onder de smalle, pikzwarte wenkbrauwen en de lange oogharen staken ze buitengewoon fraai tegen het gouden haar af. Haar huid en lippen waren ruw na den rit door de kou, maar dat kon aan haar schoonheid niet veel afdoen; daar was ze te mooi voor. Haar zware reiskleeding verborg haar gestalte, maar zij bewoog zich daar zoo in en nam een zoodanige houding aan, als slechts een vrouw doet, die overtuigd is van de pracht van haar lichaam en daar trotsch op is. Zij was nauwelijks even groot als Kristin, maar ze hield zich zoo fier, dat ze den indruk maakte grooter te zijn dan het slanke, teer gebouwde meisje.

„Is ze den heelen tijd bij je op Husaby geweest," vroeg Kristin zacht.

„Ik ben niet op Husaby geweest," zei Erlend kortaf, terwijl hij weer een kleur kreeg. „Ik heb het grootste deel van dezen zomer op Hestnaes doorgebracht."

„Dit is de tijding, die ik je brengen wilde, Erlend," zeide Eline. „Je hoeft niet langer je toevlucht bij je verwanten te

zoeken en hun gastvrijheid in te roepen, omdat ik je huis bestuur. Ik ben dezen herfst weduwe geworden."

Erlend bleef op dezelfde plaats staan.

,Ik heb je het vorige jaar niet verzocht op Husaby te komen en mijn huis te besturen," bracht hij met moeite uit.

„Ik merkte, dat alles daarginds in verval was geraakt," zeide Eline. „Ik was je uit vroegere dagen zoo goed gezind, Erlend, dat ik meende je welzijn in handen te moeten nemen — hoewel God weet, dat je niet goed gehandeld hebt tegenover onze kinderen en tegenover mij."

„Voor de kinderen heb ik gedaan, wat ik kon," zei Erlend. „En je weet heel goed, dat het ter wille van hen was, dat ik mij in je verblijf op Husaby schikte. Dat je er hun of mij goed mee deed zal je zelf wel niet gelooven," sprak hij met een hoonenden glimlach. „Gissur speelde het wel klaar de hoeve zonder je hulp te besturen."

„Ja, jij hebt nu eenmaal altijd goed vertrouwen in Gissur gehad," zei Eline, terwijl ze zacht lachte. „Maar nu is het zoo ver, dat ik vrij ben. Als je wilt kan je nu je belofte houden, die je mij eens gegeven hebt."

Erlend zweeg.

„Herinner je je," vroeg Eline, „den nacht, dat ik je zoon ter wereld bracht? Toen heb je mij beloofd, dat je met mij trouwen zou, wanneer Sigurd stierf."

Erlend streek met zijn hand door zijn haar, dat klam was van zweet.

„Ja, dat herinner ik mij," zeide hij.

„Wil je dan nu je woord houden?" vroeg Eline.

„Neen," zeide Erlend.

Eline Ormsdochter keek naar Kristin — glimlachte even en knikte. Toen zag ze Erlend weer aan.

„Het is tien jaar geleden, Eline,"sprak deze. „Sinds dien tijd hebben wij jaar in jaar uit samen geleefd als twee verdoemden in de hel."

„Dat toch niet alleen," zei ze met denzelfden glimlach.

„Het is jaren en jaren geleden, dat het wat anders was," zei Erlend mat. „De kinderen kunnen het niet helpen. En je weet — je weet, dat ik haast niet meer met je in dezelfde kamer kan zijn," schreeuwde hij bijna.

„Daar heb ik niets van gemerkt, toen je dezen zomer thuis

was," zei Eline met een veelzeggenden glimlach. „Toen waren we geen slechte vrienden — ten minste niet altijd."

„Noem je dat goede vrienden, ga dan je gang maar," zei Erlend moe.

„Zijn jullie van plan hier te blijven staan," sprak vrouw Aashild. Zij schepte twee groote houten schalen vol pap en gaf de eene aan Kristin. Het meisje nam die aan. „Ga ermee naar binnen — Ulv, neem jij de andere — en zet het op tafel; avondeten moeten we hebben, hoe de zaken ook staan."

Kristin en de knecht gingen weg met de schalen. Vrouw Aashild zei tot de beide anderen:

„Komen jullie nu ook; het geeft niets, of jullie elkaar hier staat aan te blaffen."

„Het is beter, wanneer Eline en ik het nu met elkander uit kunnen praten," zei Erlend.

Vrouw Aashild antwoordde niet meer, maar ging heen.

In de woonkamer had Kristin het eten op tafel gezet en ze had bier uit den kelder gehaald. Zij zat op de buitenbank, recht als een kaars en met een rustig gezicht, maar zij at niet. Björn en Erlends dienaren hadden ook niet veel eetlust. Alleen de man, die met Eline mee was gekomen, en de knecht van Björn aten. Vrouw Aashild ging zitten en at iets van de pap. Niemand sprak een woord.

Na eenigen tijd kwam Eline Ormsdochter alleen binnen. Vrouw Aashild wees haar een plaats aan tusschen Kristin en zich zelf; Eline ging zitten en at wat. Nu en dan gleed er een schaduw van een verborgen glimlach over haar gezicht, terwijl ze van terzijden naar Kristin keek.

Een oogenblik later ging Aashild naar buiten naar het keukengebouw.

Het vuur was bijna uitgebrand. Erlend zat op den driepoot ervoor, ineengedoken met zijn hoofd in zijn armen.

Vrouw Aashild ging naar hem toe en legde haar hand op zijn schouder.

„God vergeve je, Erlend, wat een toestand door jou handelwijze!"

Erlend keek op; zijn gezicht was vertrokken van ellende.

„Zij verwacht een kind," zei hij, terwijl hij zijn oogen sloot.

Vrouw Aashilds oogen vlamden en zij greep zijn schouder stijf beet:

„Wie van beiden," vroeg ze ruw en hoonend.

„Ja, het is niet mijn kind," zei Erlend moedeloos. „Maar u zult mij wel niet gelooven — dat zal wel niemand —" hij zonk weer ineen.

Vrouw Aashild ging voor hem zitten naast het vuur.

„Je moet nu trachten je te vermannen, Erlend. Het is zoo gemakkelijk niet je hierin te gelooven. Zweer je, dat het jouw kind niet is?"

Erlend hief zijn verwrongen gelaat op:

„Zoo waarlijk als ik Gods genade noodig heb —. Zoo waarlijk als ik hoop, dat — dat God mijn moeder daarboven getroost heeft over alles, wat zij hier beneden heeft moeten lijden — ik heb Eline niet aangeroerd na den eersten keer, dat ik Kristin gezien heb!" Hij schreeuwde het uit, zoodat vrouw Aashild hem tot kalmte moest vermanen.

„Dan begrijp ik niet, waarom dit zoo'n groot ongeluk is. Je moet uitvinden, wie de vader is en hem geld geven om met haar te trouwen."

„Ik denk, dat het Gissur Arnfinszoon is, — mijn zaakgelastigde op Husaby," zei Erlend mat. „Wij hebben er den vorigen herfst over gesproken — en ook nog later —. Want Sigurds dood werd al eenigen tijd verwacht. Hij was bereid haar te trouwen, wanneer ze weduwe werd, indien ik haar een behoorlijke bruidsschat wilde geven —."

„Nu, en," zei vrouw Aashild. Erlend ging voort:

„Zij verzekert met kracht, dat ze hem niet hebben wil. Zij wil mij als den vader noemen. Indien ik al zweer, dat het niet waar is — denkt u, dat iemand iets anders zal gelooven dan dat ik een meineed zweer —"

„Je moet haar hiervan af kunnen brengen," zei vrouw Aashild. „Er zit niets anders op dan dat je morgen aan den dag met haar naar Husaby trekt. En dan moet je op je stuk staan en dat huwelijk tusschen je zaakgelastigde en Eline in orde brengen."

„Ja," zei Erlend. Toen wierp hij zich voorover en snikte luid.

„Begrijpt u niet, tante — wat zal Kristin hier wel van gelooven —"

Dien nacht sliep Erlend met zijn mannen in de keuken. In de woonkamer sliep Kristin bij vrouw Aashild in bed en Eline Ormsdochter in het andere bed, dat daar stond. Björn ging in den stal slapen.

Den volgenden morgen vergezelde Kristin vrouw Aashild naar den koestal. Terwijl de vrouw des huizes naar de keuken ging om het ontbijt klaar te maken, droeg Kristin de melk naar de woonkamer.

Er brandde een licht op tafel. Eline was aangekleed en zat op den rand van haar bed. Kristin zeide haar stil goeden morgen, kreeg een zeef en goot de melk daar door heen.

„Wil je me wat melk te drinken geven," vroeg Eline. Kristin nam een houten drinknap en reikte haar dien toe; zij dronk gretig en keek over den rand van den kop naar Kristin.

„Dus jij bent die Kristin Lavransdochter, die mij Erlends liefde ontnomen heeft," zei ze, terwijl ze den nap teruggaf.

„U zult zelf het best weten, of er eenige liefde was om weg te nemen," antwoordde het jonge meisje.

Eline beet zich op haar lip.

„Wat zal jij doen," zei ze, „wanneer Erlend op een goeden dag genoeg van je krijgt en dan aanbiedt om je aan zijn dienaar ten huwelijk te geven. Zal je Erlend daar dan ook in toegeven?"

Kristin antwoordde niet; toen zei de ander lachend:

„Nu geef je hem natuurlijk in alles toe. Wat dunkt je, Kristin, zullen we om onzen man dobbelen, wij, die beide de bijzit van Erlend Nikulauszoon zijn?" Toen ze geen antwoord kreeg lachte ze weer en zei: „Ben je zoo onnoozel, dat je niet eens ontkent, dat je zijn bijzit bent?"

„Ik heb geen lust voor jou te liegen," zei Kristin.

„Dat zou je ook niet veel geven," antwoordde Eline op denzelfden toon. „Ik ken dien knaap. Hij zal wel als een korhoen op je afgestormd zijn, toen jullie voor den tweeden keer samen waart, vermoed ik. Maar het is jammer van je, mooi kind."

Kristin werd bleek. Ziek van ellende zei ze zacht:

„Ik wil niet met je praten —"

„Geloof je, dat hij tegenover jou beter zal handelen dan

tegenover mij," hernam Eline. Toen antwoordde Kristin scherp:

„Ik zal nooit over Erlend klagen, wat hij ook doet. Zelf ben ik dezen weg op gegaan en ik zal niet treuren of klagen, wanneer hij de wildernis in voert —"

Eline zweeg even. Toen zei ze met een kleur en een onvaste stem:

„Ik was ook nog maagd, toen hij mij kreeg, Kristin — hoewel ik al zeven jaar lang de vrouw van dien ouden man geheeten had. Maar jij kunt niet begrijpen, wat voor een ellendig leven dat was."

Een heftige rilling ging door Kristin heen. Eline zag haar aan. Toen nam zij uit haar reiskistje, dat naast haar op de trede van het bed stond, een kleinen drinkhoorn. Zij verbrak het zegel en zeide zacht:

„Jij bent jong en ik ben oud, Kristin. Ik weet wel, dat het vruchteloos voor mij is om tegen je te strijden — nu is jouw tijd gekomen. Wil je met mij drinken, Kristin?"

Kristin bewoog zich niet. Toen bracht de andere den hoorn aan haar mond. Kristin merkte op, dat ze niet dronk. Eline sprak:

„Deze eer kan je me toch wel bewijzen, dat je mij toedrinkt — en belooft, dat je geen harde stiefmoeder voor mijn kinderen zult zijn?"

Kristin nam den hoorn aan. Op hetzelfde oogenblik opende Erlend de deur. Even bleef hij staan en keek van de eene der beide vrouwen naar de andere.

„Wat beteekent dit," vroeg hij.

Toen antwoordde Kristin met een snijdende, wilde stem:

„Wij drinken elkander toe, wij, je twee vrouwen."

Hij pakte haar pols beet en greep den hoorn. „Zwijg," zei hij barsch, „Je zult niet met haar drinken."

„Waarom niet," zei Kristin op denzelfden toon. „Zij was even rein als ik, toen je haar verleidde —"

„Dat heeft ze al zoo dikwijls gezegd, dat ik geloof, dat ze het zelf gelooft," zei Erlend. „Herinner je je, dat je er mij toe bracht om met dit praatje naar Sigurd te gaan, en dat hij getuigen aanvoerde, dat hij je reeds vroeger met een anderen man betrapt had?"

Wit van afschuw keerde Kristin zich om. Eline was donkerrood geworden; toen zei ze uitdagend:

„Toch zal ze er wel niet melaatsch van worden, indien ze met mij drinkt."

Erlend wendde zich boos tot Eline — toen was het alsof zijn gezicht plotseling lang en strak werd; hij hijgde van schrik:

„Goede hemel!" zei hij bijna onhoorbaar. Hij greep Elines arm beet.

„Drink jij haar dan maar toe," zei hij hard met trillende stem. „Drink jij eerst, dan zal ze met jou drinken."

Eline wrong zich kermend los. Zij vluchtte achterin de kamer, terwijl Erlend haar achterna ging. „Drink," zeide hij. Hij trok zijn dolk uit zijn gordel en ging haar na met het wapen in zijn hand. „Drink den drank, dien je voor Kristin ingeschonken hebt." Hij greep Eline bij haar arm, trok haar naar de tafel en drukte haar voorover naar den drinkhoorn.

Eline gaf een gil en verborg haar gezicht in haar arm.

Erlend liet haar los en stond te beven.

„Ik had een leven als een hel bij Sigurd," schreeuwde Eline, „jij, jij hebt me beloofd — maar jij bent erger tegen mij geweest, Erlend!"

Toen trad Kristin naar voren en greep den hoorn:

„Een van ons beiden moet drinken — ons beiden kan je niet behouden —."

Erlend rukte den hoorn uit haar hand en slingerde haar van zich af over den grond, zoodat ze omver viel bij het bed van vrouw Aashild. Hij hield den drank voor Eline Ormsdochters mond — met zijn knie op de bank naast haar en met zijn hand om haar hoofd trachtte hij den drank in haar mond te gieten.

Zij reikte met haar arm onder de zijne door, greep den dolk van tafel en stak naar Erlend. De stoot deed niet veel meer dan zijn kleeren schrammen. Toen richtte zij de punt tegen zich zelf en zakte meteen opzij in zijn schoot.

Kristin stond op en kwam naderbij. Erlend hield Eline vast; haar hoofd hing achterover op zijn arm. Zij begon bijna onmiddellijk te reutelen — ze had bloed in haar keel, dat uit haar mond liep. Zij spuwde een heele plas uit en zei:

„Voor jou had ik — den drank bestemd — voor alle keeren — dat je mij bedrogen hebt —"

„Haal tante Aashild hier," zei Erlend zacht. Kristin verroerde zich niet.

„Zij sterft," zei Erlend op denzelfden toon.

„Dan heeft zij een beter lot dan wij," antwoordde Kristin. Erlend keek haar aan — de wanhoop in zijn oogen verteederde haar. Zij ging de kamer uit.

„Wat is er?" vroeg vrouw Aashild, toen Kristin haar uit het keukengebouw riep.

„Wij hebben Eline Ormsdochter gedood," zei Kristin. „Zij sterft —"

Vrouw Aashild snelde weg. Maar Eline blies den laatsten adem uit, terwijl vrouw Aashild de kamer binnentrad.

Vrouw Aashild had de doode recht gelegd op de bank, het bloed van haar gelaat gewasschen en dit met haar hoofddoek bedekt. Erlend stond tegen den wand achter het lijk geleund.

„Begrijp je," zei vrouw Aashild, „dat dit het ergste is wat gebeuren kon?"

Zij vulde de kachel met brandhout en takken; toen plaatste ze den hoorn daar midden in en blies in de vlam.

„Kan je op je dienaren vertrouwen," vroeg ze weer.

„Op Ulv en Haftor wel, geloof ik —. Jon en den man, die met Eline meegekomen is, ken ik weinig."

„Je begrijpt wel," zei vrouw Aashild, „indien het uitkomt, dat Kristin en jij hier samen geweest zijn en dat jullie alleen met haar waart, toen ze stierf, dan kon je haar even goed van Elines brouwsel laten drinken. — En wanneer er over vergift gesproken wordt, dan zullen de menschen zich herinneren, waar ik vroeger van beschuldigd ben. — Had ze nog verwanten of vrienden?"

„Neen," zei Erlend op gedempten toon. „Zij had niemand behalve mij."

„Toch kan het moeilijk genoeg zijn," hernam vrouw Aashild, „om dit verborgen te houden en het lijk weg te krijgen zonder dat de ergste verdenking op jou valt."

„Zij moet in gewijde aarde komen," zei Erlend, „al moest het mij Husaby kosten. Wat zeg jij daarvan, Kristin?"

Kristin knikte.

Vrouw Aashild bleef zwijgend zitten. Hoe meer zij nadacht, des te onmogelijker scheen het haar toe een uitweg te vinden.

In de keuken zaten vier knechten — al kon Erlend hen alle vier omkoopen om te zwijgen, al konden enkele van hen, al kon Elines dienaar omgekocht worden om het land te verlaten — het zou toch altijd onveilig blijven. En op Jörundgaard wisten ze, dat Kristin hier geweest was — als Lavrans het te weten kwam — ze kon zich niet indenken, wat hij doen zou. En dan nog de moeilijkheid om de doode weg te krijgen. Aan den rotsweg naar het westen viel in dezen tijd niet te denken — dan was er nog de weg naar Raumsdal of over de bergen naar Trondhjem of naar het zuiden door het dal. En als de waarheid aan het licht kwam, zou niemand die toch gelooven — zelfs indien men er genoegen mee nam.

„Ik moet hierover met Björn beraadslagen," zei ze, terwijl ze opstond en wegging.

Björn Gunnarszoon hoorde het verhaal van zijn vrouw aan zonder een spier te vertrekken en zonder zijn oogen van Erlend af te wenden.

„Björn," zei Aashild wanhopig, „iemand moet er op zweren, dat hij haar de hand aan zich zelf zag leggen."

Er kwam langzamerhand leven in Björns oogen; hij keek zijn vrouw aan en zijn mond vertrok zich tot een stijven, scheeven glimlach:

„Je bedoelt, dat ik die iemand moet zijn?"

Vrouw Aashild vouwde haar handen en hief die naar hem op: „Björn, je begrijpt, wat het voor deze twee beteekent —"

„En je bedoelt, dat het met mij toch al uit is," sprak hij langzaam. „Of geloof je, dat er nog zooveel over is van den man, die ik eens was, dat ik wel een valschen eed durf afleggen om dezen knaap van den ondergang te redden? Ik, die zelf ten onder gebracht ben — in al deze jaren. Ten onder gebracht, zeg ik," herhaalde hij.

„Dat zeg je, omdat ik nu oud ben," fluisterde Aashild.

Kristin barstte in tranen uit, zoodat het door de kamer klonk. Ze had stijf en stil in een hoek bij Aashilds bed gezeten. Nu begon ze luid te huilen. Het was alsof vrouw Aashilds stem haar hart opengescheurd had. Die was zwaar geweest van herinneringen aan de zoetheid der liefde; het was alsof deze stem Kristin geheel deed begrijpen, wat haar en Erlends liefde beteekend had. De herinnering aan heet en heftig geluk stroomde over al het andere heen — en spoelde den harden

haat van de wanhoop van dien laatsten nacht weg. Zij dacht nu aan niets anders meer dan haar liefde en haar wil om vol te houden.

Zij keken alle drie naar haar. Toen ging heer Björn naar haar toe, legde zijn hand onder haar kin en zag haar in de oogen:

„Zeg je, dat ze het zelf gedaan heeft, Kristin?"

„Ieder woord van wat u gehoord hebt is waar," zei Kristin met vaste stem. „Wij hebben haar gedreigd tot ze het deed."

„Zij had Kristin een erger lot toegedacht," zeide Aashild.

Heer Björn liet het meisje los. Hij ging naar het lijk, tilde het in het bed, waar Eline den vorigen nacht geslapen had, legde het dicht tegen den wand en dekte het goed met de dekens toe.

„Je moet Jon en den knecht, dien je niet kent, naar Husaby terugsturen met de boodschap, dat Eline met je mee naar het zuiden gaat. Laat ze tegen den middag vertrekken. Zeg, dat de vrouwen hier binnen slapen; ze moeten in de keuken eten. Daarna moet je met Ulv en Haftor spreken. Heeft ze er wel eens mee gedreigd dit te doen? En kan je getuigen hiervoor aanbrengen, indien er naar zooiets gevraagd wordt?"

„Iedereen, die op de hoeve is geweest in de laatste jaren, dat we daar samen woonden," zei Erlend mat, „kan getuigen, dat ze gedreigd heeft zich van het leven te berooven — en dikwijls mij ook — wanneer ik erover sprak, dat ik van haar scheiden wilde."

Björn lachte barsch.

„Dat dacht ik wel. Van avond moeten we haar in haar reiskleederen hullen en haar in de slee zetten. Jij moet naast haar gaan zitten —"

Erlend wankelde:

„Dat kan ik niet."

„God weet, hoeveel manlijks er nog in je overgebleven zal zijn, wanneer je nog eens een twintig jaar voor jezelf gezorgd hebt," zei Björn. „Geloof je, dat je de slee nog zult kunnen besturen? Dan zal ik naast haar gaan zitten. Wij moeten bij nacht en langs eenzame wegen rijden tot we beneden in Fron komen. In deze kou kan niemand weten, hoe lang ze al dood geweest is. Wij rijden naar de herberg der monniken in Roaldstad. Daar verklaren jij en ik, dat jullie achterin de

slee tot een woordenstrijd gekomen bent. Het kan door getuigen bevestigd worden, dat je niet met haar hebt willen leven sinds je uit den ban ontslagen bent en dat je naar de hand van een meisje gedongen hebt, dat je gelijke is. Ulv en Haftor moeten den heelen weg op een afstand blijven, zoodat ze zoo noodig kunnen zweren, dat zij in leven was, toen ze haar het laatst zagen. Dat kan je wel van hen gedaan krijgen? Bij de monniken kan je haar dan in een kist laten leggen — en dan moet je met de priesters onderhandelen over grafvrede voor haar en zielevrede voor je zelf.

— Ja, mooi is het niet. Maar je hebt het er niet naar gemaakt, dat het mooier kan worden. Sta daar niet als een jonge vrouw, die op het punt staat flauw te vallen. God helpe je, jongen, jij hebt blijkbaar nog nooit het mes op de keel gevoeld."

Er woei een snijdende wind van de bergen — en een als zilver glinsterende nevel steeg van de sneeuwvelden in de maanblauwe lucht op, toen de mannen weg moesten rijden.

Er waren twee paarden achter elkaar gespannen. Erlend zat voor in de slee. Kristin ging naar hem toe:

„Ditmaal moet je trachten mij een bericht te sturen, Erlend, hoe de tocht gegaan is en waar je bent."

Hij klemde haar hand zoo vast in de zijne, dat ze dacht, dat het bloed onder haar nagels uit moest springen.

„Durf je nog aan mij vast te houden, Kristin?"

„Ja, nog altijd," zei ze en na eenige oogenblikken ging ze voort: „In deze daad hebben we beiden schuld — ik heb je aangezet, want ik wilde haar dood."

Vrouw Aashild en Kristin stonden de wegrijdenden na te kijken. De slee rees en daalde over de sneeuwhoopen, verdween in een diepte — en kwam weer verderop te voorschijn op een wit veld. Maar toen kwamen de mannen in de schaduw van een rots en verdwenen voor goed uit het gezicht.

De twee vrouwen zaten voor de kachel met hun rug naar het leege bed, waar vrouw Aashild de dekens en het stroo uit gedragen had. Zij voelden beiden, dat die leege ruimte hen benauwend aangaapte.

„Wil je, dat we vannacht in de keuken zullen slapen," vroeg vrouw Aashild haar een keer.

„Het komt er niet op aan, waar we slapen," zei Kristin.

Vrouw Aashild ging naar buiten om naar het weer te zien.

„Ja, als het gaat stormen of dooien zullen ze niet ver komen voor het ontdekt wordt," zei Kristin.

„Het waait hier op Haugen altijd," antwoordde vrouw Aashild. „Het ziet er niet naar uit alsof het weer om zal slaan."

Toen gingen ze weer net als te voren zitten.

„Je moet niet vergeten," zei vrouw Aashild na eenige oogenblikken, „wat voor lot ze jullie toebedacht had."

Kristin antwoordde zacht:

„Ik denk eraan, dat ik misschien in haar plaats hetzelfde gewild zou hebben."

„Nooit zou jij hebben willen bewerken, dat een ander melaatsch werd," zei vrouw Aashild heftig.

„Weet u nog, tante, dat u eens tegen mij gezegd hebt, dat het goed is, wanneer iemand niet durft te doen, wat hij niet mooi vindt, maar dat het niet zoo goed is, wanneer iemand iets niet mooi vindt, omdat hij het niet durft te doen?"

„Jij zou het niet durven doen, omdat het zonde is," zei vrouw Aashild.

„Neen, dat geloof ik niet," zei Kristin. „Ik heb al zooveel gedaan, waarvan ik vroeger geloofd zou hebben, dat ik het niet zou durven doen, omdat het zonde is. Maar toen zag ik nog niet in, dat de zonde meebrengt, dat de een den ander vertreden moet."

„Erlend wilde al lang voor hij jou ontmoette een eind maken aan zijn slechte levenswijze," antwoordde Aashild heftig. „Het was daarvóór al uit tusschen die twee."

„Dat weet ik," zei Kristin. „Maar zij zal wel nooit reden gehad hebben om te gelooven, dat Erlends voornemens zoo vast waren, dat zij ze niet aan het wankelen kon brengen."

„Kristin," smeekte vrouw Aashild angstig, „je wilt Erlend nu toch niet loslaten. Jullie kunt nu niet meer gered worden, als jullie elkander niet redt."

„Zooiets zou een priester wel niet zeggen," zeide Kristin met een kouden glimlach. „Maar ik weet, dat ik Erlend niet los zal laten — zelfs niet als ik mijn eigen vader zou moeten verliezen."

Vrouw Aashild stond op.

„Wij kunnen even goed iets krijgen om wat te doen als zoo blijven zitten," zei ze. „Het zal wel te vergeefs zijn, indien wij trachtten te gaan slapen."

Zij haalde de karn uit de melkkamer, droeg eenige vaten met melk naar binnen en goot die uit, ging erbij staan en wilde gaan karnen.

„Laat mij dat doen," verzocht Kristin. „Ik heb een jongeren rug."

Zij werkten zonder te spreken; Kristin stond bij de deur van de melkkamer te karnen en Aashild kaardde wol, bij het vuur gezeten. Pas toen Kristin met karnen klaar was en de boter wilde gaan kneden vroeg ze plotseling:

„Tante Aashild — bent u nooit bang voor den dag, wanneer u voor Gods rechterstoel zult staan?"

Vrouw Aashild stond op, kwam naar voren en bleef voor Kristin in het licht staan:

„Misschien zal ik den moed hebben Hem, die mij geschapen heeft zooals ik ben, te vragen zich over mij te erbarmen. wanneer Zijn tijd daar is. Want ik heb nooit om Zijn genade gevraagd, wanneer ik tegen Zijn gebod in handelde. En ik heb God noch menschen ooit gebeden mij een penning kwijt te schelden van de boete, die ik hier in deze wereld heb moeten betalen."

Een oogenblik later zei ze zacht:

„Munan, mijn oudste zoon, was twintig jaar. Hij was toen niet zoo als ik weet, dat hij nu is. Toen ter tijd waren mijn kinderen zoo niet —"

Kristin antwoordde zacht:

„U hebt toch heer Björn iederen dag en iederen nacht in al deze jaren aan uw zijde gehad."

„Ja — dat heb ik ook gehad," zei Aashild.

Even later was Kristin klaar met de boter. Toen zeide vrouw Aashild, dat ze moesten trachten wat te gaan slapen.

In het donkere bed legde zij haar arm om Kristins schouders en trok het jonge hoofd tegen zich aan. En het duurde niet lang voor ze aan haar gelijkmatige, zachte ademhaling hoorde, dat Kristin ingeslapen was.

IV.

De vorst hield aan. In iederen stal in het dal loeiden de hongerige koeien klagend en leden ze door de kou. Maar reeds nu ging men zoo zuinig mogelijk met het voer om.

Er werden dit jaar met Kerstmis niet veel bezoeken gebracht; ieder bleef thuis.

Omstreeks Kerstmis nam de koude toe — het was, alsof iedere dag kouder scheen dan de vorige. De menschen herinnerden zich haast zoo'n strengen winter niet — er viel geen sneeuw meer, zelfs niet op de bergen, maar de sneeuw, die tegen St. Klemens gevallen was, bevroor en werd hard als steen. De zon scheen uit een helderen hemel, nu de dagen weer lichter begonnen te worden. Des nachts knetterde en vlamde het noorderlicht boven de bergkammen; het vlamde over den halven hemel, maar het bracht geen omslag van het weer; af en toe betrok het wel eens, er dwarrelde wat droge sneeuw neer, maar dan werd het weer helder en koud. De Laag murmelde en klotste dof onder de bruggen van ijs.

Iederen morgen dacht Kristin, dat ze nu niet meer kon, dat ze het dezen dag niet meer tot het eind uit zou houden. Want iederen dag voelde ze als een tweegevecht tusschen haar vader en haar. En moesten ze nu zoo tegenover elkander staan, nu ieder levend wezen, mensch of dier, in de dalen onder een zelfde beproeving leed! Maar wanneer de avond kwam had ze het toch uitgehouden.

Niet, dat haar vader onvriendelijk was. Zij spraken nooit over dat, wat tusschen hen lag, maar zij voelde achter alles, wat hij niet zei, dat hij onwrikbaar besloten was aan zijn weigering vast te houden.

Zij voelde het gemis van zijn vriendschap als een brandende pijn. Het deed zoo hevig pijn, omdat ze wist, hoeveel haar vader bovendien nog te dragen had — en wanneer het als vroeger geweest was zou hij er met haar over gesproken hebben. — Op Jörundgaard stonden zij er beter voor dan op de meeste andere plaatsen, maar ook hier voelden zij iederen dag en ieder uur het slechte jaar. Anders was Lavrans gewoon 's winters zijn veulens op te fokken en te temmen, maar dit jaar had hij ze in den herfst alle in het zuiden van het land verkocht. En zijn dochter voelde het als een gemis, dat zij zijn stem niet buiten op het erf hoorde en hem niet zag stoeien met de slanke, vurige, ruigharige, tweejarige paarden bij het spel, waar hij zooveel van hield. Weliswaar hadden de stallen en schuren en kisten op de hoeve sinds den oogst van het vorige jaar niet leeg gestaan, maar er kwamen op Jörundgaard ook velen hulp vragen, voor geld of als gave, en niemand vroeg te vergeefs.

Laat op een avond kwam er een heel oude in een pels gehulde man op sneeuwschoenen aan. Lavrans sprak met hem buiten op het erf en Halvdan bracht hem eten in het haardvertrek. Niemand op de hoeve, die hem gezien had, wist wie hij was — hij was zeker een van de menschen, die in de bergen leven; misschien had Lavrans hem daar wel aangetroffen. Maar haar vader sprak niet over het bezoek en Halvdan evenmin.

Op een avond kwam er een man met wien Lavrans Björgulfszoon reeds jaren lang een geschil had. Lavrans ging met hem naar de schuur. Toen hij weer in de woonkamer terug kwam zei hij:

„Allen willen ze hulp van mij hebben. Maar op de hoeve zijn jullie allen tegen mij. Jij ook, vrouw," zei hij heftig tot Ragnfrid.

Toen viel deze tegen Kristin uit.

„Hoor je, wat je vader tegen mij zegt! Ik ben niet tegen je, Lavrans. Jij weet ook wel, Kristin, wat er laat in dezen herfst hier in het zuiden in Roaldstad gebeurd is, toen hij door het dal reed met dien anderen echtbreker, zijn oom van Haugen — zij benam zich het leven, die rampzalige vrouw, die hij van al haar verwanten weggelokt had."

Trots en hard antwoordde Kristin:

„Ik merk, dat u hem evenzeer een verwijt maakt van de jaren, dat hij getracht heeft uit de zonde los te komen als van de jaren, die hij er in geleefd heeft."

„Heilige Maagd Maria," riep Ragnfrid, terwijl ze haar handen ineen sloeg. „Wat is er van je geworden! Heeft zelfs dit niet kunnen maken, dat je van meening veranderde."

„Neen," zeide Kristin, „ik ben niet van meening veranderd."

Toen keek Lavrans op van de bank, waar hij naast Ulhvild zat:

„Dat ben ik ook niet, Kristin," zei hij op gedempten toon.

Maar Kristin wist in haar hart, dat ze in zekeren zin wel veranderd was, zooal niet van meening dan toch wel van inzicht. Zij had bericht gekregen, hoe die ongelukstocht afgeloopen was. Het was gemakkelijker gegaan dan men had kunnen denken. Of het nu was, omdat de koude in de wond gekomen was of om een anderen reden, de messteek, dien Erlend in zijn borst gekregen had, was ernstiger geworden; hij had eenigen tijd ziek gelegen in de herberg van Roaldstad. Heer Björn had hem die dagen verpleegd. Maar het feit, dat Erlend gewond was, had het makkelijker gemaakt het andere te verklaren en geloofd te worden.

Toen hij verder kon reizen had hij de doode met zich mee genomen in een kist heel tot in Oslo. Daar had hij, door tusschenkomst van Sira Jon, een graf voor haar verkregen op het kerkhof bij de afgebroken Nikulauskerk, en daarna had hij voor den bisschop van Oslo zelf gebiecht; deze had hem opgelegd een bedevaart te doen naar het Heilige Bloed in Schwerin. Nu was hij buitenslands gereisd.

Zij kon geen bedevaart naar eenige plaats doen om absolutie te verkrijgen. Voor haar gold het hier te zitten, te wachten en te denken en te trachten haar verzet tegen haar ouders vol te houden. Er viel een vreemd licht, als van een kouden winterdag, over al haar herinneringen aan haar ontmoetingen met Erlend. Zij dacht aan zijn onstuimigheid — in liefde en in verdriet — en de gedachte kwam bij haar op, dat als zij alle dingen even heftig en onstuimig had kunnen opnemen, deze dan misschien later kleiner en gemakkelijker te dragen zouden hebben geschenen. Het kwam zelfs voor,

dat zij dacht: misschien geeft Erlend mij wel op. Het scheen haar toe, dat ze eigenlijk altijd een stille vrees had gehad, dat hij, indien het al te moeilijk voor hen werd, het op zou geven. Maar zij zou hem niet opgeven, tenzij hij haar zelf van al haar eeden ontsloeg.

Zoo ging de winter voorbij. En Kristin kon zich niet langer bedriegen, maar ze moest wel zien, dat hen allen nu de zwaarste beproeving wachtte, want nu zou Ulhvild niet lang meer leven. En midden in haar bittere verdriet over haar zuster zag zij met afgrijzen, dat haar eigen ziel stellig verwilderd en verteerd was door de zonde. Want met het stervende kind en het onuitsprekelijke verdriet van haar ouders voor oogen, dacht ze toch nog hieraan: als Ulhvild sterft, hoe zal ik het dan nog kunnen uithouden om naar vader te zien en mij niet voor hem neer te werpen, alles te biechten en hem te smeeken mij te vergeven en verder voor mij te beslissen.

Het was een eind in de vasten. De boeren slachtten hun kleinen veestapel, dien ze nog in leven hadden hopen te houden, om te voorkomen, dat de dieren van zelf zouden sterven. En de menschen werden er ziek van, dat ze van visch moesten leven en er zoo weinig en zoo slechte meelspijs bij hadden. Sira Eirik ontsloeg het heele dal van het verbod om met melk bereide spijzen te eten, maar men had nauwelijks een druppel melk.

Ulhvild lag te bed. Zij lag alleen in het bed van de zusters en iederen nacht waakte er iemand bij haar. Het kwam soms voor, dat Kristin en haar vader beide bij het bed zaten. In zulk een nacht zei Lavrans eens tot zijn dochter:

„Herinner je je, wat broeder Edvin eens over het lot van Ulhvild heeft gezegd. Toen reeds dacht ik, dat hij dit misschien wel bedoelde, maar toen schoof ik het van mij af."

In deze nachten vertelde hij nu en dan het een en ander uit den tijd, toen de kinderen klein waren. Kristin zat bleek en wanhopig tegenover hem en begreep, dat achter de woorden van haar vader een smeekbede verborgen lag.

Eens op een dag ging Lavrans met Kolbein uit om een beer in het noorden van het bosch op de bergen in zijn leger

op te zoeken. Zij kwamen thuis met een berin op de slee en Lavrans droeg een levend berenjong onder zijn buis op zijn borst. Ulhvild had er even pleizier in, toen hij het voor haar te voorschijn haalde, maar Ragnfrid zei, dat dit toch geen tijd was om zoo'n beest op te kweeken; wat wilde hij er mee doen?

„Ik zal het opvoeden om het voor de slaapkamer van mijn meisjes vast te binden," zei hij met een ruwen lach.

Maar ze konden het berenjong de vette melk niet geven, die het noodig had, en daarom doodde Lavrans het eenige dagen later.

De zon kreeg zooveel kracht, dat het water soms overdag van de daken droop. De meezen klommen aan de zonzijde tegen de houten muren op; ze tikten er tegen, zoodat het in het rond weerklonk, terwijl ze naar vliegen zochten, die in de spleten der balken sliepen. Op de velden glinsterde de sneeuw hard en blank als zilver.

Eindelijk op een avond werd de maan met wolken bedekt. 's Morgens werden ze op Jörundgaard in zoo'n dichte sneeuwbui wakker, dat ze er naar geen enkelen kant doorheen konden zien.

Dien dag begrepen ze, dat Ulhvild sterven ging.

Alle huisgenooten waren binnen en Sira Eirik kwam over. Er brandden veel kaarsen in de kamer. Vroeg in den avond ontsliep Ulhvild zacht en kalm in de armen van haar moeder.

Ragnfrid droeg het beter dan iemand verwacht had. De ouders zaten naast elkaar en schreiden heel zacht. Allen, die in de kamer waren, schreiden. Toen Kristin naar haar vader toe ging, legde hij zijn arm om haar schouders. Hij voelde, hoe zij beefde en trilde en toen trok hij haar tegen zich aan. Maar zij dacht zelf, dat hij het gevoel moest hebben, alsof zij verder van hem verwijderd was dan de kleine doode in het bed.

Zij begreep zelf niet, hoe ze het uit hield. Ze herinnerde zich nauwelijks, waarvoor ze het uit hield, maar zwijgend en afgestompt door het verdriet hield zij zich op en wierp zich niet voor zijn voeten.

— Toen werden eenige planken uit den vloer van de kerk voor het altaar van St. Thomas opgebroken en in den kei-

harden bodem daaronder werd een graf voor Ulhvild Lavransdochter uitgehouwen.

Het sneeuwde zacht en in dikke vlokken gedurende al de dagen, dat het kind op haar doodsbed lag; het sneeuwde, toen ze begraven werd en het bleef bijna onafgebroken een heele maand door sneeuwen.

Het scheen den menschen, die op de verlossing van de lente wachtten, toe, dat deze nooit zou komen. De dagen werden lang en licht en het dal lag in een damp van smeltende sneeuw, terwijl de zon er op scheen. Maar de kou bleef in de lucht en de warmte had geen kracht. 's Nachts vroor het hard — het ijs kraakte, er klonk een gedreun van de bergen en de wolven huilden en de vossen blaften heel onder in het dal, zooals midden in den winter. De menschen schaafden bast voor het vee, maar de dieren vielen bij hoopen in den stal neer. Niemand kon voorzien, hoe dit moest eindigen.

Op zoo'n dag ging Kristin uit, terwijl het water in gootjes over den weg liep en de sneeuw als zilver op de akkers blonk. Aan de zonzijde waren de sneeuwhoopen uitgehold, zoodat het fijne traliewerk van ijs met een zachten zilverklank brak, wanneer zij er met haar voet tegen stootte. Maar overal, waar maar schaduw was, hing de scherpe kou in de lucht en was de sneeuw hard.

Zij ging naar boven, naar de kerk — ze wist eigenlijk zelf niet, wat ze er wilde doen, maar ze werd er heen getrokken. Haar vader was daar — ze wist, dat eenige boeren, gildebroeders, een bijeenkomst in de kloostergang van de kerk hadden.

Boven op den heuvel ontmoette ze een troep boeren, die naar beneden kwamen. Sira Eirik was er ook bij. De mannen waren alle te voet; ze liepen in een somberen, dichten groep, terneergebogen en zwijgend; zij groetten stug terug, toen zij in het voorbijgaan groette.

Kristin dacht eraan, dat de tijd lang geleden was, toen iedereen hier in het dal haar vriend was geweest. Nu wisten ze stellig allen, dat zij een slechte dochter was. Misschien wisten ze nog wel meer van haar af. Ze geloofden nu zeker allen ook, dat er wel waarheid geweest zou zijn in het oude

praatje over haar en Arne en Bentein. Misschien had ze wel een heel slechten naam. Zij hief haar hoofd op en ging verder naar de kerk.

De deur stond op een kier. Het was binnen in de kerk koud, maar toch stroomde er iets als warmte naar haar ziel vanuit die donkere, bruine ruimte met de hoog oprijzende zuilen, die de duisternis ophieven naar de balken van het dak. De kaarsen op het altaar waren niet aangestoken, maar door den kier van de deur viel een zonnestraal naar binnen, die de beelden en vaten zwak deed glinsteren.

Vooraan, bij het altaar van St. Thomas, zag zij haar vader geknield liggen met zijn hoofd op zijn gevouwen handen, die zijn muts tegen zijn borst drukten.

Schuw en bedroefd sloop Kristin de kerk uit en bleef in de kloostergang staan. Omlijst door den boog tusschen de twee kleine zuilen, waar zij haar armen om geslagen hield, zag ze Jörundgaard liggen en achter haar huis den bleekgrijzen nevel over het dal. Door het heele dal blonk de rivier in de zon, wit van water en ijs. De elzenboschjes langs den oever zagen geelbruin van bloesem, de denneboomen hier boven bij de kerk waren ondanks alles reeds met een voorjaarsachtig groen bedekt en in het struikgewas vlak bij haar zongen en kweelden en floten de vogeltjes. O ja, zulk vogelengezang was er iederen avond na zonsondergang geweest.

Zij voelde hoe het verlangen, waarvan ze gedacht had, dat het nu wel door al het verdriet in haar gedood moest zijn, het verlangen in haar bloed en haar lichaam, zich weer roerde, zacht en zwak, alsof het uit zijn winterslaap ontwaakte.

Lavrans Björgulfszoon kwam naar buiten en sloot de kerkdeur achter zich. Hij ging dicht bij zijn dochter staan en keek door den volgenden boog naar buiten. Zij zag, hoe deze winter haar vader aangegrepen had. Zij begreep zelf niet, dat ze het in dit oogenblik aan kon roeren, maar het kwam onwillekeurig op haar lippen:

„Is het waar, wat moeder verleden zei? Hebt u tegen haar gezegd — dat u zou hebben toegegeven, indien het Arne Gyrdszoon was geweest?"

„Ja," zeide Lavrans zonder haar aan te zien.

„Dat hebt u niet gezegd, terwijl Arne leefde," antwoordde Kristin.

„Er was nooit sprake van. Ik begreep wel, dat de jongen van je hield — maar hij zei niets — en hij was nog jong — en ik merkte nooit, dat jij op die manier over hem dacht. Je kon toch moeilijk verwachten dat ik mijn dochter zou *aanbieden* aan een man, die niets bezat." Hij glimlachte flauw. „Maar ik hield van den jongen," sprak hij zacht. „En had ik je zien wegkwijnen uit liefde tot hem —"

Zij bleven naar buiten staan kijken. Kristin voelde, dat haar vader naar haar keek — zij deed haar best er rustig uit te zien, maar zij merkte, dat ze bleek werd. Toen ging haar vader naar haar toe, legde zijn beide armen om haar heen en drukte haar tegen zich aan. Hij boog haar hoofd achterover, keek zijn dochter in het gezicht en verborg dat weer tegen zijn schouder.

„Kristintje, kind, ben je dan zoo ongelukkig —"

„Ik geloof, dat ik er dood van ga, vader," zei ze, tegen hem aan gedrukt.

Zij barstte in tranen uit. Maar ze huilde, omdat ze in zijn liefkoozingen gevoeld en in zijn oogen gezien had, dat hij nu zoo door het verdriet uitgeput was, dat hij zijn tegenstand niet langer kon volhouden. Zij had hem overwonnen.

In den nacht werd ze wakker, doordat haar vader in het donker haar schouder aanraakte:

„Sta op," zei hij zacht, „hoor je wel —?"

Toen hoorde ze een zingend geluid om de hoeken van het huis — den diepen van vocht verzadigden toon van den zuidewind. Het droop van het dak en er klonk een zacht gemurmel van regen, die in de weeke, ontdooiende sneeuw viel.

Kristin trok haar jurk aan en ging achter haar vader aan naar de buitendeur. Samen stonden zij uit te kijken in den lichten Meinacht — een warme wind en de regen sloegen hen te gemoet — de hemel was bedekt met samengepakte, voortjagende regenwolken; uit de bosschen klonk een gebruis en tusschen de huizen een gefluit — en boven van de rotsen hoorden ze het doffe gedreun van neervallende sneeuw.

Kristin tastte naar de hand van haar vader en hield die vast. Hij had haar geroepen en haar dit willen laten zien.

Zoo was het vroeger tusschen hen geweest; zoo zou hij vroeger gedaan hebben. En nu was het weer zoo.

Toen ze weer naar binnen gingen om te gaan slapen zei Lavrans:

„De vreemdeling, die hier deze week was, bracht mij een brief van heer Munan Baardszoon. Hij is van plan dezen zomer hier te komen om zijn moeder te bezoeken en hij vroeg mij, of hij mij ontmoeten mocht om met mij te spreken."

„Wat zult u hem antwoorden, vadertje," fluisterde zij.

„Dat kan ik je nu nog niet zeggen," antwoordde Lavrans. „Maar ik zal met hem spreken en dan zal ik zoo beslissen als ik meen voor God te kunnen verantwoorden, mijn kind."

Kristin kroop weer bij Ramborg in bed en Lavrans legde zich aan de zijde van zijn slapende vrouw. Hij lag er over te denken, dat, indien er een groote, plotselinge overstrooming kwam, weinig hoeven in het dal zoo gevaarlijk lagen als Jörundgaard. Er moest een voorspelling bestaan, dat eenmaal de rivier de hoeve zou meenemen.

V.

De lente kwam plotseling. Eenige dagen nadat de dooi ingevallen was lag het dal donkerbruin onder de regenbuien. Het water stroomde langs de hellingen neer, de rivier wies en lag als een loodgrijs meer op den bodem van het dal met kleine, drijvende boschjes aan den kant en een verraderlijk bruisende streep op de plaats van den stroom. Op Jörundgaard stond het water ver over de akkers. Toch werd de schade overal minder dan men gevreesd had.

De lentearbeid begon laat en de menschen zaaiden hun schaarsche koren met de bede tot God, dat Hij het tot aan den oogst voor nachtvorst zou bewaren. Het zag er naar uit, of Hij hen nu verhooren zou en hun last eenigszins verlichten. Juni kwam met prachtig weer, het werd een goede zomer en men kreeg weer hoop, dat de sporen van het ongeluksjaar met den tijd zouden worden uitgewischt.

Toen de voorjaarsarbeid afgeloopen was kwamen op een avond vier mannen naar Jörundgaard gereden. Het waren twee heeren met twee knechten, heer Munan Baardszoon en heer Baard Peterszoon van Hestnaes.

Ragnfrid en Lavrans lieten de tafel dekken in de groote bovenzaal en bedden voor hun gasten gereed maken in het vertrek boven de voorraadskamer. Maar Lavrans verzocht den gasten met hun boodschap tot den volgenden dag te wachten, wanneer ze van de reis uitgerust zouden zijn.

Heer Munan voerde hoofdzakelijk het woord tijdens den maaltijd. Hij wendde zich veel tot Kristin en praatte met haar, alsof ze goede kennissen waren. Zij zag, dat dit haar vader niet beviel. Heer Munan was gezet, had een rood ge-

zicht, was leelijk, praatlustig en eenigszins onnoozel van uiterlijk. De menschen noemden hem Munan Stomp of Munan Dans. Maar ondanks zijn uiterlijk was vrouw Aashilds zoon toch een verstandig en bruikbaar mensch, die in vele zaken de vertegenwoordiger van de kroon was geweest en die zeker invloed had onder de raadslieden van de regeering. Hij woonde op het erfgoed van zijn moeder onder Skogheim, was heel rijk en had een rijk huwelijk gedaan. Vrouw Katrin, zijn vrouw, was opvallend leelijk en deed zelden haar mond open, maar haar man praatte altijd over haar alsof ze de verstandigste vrouw ter wereld was; daarom noemden de menschen haar schertsend vrouw Katrin de slimme en de welsprekende. Het scheen, dat zij in een goede, liefdevolle verhouding leefden, hoewel heer Munan berucht was om zijn losbandigen levenswandel, zoowel voor als na zijn huwelijk.

Heer Baard Peterszoon was een knappe, statige oude man, al was hij eenigszins zwaarlijvig en log. Zijn haar en baard waren nu wat flets geworden, maar men kon ze toch nog evengoed blond als wit noemen. Sinds den dood van koning Magnus Haakonszoon had hij kalm geleefd en zijn groote bezittingen op Nordmöre bestuurd. Hij was weduwnaar van zijn tweede vrouw en had vele kinderen, die alle mooi en goed opgevoed waren en in goede omstandigheden verkeerden.

Den volgenden dag ging Lavrans met zijn gasten naar de bovenzaal om met hen te spreken. Lavrans verzocht zijn vrouw er bij tegenwoordig te zijn, maar zij wilde niet. „Ik leg dit geheel in jouw handen. Je weet, dat het een bittere smart voor onze dochter zal zijn, indien deze zaak niet in orde komt, maar ik zie wel in, dat er niet weinig tegen dit huwelijk is in te brengen."

Heer Munan haalde een brief van Erlend Nikulauszoon te voorschijn. Erlend bood aan, dat Lavrans geheel en al zelf de voorwaarden zou bepalen, indien hij hem zijn dochter Kristin ten huwelijk wilde geven. Erlend was bereid zijn bezittingen te laten schatten en zijn inkomsten te laten onderzoeken door onpartijdige lieden en Kristin zooveel als huwelijksgeschenk te geven, dat ze het derde deel van zijn goederen in eigendom zou krijgen behalve wat zij van huis

meekreeg en alles, wat zij ooit van haar verwanten zou erven, indien zij als zijn weduwe achterbleef zonder kinderen, die hun vader overleefden. Verder bood hij nog aan Kristin de volledige beschikking over haar deel der bezittingen te geven, zoowel over dat wat zij van haar familie kreeg als over wat hij haar gaf. Maar indien Lavrans een andere verdeeling wenschte zou hij gaarne naar hem luisteren en zich naar hem schikken. De eenige voorwaarde, waartoe Kristins verwanten zich van hun kant zouden moeten verplichten, was deze, dat zij, indien ze ooit de voogdij over kinderen van hem en haar kregen, nooit zouden trachten de schenkingen te niet te doen, die hij aan zijn kinderen met Eline Ormsdochter had gegeven, maar laten gelden, dat deze goederen uit zijn bezittingen waren gegaan voor hij in het huwelijk trad met Kristin Lavransdochter. Ten slotte bood Erlend nog aan de bruiloft met behoorlijke pracht bij zich op Husaby te vieren.

Lavrans nam het woord en sprak:

„Dit is een prachtig aanbod. Ik merk, dat er uw neef veel aan gelegen is met mij tot overeenstemming te komen. Dat zie ik ook hieraan, dat hij u, heer Munan, overgehaald heeft om voor den tweeden keer ter wille van deze zaak tot mij te reizen, die buiten dit dal niet zeer in tel ben, en dat u, heer Baard, de moeite van deze reis op u genomen hebt om het verzoek te ondersteunen. Maar ik wil dit van Erlends aanbod zeggen, dat mijn dochter niet opgevoed is om zelf goederen en rijkdom te besturen, maar ik ben altijd van plan geweest haar aan een man te geven, die zoo was, dat ik het welzijn van het meisje met vertrouwen in zijn handen kon leggen. Ik weet niet, of Kristin geschikt is om zooveel macht te krijgen, maar ik geloof niet, dat ze er gelukkig door zal worden. Zij is zacht en volgzaam van aard — en een der redenen, die ik in gedachten heb gehad, toen ik mij tegen dit huwelijk verzette, was, dat Erlend zich toch in vele opzichten onverstandig heeft betoond. Was zij een heerschzuchtige, vrijmoedige, eigenzinnige vrouw geweest, dan zou de zaak dadelijk anders gestaan hebben."

Heer Munan barstte in lachen uit en zei:

„Waarde Lavrans, betreurt u het, dat het meisje te weinig eigenzinnig is —" en heer Baard zei met een lichten glimlach:

„Het komt mij toch voor, dat uw dochter bewezen heeft, dat het haar aan wil niet ontbreekt — twee jaar lang heeft ze nu aan Erlend vastgehouden, recht tegen u in.”

Lavrans antwoordde:

„Dat vergeet ik waarlijk niet; toch weet ik, wat ik zeg. Zij heeft het zelf kwaad gehad in dezen tijd, dat zij zich tegen mij verzet heeft, en zij zal niet lang gelukkig zijn met een man, die haar niet kan leiden.”

„Voor den duivel,” zei heer Munan, „dan zou uw dochter heel anders moeten zijn dan al de andere vrouwen, die ik gekend heb, want ik heb er niet een gezien, die niet het liefst over zich zelf wilde beslissen en over haar man bovendien.”

Lavrans haalde zijn schouders op en antwoordde niet.

Toen sprak Baard Peterszoon:

„Ik kan best begrijpen, Lavrans Björgulfszoon, dat u niet meer lust in dit huwelijk tusschen uw dochter en mijn pleegzoon gekregen hebt sinds het zoo is afgeloopen met de vrouw, die hij bij zich had. Maar u moet weten, dat, zooals gebleken is, deze arme vrouw zich door een anderen man, Erlends zaakgelastigde op Husaby, had laten verleiden. Erlend wist dit, toen hij met haar door het dal reisde; hij had aangeboden haar een passende bruidschat te geven, indien zij dien man wilde trouwen.”

„Weet u dit zeker,” vroeg Lavrans. — „Toch weet ik niet, of de zaak hierdoor in een beter licht komt. Het moest hard zijn voor een vrouw van goede familie de hoeve binnen te gaan aan de hand van den heer, maar er uit te gaan met den knecht.”

Munan Baardszoon viel hem in de rede:

„Ik merk, Lavrans Björgulfszoon, dat het ergste, wat u tegen mijn neef hebt, dit is, dat hij dat ongeluk met de vrouw van Sigurd Saksulvszoon heeft gehad. En het is waar, dat dit niet goed was. Maar denk u toch eens in, man — daar liep die jongen in dat huis rond met een jonge, mooie vrouw, en zij had een kouden, onbruikbaren man — en daarboven duurt de nacht een half jaar; ik geloof, dat men niet veel anders had kunnen verwachten, tenzij wanneer Erlend een halve heilige was geweest. Het valt niet te ontkennen, dat Erlend nooit monnikneigingen heeft gehad, maar ik denk niet, dat uw jonge, mooie dochter u dankbaar zou zijn, indien

u haar aan een monnik gaf. — Het is waar, dat Erlend zich sindsdien dom en erger heeft gedragen —. Maar die zaak moet toch eens afgedaan zijn — wij, zijn verwanten, hebben ons best gedaan om den jongen weer op de been te helpen; de vrouw is dood en Erlend heeft naar zijn beste vermogen voor haar lichaam en ziel gezorgd, de bisschop in Oslo zelf heeft hem absolutie gegeven en nu is hij weer thuis gekomen, gereinigd door het Heilige Bloed in Schwerin — wilt u strenger zijn dan de bisschop van Oslo en de aarstbisschop of wie dat dan ook moge zijn, die daarginds de zorg voor dat kostbare bloed heeft —.

Waarde Lavrans, het is waar, dat kuischheid een schoone zaak is, maar daar heeft een volwassen knappe kerel de kracht niet toe zonder een bijzondere genadegave van God. Bij St. Olav — bedenk toch, dat onze heilige koning zelf die gave niet ontvangen heeft voor het tegen het eind van zijn leven hier beneden liep — het was blijkbaar Gods wil, dat hij eerst dien flinken jongen, koning Magnus, zou verwekken, die den aanval van de heidenen op het noorden van het land heeft afgeslagen. Koning Olav heeft dien zoon niet bij zijn koningin gekregen en toch heeft hij een plaats onder de grootste heiligen van het Hemelrijk. Ja, ik zie wel aan u, dat u dit onbehoorlijke praat vindt."

Heer Baard viel hem in de rede:

„Lavrans Björgulfszoon, deze zaak beviel mij evenmin als u, toen Erlend den eersten keer tot mij kwam en vertelde, dat hij zijn zinnen had gezet op een verloofd meisje. Maar na dien tijd heb ik gemerkt, dat er tusschen deze twee jonge menschen zoo'n groote liefde bestaat, dat het een groote zonde zou zijn hen te scheiden. Erlend heeft mij vergezeld naar het laatste feest, dat koning Haakon na Kerstmis voor zijn mannen gegeven heeft — daar hebben ze elkaar ontmoet en zoodra ze elkander zagen viel uw dochter in zwijm en ze lag geruimen tijd als dood — en ik zag aan mijn pleegzoon, dat hij liever zijn leven zou willen verliezen dan haar."

Lavrans bleef even stil zitten voor hij antwoordde:

„Ja, zooiets lijkt mooi, wanneer men het hoort in een ridderverhaal uit het zuiden. Maar wij leven nu eenmaal niet in Bretland en u zult toch ook wel meer vergen van een man, dien u tot schoonzoon zult nemen, dan dat hij er uw dochter

toe gebracht heeft voor aller oogen uit liefde tot hem in zwijm te vallen —."

De twee anderen zwegen; toen ging Lavrans voort:

„Ik geloof, waarde heeren, dat indien Erlend Nikulauszoon zijn goed zoowel als zijn naam niet zeer in aanzien had doen dalen, u hier niet zoudt zitten en een man als mij niet zoo dringend zoudt verzoeken, dat ik hem mijn dochter zal geven. Maar ik wil niet, dat men van Kristin zal zeggen, dat het een eer voor haar was te trouwen met den heer van Husaby, een man uit een der aanzienlijkste geslachten van het land — nadat die man zich zoo onteerd had, dat hij geen beter huwelijk meer kon verwachten en het aanzien van zijn geslacht niet kon ophouden."

Hij stond driftig op en liep het vertrek op en neer.

Maar heer Munan voer uit:

„Neen, Lavrans, indien u van onteeren spreekt, dan is God mijn getuige, dat u al te hoogmoedig bent —"

Heer Baard viel hem in de rede; hij ging naar Lavrans toe:

„Hoogmoedig bent u, Lavrans — u bent net als die boeren uit oude tijden van wie ons verteld wordt, dat ze geen titels van de koningen wilden aannemen, omdat hun hoogmoed niet verdragen kon, dat men zou zeggen, dat ze aan iemand anders dan zich zelf iets te danken hadden. Dit zeg ik u, indien Erlend met evenveel eer en rijkdom voor mij stond als waartoe hij door zijn geboorte gerechtigd is, dan zou ik het toch niet als een vernedering beschouwen, wanneer ik een welvarend man uit een goed geslacht verzocht zijn dochter aan mijn pleegzoon te geven, indien ik merkte, dat het hart van die twee jonge menschen zou breken, als ze gescheiden werden. Vooral," zei hij zacht, terwijl hij zijn hand op den schouder van den ander legde, „wanneer de zaken zoo stonden, dat het voor hun beider zieleheil het best was, dat ze met elkander trouwden."

Lavrans onttrok zich aan den greep van den ander; zijn gezicht werd strak en koud:

„Ik begrijp niet, wat u bedoelt, heer."

De twee mannen zagen elkaar een oogenblik aan; toen zeide heer Baard:

„Ik bedoel, dat Erlend mij verteld heeft, dat zij beiden zich met dure eeden aan elkaar verbonden hebben. Misschien

denkt u wel, dat u de macht hebt om uw kind van die eeden te ontslaan, omdat zij zonder uw toestemming gezworen heeft. Maar Erlend kunt u er niet van ontslaan. — En ik kan het niet anders zien dan dat wat het meest in den weg staat uw hoogmoed is — en uw haat tegen de zonde. Maar wat dat betreft komt het mij voor, dat u strenger wilt zijn dan God zelf, Lavrans Björgulfszoon!"

Lavrans antwoordde wat onvast:

„Misschien hebt u wel eenigszins gelijk in wat u daar tegen mij zegt, heer Baard. Maar ik heb er mij voornamelijk tegen verzet, omdat ik meen, dat Erlend een man is, wien ik mijn dochter niet met vertrouwen in handen kan geven."

„Ik geloof, dat ik nu wel voor mijn pleegzoon kan instaan," zei Baard zacht. „Hij heeft Kristin zoo lief, dat hij, indien u haar aan hem geeft, naar mijn vaste overtuiging zich zoo zal gedragen, dat u geen reden zult hebben om over uw schoonzoon te klagen."

Lavrans antwoordde niet dadelijk. Toen zeide heer Baard dringend, terwijl hij zijn hand uitstak:

„In Gods naam, Lavrans Björgulfszoon, geef uw toestemming!"

Lavrans legde zijn hand in die van heer Baard:

„In Gods naam!"

Ragnfrid en Kristin werden nu boven geroepen en Lavrans deelde hun zijn besluit mee. Heer Baard begroette de beide vrouwen op hoffelijke wijze; heer Munan gaf Ragnfrid een hand en sprak in hoofsche woorden tot haar, maar hij begroette Kristin op buitenlandsche manier met een kus en hij nam goed den tijd voor die begroeting. Kristin voelde, dat haar vader intusschen naar haar keek.

„Hoe bevalt je nieuwe neef, heer Munan, je," vroeg hij spottend, toen hij laat in den avond een oogenblik met haar alleen bleef.

Kristin keek haar vader smeekend aan. Toen streelde hij haar eenige malen over haar gezicht en zeide niets meer.

Toen heer Baard en heer Munan ter ruste gingen zeide de laatste:

„Ik zou er wat voor geven om het gezicht van dien Lavrans Björgulfszoon te zien, indien hij de waarheid over die dier-

bare dochter van hem te weten kwam. Daar hebben jij en ik nu op onze knieën moeten smeeken, dat Erlend een meisje tot vrouw zou krijgen, dat hij vele malen in Brynhilds woning bij zich heeft gehad —"

„Zwijg daarover," antwoordde heer Baard verbitterd. „Dat is het ergste, wat Erlend gedaan heeft, dat hij dat kind naar zoo'n plaats heeft gelokt en laat Lavrans daar nooit iets van hooren; het is voor iedereen het best, wanneer die twee nu vrienden kunnen worden."

Er werd besloten, dat het verlovingsfeest nog dien herfst gevierd zou worden. Lavrans zei, dat hij hier geen heel groot feest van kon maken, omdat het vorige jaar hier in het dal een jaar van misoogst was geweest; als vergoeding wilde hij zelf de bruiloft bekostigen en die met behoorlijke pracht op Jörundgaard vieren. Hij gaf weer het slechte jaar als reden op van zijn eisch, dat de verlovingstijd een jaar zou duren.

VI.

Het verlovingsfeest werd door verschillende oorzaken uitgesteld; het vond pas met Nieuwjaar plaats, maar Lavrans stemde er in toe, dat de bruiloft daarom niet uitgesteld zou worden; die zou dadelijk na St. Michaël *) gevierd worden, zooals de eerste afspraak luidde.

Nu zat Kristin dan op Jörundgaard als Erlends rechtmatige verloofde. Samen met haar moeder keek zij haar heele uitzet na, die voor haar bijeengebracht was, en werkte ijverig om haar stapels beddegoed en kleeren nog meer te vergrooten, want Lavrans wilde, dat er niets gespaard zou worden, nu hij zijn dochter eenmaal aan den heer van Husaby gegeven had.

Kristin verwonderde er zich zelf over, dat ze nu niet meer verheugd was. Maar ondanks alle drukte was er geen werkelijke vreugde op Jörundgaard.

Haar ouders misten Ulhvild zeer, dat begreep zij wel. Maar zij merkte ook, dat dit niet alleen de reden was, waarom ze stil en verdrietig waren. Ze waren vriendelijk tegen haar, maar wanneer ze tegen haar over haar verloofde spraken voelde ze, dat het hun moeite kostte en dat ze het deden om haar pleizier te doen en haar vriendelijkheid te bewijzen; ze deden het niet, omdat ze zelf lust hadden over Erlend te spreken. Zij waren niet meer met haar huwelijk ingenomen, nu ze den man hadden leeren kennen. Erlend zelf was ook stil en terughoudend geweest gedurende den korten tijd, dat hij voor de verloving op Jörundgaard had vertoefd — en het kon ook wel niet anders, dacht Kristin; hij wist immers, dat haar vader met tegenzin zijn toestemming had gegeven.

*) 29 September.

Zij zelf en Erlend hadden nauwelijks tien woorden onder vier oogen kunnen wisselen. En het was ongewoon en vreemd voor hen beiden geweest om zoo in tegenwoordigheid van allen bij elkaar te zitten; zij hadden weinig met elkaar te praten gehad, omdat ze zooveel geheimen met elkander hadden. Zij had een vage, onduidelijke vrees, vaag en donker, maar toch altijd aanwezig — dat het misschien in sommige opzichten moeilijk voor hen zou zijn, wanneer ze nu trouwden dat ze elkaar vroeger eerst al te na hadden gestaan en dat ze daarna al te lang gescheiden waren geweest.

Maar zij trachtte dit van zich af te zetten. Het plan was, dat Erlend hen met Pinksteren op zou zoeken; hij had Lavrans en Ragnfrid gevraagd, of ze er iets tegen hadden, dat hij kwam en toen had Lavrans lachend gezegd, dat hij zijn schoonzoon toch wel goed ontvangen zou, zooals Erlend wel kon begrijpen.

Met Pinksteren zouden ze samen uit kunnen gaan; dan zouden ze als in vroegere dagen kunnen praten en dan zou de schaduw wel wegtrekken, die tusschen hen was gekomen door den langen scheidingstijd, waarin zij ieder hun eigen weg waren gegaan en alles alleen hadden moeten dragen.

Met Paschen was Simon Andreszoon met zijn vrouw op Formo. Kristin zag hen in de kerk. Simons vrouw stond niet ver van haar.

Zij was stellig veel ouder dan hij, dacht Kristin — wel bijna dertig jaar. Vrouw Halfrid was tenger en klein en mager, maar zij zag er buitengewoon lief uit. Zelfs de matbruine kleur van haar haren, die van onder den hoofddoek te voorschijn golfden, leek zacht en haar oogen waren vol zachtheid; zij had groote, grijze oogen, met goud doorspikkeld. Iedere trek van haar gezicht was fijn en rein — maar ze had een eenigszins vale gelaatskleur en wanneer zij haar mond opende zag men, dat ze geen goede tanden had. Zij zag er niet sterk uit en ze moest ook wat ziekelijk zijn — Kristin hoorde zeggen, dat ze reeds eenige malen ernstig ziek was geweest. Zij vroeg zich af, hoe Simon het met deze vrouw zou hebben.

De bewoners van Jörundgaard en die van Formo hadden

elkander eenige keeren op den kerkheuvel van uit de verte gegroet, maar ze hadden niet met elkaar gesproken. Maar den derden dag was Simon zonder zijn vrouw in de kerk. Toen ging hij naar Lavrans toe en ze spraken eenige oogenblikken samen. Kristin hoorde, dat ze den naam van Ulhvild noemden. Daarna sprak hij met Ragnfrid. Ramborg, die naast haar moeder stond, zei hardop: „Ik herinner mij je heel goed — ik weet, wie je bent." Simon tilde het kind een eindje van den grond en draaide haar in het rond: „dat is flink van je, Ramborg, dat je mij niet vergeten bent." Haar groette hij slechts op een afstand. Haar ouders spraken later niet over deze ontmoeting.

Maar Kristin dacht er veel aan. Het was toch vreemd geweest Simon Darre als getrouwd man terug te zien. Zooveel oude herinneringen werden hierdoor weer levend: zij herinnerde zich haar eigen blinde, overgegeven liefde tot Erlend uit dien tijd. Nu was die eenigszins anders geworden. Zij vroeg zich af, of Simon zijn vrouw verteld zou hebben, hoe hij en zij gescheiden waren — maar zij wist, dat hij dit niet gedaan had; „ter wille van mijn vader," dacht ze spottend. Het gaf haar zoo'n eigenaardig arm gevoel, dat ze hier nog ongetrouwd thuis bij haar ouders woonde. Maar ze waren verloofd; Simon kon zien, dat ze hun wil doorgezet hadden. Wat Erlend verder ook gedaan mocht hebben, aan haar had hij trouw vastgehouden en zij was niet wuft of lichtzinnig geweest.

Op een avond vroeg in het voorjaar moest Ragnfrid een boodschap naar het zuiden gebracht hebben, naar de oude Gunhild, de weduwe, die bontwerk naaide. Het was zoo'n mooie avond, dat Kristin vroeg, of zij mocht gaan; ten slotte kreeg ze toestemming, omdat de mannen het alle druk hadden.

De zon was reeds ondergegaan en er steeg een fijne, witte vorstnevel naar den goudgroenen hemel omhoog. Kristin hoorde bij iederen hoefslag hoe het brosse ijs, dat zich in den avond weer vormde, gebroken werd en krakend uiteen viel. Maar uit de boschjes langs den weg klonk jubelend vogelgezang, teer en vol in de schemering van de lente.

Kristin reed snel voort; zij dacht niet aan iets bepaalds, maar had het gevoel, dat het goed was weer eens alleen

buiten te zijn. Zij reed met haar oogen op de wassende maan gericht, die op het punt was achter den bergkam aan de overzijde van het dal weg te zinken. Bijna was ze daardoor van haar paard gevallen, toen dat plotseling op zij sprong en begon te steigeren.

Zij zag, dat er een donker lichaam als een bundel aan den kant van den weg lag; het eerste oogenblik werd zij bang. De hevige angst, dien zij gekregen had, om alleen op den weg menschen te ontmoeten, raakte zij nooit meer kwijt. Maar zij bedacht, dat het een reiziger kon zijn, die ziek was geworden en toen zij dan ook haar paard weer in haar macht gekregen had liet zij het omkeeren en reed zij terug, terwijl zij riep, of daar iemand was.

Er bewoog zich iets en een stem zei:

„Ik geloof, dat jij het zelf bent, Kristin Lavransdochter —"

„Broeder Edvin," vroeg zij zacht. Zij geloofde bijna, dat dit een verschijning was of een kunst van den duivel om haar te bedriegen. Maar zij ging naar hem toe; het was werkelijk de oude man en hij kon zonder hulp niet opstaan.

„Lieve vader — hoe komt u er bij in dezen tijd van het jaar buiten rond te loopen," zei ze verbaasd.

„God zij geloofd, die je vanavond dezen weg langs zond," zeide de monnik. Kristin merkte, dat hij over zijn heele lichaam beefde. „Ik was van plan naar het noorden naar jullie toe te gaan, maar ik kon vanavond niet verder. Ik geloofde bijna, dat het Gods wil was, dat ik zou gaan liggen en sterven op den weg, waar ik mijn heele leven gelegen en gezworven heb. Maar ik wilde toch graag biechten en het laatste oliesel ontvangen. En ik wilde jou, mijn dochter, ook nog graag eens terug zien —"

Kristin hielp den monnik op haar paard; zij leidde dat aan het bit en steunde hem. Terwijl hij er zich een verwijt van maakte, dat zij nu natte voeten kreeg door het half bevroren water, kreunde hij zachtjes van pijn.

Hij vertelde, dat hij sinds Kerstmis in Eyabu was geweest; eenige rijke boeren in het dal hadden onder den indruk van het slechte jaar beloofd hun kerk met nieuwe versieringen te verfraaien. Maar het was met het werk niet heel voorspoedig gegaan; hij was den heelen winter ziek geweest — er was iets niet in orde met zijn maag, zoodat bij bloed opgaf

en geen voedsel verdragen kon. Hij geloofde zelf, dat hij niet lang meer te leven had, en nu verlangde hij naar huis, naar zijn klooster, want hij wilde het liefst daar bij zijn broeders sterven. Maar hij had zoo graag eerst nog eens, voor het laatst, naar het noorden van het dal willen komen en daarom was hij met den priestermonnik van Hamar, die de nieuwe huiskapelaan in de pelgrimsherberg van Roaldstad zou worden, meegereisd, toen deze naar het noorden trok. Van Fron was hij verder alleen gegaan.

„Ik heb gehoord," zeide hij, „dat je verloofd bent met dien man —. En toen kreeg ik zoo'n verlangen om je nog eens te zien. Het leek mij zoo droevig, indien die ontmoeting ginds, in onze kerk, onze laatste zou zijn. Het heeft mij zoo zwaar gedrukt, Kristin, dat je op den weg van den onvrede was geraakt."

Kristin kuste de hand van den monnik en zei:

„Ik begrijp niet, vader, wat ik gedaan heb of waar ik het aan te danken heb, dat u mij zooveel liefde bewijst."

De monnik antwoordde zacht:

„Ik heb dikwijls gedacht, Kristin, dat jij, indien de omstandigheden zoo waren geweest, dat we elkander meer gezien hadden, mijn geestelijke dochter kon zijn geworden."

„Bedoelt u, dat u er mij dan toe gebracht zoudt hebben om mijn hart naar het kloosterleven te keeren," vroeg Kristin. Even later ging zij voort: „Sira Eirik heeft mij aangeraden om mij, wanneer ik de toestemming van mijn vader tot een huwelijk met Erlend niet kon krijgen, in een vrome zusterorde te begeven en mijn zonden te boeten —"

„Ik heb er dikwijls om gebeden, dat je verlangen naar het kloosterleven zou krijgen," zei broeder Edvin. „Maar niet meer nadat je me verteld hebt, je weet wel wat. Ik had gewild, dat je met je maagdekrans tot God zou komen, Kristin —."

Toen zij op Jörundgaard kwamen moest broeder Edvin naar binnen en in bed gedragen worden. Zij legden hem in het oude wintervertrek, het haardvertrek, en verzorgden hem zoo goed mogelijk. Hij was heel ziek en Sira Eirik kwam naar hem kijken met geneesmiddelen voor lichaam en ziel. De priester zei, dat de oude kanker had en dat hij niet lang

meer leven zou. Broeder Edvin stelde zich zelf voor, dat hij, wanneer hij wat op krachten gekomen was, verder naar het zuiden zou reizen en zou trachten thuis te komen in zijn klooster. Sira Eirik zeide tegen de anderen, dat hier, volgens zijn meening, niet aan te denken viel.

Alle bewoners van Jörundgaard waren van oordeel, dat er met den monnik een groote vreugde en vrede bij hen binnen getrokken was. De menschen liepen den heelen dag het haardvertrek in en uit en het was nooit moeilijk om iemand te vinden, die 's nachts bij den zieke wilde waken. Zoovelen als er tijd voor hadden kwamen bijeen en bleven zitten luisteren, wanneer Sira Eirik kwam en den stervende uit godvruchtige boeken voorlas, en zij spraken met broeder Edvin over geestelijke dingen. En hoewel veel van wat hij zeide duister en onbegrijpelijk was, zooals hij gewoon was te spreken, vonden de menschen toch, dat hij hun ziel sterkte en troostte, want iedereen kon merken, dat broeder Edvin geheel vervuld was van liefde tot God.

Maar de monnik wilde ook graag over alle mogelijke andere dingen hooren: hij vroeg naar het nieuws uit de dalen en liet Lavrans over het slechte jaar vertellen. Er waren menschen, die in hun nood tot verkeerde middelen hun toevlucht hadden genomen en die zich tot die soort helpers hadden gewend, die een christen moest vermijden. Een eind het gebergte in, ten westen van het dal, lagen op een plek in de rotsen eenige groote witte steenen, die den vorm hadden van de heimelijke dingen der menschen, en sommige lieden waren er toe gekomen op die afschuwelijke plaats zwijnen en katten te offeren. Sira Eirik was er op een nacht met eenige der vroomste en moedigste boeren heen getrokken en ze hadden de steenen stuk geslagen. Lavrans was ook mee geweest en hij kon getuigen, dat ze geheel met bloed besmeerd waren en dat er beenderen en dergelijke omheen lagen. — En men vertelde, dat de menschen boven in Heidal een oude vrouw buiten hadden laten zitten op een steen, die in den grond vast zat, en dat ze haar drie Donderdagnachten oude tooverliederen hadden laten zingen.

Eens op een nacht zat Kristin alleen bij broeder Edvin.

Tegen middernacht werd hij wakker; hij scheen hevige

pijn te lijden. Toen verzocht hij Kristin het boek over de wonderen van de Maagd Maria te nemen, dat Sira Eirik broeder Edvin geleend had, en hem voor te lezen.

Kristin was niet gewend hardop te lezen, maar ze ging op de trede van het bed zitten, plaatste het licht naast zich, nam het boek op haar knie en las zoo goed ze kon.

Na een oogenblik zag zij, dat de zieke zijn tanden op elkaar klemde; hij balde zijn uitgeteerde handen onder de pijnaanvallen.

„U lijdt veel pijn, lieve vader," zei Kristin bedroefd.

„Dat lijkt mij nu zoo. Maar ik weet, dat het God is, die weer een kind van mij gemaakt heeft, en die met mij bezig is —.

— Ik herinner mij een keer, toen ik klein was — ik was vier jaar — en toen ik van huis weggeloopen was, het bosch in. Ik verdwaalde daar en bleef vele nachten en dagen buiten —. Mijn moeder was bij de menschen, die mij vonden, en ik herinner mij, dat zij mij, toen ze me in haar armen nam, in mijn nek beet. Ik dacht dat het was, omdat zij boos op me was, maar later heb ik het beter begrepen.

— Nu verlang ik zelf uit dit woud thuis te komen. Er staat geschreven: verlaat alle dingen en volg mij, maar er was in deze wereld zoo heel veel, dat ik geen lust had om te verlaten —"

„U, vader?" vroeg Kristin. „Ik heb alle menschen altijd hooren zeggen, dat u een voorbeeld van kuischheid en armoede en ootmoed bent geweest —"

De monnik glimlachte:

„Ja, zoo'n jong kind als jij gelooft natuurlijk, dat er in de wereld niets anders is, wat lokt, dan wellust en rijkdom en macht. Ik kan je zeggen, dat dit de kleine dingen zijn, die men aan den kant van den weg vindt, maar ik, ik had den weg zelf lief — ik had niet de kleine dingen van de wereld lief, maar de heele wereld. God heeft mij de genade gegeven om vrouw Armoede en vrouw Kuischheid van mijn jeugd af lief te hebben, en ik geloofde daarom, dat ik met deze kameraden veilig zou gaan; toen heb ik rond gezworven en ik had alle wegen ter wereld willen bewandelen. En mijn hart en mijn gedachten hebben ook rond gezworven — ik ben bang, dat mijn gedachten over de meest duistere dingen dikwijls

gedwaald hebben. Maar nu is het uit, Kristin, nu wil ik naar huis naar mijn klooster en al mijn eigen gedachten van mij afleggen en de duidelijke woorden van den gardiaan hooren, die mij zeggen zal, wat ik moet gelooven en denken van mijn zonde en van Gods genade —"

Even later sliep hij in. Kristin ging bij den haard zitten en onderhield het vuur. Maar tegen den morgen, toen ze zelf op het punt was in te sluimeren, zei broeder Edvin plotseling vanuit het bed:

„Ik ben blij, Kristin, dat deze zaak tusschen Erlend Nikulauszoon en jou tot een goed eind is gebracht."

Toen barstte Kristin in tranen uit:

„Wij hebben zooveel verkeerds gedaan voor we zoover zijn gekomen. En wat mij het meest aan mijn hart knaagt is, dat ik mijn vader zooveel verdriet heb gedaan. Hij is er nu nog niet blij over. En hij weet niet eens — wist hij alles, dan zou hij mij zijn liefde zeker geheel ontnemen."

„Kristin," zei broeder Edvin zacht, „begrijp je niet, kind, dat de reden, waarom je dit voor hem moet verzwijgen en waarom je hem geen verder verdriet meer moogt aandoen, juist deze is, dat hij je nooit zal laten boeten. Niets, wat je ooit zou kunnen doen, zou de gezindheid van je vader ten opzichte van jou kunnen veranderen."

Een paar dagen later voelde broeder Edvin zich zoo goed, dat hij naar het zuiden wilde reizen. Daar dit zoo'n hartewensch van hem was liet Lavrans een soort draagbaar maken, die tusschen twee paarden werd opgehangen, en zoo voerde hij den zieke naar het zuiden tot aan Lidstad; daar kreeg broeder Edvin andere paarden en een ander geleide en op deze wijze werd hij heel tot aan Hamar gebracht. Daar stierf hij in het klooster der dominicanen en daar werd hij in hun kerk begraven. Later verlangden de barrevoetbroeders de uitlevering van het lijk, want vele lieden uit de dalen in den omtrek hielden hem voor een heilig man en spraken over hem als over St. Even; de boeren uit de bergen en de dalen heel tot aan Trondheim toe baden tot hem. Daardoor ontstond er tusschen de twee kloosters een langdurige twist over het lijk.

Dit alles hoorde Kristin pas veel later. Zij was zeer be-

droefd, toen ze afscheid van den monnik nam. Zij had het gevoel, dat hij alleen haar heele leven door en door kende — hij had haar als onschuldig kind gekend onder de hoede van haar vader, en hij had haar heimelijk leven met Erlend gekend, zoodat hij als het ware een band was, die alles, wat zij had liefgehad, verbond met dat, wat nu haar ziel vervulde. Nu was zij geheel en al gescheiden van het meisje, dat ze eens geweest was.

VII.

„Ik geloof," zei Ragnfrid, terwijl ze het lauwe brouwsel in de vaten onderzocht, „dat het nu genoeg afgekoeld is om er gist bij te doen."

Kristin had in de deur van de brouwkamer zitten spinnen, terwijl ze wachtte op de afkoeling van de vloeistof. Zij legde haar spoel op den drempel van de deur, haalde de emmer met opgeloste gist uit den doek te voorschijn en begon af te meten.

„Doe eerst de deur dicht," verzocht haar moeder, „zoodat er geen tocht bij komt. — Het lijkt wel of je slaapt, Kristin," zei ze geërgerd.

Kristin schonk het vocht in de biervaten, terwijl Ragnfrid roerde.

— Geirhild Drivsdochter riep Hatt eens aan, maar het was Oden. Toen kwam deze naar haar toe en hielp haar met het brouwen van het bier; als loon vroeg hij dat, wat tusschen het vat en haar in was. — Dit was een sage, die Lavrans eens verteld had, toen zij nog klein was.

— Dat wat tusschen het vat en haar in was. — Kristin voelde zich ziek en duizelig van de hitte en den zoeten kruidengeur in de kleine, gesloten brouwkamer.

Buiten op het erf danste Ramborg met een troep kinderen in het rond, terwijl ze zongen:

De arend zit op den hoogsten top
en kromt zijn gouden klauw —

Kristin ging met haar moeder mee door het kleine voorvertrek, waar leege biervaten en allerlei gereedschap lagen. Vandaar voerde een deur naar een stukje grond tusschen den achtermuur van de brouwkamer en de heg om den gerst-

akker. Verscheidene varkens verdrongen elkaar daar en schreeuwden, terwijl ze vochten om de lauwe massa, die voor hen neergegooid werd.

Kristin beschermde haar oogen met haar handen tegen den verblindenden middagszonneschijn. Haar moeder keek naar den troep zwijnen en zei:

„Met minder dan achttien rendieren zullen we niet toekomen."

„Gelooft u, dat we er zooveel noodig zullen hebben," zei haar dochter verstrooid.

„Ja, we moeten iederen dag wild bij het spek opdisschen," antwoordde haar moeder. „En aan hazen en gevogelte zullen we nauwelijks genoeg hebben voor alleen maar de groote zaal. Je moet bedenken, dat er tegen de twee honderd menschen hier komen — met dienaren en kinderen — en dan de armen, die onthaald moeten worden. En zelfs al gaan jij en Erlend den vijfden dag weg, dan zullen er toch wel enkele gasten een week blijven — minstens."

„Jij moet hier blijven om op het bier te passen, Kristin," zeide Ragnfrid. „Ik moet voor het eten van je vader en de hooiers gaan zorgen."

Kristin haalde haar spinnewiel en ging in de achterdeur zitten. Zij stak den wolhouder onder haar arm, maar haar handen zonken met de spoel in haar schoot.

Achter de heg glinsterden de gerstaren in de zon als zilver en zijde. Boven het gebruis van de rivier uit hoorde ze nu en dan het geluid van zeisen in de akkers op den heuvel — soms sloeg het ijzer tegen een steen. Haar vader en de lieden van de hoeve werkten hard om den hooioogst binnen te krijgen. Er was nog zooveel te doen voor haar bruiloft.

De lucht van de lauwe massa en de scherpe reuk van de zwijnen maakten haar weer akelig. En de hitte van den middag maakte, dat ze zoo duizelig en moe werd. Bleek en met stijven rug zat ze te wachten, dat het over zou gaan — ze wilde niet weer ziek worden.

— Zoo had ze zich nog nooit gevoeld. Het gaf niets of zij er zich al mee trachtte te troosten, dat het nog niet zeker was, dat zij zich vergissen kon. Dat, wat tusschen het vat en haar in was —

Achttien rendieren. Tegen de tweehonderd bruilofts-gasten. — Wat zouden de menschen er om lachen, wanneer ze later merkten, dat al deze omhaal alleen maar voor een zwangere vrouw geweest was, die ze getrouwd moesten krijgen voor —

O neen. Zij gooide haar spoel op den grond en stond op. Zij wierp zich met haar voorhoofd tegen den wand van de brouwkamer in de brandnetels, die daar weelderig groeiden. Het wemelde op de brandnetels van bruine rupsjes — zij werd nog akeliger door het zien daarvan.

Kristin streek met haar handen over haar slapen, die nat waren van zweet. O neen, het was wel zeker —.

Ze zouden den tweeden Zondag na St. Michaël trouwen en dan zouden ze vijf dagen bruiloft vieren. Het duurde nog meer dan twee maanden. Dan zouden ze het haar wel aan kunnen zien — haar moeder en de andere getrouwde vrouwen uit het dal. Ze waren altijd zoo knap om het dadelijk te weten, wanneer een vrouw een kind verwachtte, maanden voor Kristin kon begrijpen, waar ze het aan zagen. Die stakkerd ziet zoo bleek —. Ongeduldig wreef Kristin haar wangen met haar handen, want zij voelde, dat ze geheel bloedeloos waren.

Vroeger, toen had ze zoo dikwijls gedacht, dat dit wel eens zou moeten komen. En zij was er niet eens zoo verschrikkelijk bang voor geweest. Maar toen zou het niet hetzelfde geweest zijn, toen ze elkander niet langs wettigen weg konden en mochten krijgen. Men rekende dit — ja, in zekeren zin wel als een schande en ook als zonde — maar als het twee jongelieden betrof, die zich niet wilden laten dwingen om elkander op te geven, dan vergat men dat niet en dan oordeelde men er met zachtheid over. Zij zou zich niet geschaamd hebben. Maar wanneer zooiets tusschen verloofden gebeurde — dan werd er alleen maar om gelachen en grove scherts over ten beste gegeven. — Zij voelde het zelf wel — het was iets belachelijks; hier brouwden ze en mengden ze wijn, er moest geslacht en gebakken en allerlei klaar gemaakt worden voor een bruiloft, waar men over zou kunnen praten — en zij, de bruid, werd al onwel, wanneer ze alleen maar eten rook en ze kroop achter de schuren met het koude zweet op haar voorhoofd en voelde zich ziek —.

Erlend. Zij beet haar tanden op elkaar van boosheid.

Dat had hij haar moeten besparen. Want zij had niet gewild. Hij had er aan moeten denken, dat zij vroeger, toen alles zoo onzeker voor haar was geweest, toen zij niets anders had gehad om op te vertrouwen dan zijn liefde, hem altijd met vreugde ter wille was geweest. Hij had haar nu met rust moeten laten, toen zij trachtte zich tegen hem te verzetten, omdat zij het niet mooi van hen vond, dat zij zich heimelijk iets veroorloofden nadat haar vader hun handen in elkaar gelegd had in tegenwoordigheid van hun beider verwanten. Maar hij was opgetreden, gedeeltelijk met geweld, lachend en liefkoozend, zoodat zij zich onmachtig voelde om te toonen, dat zij haar tegenstand ernstig bedoeld had.

— Zij ging naar binnen om naar het bier te kijken, kwam weer terug en hing over de heg. Het koren golfde zacht door een zwak windje en glinsterde. Zij kon zich niet herinneren, dat zij ooit de akkers zoo vol en weelderig had gezien als dit jaar. — Heel in de verte blonk de rivier en zij hoorde de stem van haar vader, die iets riep — de woorden kon ze niet verstaan, maar de menschen op den heuvel lachten.

— Als zij eens naar haar vader ging en hem alles vertelde. — Het was beter al deze toebereidselen te laten varen, Erlend en haar in stilte aan elkander te geven, zonder kerkelijk huwelijk en zonder groot feest — nu het er alleen maar op aan kwam, dat zij den naam van getrouwde vrouw kreeg voor alle menschen aan haar konden zien, dat zij Erlends kind reeds onder haar hart droeg.

Hij zou ook bespot worden, Erlend, even goed als zij zelf — misschien nog meer; hij was toch geen jongen. Maar hij had deze bruiloft gewild, hij had haar als bruid willen zien in zijde en fluweel met een hooge gouden kroon — dat had hij gewild en te gelijk had hij haar willen bezitten al die zoete, heimelijke uren. Zij had hem in alles toegegeven. Zij zou hem in dat andere ook wel blijven toegeven.

Ten slotte zou hij wel inzien, dat iemand niet alles kon krijgen. Hij, die gesproken had over het groote feest, dat hij met Kerstmis op Husaby zou geven het eerste jaar, dat zij als zijn vrouw op zijn hoeve troonde — dan zou hij aan al zijn verwanten en vrienden en de menschen uit de dalen ver in den omtrek de mooie vrouw vertoonen, die hij gekregen had.

Kristin glimlachte hoonend. Dat zou hun dit jaar met Kerstmis wel niet passen.

Het zou omstreeks St. Gregorius *) zijn. Het was, alsof de gedachten zich in haar hoofd verdrongen, wanneer ze tegen zich zelf zei, dat ze tegen St. Gregorius een kind ter wereld zou brengen. Zij was er wel wat bang voor ook — zij herinnerde zich de snerpende kreten van haar moeder, die twee dagen lang over de hoeve geklonken hadden, toen Ulhvild ter wereld kwam. Ginds op Ulvsvold waren twee jonge vrouwen na elkaar in barensnood gestorven — en ook de beide eerste vrouwen van Sigurd van Loptsgaard. En haar eigen grootmoeder, naar wie zij genoemd was.

Maar zij was niet in de eerste plaats bang. Zij had in deze jaren zoo dikwijls gedacht, wanneer ze opnieuw had gemerkt, dat ze nog niet zwanger was, dat dit misschien de straf voor haar en Erlend zou zijn, dat zij onvruchtbaar zou blijven. Zij zouden te vergeefs wachten en wachten op dat, waar ze vroeger voor gevreesd hadden, en hun hoop zou even ijdel zijn als vroeger hun vrees. Tot ze ten slotte zouden weten, dat ze eens uit zijn voorvaderlijke woning zouden worden uitgedragen en dood zijn — zijn broer was immers priester, en de kinderen, die hij had, zouden nooit van hem kunnen erven. Munan Stomp en zijn zonen zouden er in trekken en in hun zetel plaats nemen en Erlend zou uit zijn geslacht uitgewischt zijn.

Zij drukte haar eene hand stijf in haar schoot. Het was er — tusschen de heg en haar, tusschen het vat en haar. Tusschen haar en de heele wereld stond het, Erlends echte zoon. Zij had het middel al geprobeerd, waar ze vrouw Aashild eens over had hooren praten, met bloed van haar rechter en van haar linker arm. Het was een zoon, dien ze droeg. Wat zou die haar brengen. — Zij herinnerde zich haar doode broertjes, de bedroefde gezichten van haar ouders, wanneer ze over hen gesproken hadden, zij herinnerde zich alle keeren, dat zij hen wanhopig had gezien ter wille van Ulhvild — en den nacht, dat Ulhvild stierf. En zij dacht aan al het verdriet, dat zij zelf hun veroorzaakt had, aan het smartelijke gezicht van haar vader — en nog was

*) 12 Maart.

er geen eind aan het leed, dat zij over haar vader en moeder zou brengen —.

En toch, en toch. Kristin legde haar hoofd op haar arm over de heg; haar andere hand hield zij nog op haar schoot. Al bracht het haar nieuw verdriet, al zou het haar in den dood jagen — zij wilde liever sterven, terwijl ze voor Erlend een zoon ter wereld bracht, dan dat zij beiden eens zouden sterven en hun huis ledig achterlaten en het koren op hun akkers zou wuiven voor vreemden —.

Iemand kwam het voorvertrek binnen. Het bier, bedacht Kristin — ik had er al lang naar moeten kijken. Zij stond op — toen dook Erlend onder den deurpost door en trad in den zonneschijn te voorschijn — stralend van vreugde.

„Sta je hier," zei hij. „En je komt me niet eens een enkele schrede te gemoet," vroeg hij, terwijl hij naar haar toe kwam en haar in zijn armen nam.

„Liefste, hoe kom jij hier," vroeg ze verbaasd.

Hij moest zoo juist van zijn paard gestegen zijn — hij had zijn mantel nog over zijn schouders en zijn zwaard aan zijn zijde — hij was ongeschoren, vuil en dik bestoven. Hij droeg een rood kleed, dat in plooien van de halsopening naar beneden viel en op zij gespleten was tot bijna geheel onder de armen. Terwijl ze door de brouwkamer en over het erf gingen woei zijn kleed open, zoodat zijn dijbeenen tot aan zijn middel toe te zien kwamen. Het was vreemd — ze had vroeger nooit opgemerkt, dat hij wat scheef liep — vroeger had ze alleen maar gezien, dat hij lange, slanke beenen had, dunne enkels en kleine, goed gevormde voeten.

Erlend was met gevolg gekomen — met vijf knechten en vier losse paarden. Hij vertelde Ragnfrid, dat hij gekomen was om Kristins goed te halen — het zou wel prettiger voor haar zijn haar zaken op Husaby te vinden, wanneer ze daar kwam. En daar het huwelijk zoo laat in den herfst gevierd zou worden zou het moeilijker zijn het dan te vervoeren — en het zou misschien door het zeewater beschadigd worden. Nu had de abt van Nidarholm aangeboden, dat hij het met het schip voor het Laurentiusklooster zou sturen — men verwachtte dat dit omstreeks Maria Hemelvaart *) van Veöy zou

*) 15 Augustus.

varen. Daarom was hij nu gekomen om het goed door Raumsdal naar de landtong te vervoeren.

Hij zat in de keukendeur, dronk bier en praatte, terwijl Ragnfrid en Kristin de wilde eenden plukten, die Lavrans den vorigen dag had thuis gebracht. Moeder en dochter waren alleen thuis; de vrouwen waren in de weiden aan het hooien. Hij zag er vroolijk uit — en was zeer met zich zelf ingenomen, omdat hij met zoo'n verstandige boodschap hier was gekomen.

Ragnfrid ging naar buiten en Kristin paste op het spit met de vogels. Door de open deur kon ze juist even de groep mannen zien, die aan den anderen kant van het erf in de schaduw lagen en den bierkan rond lieten gaan. Erlend zelf zat op den drempel van de deur en praatte en lachte — de zon scheen juist op zijn pikzwarte haar; zij ontdekte, dat er enkele grijze draden door liepen. Ja, hij zou ook spoedig twee-en-dertig jaar zijn — maar hij gedroeg zich als een ondeugende jongen. Zij wist, dat ze er niet toe komen zou hem over haar moeilijkheden te spreken — tijd genoeg, wanneer hij het zelf ontdekte. Een zachte teederheid stroomde in haar gemoed over de harde boosheid, die op den bodem lag, zooals een glinsterende rivier over steenen.

Zij had hem boven alles lief — dat vervulde haar gansche hart, hoewel ze den heelen tijd al het andere zag en er aan dacht. Hoe weinig paste die hoveling in dat fijne, roode kleed met de zilveren sporen aan zijn voeten en zijn met goud versierden gordel in de oogstdrukte hier op Jörundgaard. — Zij merkte ook op, dat haar vader niet op de hoeve kwam, hoewel haar moeder Ramborg naar de rivier gestuurd had met de boodschap, welke gast er gekomen was.

Erlend kwam bij haar staan en legde zijn arm om haar schouders:

„Kan je het begrijpen," zei hij stralend. „Vind je het niet wonderlijk — dat al deze drukte voor onze bruiloft is?"

Kristin gaf hem een kus en schoof hem op zij — ze liet het vet over de vogels druipen en verzocht hem niet in den weg te staan. Neen, ze wilde het niet zeggen —.

Lavrans kwam eerst tegen den tijd van het avondeten thuis, te zamen met de hooiers. Hij was bijna net als de

arbeiders gekleed in een ongekleurd wollen buis, dat tot boven de knie reikte en een broek van dezelfde stof tot aan de enkels; hij ging blootsvoets en droeg zijn zeis over den schouder. Het eenige, waarin zijn kleeding van die der knechten verschilde, was, dat hij een leeren kraag droeg voor de valk, die op zijn rechter schouder zat. Hij had Ramborg aan zijn hand.

Lavrans begroette zijn schoonzoon hartelijk en bood zijn verontschuldigingen aan, omdat hij niet vroeger gekomen was — ze moesten zoo hard ze konden met het werk op de hoeve voortmaken, want hij was zelf genoodzaakt een reis naar de stad te maken tusschen den hooioogst en den graanoogst. Maar toen Erlend tijdens den maaltijd met zijn boodschap voor den dag kwam werd Lavrans stug.

Hij kon nu onmogelijk wagens en paarden missen. Erlend antwoordde, dat hij zelf vier losse paarden had meegebracht. Lavrans meende, dat het op zijn minst drie ladingen zou worden. Bovendien moest zijn dochter haar kleederen nog hier houden. En het beddegoed, dat Kristin mee zou krijgen, hadden ze tijdens de bruiloft hier op de hoeve noodig, omdat ze zooveel gasten zouden moeten herbergen.

Nu, meende Erlend, er zou ook wel een middel gevonden worden om dat in den herfst te vervoeren. Maar hij was er blij om geweest en had het een verstandigen raad gevonden, toen de abt hem voorgesteld had de zaken met het kloosterschip te vervoeren. De abt had zich hun bloedverwantschap herinnerd. „Daar denken ze nu allemaal aan," zei Erlend glimlachend. Het scheen, dat hij zich het ongenoegen van zijn schoonvader in het minst niet aantrok.

Het liep er ten slotte op uit, dat Erlend een wagen te leen zou krijgen en een vracht zou vervoeren van die dingen, welke Kristin het meest noodig zou hebben zoodra ze in haar nieuwe woning kwam.

Den volgenden dag kregen ze het toen druk met inpakken. Het groote en het kleine weefgetouw konden nu wel mee, vond haar moeder — ze zou voor de bruiloft wel geen tijd meer hebben om te weven. Ragnfrid en haar dochter knipten er het weefwerk af, dat erop zat. Het was van ongeverfde maar heel fijne en zachte wol met ingeweven nopjes van zwarte wol, die er een regelmatig patroon in vormden. Kristin

en haar moeder rolden het weefsel op en borgen het in de zak van huiden. Kristin bedacht, dat het goed zou zijn om haar kind in te wikkelen — en ook mooi, wanneer er roode of blauwe linten van buiten aan kwamen.

De naaitafel, die Arne eens voor haar gemaakt had, kon ook verzonden worden. Kristin nam alle dingen uit het kastje, die ze in den loop der tijden van Erlend gekregen had. Zij wees haar moeder den blauw fluweelen mantel met rood doorweven, waar ze als bruid in zou rijden. Haar moeder keerde en draaide hem en bevoelde de stof en de bonten voering.

„Dat is een heel kostbare mantel," zei Ragnfrid. „Wanneer heeft Erlend je dien gegeven?"

„Dien heeft hij mij gegeven, terwijl ik in Nonneseter was," antwoordde haar dochter.

Kristins bruidskist, waarin haar moeder allerlei voor haar verzameld had vanaf den tijd, dat ze nog klein was, werd uitgepakt. Zij was uitgesneden in ruiten en op iedere ruit waren springende dieren of een vogel tusschen het loover uitgebeeld. Haar bruidskleed legde Ragnfrid in een van haar eigen kisten. Het was nog niet geheel klaar; ze hadden er gedurende den winter aan genaaid. Het was van scharlakenroode zijde gemaakt en zoo geknipt, dat het strak om het lichaam zou zitten. Kristin dacht, dat het nu wel te strak over de borst voor haar zou zijn.

Tegen den avond was alles geladen en onder de kap van den wagen vastgebonden. Erlend zou den volgenden morgen vroeg wegrijden.

Hij stond met Kristin over het hek geleund en keek naar het noorden, waar een blauwzwarte onweerslucht het dal vulde. Het gedreun van den donder rolde daar ginds in de bergen — maar in het zuiden lagen de velden en de rivier in gouden stekend zonnelicht.

„Weet je nog het onweer indertijd in het bosch bij Gerdarud," vroeg hij zacht, terwijl hij met haar vingers speelde.

Kristin knikte en trachtte te glimlachen. De lucht was zoo zwaar en zwoel — haar hoofd deed pijn en het zweet brak haar bij iedere ademhaling uit.

Lavrans kwam naar de twee bij het hek toe en praatte

over het weer. Het richtte zelden schade aan hier beneden in het dal — maar God wist of men niet van ongelukken zou hooren aan het vee en de paarden boven in de bergen.

Het was duister als de nacht boven de kerk op den heuvel. Een bliksemstraal liet even een kudde paarden zien, die onrustig samengedrongen op het veld voor het hek van het kerkhof stonden. Lavrans geloofde niet, dat ze hier in het dal thuis hoorden — het waren waarschijnlijk paarden van Dovre, die in de bergen daar boven onder Jetta gegraasd hadden; hij zou toch maar eens naar boven gaan om er naar te kijken, riep hij door het gedreun van den donder heen — er konden eens van zijn paarden bij zijn.

Een geweldige bliksemschicht doorkliefde de duisternis daarboven — de donder ratelde en kraakte, zoodat ze geen woord verstaan konden. De troep paarden sprong de vlakte over aan den voet van de rots. Alle drie sloegen een kruis —. — Toen kwam er opnieuw een bliksemstraal; het was, alsof de hemel in brand stond; een geweldige witte vlam kwam op hen af — ze werden alle drie tegen elkaar aan geworpen, ze stonden met gesloten, verblinde oogen en roken een lucht als van gebrande steen — toen overstemde het geraas van den donder alles.

„St. Olav, sta ons bij," zei Lavrans zacht. „Kijk eens naar den berk, kijk eens naar den berk," schreeuwde Erlend: de groote berk op den akker scheen te wankelen — toen maakte een zware tak zich los en viel op den grond, terwijl hij een stuk uit den stam scheurde.

„Ik geloof, dat die in brand vliegt —. Goede hemel, het dak van de kerk brandt," riep Lavrans.

Zij staarden dien kant uit — neen — ja! Er lekten roode vlammentongen door de planken onder den nok van het dak.

De twee mannen snelden met sprongen het erf over. Lavrans rukte alle deuren open en schreeuwde den menschen toe, die naar buiten stroomden.

„Neemt bijlen, neemt bijlen — de groote bijlen," riep hij, „en haken —"; hij snelde weg naar den stal. Onmiddellijk daarna kwam hij naar buiten en hield Guldsvein aan zijn manen vast, hij sprong op het ongezadelde paard en reed met groote sprongen naar het noorden; hij had de groote bijl in zijn hand. Erlend reed vlak achter hem — alle mannen

volgden; sommige waren te paard, maar andere konden de verschrikte dieren niet meester worden, gaven het op en liepen hen achterna. Achteraan kwamen Ragnfrid en de vrouwen van de hoeve met vaten en emmers.

Niemand scheen meer iets van het onweer te voelen. Bij het licht van de bliksemstralen zagen ze de menschen uit de lager in het dal gelegen huizen stroomen. Sira Eirik liep den heuvel reeds op, gevolgd door zijn huisgenooten. Beneden op de brug klonk het donderend geraas van paardenhoeven — enkele mannen sprongen voorbij; zij hieven bleeke, verschrikte gezichten naar hun brandende kerk op.

Er woei een zwakke wind uit het zuidoosten. Het vuur had den noordelijken muur aangetast; de westelijke ingang was reeds versperd. Maar de zuidkant en het koorgewelf had het nog niet aangegrepen.

Kristin en de vrouwen van Jörundgaard kwamen op het kerkhof op een plek ten zuiden van de kerk, waar het hek neergehaald was.

Het geweldige roode lichtschijnsel verlichtte het boschje ten noorden van de kerk en het plein met de palen, waar de paarden aan vastgebonden werden. Daar kon niemand bij komen door de hitte — alleen het kruis stond er op den voorgrond, badend in den schijn der vlammen. Het leek wel of het leefde en zich bewoog.

Door het gebulder en het gehuil van het vuur heen klonk het gedreun der bijlen tegen de balken van den zuidelijken wand. In de kloostergang stonden mannen te hakken en te hameren, terwijl anderen trachtten de kloostergang zelf omver te halen. Een paar menschen riepen de vrouwen van Jörundgaard toe, dat Lavrans en nog een paar mannen met Sira Eirik mee de kerk in gegaan waren. Ze moesten trachten een opening in den wand te maken — ook aan dezen kant lekten kleine vlammentongen door de planken van het dak heen. Als de wind draaide of ging liggen zou het vuur de heele kerk omvatten.

Aan blusschen viel niet te denken; er was geen tijd om een keten te vormen tot aan de rivier, maar op Ragnfrids bevel stelden de vrouwen zich in een rij op om water aan te reiken uit het beekje, dat ten westen van den weg stroomde — dat was ten minste iets om over den zuidelijken wand en de

mannen, die daar werkten, heen te gooien. Vele vrouwen snikten onder het werk, van spanning en van angst voor hen, die het brandende gebouw binnengedrongen waren, en van verdriet over hun kerk.

Kristin stond geheel vooraan in de rij der vrouwen en reikte de emmers aan — zij staarde met ingehouden adem naar de kerk, waar stellig zoowel haar vader als Erlend in waren.

De zuilen van de kloostergang lagen omvergehaald tusschen een gewirwar van hout en planken van het dak. De mannen hieuwen uit al hun macht op den balkenwand los — een aantal van hen hadden een boomstam opgetild en renden daarmee op den muur in.

Erlend kwam met een van zijn knechten uit de kleine deur ten zuiden van het koor te voorschijn; ze droegen de zware kist uit de sacristie tusschen zich in — die waar Eirik op placht te zitten, wanneer hij de biecht aanhoorde. Erlend en zijn knecht wentelden de kist naar buiten op het kerkhof.

Kristin verstond niet, wat hij riep; hij snelde weer terug de kloostergang in. Hij was lenig als een kat, zooals hij daar sprong — zijn bovenkleeren had hij uitgegooid en hij liep alleen maar in zijn hemd, broek en kousen.

De anderen namen zijn kreet over — de sacristie en het koor brandden; niemand kon meer uit het lengteschip naar de zuidelijke deur komen — het vuur versperde nu beide uitgangen. Een paar balken van den wand waren versplinterd. Erlend greep een brandhaak en rukte en trok aan de overblijfsels van de balken — ze hieuwen een gat in den muur van de kerk, terwijl anderen hun toeriepen, dat ze op moesten passen, omdat het dak in kon storten en hun, die in de kerk waren, den weg versperren; de dakplanken brandden nu ook lustig aan dezen kant en de hitte werd ondragelijk.

Erlend sprong door het gat en hielp Sira Eirik naar buiten. De priester kwam er aan met zijn kleed vol met de heilige vaten van het altaar.

Een jonge man volgde, met zijn eene hand over zijn gezicht, terwijl hij het groote processiekruis voor zich uit duwde. Lavrans kwam achter hem aan. Hij hield zijn oogen gesloten voor de rook — en hij wankelde onder het zware crucifix, dat hij in zijn armen droeg; het was veel grooter dan hij zelf.

De menschen sprongen toe en hielpen hen naar buiten op

het kerkhof. Sira Eirik struikelde en viel op zijn knieën, zoodat de altaarvaten over den grond rolden. De zilveren duif sprong open en de hostie viel er uit — de priester raapte haar op, veegde haar af en kuste haar, terwijl hij luid snikte; hij kuste het vergulde mannenhoofd, dat op het altaar gestaan had met wat haar en een stukje nagel van St. Olav er in.

Lavrans Björgulfszoon stond nog met het kruisbeeld. Zijn eene arm lag om de armen van het crucifix en hij liet zijn hoofd tegen den schouder van het Christusbeeld rusten; het leek, alsof de Verlosser zijn mooie, bedroefde gelaat troostend naar den man toe boog.

Het dak begon bij gedeelten in te storten aan den noordkant van de kerk — een brandend stuk van een balk werd naar buiten geslingerd en kwam tegen de groote klok aan in den klokkestoel bij het hek van het kerkhof. De klok gaf een diepen, klagende toon, die in een lange zucht uitstierf, overstemd door het gebulder van het vuur.

Niemand had intusschen acht geslagen op het weer — het had alles niet lang geduurd, maar ook dat hadden de menschen niet gemerkt. Nu donderde en bliksemde het heel in de verte in het zuiden van het dal; de regen, die sinds eenige oogenblikken viel, nam toe en de wind ging liggen.

Plotseling was het, alsof een zeil van vlammen van den grond af geheschen werd — een oogenblik en toen omhulde het vuur met een huilend geluid de kerk van het eene eind tot het andere.

De menschen vlogen achteruit om de geweldige hitte. Erlend stond eensklaps aan Kristins zijde en trok haar met zich mee achteruit. Hij had een brandlucht over zijn geheele lichaam — toen zij over zijn hoofd en gelaat streek kreeg zij haar hand vol verbrande haren.

Zij konden elkanders stem niet hooren door het gebulder van den brand. Maar zij zag, dat zijn wenkbrauwen tot aan de wortels toe weggebrand waren; hij had brandwonden in zijn gezicht en in zijn hemd waren gaten gebrand. Hij lachte, terwijl hij haar met zich mee trok achter de anderen aan.

De menigte volgde den ouden priester en Lavrans Björgulfszoon met het crucifix.

Aan het eind van het kerkhof plaatste Lavrans het kruisbeeld tegen een boom aan en zonk neer op het overblijfsel

van het hek. Sira Eirik zat er reeds — hij strekte zijn armen naar de brandende kerk uit:

„Vaarwel, vaarwel, Olavskerk. God zegene je, mijn Olavskerk, God zegene je voor iederen keer, dat ik in je gezongen en de mis gelezen heb — goedenacht, goedenacht, Olavskerk —."

De gemeenteleden weenden luid met hem mee. De regen stroomde neer op de groep menschen, maar niemand dacht er aan heen te gaan. Het zag er niet naar uit, alsof de hitte van het geteerde houtwerk verminderde — gloeiende stukken hout en spanen werden in het rond geslingerd. Even later stortte de nok van het dak in den gloed, terwijl een wolk van vonken ten hemel steeg.

Lavrans zat met zijn eene hand voor zijn gezicht; zijn andere arm lag op zijn schoot uitgestrekt en Kristin zag, dat zijn mouw van zijn schouder af tot onderaan met bloed doortrokken was en dat er bloed over zijn vingers liep. Zij ging naar hem toe en nam zijn hand.

„Het heeft niets te beteekenen — er is iets op mijn schouder gevallen," zei hij, terwijl hij opkeek. Zijn lippen waren geheel wit. „Ulhvild," fluisterde hij smartelijk en zag naar den vuurgloed.

Sira Eirik hoorde dat en legde zijn hand op zijn schouder.

„Het zal je kind niet wakker maken, Lavrans — zij slaapt even rustig, wanneer er een brand boven haar legerstede woedt," zei hij. „Zij heeft niet, zooals wij, vanavond een rustplaats voor haar ziel verloren."

Kristin verborg haar gelaat aan Erlends borst — en bleef een oogenblik zoo staan terwijl ze zijn arm om haar schouders heen voelde. Toen hoorde ze, dat haar vader naar zijn vrouw vroeg.

Iemand antwoordde, dat een vrouw door den schrik in barensnood gekomen was; zij hadden haar naar de pastorie gedragen en Ragnfrid was mee naar binnen gegaan.

Toen herinnerde Kristin zich weer, wat ze geheel vergeten had vanaf het oogenblik, dat ze den brand in de kerk ontdekt had. Zij had er stellig niet naar moeten kijken. In het zuiden van het dal was een man met een roode vlek over de helft van zijn gezicht; men zeide, dat hij zoo geworden was, omdat zijn moeder naar een brand gekeken had, terwijl ze hem

droeg. Lieve, heilige Maagd Maria, bad ze bij zich zelf, laat mijn kind hier geen nadeel van ondervinden.

Den volgenden dag werd er op den kerkheuvel een bijeenkomst van alle dalbewoners gehouden — men moest er over beraadslagen om de kerk weer op te bouwen.

Kristin zocht Sira Eirik te Romundgaard op voor ze naar de bijeenkomst ging. Zij vroeg den priester of hij meende, dat ze dit als een teeken moest opvatten. Misschien was het Gods wil, dat zij haar vader zou zeggen, dat zij onwaardig was om de bruidskroon te dragen; het zou gepaster zijn, wanneer ze zonder bruidsfeest aan Erlend Nikulauszoon ten huwelijk werd gegeven.

Maar Sira Eirik voer tegen haar uit met oogen schitterend van verontwaardiging.

„Denk je, dat God er zich zoo om bekommert hoe jullie, rondloopt en je vergooit, dat hij ter wille van jou een mooie, eerbiedwaardige kerk zou verbranden! Laat je hoogmoed varen en doe je moeder en Lavrans niet een verdriet aan, waar ze in langen tijd niet over heen zullen komen. Indien je op je huwelijksdag je kroon niet met eere draagt — erg genoeg voor jou, maar des te meer hebben jij en Erlend de wijding van je huwelijk noodig wanneer jullie tot elkaar gebracht wordt. Ieder heeft zonden, waar hij verantwoordelijk voor is; daarom zal dit ongeluk wel over ons allen gekomen zijn. Zorg nu, dat je je leven betert, en help om de kerk hier weer opgebouwd te krijgen, jij zoowel als Erlend."

Kristin bedacht, dat ze het laatste, wat er bij gekomen was, nog niet gezegd had — maar ze stelde zich hiermee tevreden.

Zij ging met de mannen naar de bijeenkomst. Lavrans kwam met zijn arm in een verband en Erlend had vele brandwonden in zijn gezicht; hij zag er leelijk uit, maar daar lachte hij om. Geen der wonden was groot en hij sprak zijn hoop uit, dat ze hem niet meer ontsieren zouden op den dag van zijn bruiloft. Hij stond na Lavrans op en beloofde voor de kerk vier mark zilver te zullen offeren en, met Lavrans' toestemming, voor zijn verloofde een stuk van Kristins grond in de gemeente.

Erlend moest een week op Jörundgaard blijven ter wille

van zijn wonden. Kristin had den indruk, dat Lavrans zijn schoonzoon beter mocht lijden na den avond van den brand; het scheen nu, dat de twee mannen geheel en al goede vrienden waren. Toen dacht ze, dat haar vader misschien wel zooveel van Erlend Nikulauszoon zou gaan houden, dat hij toegeeflijk over hem zou oordeelen en het niet zoo zwaar opnemen als zij gevreesd had, wanneer de tijd zou komen, dat hij merken zou, hoe zij zich tegenover hem misdragen hadden.

VIII.

Het werd ditmaal een buitengewoon goed jaar voor het heele noordelijke dal. Er was veel hooi en het werd droog binnengehaald; de menschen kwamen van de berghutten terug met een grooten voorraad en vet vee — en ze waren dit jaar genadig van wilde dieren verschoond gebleven. Het koren stond zoo mooi, dat slechts weinig menschen zich herinneren konden het ooit beter gezien te hebben — het werd goed rijp en had volle aren en het weer was zoo goed als men maar wenschen kon. Tusschen St. Bartholomeüs *) en Maria geboorte, in den tijd, dat men het meest voor nachtvorst bang moet zijn, regende het wat en was het zacht en bewolkt, maar daarna kwamen de oogstmaanden met zon en wind en zachte, nevelachtige nachten. Een week na St. Michaël was het meeste koren in het dal binnen.

Op Jörundgaard waren ze druk in de weer voor de groote bruiloft. De twee laatste maanden had Kristin het iederen dag van den morgen tot den avond zoo druk gehad, dat ze weinig tijd had om zich met iets anders dan haar werk bezig te houden. Zij zag, dat zij over de borst breeder was geworden; daar had ze pijn iederen morgen, wanneer ze in de kou op moest staan, pijn als van wonden — maar dat ging over, wanneer ze zich warm had gewerkt en daarom dacht ze alleen maar aan alles, wat ze voor den avond doen moest. Wanneer zij af en toe haar rug eens moest uitstrekken en eens even uitrusten merkte ze, dat wat ze in haar schoot droeg zwaar begon te worden — maar ze was nog even dun en slank om te zien. Zij streek met haar handen over haar lange, smalle heupen. Neen, daar wilde ze nu geen zorg

*) 24 Augustus.

over hebben. Soms overviel het haar, dat ze met een prikkelend verlangen bedacht: over een maand ongeveer zou ze wel leven voelen —. Tegen dien tijd was ze op Husaby. Misschien zou Erlend wel blij zijn —. Zij sloot haar oogen en beet op haar verlovingsring — zij zag Erlends gelaat voor zich, bleek van ontroering, terwijl hij daar boven in de groote zaal stond en met luide, heldere stem de verlovingswoorden uitsprak:

„God is mijn getuige met deze mannen, die hier staan, dat ik, Erlend Nikulauszoon, mij verloof met Kristin Lavransdochter volgens de wet van God en menschen, op de voorwaarden, die hier in tegenwoordigheid van deze getuigen, die hier bij ons staan, zijn afgesproken. Dat ik je tot vrouw zal hebben en jij mij tot man, zoolang wij beiden leven; dat wij als echtelieden samen zullen wonen in alle gemeenschap, die de wet van God en die van het land voorschrijven."

Zij liep druk bezig over het erf van het eene gebouw naar het andere en bleef een oogenblik staan — de lijsterbes droeg dit jaar zooveel bessen, het werd een sneeuwwinter. En de zon scheen over de vale akkers, waar het koren in schoven stond. Als dit weer maar tot na de bruiloft aanhield.

Lavrans bleef er op gesteld, dat zijn dochter in de kerk zou trouwen. Het was daarom afgesproken, dat het in de kapel van Sundbu zou gebeuren. Zaterdag zou de bruidsstoet over den berg naar Vaage rijden; ze zouden overnachten op Sundbu en de naburige hoeven en Zondag na de huwelijksplechtigheid terug rijden. Dien zelfden avond, na de vesper, wanneer de Zondag voorbij was, zou de bruiloft gevierd worden en zou Lavrans zijn dochter aan Erlend geven. En na middernacht zouden bruid en bruigom te zamen hun slaapvertrek opzoeken.

Vrijdag in den namiddag stond Kristin op de galerij van de bovenzaal uit te kijken naar den stoet, die uit het noorden langs de verbrande kerk op den heuvel aan kwam rijden. Het was Erlend met zijn gevolg. Zij spande haar oogen in om hem van de anderen te onderscheiden. Ze mochten elkaar niet zien; geen enkele man mocht haar nu zien voor ze morgen als bruid gekleed naar voren geleid zou worden.

Daar waar de weg naar Jörundgaard afsloeg, scheidden een paar vrouwen zich van den stoet af. De mannen reden door naar Laugarbru; daar zouden ze dien nacht slapen.

Kristin ging naar beneden om de aankomenden te begroeten. Zij voelde zich zoo moe na haar bad en had zoo'n pijn diep in haar hoofd — haar moeder had zulk sterk riekend water gebruikt om het haar te wasschen, opdat het morgen toch maar goed zou glanzen.

Vrouw Aashild Gautesdochter liet zich uit het zadel in Lavrans' armen glijden. Wat houdt zij zich nog vlug en jong, dacht Kristin. Haar schoondochter, de vrouw van heer Munan, Katrin, zag er haast ouder uit; zij was groot en zwaar en had een vale huid en kleurlooze oogen. Het is toch eigenaardig, dacht Kristin, zij is leelijk en hij is ontrouw en toch zeggen de menschen, dat ze goed samen leven. Er waren ook twee dochters bij van heer Baard Peterszoon, de een getrouwd en de ander ongetrouwd. Zij waren noch leelijk noch mooi, ze zagen er betrouwbaar en goed uit, maar ze gedroegen zich wat stijf tegenover de vreemden. Lavrans dankte haar hoffelijk omdat ze deze bruiloft de eer hadden willen bewijzen dien langen weg zoo ver in het najaar af te leggen.

„Erlend is bij onzen vader opgevoed toen hij een jongen was," zeide de oudste; ze trad naar voren en begroette Kristin.

Nu kwamen twee jonge knapen in gestrekten draf het erf op rijden — zij sprongen van hun paarden af en liepen lachend Kristin achterna, die in huis vluchtte en zich daar verborg. Het waren de jonge zonen van Trond Gjesling, mooie en veelbelovende jongens. Ze brachten de bruidskroon van Sundbu in een kistje mee. Trond en zijn vrouw zouden pas Zondag na de mis mee naar Jörundgaard gaan.

Kristin was het haardvertrek binnen gevlucht; vrouw Aashild kwam haar achterna, legde haar handen op de schouders van het meisje en trok haar gezicht naar het hare toe voor een kus.

„Ik ben blij, dat ik dezen dag beleven mag," zei vrouw Aashild.

Zij zag, hoe dun ze geworden waren, die handen van Kristin, die ze vast hield. Zij zag, dat de bruid over het

algemeen mager was geworden, maar breed over haar borst. Haar gelaat was smaller en fijner geworden dan vroeger; haar slapen leken eenigszins ingezonken in de schaduw van het zware, vochtige haar. Haar wangen waren niet rond meer en hadden hun frissche kleur verloren. Maar Kristins oogen waren veel grooter en donkerder geworden.

Vrouw Aashild kuste haar nog eens.

„Ik zie, dat je veel te dragen hebt, Kristin," zeide ze. „Je krijgt van avond een drank van mij, zoodat je morgen uitgerust en frisch bent."

Kristins lippen begonnen te trillen.

„Stil," zei vrouw Aashild, terwijl ze haar op haar hand klapte. „Ik verheug er mij op je morgen te tooien — niemand zal een mooier bruid gezien hebben dan jij morgen zult worden."

Lavrans reed naar Laugarbru om aan tafel te zitten met zijn gasten, die daar waren.

De mannen konden het eten niet genoeg prijzen — in het rijkste klooster kreeg men geen beteren Vrijdagskost. Er was pap van roggemeel, gekookte boonen, witte brood, en van visch kregen ze alleen maar gezouten en versche forellen, en vette heilbot.

Naarmate de mannen meer bier dronken werden ze hoe langer hoe luidruchtiger en steeds grover in hun scherts tegenover den bruigom. Al Erlends bruidsjonkers waren veel jonger dan hij zelf — zijn eigen tijdgenooten en vrienden waren reeds lang getrouwde mannen. Nu spotten de mannen er mee, dat hij zoo oud was en voor het eerst in het bruidsbed zou gaan. Eenige van Erlends oudere verwanten, die nog tamelijk nuchter waren, zaten bij ieder woord, dat gesproken werd, in angst, dat het gesprek nu op onderwerpen zou komen, waarvan het beter was, dat ze niet aangeroerd werden. Heer Baard van Hestnaes hield Lavrans in het oog. Deze dronk veel, maar het bier scheen hem niet vroolijker te maken, terwijl hij daar in den eerezetel zat — zijn gezicht kreeg een meer gespannen uitdrukking naarmate zijn oogen strakker werden. Maar Erlend, die aan de rechterhand van zijn schoonvader zat, antwoordde overmoedig op alle scherts en lachte veel; zijn gezicht was rood en zijn oogen schitterden.

Plotseling voer Lavrans uit:

„Die wagen, schoonzoon, — nu ik er aan denk, wat heb je met den wagen gedaan, dien je dezen zomer van mij geleend hebt —."

„Wagen —" zei Erlend.

„Herinner je je niet meer, dat je dezen zomer een wagen van mij geleend hebt —. En het was nog wel zoo'n goede wagen, ik heb nooit een beteren gezien, want ik heb er zelf toezicht op gehouden, toen hij hier op de hoeve gemaakt werd. Je hebt beloofd en gezworen, God is mijn getuige en mijn menschen weten het ook, dat je beloofd hebt hem terug te zullen brengen, maar je hebt je woord niet gehouden —."

Sommige van de gasten riepen, dat dit niet iets was om nu over te praten, maar Lavrans sloeg met zijn vuist op de tafel en zwoer, dat hij weten wilde, wat Erlend met zijn wagen had gedaan.

„O, die zal wel op de hoeve op de landtong staan, waar de boot naar Veöy van afvoer," zei Erlend onverschillig. „Ik dacht niet, dat het er zoo op aan kwam. Ziet u, schoonvader — het was een lange en moeilijke rit met die vracht het heele dal door, en toen we eindelijk den fjord bereikten had geen van mijn mannen lust om den heelen weg terug hierheen met den wagen te rijden en dan verder over de bergen naar het noorden naar Trondheim. Toen dacht ik, dat het wel even kon wachten —"

„Neen, nu mag de duivel mij halen als ik ooit zoo iets van iemand als jij bent gehoord heb," viel Lavrans hem in de rede. „Wat voor gewoonten heerschen er in jouw huis — ben jij het of zijn het je knechten, die beslissen, waar ze wel of niet heen zullen rijden —"

Erlend haalde zijn schouders op:

„Het is waar, er is bij mij thuis veel anders geweest dan het moest zijn. — Dien wagen zal ik u nu weer naar het zuiden terugsturen, wanneer Kristin en ik er langs reizen. — Lieve schoonvader," zei hij lachend, terwijl hij hem zijn hand toestak, „U kunt er van overtuigd zijn, dat het nu met alles anders zal worden, en ook met mij, nu ik Kristin als mijn vrouw mee naar huis krijg. Dat met dien wagen was verkeerd. Maar ik beloof u, dat het de laatste keer zal zijn, dat u reden krijgt om over mij te klagen."

„Waarde Lavrans," zeide Baard Peterszoon, „verzoen u met hem over deze nietige zaak —"

„Een nietige of een groote zaak," begon Lavrans. Maar toen bedwong hij zich en nam Erlends hand aan.

Spoedig daarna vertrok hij en zochten de gasten op Laugarbru hun slaapplaatsen op.

Zaterdag voor den middag hadden de vrouwen en meisjes het druk in het oude bovenvertrek. Sommige maakten het bruidsbed in orde en andere kleedden de bruid aan.

Ragnfrid had dit vertrek tot bruidsvertrek gekozen in de eerste plaats omdat het de kleinste bovenkamer was — ze konden veel meer gasten in de kamer boven het nieuwe voorraadshuis bergen; het was het vertrek, dat ze zelf des zomers, toen Kristin klein was, als slaapkamer hadden gebruikt, voor Lavrans het groote woonhuis had laten bouwen, waar ze nu 's zomers en 's winters huisden. Maar bovendien was het oude bovenvertrek tevens zoowat de mooiste kamer van de hoeve, nadat Lavrans het had laten herstellen — toen ze op Jörundgaard kwamen had het op het punt van invallen gestaan. Het was met mooi houtsnijwerk versierd, zoowel van buiten als van binnen, en was de kamer al niet groot, des te gemakkelijker was het deze fraai aan te kleeden met tapijten en dekens en huiden.

Het bruidsbed stond gereed en was met kussens opgemaakt, die met zijde overtrokken waren; men had er mooie tapijten omheen gehangen als een tent; over de huiden was een met zijde bestikt kleed uitgespreid. Ragnfrid was met nog eenige vrouwen bezig om dekens over de balken aan den muur te hangen en kussens op de banken te leggen.

Kristin zat in een leunstoel, die naar boven gedragen was. Zij was gekleed in haar scharlakenroode bruidskleed. Groote gespen hielden dit over de borst samen en sloten het gele zijden hemd aan de halsopening; gouden armbanden glinsterden op de gele zijden mouwen. Een verguld zilveren gordel was drie maal om haar middel gewonden en om haar hals en over haar borst hing een heele rij kettingen, als buitenste de oude gouden ketting van haar vader met het groote relikwiekruis. Haar handen, die in haar schoot rustten, waren zwaar van ringen.

Vrouw Aashild stond achter haar stoel en borstelde het zware, goudbruine haar.

„Morgen zal je dat voor het laatst laten hangen," zei ze glimlachend, terwijl ze de roode en groene zijden linten, die de kroon moesten steunen, om Kristins hoofd wond. Toen kwamen alle vrouwen om de bruid heen staan.

Ragnfrid en Gyrid van Skog namen de groote bruidskroon van het Gjeslinggeslacht van de tafel. Deze was geheel verguld; de punten eindigden afwisselend in een kruis en een klaverblad, en de rand was met bergkristallen bezet.

Deze kroon drukten ze op het hoofd der bruid. Ragnfrid was bleek en haar handen beefden toen ze het deed.

Kristin stond langzaam op. Wat was dat zwaar om al dat goud en zilver te dragen. Toen nam vrouw Aashild haar bij de hand en leidde haar naar een groot vat met water, terwijl de bruidsmeisjes de deur voor den zonneschijn openden, zoodat het licht in de kamer binnenviel.

„Spiegel je nu eens, Kristin," zei Aashild en Kristin boog zich over het vat. Zij ontwaarde haar eigen gezicht, dat bleek uit het water naar boven tot haar opzag; het kwam zoo dicht bij, dat zij de gouden kroon daarboven onderscheiden kon. Om haar heen in den spiegel bewogen zich allerlei lichte en donkere schaduwen — zij moest aan iets denken — toen kreeg ze het gevoel, dat ze flauw zou vallen — zij greep zich aan den rand van het vat vast. Vrouw Aashild legde haar hand op die van Kristin en drukte haar nagels zoo diep in haar vleesch, dat zij door de pijn tot zich zelf kwam.

Beneden bij de brug klonk hoorngeschal. Van buiten af riep men naar boven, dat de bruidegom er met zijn gevolg aan kwam. De vrouwen geleidden Kristin naar de galerij.

Op het erf wemelde het van paarden met mooi versierd tuig en van feestelijk gekleede menschen; alles schitterde en glinsterde in de zon. Kristin keek over dit alles heen het dal in. Haar eigen dal lag daar licht en stil onder een dunnen, blauwen nevel en uit dien nevel rezen de bergen omhoog, grijs van steenen en zwart van bosch en de zon wierp haar licht in de kom van het dal vanuit een onbewolkten hemel.

Zij had het nog niet gemerkt, maar al het loof was van de boomen af; de kale boschjes blonken grijs als zilver. Alleen de elzestruiken langs de rivier hadden boven in hun toppen

nog wat verwelkt groen en een paar berken hielden nog enkele lichtgele bladen aan de uiteinden van hun takken vast. Maar de boomen waren bijna kaal — behalve de lijsterbes, die nog met donkerrood loof om de bloedroode bessen prijkte. In de stille, warme lucht steeg een scherpe herfstachtige geur uit het aschkleurig tapijt van gevallen bladeren op, dat overal uitgespreid lag.

Als het niet om de lijsterbes was geweest had men kunnen denken, dat het vroeg in de lente was. En ook om de stilte — het was zoo stil als het alleen in den herfst kan zijn. Telkens wanneer de horens zwegen hoorde men van buiten uit het dal geen ander geluid dan het klinken van de bellen uit de stoppelvelden en het braakland, waar het vee liep te grazen.

De rivier was smal en klein en suisde heel zacht; zij bestond nog slechts uit eenige waterstraaltjes, die tusschen de zanderige oevers en de groote, platte, witte, afgeronde steenen door liepen. Er klonk geen gebruis van de beeken op de hellingen — het was zoo'n droog najaar geweest. Toch glinsterde er overal vocht op de akkers — maar dat was alleen de vochtigheid, die in den herfst uit den grond opstijgt, hoe warm de dagen en hoe helder de lucht ook mogen zijn.

De menschenmassa beneden op het erf week uiteen om plaats te maken voor het gevolg van den bruidegom. De jeugdige bruidsjonkers kwamen aanrijden en er ontstond onrust onder de vrouwen op de galerij.

Vrouw Aashild stond naast de bruid:

„Houd je nu goed, Kristin," zei ze, „nu duurt het niet lang meer voor je veilig geborgen bent onder den vrouwenhoofddoek."

Kristin knikte hulpeloos. Ze voelde, hoe verschrikkelijk bleek ze zag.

„Ik ben te bleek voor een bruid," zei ze zacht.

„Je bent een heel mooie bruid," antwoordde Aashild, „en daar rijdt Erlend — naar een mooier paar dan jullie bent zal men moeten zoeken."

Erlend zelf reed naar voren tot onder de galerij. Hij sprong behendig van zijn paard zonder dat de zware plooien van zijn kleeding hem schenen te hinderen. Kristin vond, dat hij

er zoo mooi uitzag, dat het haar door haar heele lichaam pijn deed.

Hij was donker gekleed in een uitgesneden zijden kleed, dat tot aan zijn voeten hing, matbruin van kleur, met zwart en wit doorweven. Om zijn middel droeg hij een met goud versierden gordel en aan zijn linker heup hing een zwaard, waarvan het gevest en de scheede met goud belegd waren. Over zijn schouders naar achteren hing een zware donkerblauw fluweelen mantel en op zijn zwarte haar droeg hij een zwarte, fransche zijden muts, die op zij als twee vleugels uitstond en in twee lange slippen eindigde; de eene hing van zijn linker schouder af dwars over zijn borst en liep dan naar achteren.

Erlend begroette zijn bruid, ging naar haar paard en bleef daar bij staan met zijn hand op het zadel, terwijl Lavrans de trap op ging. Kristin werd zoo raar en duizelig bij al die pracht — haar vader zag er zoo vreemd uit in zijn tot de voeten neerhangend, groen fluweelen feestkleed. Haar moeder zag heel bleek onder haar hoofddoek in haar rood zijden kleed. Ragnfrid kwam naar Kristin toe en legde den mantel om de schouders van haar dochter.

Nu nam Lavrans de bruid bij de hand en leidde haar naar beneden naar Erlend. Deze tilde haar op haar paard en steeg zelf in het zadel. Zij bleven naast elkaar wachten, voor het bruidsvertrek, terwijl de bruidsstoet het hek uit begon te rijden. Eerst de priesters, Sira Eirik en Sira Tormod van Ulvsvold, een kruisbroeder uit Hamar, die een vriend van Lavrans was. Toen kwamen twee aan twee de bruidsjonkers met de bruidsmeisjes. En nu was de beurt aan Erlend en haar. Achter hen kwamen de ouders van de bruid, en dan een lange rij van verwanten, vrienden en gasten; zoo reden ze tusschen de hagen door naar den landweg. Een heel eind ver had men takken van lijsterbes en van sparren gestrooid en de laatste witte kamillen; de menschen stonden langs den weg, waar de stoet voorbij zou komen, en riepen hun een groet toe.

Zondag dadelijk na zonsondergang keerde de ruitersstoet naar Jörundgaard terug. Door de eerste schemering heen scheen het roode licht van de vuren op het erf van het

bruiloftshuis. Speelmannen zongen en speelden op hun violen en trommels, terwijl de schaar het warme, roode licht te gemoet reed.

Kristin zou bijna gevallen zijn, toen Erlend haar voor de galerij van de groote bovenzaal van haar paard tilde.

„Ik had het daar boven op den berg zoo koud," fluisterde zij, „en ik ben zoo moe —." Ze bleef even staan — toen zij de trap opging wankelde ze bij iederen stap.

Boven in de groote zaal kregen de verkleumde gasten spoedig weer warmte in hun lichaam — de kaarsen, die overal in het vertrek brandden, straalden warmte uit, dampend eten werd binnen gedragen en wijn en mede en sterk bier gingen rond. Het geluid van stemmen en van etende menschen klonk Kristin als van uit de verte in de ooren.

Zij kon maar niet goed warm worden. Na eenige oogenblikken begonnen haar wangen te gloeien, maar haar voeten wilden maar niet ontdooien en er liepen koude rillingen over haar rug. Al dat zware goud drukte haar terneer, terwijl ze aan Erlends zijde in den eerezetel zat.

Iederen keer, dat haar bruigom haar toedronk, moest ze naar de roode vlekken in zijn gezicht kijken, die zoo duidelijk te voorschijn kwamen nu hij warm begon te worden na den rit door de koude. Het waren lidteekenen van de brandwonden van dezen zomer.

Gisteren avond was er een verschrikkelijke angst over haar gekomen, toen ze in Sundbu aan tafel zaten, toen zij den uitgedoofden blik van Björn Gunnarszoon opving, die op haar en Erlend rustte — hij knipte niet met zijn oogen en wendde zijn blik niet af. Men had heer Björn in ridderkleederen uitgedost — hij zag er uit als een doode, dien men door tooverspreuken weer in het leven teruggeroepen heeft.

Des nachts sliep zij bij vrouw Aashild — deze was de naaste verwante van den bruidegom, die aanwezig was.

„Wat heb je, Kristin," vroeg vrouw Aashild eenigszins wrevelig. „Nu moet je je tot het eind toe goed houden en flink blijven."

„Ik denk," zei Kristin huiverend, „aan allen, wien wij kwaad gedaan hebben om dezen dag te mogen beleven —."

„Jullie hebt het stellig ook niet alleen maar goed gehad," zei

vrouw Aashild. „Erlend ten minste niet. En ik denk, dat jij het nog kwader gehad hebt."

„Ik denk aan zijn hulpelooze kinderen," zei Kristin op denzelfden toon, „ik vraag mij af, of zij weten, dat hun vader vandaag bruiloft viert —"

„Denk liever aan je eigen kind," zei vrouw Aashild. „Wees blij, dat je bruiloft viert met den vader van dat kind."

Kristin bleef even stil liggen, duizelig alsof zij wegzonk. Het was zoo goed dat te hooren uitspreken, wat haar gedachten drie maanden en langer iederen dag had vervuld, zonder dat ze er een woord over kon zeggen tegen een enkele levende ziel. Maar het hielp haar slechts even.

„Ik denk aan haar, die er met haar leven voor heeft moeten boeten, dat ze Erlend liefhad," fluisterde zij bevend.

„Jij zult er misschien zelf ook met je leven voor moeten boeten voor je een half jaar ouder bent," zei vrouw Aashild hard. „Wees blij, zoo lang je het kunt zijn —"

— Wat moet ik tegen je zeggen, Kristin," ging de oude vrouw vriendelijk voort, „heb je nu heelemaal den moed verloren? Vroeg genoeg zal van jullie geëischt worden, dat jullie boeten moet voor alles, wat jullie van het leven genomen hebt — wees maar niet bang, dat het niet gebeuren zal."

Maar Kristin had een gevoel, alsof al het hoopvolle in haar wegzonk en alles, wat zij sinds dien verschrikkelijken dag op Haugen had opgebouwd, omvergetrokken werd. In den eersten tijd had zij slechts blindelings deze eene gedachte gehad, dat ze vol wilde houden; den eenen dag na den andere wilde ze volhouden. En ze had volgehouden tot het gemakkelijker werd — en ten slotte zelfs gemakkelijk, toen ze alle gedachten van zich af geworpen had behalve die eene, dat ze nu eindelijk hun bruiloft zouden vieren, eindelijk Erlends bruiloft.

Zij en Erlend hadden te zamen tijdens de huwelijksplechtigheid geknield. Maar het was alles als een droom — de lichten, de beelden, de blinkende vaten, de priesters in hun linnen gewaden en koorhemden. Alle menschen, die haar in haar vroegere leven gekend hadden — ze schenen haar als droomgezichten, zooals ze daar stonden en de kerk vulden in hun vreemde feestkleeding. Heer Björn leunde tegen een zuil en keek naar hen met zijn levenlooze oogen alsof de dood er uit

sprak en zij had het gevoel, dat die andere doode met hem teruggekomen was.

Zij trachtte op te zien naar de beeltenis van St. Olav — hij stond daar rood en wit en fraai op zijn bijl geleund en trad zijn eigen zondige menschelijke wezen onder zijn voeten — maar heer Björns blik trok haar aan. En vlak bij hem zag ze het doode gelaat van Eline Ormsdochter, die koud, onverschillig naar hen keek. Zij hadden op haar getrapt om zoo ver te komen — en zij gunde hun dit.

Zij was opgestaan en had alle steenen van zich afgewenteld, die Kristin met zooveel moeite op de doode had trachten te leggen. Erlends verspeelde jeugd, zijn eer en welvaart, den gunst van zijn vrienden, zijn zieleheil. De doode had dat alles van zich af geschud. Hij wilde mij hebben en ik wilde hem hebben, jij wilde hem hebben en hij wilde jou hebben, zei Eline. Ik heb geboet en hij moet boeten en jij moet boeten, wanneer je tijd komt. De zonde voleindigd zijnde, baart den dood —

Het scheen haar toe, dat ze met Erlend op een kouden steen knielde. Hij knielde met de roode brandvlekken op zijn bleek gezicht; zij knielde onder de zware bruidskroon en voelde den doffen, drukkenden last in haar schoot — den zondelast, dien zij droeg. Zij had met haar zonde gespeeld als in kinderspel. Heilige Maagd — nu zou de tijd spoedig komen, dat die voldragen voor haar zou liggen, haar met levende oogen aan zou zien, haar het brandmerk van de zonde zou toonen, de leelijke wanstaltigheid van de zonde, en vol haat met gewrongen handen tegen de moederborst zou slaan. Wanneer zij haar kind ter wereld had gebracht, wanneer zij er de merkteekenen van haar zonde op zou zien en het lief zou hebben, zooals zij haar zonde had liefgehad, dan zou het spel ten einde gespeeld zijn.

Kristin dacht: als zij het nu eens uitschreeuwde, zoodat het door het gezang van de diepe mannenstemmen, die de mis zongen, heen sneed — en over de menschen weerklonk. Zou zij dan het gezicht van Eline kwijt raken — zou er dan leven komen in de oogen van den dooden man. Maar zij beet haar tanden op elkaar.

— Heilige koning Olav, tot u roep ik. U, onder allen in den Hemel, bid ik om hulp, want ik weet, dat gij Gods gerechtigheid boven alles hebt liefgehad. Ik roep u aan, opdat gij den

onschuldige in mijn moederschoot in bescherming neemt. Wend Gods toorn van den onschuldige af, wend hem op mij, amen in den dierbaren naam des Heeren —.

Mijn kinderen, zeide Eline, zijn ook onschuldig en er is geen plaats voor hen in een land, waar christenmenschen leven. Jouw kind is even goed onwettig verwekt als mijn kinderen. Je kunt niet meer recht voor jouw kind opeischen in het land, waar je uitgetrokken bent, dan ik dat voor mijne kinderen kon doen —.

Heilige Olav, ik bid niettemin om ontferming. Bid om genade voor mijn zoon, neem hem in uw bescherming, dan zal ik hem te voet naar uw kerk dragen, ik zal mijn gouden hoofdsieraad tot u brengen en het op uw altaar neerleggen, indien gij mij helpen wilt, amen —.

Haar gezicht stond strak alsof het uit steen gehouwen was, zoo streed zij inwendig om zich rustig te houden, maar er ging een schokken en siddering door haar heen, toen ze geknield lag en met Erlend in het huwelijk verbonden werd.

En nu zat ze thuis naast hem in den eerezetel en had het gevoel, dat alles om haar heen slechts een visioen uit een koortsdroom was.

Er waren speelmannen, die in de bovenzaal op harpen en violen speelden, en uit het benedenvertrek en van buiten klonk spel en zang. Een weerschijn van het roode vuur kwam naar binnen, wanneer de deur geopend werd voor het in- en uitdragen van de spijzen.

Om de tafel heen stonden ze op; zij stond tusschen haar vader en Erlend in. Haar vader maakte met luider stem bekend, dat hij nu zijn dochter Kristin aan Erlend Nikulauszoon tot vrouw had gegeven. Erlend dankte zijn schoonvader en dankte alle aanwezigen, die bijeengekomen waren om hem en zijn vrouw eer te bewijzen.

Toen zeiden ze, dat zij moest gaan zitten, en Erlend legde zijn bruidsgeschenken in haar schoot. Sira Eirik en heer Munan rolden de oorkonden open en lazen de bepalingen over hun goederen voor. De bruidsjonkers hielden ondertusschen hun speren in de hand en stieten daarmee van tijd tot tijd op den grond, tijdens het lezen en wanneer er geschenken en buidels met geld op tafel gelegd werden.

De los neergezette tafels werden nu naar buiten gebracht. Erlend leidde Kristin naar voren en zij dansten. Kristin dacht: onze bruidsjonkers en onze bruidsmeisjes zijn veel te jong voor ons — allen, die te gelijk met ons jong zijn geweest, zijn uit deze gewesten weggetrokken; wij hooren hier niet bij.

„Je bent zoo vreemd, Kristin," fluisterde Erlend onder het dansen. „Ik maak mij bezorgd over je, Kristin — ben je niet gelukkig —?"

Ze gingen van het eene gebouw naar het andere om al hun gasten te begroeten. In alle vertrekken waren veel lichten en overal waren drinkende en zingende en dansende menschen. Kristin had de gewaarwording, dat ze niet meer thuis was — zij had alle gevoel van tijd verloren, de uren en de beelden vloeiden zoo wonderlijk onsamenhangend door elkaar.

De herfstnacht was zacht; op het erf waren ook speelmannen en menschen, die om het vuur heen dansten. Ze riepen, dat de bruid en de bruidegom hun de eer moesten aandoen om ook met hen te dansen, en zij danste met Erlend op het koude erf, dat nat was van dauw. Het was, of zij daardoor eenigszins wakker werd en helderder van hoofd.

Buiten in de duistenis dreef een lichte nevelstreep boven de suizende rivier. De bergen staken pikzwart tegen den met sterren bestrooiden hemel af.

Erlend voerde haar uit de rij der dansenden — en drukte haar in de duisternis onder een der galerijen tegen zich aan.

„Ik heb het je nog geen enkelen keer kunnen zeggen — je bent zoo mooi, zoo mooi en zoo lief. Je wangen zijn zoo rood als vlammen —." Hij drukte zijn wang tegen de hare aan. „Kristin, wat heb je toch —?"

„Ik ben zoo moe, zoo moe," fluisterde ze terug.

„Nu zullen we spoedig gaan slapen," antwoordde de bruidegom, terwijl hij naar den hemel keek. De melkweg was zoo ver gedraaid, dat hij nu bijna precies zuid—noord stond. „Weet je wel, hoe lang het al geleden is, sinds dien eenen nacht, toen ik bij je was in je kamer op Skog —"

Even later riep Sira Eirik over de hoeve, dat het nu Maandag was. De vrouwen kwamen naar de bruid toe om haar naar bed te brengen — Kristin was zoo moe, dat ze zich haast niet verzetten kon, zooals zij behoorde te doen. Zij liet zich door

vrouw Aashild en Gyrid en Skog vangen en de zaal uit voeren. De bruidsjonkers stonden met brandende kaarsen en getrokken zwaarden aan den voet van de trap; zij vormden een ring om de groep vrouwen en geleidden Kristin over het erf naar het bruidsvertrek.

De vrouwen ontdeden de bruid stuk voor stuk van haar bruidstooi en legden dien weg. Kristin zag, dat over den voet van het bed het vioolblauwe fluweelen kleed hing, dat ze morgen zou dragen, en daarop lag een lange, sneeuwwitte, fijn geplooide linnen doek. Dat was de vrouwenhoofddoek, dien Erlend voor haar had meegebracht; morgen zou zij haar haren in een wrong opbinden en den doek daarover bevestigen. Hij zag er zoo frisch en koel en rustgevend uit.

Ten slotte stond ze voor het bruidsbed, op bloote voeten, met bloote armen, nog alleen maar gekleed in het goudgele hemd, dat tot op haar enkels hing. De kroon hadden zij haar weer opgezet — die moest de bruidegom haar van het hoofd nemen, wanneer ze met hun beiden alleen waren gebleven.

Ragnfird legde haar handen op de schouders van haar dochter en kuste haar wangen — het gezicht en de handen van haar moeder waren vreemd koud en het was, alsof diep uit haar borst een snik naar boven drong. Toen sloeg zij het bed open en verzocht de bruid daarin te gaan zitten. Kristin gehoorzaamde en leunde achterover tegen de opgestapelde zijden kussens aan het hoofdeinde — zij moest haar hoofd eenigszins voorover buigen om de kroon op te houden. Vrouw Aashild dekte haar tot aan haar middel toe, legde haar handen op het zijden dek en spreidde het glanzende haar van de bruid over haar borst en slanke, bloote bovenarmen uit.

De mannen voerden den bruidegom de kamer binnen. Munan Baardszoon gespte Erlends gouden gordel met het zwaard los — terwijl hij het aan den muur boven het bed hing fluisterde hij iets tegen de bruid — Kristin verstond niet, wat hij zei, maar ze glimlachte zoo goed ze kon.

De bruidsjonkers maakten Erlends zijden kleed los en trokken het zware, lange kleedingstuk over zijn hoofd. Hij ging in de leunstoel zitten en zij hielpen hem om zijn sporen en laarzen uit te trekken.

Slechts eens waagde bruid het op te zien en zijn blik op te vangen.

Toen begon men goeden nacht te wenschen. De bruiloftsgasten verlieten de kamer. Het laatst ging Lavrans Björgulfszoon naar buiten, terwijl hij de deur naar het bruidsvertrek afsloot.

Erlend stond op, trok zijn onderkleeren uit en wierp die op de bank. Hij ging voor het bed staan, nam de kroon en de zijden linten uit Kristins haren en legde die op tafel. Toen kwam hij terug en klom in het bed. En terwijl hij op de legerstede neerknielde nam hij haar hoofd in zijn armen, drukte dat tegen zijn naakte, heete borst en kuste haar voorhoofd langs de heele roode streep, die de kroon gemaakt had.

Zij sloeg haar armen om zijn schouders en snikte luid — als een zoete, wilde vreugde voelde ze, dat nu alle verschrikkingen en spookverschijningen verdwenen — nu bestonden weer alleen hij en zij. Hij tilde haar gezicht een oogenblik op, keek haar in de oogen en streek met zijn eene hand over haar gelaat en haar lichaam, vreemd haastig en ruw alsof hij een omhulsel wegscheurde —

„Vergeet," smeekte hij fluisterend met hartstochtelijke stem, „vergeet alles, mijn Kristin — alles behalve dat eene, dat jij mijn eigen vrouw bent en dat ik je eigen man ben —"

Hij doofde met zijn hand de laatste kaars en wierp zich in het duister naast haar neer, zelf nu ook snikkend:

„Ik heb nooit kunnen gelooven, in al deze jaren, dat wij dezen dag zouden beleven —."

Buiten op het erf verminderde langzamerhand het leven. Moe van den rit van den vorigen dag en versuft door den drank liepen de gasten nog even rond, omdat het zoo hoorde — maar de een na den ander sloop weg en zocht zijn legerstede op.

Ragnfrid geleidde haar voornaamste gasten naar hun slaapplaats en wenschte hun goeden nacht. Haar man, die haar daarbij had moeten helpen, zag ze nergens.

Er stonden nog slechts enkele groepjes jongelieden — meest dienstvolk — op het donkere erf, toen ze eindelijk wegsloop om haar man op te zoeken en hem mee naar bed te krijgen. Zij had gezien, dat Lavrans in den loop van den avond flink dronken was geworden.

Zij struikelde eindelijk over hem, toen zij zoekend buiten het

erf rondsloop — hij lag voorover in het gras achter het badvertrek.

Op den tast voelde zij in het donker, dat hij het was. Zij dacht, dat hij sliep, legde haar hand op zijn schouder en wilde hem van den ijskouden grond doen opstaan. Maar hij sliep niet — ten minste niet vast. „Wat wil je," vroeg hij met tranen in zijn stem.

„Je kunt hier niet blijven liggen," zei zijn vrouw. Zij ondersteunde hem, want hij wankelde, toen hij overeind stond. Met haar eene hand sloeg zij zijn fluweelen kleed af. „Het is tijd, dat wij ook naar bed gaan, man." Zij nam hem bij den arm en leidde den waggelenden man achter de bijgebouwen om naar huis.

„Jij hebt niet opgekeken, Ragnfrid, toen je in het bruidsbed zat met de kroon op je hoofd," zeide hij. „Onze dochter was minder beschroomd; er was geen schroom in haar oogen, toen ze naar haar bruigom keek."

„Zij heeft zeven halve jaren op hem gewacht," zeide haar moeder zacht. „Ten slotte moest ze wel durven opkijken —"

„Neen, voor den duivel, ze hebben niet gewacht," schreeuwde Lavrans; zijn vrouw trachtte hem angstig tot zwijgen te brengen.

Zij waren in den nauwen doorgang tusschen den achterkant van het privaat en een heg. Lavrans sloeg met zijn gebalde vuist tegen den ondersten balk van den muur.

„Ik heb je hier tot spot en schande gelegd, balk. Ik heb je hier gelegd om door het vuil verteerd te worden. Ik heb je hier gelegd tot straf daarvoor, dat je mijn lieve, kleine meisje neergeslagen hebt. Ik had je boven de deur van mijn zaal moeten plaatsen en je moeten eeren en danken door je met houtsnijwerk te versieren, omdat je haar voor zonde en verdriet bewaard hebt — want jij hebt gemaakt, dat mijn lieve Ulhvild als een onschuldig kind gestorven is —"

Hij keerde zich om, tuimelde tegen de heg aan en liet zich daarop voorover vallen en met zijn hoofd op zijn armen, barstte hij in een hartstochtelijk snikken uit, nu en dan afgebroken door diepe zuchten.

Zijn vrouw legde haar hand op zijn schouder.

„Lavrans, Lavrans." Maar ze kon hem niet tot bedaren brengen. „Man."

„O, nooit, nooit had ik haar aan dien man moeten geven. God helpe mij — ik heb het eigenlijk den heelen tijd wel geweten — hij had haar jeugd en haar onbevlekte eer geschonden. Ik geloofde het niet, neen, ik kon zooiets van Kristin niet gelooven — maar ik wist het toch wel. En toch is ze te goed voor dien slappeling, die zich zelf en haar verwoest heeft — al had hij haar tien keer verleid, dan had ik haar toch niet aan hem moeten geven, zoodat hij nog meer van haar leven en haar geluk verspelen kan —"

„Wat konden we anders doen," zeide Ragnfrid moedeloos. „Je begrijpt ook, dat ze reeds de zijne was —"

„Ja, ik had niet zooveel drukte hoeven te maken om Erlend dat te geven, wat hij zich reeds toegeëigend had," zei Lavrans. „Ze heeft toch een fraaien echtgenoot gekregen, mijn Kristin —". Hij rukte aan de heg. Toen barstte hij weer in tranen uit. Het scheen Ragnfrid toe, dat hij wat nuchterder was geworden, maar nu nam zijn roes weer de overhand.

In dezen dronken, wanhopigen toestand vond ze, dat ze haar man niet naar het haardvertrek kon brengen, waar ze slapen zouden — het was daar vol met gasten. Zij keek om zich heen — vlak bij was een schuurtje, waar ze het goede hooi voor de paarden tot aan het voorjaar bewaarden. Zij ging er heen en keek naar binnen — er lag niemand; toen nam zij haar man bij zijn arm, bracht hem daar binnen en sloot de deur achter hen.

Ragnfrid trok het hooi goed hoog op, om hen beiden heen, en spreidde hun mantels over hen uit. Nu en dan snikte Lavrans en zeide hij iets, maar het was zoo onsamenhangend, dat zij er geen beteekenis in ontdekken kon. Na eenigen tijd tilde zij zijn hoofd in haar schoot.

„Lieve man — wanneer ze elkander nu zoo lief hebben — misschien wordt alles dan wel beter dan wij denken —"

Lavrans antwoordde met hokkende stem — hij scheen nu weer helderder:

„Begrijp je dan niet — hij heeft haar nu geheel en al in zijn macht, hij, die nog nooit op zich zelf heeft kunnen passen. Het zal haar zwaar vallen den moed te hebben zich tegen iets te verzetten, dat haar man wil — en wanneer zij dat op een goeden dag moet doen, zal zij er zelf zoo bitter onder lijden — mijn lief, zacht kind —.

— Ik kan niet begrijpen, waarom God zoo vele en zware zorgen op mij legt — ik heb toch trouw mijn best gedaan om Zijn wil te doen. Waarom heeft Hij onze kinderen, het een voor, het andere na, van ons weggenomen, Ragnfrid — eerst onze zoontjes, toen kleine Ulhvild, en nu heb ik haar, die ik het meest liefhad, zonder eer aan een onbetrouwbaar en onverstandig man gegeven. Nu hebben we nog alleen maar dat eene kleintje over en ik durf mij niet over haar te verheugen voor ik zie, hoe het met haar, met Ramborg, gaat."

Ragnfrid trilde als een blad. Toen legde haar man zijn arm om haar schouders:

„Ga liggen," zei hij, „dan zullen we gaan slapen —" en met zijn hoofd tegen den arm van zijn vrouw aan bleef hij eenigen tijd liggen, zuchtte nu en dan, maar eindelijk sliep hij in.

Het was nog pikdonker in de schuur, toen Ragnfrid zich bewoog — zij verbaasde zich er over, dat ze geslapen had. Zij tastte om zich heen; Lavrans zat overeind met zijn handen om zijn knieën gevouwen.

„Ben *jij* al wakker," vroeg ze verwonderd. „Heb je het koud?"

„Neen," antwoordde hij met schorre stem, „maar ik kan niet meer slapen."

„Denk je aan Kristin," vroeg zijn vrouw. „Het kan heusch wel beter gaan dan wij denken, Lavrans," herhaalde ze.

„Ja, daar denk ik aan," zeide haar man. „Ja, ja, als jong meisje of als vrouw, in elk geval is ze in het bruidsbed gekomen met hem aan wien ze haar liefde had gegeven. Dat is met mij en jou niet gebeurd, mijn arme Ragnfrid."

Zijn vrouw stiet een dof en diep gekreun uit — zij wierp zich op haar zijde in het hooi. Lavrans legde een hand op haar schouder.

„Maar ik heb niet *gekund,*" sprak hij heftig en smartelijk. „Neen, ik *kon* niet — zoo zijn als jij mij hebben wilde — toen we jong waren. Ik ben zoo niet —"

Na een oogenblik zei Ragnfrid zacht, terwijl ze schreide: „Toch hebben we goed samen geleefd — Lavrans — al deze jaren."

„Dat heb ik zelf ook geloofd," antwoordde hij somber.

De gedachten warrelden door zijn hoofd. Die eene, onbeschroomde blik, dien bruidegom en bruid elkander hadden toegeworpen, die twee jonge gezichten, die rood opgevlamd waren — hij vond dat een schaamteloosheid. Hij had het als een brandende pijn gevoeld, dat dit zijn dochter was. Hij zag steeds die oogen voor zich — en hij voerde er een wilden en blinden strijd tegen, dat er een sluier van iets in zijn eigen hart afgerukt zou worden, van iets, waarvan hij zelf nooit had willen weten, dat het er was; hij had zich tegen zijn eigen vrouw verzet, toen die er naar zocht. —

Hij had het niet gekund, herhaalde hij hard bij zich zelf. In naam van den duivel, hij was als jongen uitgehuwelijkt, hij had niet zelf gekozen, zij was ouder dan hij — hij had haar niet begeerd; hij had het niet van haar willen leeren — liefde. Hij kreeg nog een kleur van schaamte, wanneer hij er aan terug dacht — dat zij een liefde van hem begeerd had, die hij niet van haar had gewild. Dat zij hem dat alles had aangeboden, waar hij nooit om gevraagd had.

Hij was een goed echtgenoot voor haar geweest, dat had hij altijd zelf geloofd. Hij had haar alle eer bewezen, die hij kon, hij had haar volle vrijheid van handelen gegeven, haar in alles geraadpleegd en hij was haar trouw gebleven — en ze hadden toch zes kinderen gehad. Hij had alleen maar met haar willen leven zonder dat zij altijd naar dàt in zijn hart greep, dat hij zelf niet bloot wilde leggen —.

Hij had niemand liefgehad. — Ingunn, de vrouw van Karl op Bru. Lavrans kreeg een kleur in de duisternis. Hij had hen altijd opgezocht, wanneer hij door het dal reisde. Hij had stellig niet één maal met de vrouw des huizes onder vier oogen gesproken. Maar wanneer hij haar zag — wanneer hij alleen maar aan haar dacht, had hij een gewaarwording als van den geur der akkers in de vroege lente, zoodra de sneeuw verdwenen is. Hij wist het nu, het had hem ook kunnen overkomen — ook hij had lief kunnen hebben.

Maar hij was zoo jong getrouwd en hij was schuw geworden. Zoo was het gekomen, dat hij zich het meest thuis voelde in het eenzame bosch op de vlakte, waar alles wat leeft ruimte om zich heen wil hebben, ruimte om weg te vluchten — schuw spieden de dieren naar iederen vreemde, die naar hen toe wil sluipen —.

Er was één tijd in het jaar, dat de dieren in de bosschen en op de bergen hun schuwheid vergaten. Wanneer ze op hun wijfjes afstormden. Maar hij had zijn vrouw *gekregen*. En zij had hem alles aangeboden, waar hij niet om gevraagd had —.

Maar de jongen in het nest. — Zij waren het kleine warme plekje in de wildernis geweest, de meest innerlijke zoete vreugde van zijn leven. De kleine, blonde meisjeskopjes onder zijn hand —.

Uitgehuwelijkt, dat was hij *geworden* — haast zonder dat men hem geraadpleegd had. Vrienden — hij had er vele en hij had er geen. Oorlog — dat was een vreugde geweest, maar er kwam geen oorlog meer — zijn wapenrusting hing, weinig gebruikt, in de bovenzaal. Hij was een boer geworden —. Maar hij had zijn dochters gehad — alles wat hij doorleefd had was hem dierbaar geworden, omdat het voor hen geweest was, voor de kleine, teedere leventjes, die hij in zijn handen had gehouden. Hij herinnerde zich Kristins tweejarige lijfje op zijn schouder, haar vlasblonde, zachte haar tegen zijn wang. Haar kleine handjes, die zijn gordel vasthielden, terwijl zij haar ronde, harde kindervoorhoofd tegen zijn schouderbladen drukte, wanneer hij uitreed met haar achter zich op het paard.

En nu had zij die zelfde brandende oogen en zij had gekregen, wat ze wilde. Daar zat ze half in de schaduw tegen de zijden kussens van het bed. Bij het schijnsel van de kaars leek zij geheel van goud — een gouden kroon, een gouden hemd en gouden haar over haar naakte gouden armen. Haar oogen waren niet beschroomd meer.

Haar vader steunde van schaamte.

En toch was het alsof zijn hart bloedde. Om dat, wat hij zelf niet gekregen had. En om zijn vrouw, hier aan zijn zijde, wie hij dat eene niet had kunnen geven.

Vol medelijden tastte hij in het donker naar Ragnfrids hand:

„Ja, ik dacht, dat wij een goed leven samen hadden," zei hij. „Ik dacht, dat je verdriet had over onze kinderen. — Ja, en ook, dat je zwaarmoedig was. Ik heb er nooit aan gedacht, dat ik misschien geen goede man voor je was —"

Ragnfrid sidderde als in kramp:

„Je bent altijd een goede man geweest, Lavrans."

„Hm." — Lavrans steunde zijn kin op zijn knieën. „Toch

zou je het misschien beter gehad hebben, indien je getrouwd was zooals onze dochter vandaag."

Ragnfrid sprong op en schreeuwde met ingehouden snijdende stem:

„Weet je het dan! Hoe ben je het te weten gekomen — hoe lang heb je het geweten —".

„Ik weet niet, waar je over spreekt," zei Lavrans na een oogenblik met een vreemde, gedwongen stem.

„Ik spreek hiervan, dat ik geen maagd was, toen ik je vrouw werd," antwoordde Ragnfrid, en haar stem was helder en doordringend van wanhoop.

Na een kort stilzwijgen antwoordde Lavrans op denzelfden toon:

„Dat heb ik nooit geweten voor dit oogenblik."

Ragnfrid lag in het hooi en schokte van het snikken. Toen deze aanval over was, lichtte zij haar hoofd even op. Er begon wat grijs licht door het venster in den muur heen te dringen. Zij kon haar man onderscheiden, die met zijn armen om zijn knieën geslagen zat, roerloos, als was hij uit steen gehouwen.

„Lavrans — zeg toch wat tegen me —" jammerde zij.

„Wat wil je, dat ik tegen je zeggen zal," vroeg hij zonder zich te bewegen.

„O, dat weet ik niet — vervloek mij — sla mij —"

„Dat zou nu wel wat laat zijn," antwoordde haar man; er lag iets als een hoonlach in zijn stem.

Ragnfrid brak weer in tranen uit. „Ja, ik dacht er niet aan, dat ik jou bedroog. Ik vond, dat ik zelf zoo bedrogen en gekrenkt was geworden. Niemand had mij gespaard. Ze kwamen met jou aan — ik heb je slechts drie keer gezien voor we trouwden — ik vond, dat je nog maar een jongen was, rood en wit — zoo jong en kinderlijk."

„Dat was ik ook," zeide Lavrans en er kwam wat meer klank in zijn stem. „En daarom zou ik geloofd hebben, dat jij, die een vrouw was, er meer bang voor geweest zou zijn om te — om iemand te bedriegen, die zoo jong was, dat hij niets begreep —"

„Dat heb ik later ook bedacht," zei Ragnfrid schreiend. „Toen ik je had leeren kennen. Spoedig genoeg kwam de tijd, dat ik er mijn ziel twintig keer voor gegeven zou hebben, indien ik zonder schuld tegenover je had kunnen staan."

Lavrans bleef stil en roerloos zitten; toen hernam zijn vrouw:
„Vraag je nergens naar?"

„Wat zou dat baten? Hij was het — wiens lijkstoet we op Feginsbrekka ontmoetten, toen we Ulhvild naar Nidaros droegen —"

„Ja," zeide Ragnfrid. Wij moesten uit den weg gaan — de weide op. Ik zag, dat ze zijn baar voorbij droegen — met priesters en monniken en gewapende lieden. Ik hoorde, dat hij goed gestorven was — dat hij zich met God verzoend had. Ik bad, toen we daar stonden met Ulhvilds draagbaar tusschen ons in, dat mijn zonde en verdriet op den laatsten dag voor zijn voeten gelegd zouden worden —."

„Ja, dat zal je wel gedaan hebben," zeide Lavrans met denzelfden zweem van hoon in zijn zachte stem.

„Je weet nog niet alles," zei Ragnfrid, koud van wanhoop. „Herinner je je, dat hij bij ons op Skog kwam den eersten winter nadat we getrouwd waren —"

„Ja," antwoordde haar man.

„Toen Björgulv met den dood worstelde —. O, niemand heeft mij gespaard. Hij was dronken, toen hij dat met mij deed — later zei hij, dat hij nooit van mij gehouden had, dat hij mij niet wilde hebben — hij vroeg mij het te vergeten —. Mijn vader wist er niets van, hij heeft je niet bedrogen, dat moet je niet denken. Maar Trond — wij hadden in dien tijd een heel innige verhouding en ik klaagde mijn nood bij hem. Hij wilde dien man door bedreigingen dwingen om met mij te trouwen — maar hij was nog maar een jongen, hij liep klappen op —. Later raadde hij mij aan er over te zwijgen en jou te nemen —"

Zij bleef even stil zitten.

„Toen hij bij ons in Skog kwam —. Er was een jaar verloopen; ik dacht er niet veel meer aan. Maar hij kwam naar mij toe — om te zeggen, dat hij berouw had; hij zou mij nu willen hebben indien ik ongetrouwd was geweest — hij hield van mij. Dat zei hij. God weet, of hij de waarheid sprak. Later, toen hij weg was — durfde ik niet op den fjord te gaan ter wille van mijn zonde, met het kind, dat ik verwachtte. En toen was ik — toen was ik al zooveel van jou gaan houden!" Zij schreeuwde het uit als in hevige pijn. Haar man wendde haastig zijn hoofd naar haar toe.

„Toen Björgulv geboren was — o, toen dacht ik, dat ik hem meer lief had dan mijn leven. Toen hij met den dood worstelde dacht ik: als hij sterft dan sterf ik ook. Maar ik bad *God niet* om het leven van mijn jongen te sparen —"

Lavrans bleef geruimen tijd stil zitten voor hij met moeite toonloos uitbracht:

„Was dat, omdat ik zijn vader niet was?"

„Ik wist niet, of je dat was," zei Ragnfrid verstrakkend.

Langen tijd zaten beiden doodstil. Toen vroeg Lavrans plotseling heftig:

„In 's hemels naam, Ragnfrid — waarom zeg je me dat — nu?"

„O, dat weet ik niet." Zij wrong haar handen, zoodat haar vingers kraakten. „Om je de gelegenheid te geven je op mij te wreken. Jaag me van je hoeve weg —"

„Denk je, dat dit mij helpen zou —." Zijn stem trilde van hoon. „En dan zijn onze dochters er nog," zeide hij zacht, „Kristin — en het kleintje."

Ragnfrid bleef even stil zitten.

„Ik weet, hoe je over Erlend Nikulauszoon oordeelde," zei ze zacht. „Wat moet je dan wel van mij denken —"

Er ging een lange siddering door den man heen, die hem eenigszins ontspande.

„Je hebt nu — we hebben nu bijna zevenentwintig jaar met elkaar geleefd. Het is niet meer alsof ik een vreemde voor je was. Ik begrijp, dat je het erger dan kwaad hebt gehad."

Ragnfrid zonk snikkend ineen onder zijn woorden. Zij waagde het niet zijn hand in de hare te nemen. Hij verroerde zich niet, maar bleef stil zitten als een doode. Toen snikte ze luider en luider — haar man bleef even onbeweeglijk zitten en keek naar de grijze schemering bij de deur. Eindelijk bleef ze liggen, alsof alle tranen uit haar weggevloeid waren. Toen streelde hij haar vluchtig over haar arm. Hierop begon ze weer te schreien.

„Herinner je je dien man nog," zei ze tusschen haar tranen door, „die eens bij ons kwam, toen we nog op Skog woonden. Die al die oude liedjes kende? Weet je dat eene nog over dien dooden man, die uit het oord der pijniging terug was gekomen en zijn zoon vertelde over wat hij gezien had? Toen hoorde men een gedreun uit de diepste diepte van de hel; daar maalden

ontrouwe vrouwen aarde als voedsel voor hun mannen. Bloedig waren de steenen, waarmee ze maalden; bloedig hing hun hart uit hun borst —"

Lavrans zeide niets.

„Ik heb al deze jaren iederen dag aan die woorden gedacht," ging Ragnfrid voort. „Iederen dag was het, alsof mijn hart bloedde, want iederen dag had ik het gevoel, dat ik aarde voor je als voedsel maalde —"

Lavrans wist zelf niet, waarom hij antwoordde, zooals hij deed. Hij had een leeg en hol gevoel in zijn borst, zooals iemand, wien men hart en longen uitgerukt heeft. Maar hij legde zijn handen zwaar en vermoeid op het hoofd van zijn vrouw en sprak:

„De grond moet wel tot aarde gemalen worden, mijn Ragnfrid, voor het voedsel kan groeien."

Toen zij zijn hand wilde nemen om die te kussen trok hij die heftig terug. Toen zag hij op zijn vrouw neer; hij nam haar eene hand, legde die op zijn knie en drukte zijn koude, verstijfde gelaat daarop neer. En zoo bleven zij zitten zonder zich te verroeren en zonder meer met elkander te spreken.

Bij den Uitgever J. M. MEULENHOFF te Amsterdam, verscheen van dezelfde schrijfster het aan „De Bruidskrans" voorafgaande werk

KRISTIN LAVRANSDOCHTER VROUW

Prijs ing. *f* 3.50, geb. *f* 4.90.

Hoezeer versmelt alle theorie en systeem tot niets wanneer het leven zelf komt met zijn leed en smartvol geluk.

Wat is een goed boek anders dan dit geluk en dit leed zelve, verweven in het verhaal. Zóó'n boek is Kristin Lavransdochter.

Wij noemden Kristin Lavransdochter een historische roman, evenwel kunnen wij dezen niet op een lijn stellen met historische romans, zooals wij die gewoonlijk kennen.

De schrijfster heeft in dit boek menschen geschapen, het algemeen menschelijke doortrekt zoo geheel het historische tafereel dat men dit op het laatst niet meer ziet en al het accent komt te liggen op wat de menschen beleven. Wanneer die menschen geleefd hebben, wordt bijzaak.

Ze schijnen te leven in onzen eigen tijd, hun zorgen, verlangens, angsten zijn de onze en dit juist maakt dit boek zoo belangwekkend, sterk en gezond.

Het is een bewijs van groot scheppingsvermogen en machtig kunstenaarsschap het verleden zoo accuut-levend te maken, dat wij er ons eenvoudig en volledig naar terugverplaatst voelen. De karakters zijn prachtig geteekend, hoe hoog staat dit boek als kunstwerk èn als psychologische uitbeelding van vrouwenleven tegenover de vele grove en opzettelijke gewoonten van onze moderne literatuur.

Kristin doet mij denken aan „GEERTJE" van de Meester, het wil mij voorkomen dat het de schrijfster te doen is geweest eensdeels de strijd van de vrouw om haar rechten als mensch te beschrijven, andersdeels echter datzelfde „Leed van den hartstocht" waarop ook de meeste boeken van Joh. de Meester zijn geinspireerd. Het boek is door Dr. A. Snethlage zeer goed vertaald.

Dr. Arnold Saalborn.

Met groote belangstelling hebben wij dit boek gelezen en meer dan eens werden wij diep getroffen door de meesterlijke teekening van het brok menschelijk leven, dat de bekwame schrijfster ons voor oogen schildert.

En als wij dan vernemen wie Sigrid Undset is en onder welke kommervolle omstandigheden zij opgroeide, vragen wij ons verbaasd af, hoe het toch mogelijk was dat zij dit meesterwerk in het leven riep.

Selma Lagerlöf is in ons land bij honderden en duizenden bekend en gezocht. Sigrid Undset heeft met dit werk plots een plaats naast haar genomen als haars gelijke.

Een boek als Kristin Lavransdochter is niet zoo maar in enkele regels weer te geven. Zoo'n schetsje, zoo'n korte inhoud is meestal alleen te geven van een boek, waarin langs kromme of rechte wegen, alles terecht komt.

In dit boek worden werkelijk menschen geteekend, wordt het menschelijk leven en streven tot in de diepste roerselen der ziel nagespeurd. Wanneer men zulk een boek „uit" heeft, heeft men niet alleen wat gelezen, maar ook wat doorleefd. Figuren als Kristin, haar vader en de bedelmonnik Edvin vergeet men nimmermeer. Reeds is gezegd: Boeken als Kristin Lavransdochter verschijnen slechts enkele malen in den loop van een eeuw.

Wie kennis wil nemen en op de hoogte wil blijven van de Noorsche litteratuur mag dit meesterwerk niet ongelezen laten. In dit meesterwerk wordt kunst geboden.

De Rotterdammer.

Sigrid Undset heeft in „Kristin Lavransdochter" een modernen Scandinavischen historischen roman gegeven en toont daarin zooveel meesterschap, dat men zich verbaasd afvraagt, wat meer bewondering verdient de verbluffende gemakkelijkheid waarmede zij ons de oude tijden voortoovert, of de psychologische fijnheid, waarmede ze de karakters harer personen uitbeeldt.

Algem. Handelsblad.

Deze roman was de openbaring van het werkelijk kunnen van deze schrijfster. Men vraagt zich verwonderd af hoe zij dit heldengedicht te midden der bewogen jaren klaar gekregen heeft en als wij het boek zelf lezen, stijgt de bewondering nog meer. Wij herinneren ons niet in de Noorsche taal zoo iets heerlijks gelezen te hebben als de roman „VROUW", het deel dat op de Bruidskrans volgt.

De Maasbode.

TER

KRISTIN LAVRANSDOCHTER

